

- محیط زیست چالشی فرا روی شهرها
- ارزیابی آلودگی هوا و تأثیر آن بر سلامت انسان
- بازنگری در محیط زیست شهری، ضرورتی محتم
- سندی هشدارگونه برای همه زمینیان
- جایگاه دانش زیست محیطی زنان
- در توسعه ی پایدار شهری و شهرداریها
- بررسی روابط شوراهای اسلامی شهر و شهرهای
- سوخت زیستی و بررسی دریاچه ی آن در اروپا
- گونه های گیاهی سازگار با آب و هوای شهر تهران
- بافت قدیمی شهر خرم آباد
- طرح و ساماندهی سیمای

محور اصلی: محیط زیست شهری

طرح روی جلد: مربوط به گزارش اصلی
عکس پشت جلد: داکا، بنگلادش (جمعیت ۱۰ میلیون)

۴	یادداشت
	گزارش اصلی
۵	محیط زیست جالشی فرا روی شهرها.....
	اندیشه و پژوهش
۱۳	دیدگاهها و نظریات شهرسالم / کرامت‌الله زبیری، محمدحسین جانبابانزاد.....
۳۳	ارزیابی آلودگی هوا و تأثیر آن بر سلامت انسان / عزت‌اله فتوایی، صادق برزگر.....
۲۹	ارتباط فرآیند طراحی و سیستمهای محیط زیست شهری / مهرداد فلاح نقی، نسترن ناصریان.....
	گفت و گو
۳۷	بازنگری در محیط زیست شهری، ضرورتی محتوم / گفتگو با احمدرضا یاوری.....
	محیط زیست شهری به روایت اسناد
۳۲	سندی هشدارگونه برای همه زمینیان.....
	قانون شهر
۳۵	سند مدیریت زیست‌محیطی.....
	از نگاه شهردار
۳۶	محیط زیست در سبزترین شهر ایران / گفتگو با علیرضا خسروی شهردار لاهیجان.....
	شورا و مشارکت
۵۰	جایگاه دانش زیست محیطی زنان در توسعه پایدار شهری / حسین حاتمی نژاد، فاطمه جاهدی.....
۵۶	روابط شوراهای اسلامی شهر و شهرداریها / فرزاد ضرابیان.....
	الفبای شهر
۶۱	عدالت زیست محیطی در برنامه‌ریزی شهر / محمدرضا منعم.....
۶۴	آلودگی هوا / ندا خسروی.....
۶۶	اصلاح الگوی مصرف / فرشید قاسملو.....
	تجربیات جهانی
۲۰	سوخت زیستی و بررسی دربارهی آن در اروپا / شهرسازی سازگار با محیط زیست.....
۷۳	یک ساعت برای زمین.....
	شهرها و شهرداری‌های جهان
۷۳	پاریس عروس شهرهای جهان / شهر لگنیستا.....
	طرح و شهر
۷۵	طرح ساماندهی سیمای بافت قدیمی شهر خرم‌آباد / مصطفی عباس‌زادگان، سعیده احمدی زیرچند.....
	آموزش
۹۴	گونه‌های گیاهی سازگار با آب و هوای شهر تهران / هومن بهمن‌پور، بهرنگ سلاجقه.....
	دستاورد های سفر استانی
۹۹	دومین گام برای آبادانی فارس.....
	دیدگاه
۱۰۶	مقدمه‌ای بر دیدگاه بومشناسی شهری / اسماعیل نصیری.....
	گزیده‌ی پژوهش
۱۱۰	جنرفیاضی گردشگری شهر ری / داود رضائی.....
	گزارش خبری
۱۱۲	شهر، فرصت یا تهدیدی برای محیط زیست / فاطمه شهبازی.....
۱۱۴	خطرناک‌تر از آلودگی هوا / فاطمه اکبریپور.....
۱۱۷	شناریان سرخ بر سواحل شهر - بندرهای جنوب / ندا خسروی.....
	اخبار کوتاه
۱۱۹	برگزاری سومین همایش پسماند در ارومیه / محیط زیست، نخستین اولویت شورای شهر تهران.....
۱۲۱	اخبار سازمان
	یک شهر و یک نگاه
۱۳۲	آبادان / تهرآن / سمنان / شیواز.....
	آمار شهر
۱۳۳	آمار همیشه فاجعه بار است.....
۱۳۴	معرفی پایگاه شبکه.....
	تازه‌های نشر
۱۳۶	پنجره‌ای زیبا رو به سوی پهنه‌های سبز زمین / عباس جلالی.....

- ۱- مطالب مندرج در ماهنامه لزوماً بیانگر دیدگاههای سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها نیست.
- ۲- ماهنامه در ویرایش و تلخیص مطالب آزاد است.
- ۳- مطالب ارسالی به هیچ‌وجه بازگردانده نخواهند شد.
- ۴- استفاده از مطالب و طرح‌های ماهنامه تنها با ذکر ماخذ مجاز است.
- ۵- مقالات باید با دیسکت یا لوح فشرده در محیط (فارسی Word XP) همراه باشد.

سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور
بنیاد فرهنگی و مطبوعاتی

صاحب‌ممتاز: وزارت کشور - سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها
مدیر مسئول: علی نیکزاد
زیر نظر شورای سردبیری
همکاران این شماره: حسن نصری پور، عباس جلالی، مصطفی رستمخانی، مهدی فاضل فکوری، بهزاد تیمورپور محمد عیسی، ندا قدمی، عمار داودی
شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه
ناشر: انتشارات سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها

با وجود اینکه تعالیم ارزشمند دین مبین اسلام و فرهنگ غنی ایرانی، اصل پنجاهم قانون اساسی و چشم‌انداز برنامه ۲۰ ساله زیرساختی قابل اتکاء برای داشتن محیط زیستی سالم برای نسل‌های امروز و فردای کشور است، اما امروزه بحرانهای متعددی، آینده محیط زیست کشور را تهدید می‌کند. نگاه یک جانبه به توسعه و نبود بهره‌وری مناسب از منابع طبیعی از عوامل ایجاد این بحرانهاست. هرچه بیشتر به مطالعه بپردازیم و هرچه با دقت‌تر به پایش و اندازه‌گیری شاخص‌های موید پایداری سرزمین همت گماریم، بیشتر در خواهیم یافت که بین قوانین وضع شده و خطابه‌های حکیمانه با وضعیت پیش روی محیط زیست و منابع طبیعی کشور شکافی ژرف و باور نکردنی فاصله انداخته است. به نحوی که کمتر می‌توانیم باز خورد عینی و مصداق سزاوارانه‌ای را بر آن همه تأکید؛ توصیه: الزامات قانونی و حقوقی محیط زیست کشور بیابیم. آنچه مشاهده می‌شود روندی نگران‌کننده با شیبی منفی است که با حرکتی شتابناک در حال کاهش کارمیه‌ها و کارایی‌های سرزمین مادری است. حرکتی که نمود آن را در آلودگی‌های مختلف زیست محیطی اعم از آلودگی هوا، آلودگی منابع آب سطحی و زیرزمینی، آلودگی‌های ناشی از سوی مدیریت پسماندهای عادی و ویژه، آلودگی صوتی، آلودگی‌های بصری و نوری و موارد بی‌شماری که به ازای هر فعالیت انسانی ممکن است ایجاد شود، می‌توان مشاهده کرد که عمدتاً ناشی از عدم آگاهی و نداشتن تصویر از آینده این روند است و این همه ناشی از غفلت و نابخردی در حق طبیعت ناب ایران و پایداری شایسته از امانت وطن است.

لازمه حیات اجتماعی رو به رشد مردم ایران در سایه حفظ محیط زیست است. کشور ما نیازمند اصلاح الگوهای تولید و مصرف و نهایتاً رسیدن به توسعه پایدار است. شوربختانه امروز نام ایران به عنوان یکی از ۱۵ کشوری است که دارای ناپایدارترین شرایط بوم‌شناختی (اکولوژیکی) است. شاید بتوان توسعه پایدار را دخالت اندیشه و خرد جمعی در شکل‌دهی و رشد طبیعی فضاهای زیستی به منظور بهبود آن در ابعاد فیزیکی، اجتماعی و نمادین و نیز استفاده همزمان از منابع و امکانات دانست. به بیانی دیگر، گرانیگاه دستیابی به پایداری محیط زیست بر بن اندیشه شکل‌دهی خردمندان و متناسب فضاهای زیستی استوار است.

آدمی هنگامی مکانی را به عنوان سکونتگاه دائمی خویش انتخاب می‌کند که تأمین‌کننده نیازهای زیستی، ایمنی و امنیت، سکونت (حریم خانواده) حس تعلق اجتماعی، تنوع، خلاقیت و جذابیت محیط، حرکت و دسترسی و سرانجام آگاهی و زیبایی (نیازهای ادراکی) باشد. دریافتی که به نظر می‌رسد پیشینه آن در شکل‌گیری و قوام بسیاری از سکونتگاه‌ها و آباد بومهای کهن این بوم و بر مقدس نمودی آشکار دارد.

شهرها و روستاها به عنوان کالبد تجلی زندگی تماماً در چنبره پلشتی‌های ناشی از رفتارهای غلط ما با محیط محاط شده‌اند. نادیده گرفتن پارامترهای زیست محیطی در زندگی شهری بحرانهای بزرگی پیش آورده‌اند که برخی همچون آلودگی هوا چون غولی وحشتناک در مقابل ما ایستاده‌اند و برخی همچون خاکهای آلوده با سکوته مرموز در زیر پای ما شهر را به مخاطره می‌برند. فجایع زیست محیطی شهرهای بزرگ بحران‌های هستند که باید پیش از وقوع (که حتمی است) به مهار آنها پرداخت. این فجایع پرورده بشر است و پذیرفتنی نیست که در گرداب آن فرو شد.

اجرای ضوابط و معیارها در معماری و شهرسازی (مصالح استاندارد در کلیه حوزه‌ها و ...) کنترل و اصلاح وسائل نقلیه و کاهش و حذف آلودگی‌ها (تنظیم موتور، اصلاح صوتی، بهسازی سوخت و ...) توسعه فضاهای سبز، حفظ و احیای باغ‌شهرها، بهره‌برداری مناسب از آب و دفع آبهای آلوده به روشهای مناسب و علمی، طرح‌های فاضلاب شهری، بهبود منظر شهری، ساماندهی و بازسازی رود دره‌ها و مسیرهای طبیعی نظارت بر حسن اجرای آئین‌نامه‌ها و قوانین زیست محیطی و اصلی‌ترین موضوعات یعنی آموزش و مشارکت راه‌حل‌های برون رفت از شرایط مخاطره‌آمیز شهرها هستند. بیاد داشته باشیم که شهر ناسالم شهروندانی بیمار (روحي و جسمی) در خود جای خواهد داد که اصلاح آن هزینه‌های گزاف و طولانی می‌طلبد و در تمامی آنچه شهر مطلوب را پیش روی ما تصویر می‌سازد، جایگاه شهرداری‌ها و مدیریت شهری روشن و مشخص است و اینکه خود شهرداری‌ها و مدیران شهری می‌بایستی متولی اصلی حفاظت از شهرها در برابر مخاطرات زیست محیطی باشند و دغدغه اصلی آنها اداره شهر سالم باشد.

محیط زیست چالشی فرا روی شهرها

محیط زیست شهری مفهومی است که با تعمیم آن به روستا و در کل مراکز اسکان بشر، تقریباً همه افراد آنرا درک می‌نمایند. شاید تعریف مشخص و معینی از محیط زیست شهر نتوان ارائه کرد. رعایت قوانین و سازش با طبیعت در محدوده‌های اسکان بشر مفهومی از محیط زیست شهری برای ما تصویر می‌نماید. عمده برداشت ما از آلودگیها و ناکارآمدی‌های محیط زیست است و اینکه چگونه جلوی گسترش و پیشرفت این آلودگیها را سد کنیم. پسماندها یکی از مهمترین عوامل تخریب هستند که همه با آن سروکار دارند و حجمی عظیم از تخریب محیط به عهده پسماندهای حاصل از فعالیت ما است با تمام گستردگی مفهوم پسماند که امروز شهرها و حتی روستاها را در بر گرفته‌اند و چاره‌اندیشی برای آن وظیفه تمام مدیران و شهروندان و ساکنان است. گزارش اصلی این شماره حاصل نشست با متخصصان و مدیران اجرایی در حوزه محیط زیست و پسماندها است. آنچه به عنوان نتیجه نهایی می‌توان به آن تأکید کرد آموزش در تمامی سطوح و بصورت دائمی است.

به‌رنگ بهرامی

میهمانان می‌گذرد:

به‌رنگ بهرامی، دانشجوی دکتری در طراحی محیط زیست شهری، مدرس گروه مدیریت طراحی محیط دانشکده محیط زیست دانشگاه تهران و مدیر دفتر فنی دانشکده (با توجه به دانشنامه مهندسی عمران در مقطع کارشناسی) و قریب یک دهه سابقه پژوهشی و اجرایی در سازمان میراث فرهنگی، وزارت مسکن و...

روح‌الله محمودخانی، دانشجوی دکتری در محیط زیست دانشگاه تهران، کارشناس ارشد دفتر خدمات شهری سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها و مسئول پروژه‌های متعدد در حوزه محیط زیست، بویژه پسماند

همایون مدنی، کارشناس ارشد بهداشت محیط با سابقه‌ی اجرایی متعدد در حوزه‌های بهداشت و مدیریت شهری ۲۰ سال که در حال حاضر مسئولیت معاونت آموزش و پژوهش سازمان باز یافت و تبدیل مواد شهرداری تهران را به عهده دارند.

فریبا اگر این تعریف را بپذیریم که " محیط فیزیکی، زیست شناختی و اجتماعی را که موجود زنده‌ای مانند انسان در آن زندگی می‌کند. محیط زیست می‌نامند." حال برای محیط شهری چنین محیط‌زیستی چه تعریفی را می‌توانیم بدهیم؟

بهرامی - بحث محیط‌زیست را نباید به بحث محیط‌زیست شهری و غیر شهری محدود کنیم. هر جایی که انسان حضور دارد و با پیرامون خود و اکوسیستم‌های اطراف خود در ارتباط است بخشی از محیط‌زیست است. در بحث منابع طبیعی اکوسیستم‌های دیگر را مطالعه می‌کنیم. وقتی صحبت از محیط‌زیست می‌کنیم منظورمان این است که انسان در آن اکوسیستم محوریت دارد. پس طبعاً در اکوسیستم شهری محیط‌زیست همان محیط‌زیستی است که اکوسیستم برون شهری است. منتها ساختارها و سازنده‌های آن فرق می‌کند. به عنوان مثال در یک روستا زندگی انسان با محیط‌های طبیعی بیشتری درگیر است. (رودخانه، چاه، قنات و...) در محیط شهری شاید اجزا متفاوت است. ولی باز هم هر دو یک محیط‌زیست

وقتی از نظر فیزیکی به محیط شهری نگاه می‌کنیم اولین چیزی که به فکر ما می‌رسد طرح‌های جامع تفصیلی شهری است. در این طرح جامع تفصیلی شهری تا چه قدر وجود دارد

هستند. که فقط عناصر سازنده و یا ارتباطات اکوسیستمی آنها با هم فرق می‌کند. اگر بخواهیم تفکیک کنیم که این اکوسیستم

شهری یا غیر شهری است محیط‌زیست را باید یکپارچه نگاه کنیم.

من به این قضیه اعتقاد دارم و فکر می‌کنم که اگر بخواهیم وارد این بحث بشویم باید به یکسری معیارها و تعاریفی جهانی بپردازیم. به عنوان مثال IUCN در مورد محیط‌های شهری می‌گوید محیط‌های زیست شهری دارای یکسری مناطق حفاظت شده شهری هستند این نواحی هستند که پیوند محیط‌زیست شهری را با بخش‌های طبیعی حفظ می‌کند. مثل: دره‌ها، رودخانه‌ها که از بسیاری از شهرهای ما عبور می‌کند. اینها در واقع پیوندهای محیط‌زیست درون شهری و برون شهری ما هستند. مشکلی که داریم این است که ما یک بخشی از محیط‌زیست انسان ساخت است و بخشی که موجود بوده است مثل باغها رودها و تپه‌ها. این فضاها، فضاهایی هستند که باید حفاظت بشوند. فضاهای انسان ساخت ما هم باید حفاظت بشوند. و به هر کدام از اینها اگر احترام نگذاریم باعث می‌شود که یک تبعات زیست‌محیطی برای ما داشته باشد.

هفته دوم فروردین ماه سیلی در قم آمد. رودخانه قم رود چند دهه خشک بود. مسئولان شهری از این غافل بودند که یک رودخانه شهری دارای چه اهمیتی برای شهر دارد. فراموش کرده بودند که احترام به طبیعت و طراحی مناسب در کنار طبیعت خیلی مهم است. این رودخانه آسفالت و تبدیل به پارکینگ شده بود.

محمودخانی - اولویت ما رویکرد شهر و محیط فیزیکی شهر است. وقتی از نظر فیزیکی به محیط شهری نگاه می‌کنیم اولین چیزی که به فکر ما می‌رسد طرح‌های جامع تفصیلی شهری است. در این طرح جامع تفصیلی شهری تا چه قدر بحث محیط‌زیست وجود دارد؟ جایگاه انسان در این قضیه و یا سلامت انسان و محیط تا چه اندازه‌ای در نظر گرفته شده است؟ پیش از آن زیرساخت‌های ما چه بوده. وقتی ما تاسیسات شهری را می‌بینیم و یا وقتی که به رویکردهای مختلفی که در بحث انرژی و یا آب در شهر را بخواهیم بررسی کنیم هر کدام از اینها یک اولویت و رویکرد به ما می‌دهد. طرح‌های جامع تفصیلی ساخته می‌شود بدون اینکه پتانسیل‌های شهری سنجیده بشود. در بحث محیط فیزیکی شهرها اولویت اولی که باید در نظر بگیریم بحث پیش‌بینی‌هایی است که ما در شهرداری باید انجام دهیم. به طور خلاصه در زمینه محیط‌زیست شهرهایی ما در این زمینه کار نمی‌کنند که شهری بسازیم که زیست‌محیطی باشد. معمولاً شهرهای که ساخته می‌شود براساس اصول شهرسازی نیست و در نهایت عنوان می‌کنند که براساس توسعه پایدار است. اما در این توسعه پایدار چقدر محیط‌زیست لحاظ شده است جای بحث دارد. در دفتر تخصصی خدمات شهری اگر مسئله‌ی محیط‌زیست را بررسی کنیم نگاه خدماتی غالب

است. ولی واقعیت مسئله این است که خدمات شهری شاید به لحاظ زیست‌محیطی ۵ یا ۱۰ درصد محیط‌زیست شهری را تشکیل می‌دهد و مشکل اصلی ما زیرساخت‌ها است که بر پایه‌ی محیط‌زیست بنا نشده است. یک بخش از توسعه پایدار محیط‌زیست است. واقعیت این است که شهرهای ما از لحاظ زیست‌محیطی و ساخت‌های زیست‌محیطی مشکلات فراوانی دارد.

فرولیا انگیزه چنین نشستی پیدایی محیط‌زیستی در شهرها است که بر یکایک موجود در آن می‌زیستند و زندگی آنها را با خطرهای روبرو می‌سازند. ما مخاطراتی مانند بیمارهای واگیردار تنفسی در محیط‌های بسته شهری، یا کم‌خونی شایع در شهریان به ویژه زنان. به خاطر محیط به دور از هوای آزاد، بی‌تحریک. حتی محیطی که کار می‌کنیم محیط‌زیست خوبی برای ما نیست. ما مرتب در فضاهای بسته کار می‌کنیم. موجوداتی که با ما زندگی می‌کنند در معرض این مخاطرات هستند. آیا مخاطرات را می‌شود دسته‌بندی کرد؟

بهرنگ بهرامی - امروزه در ایران و جهان رسیده‌اند به اینکه برای هر کاری ما یک برنامه‌ریزی و طراحی با رویکرد اکولوژیکی باید داشته باشیم. به عنوان مثال طرح جامع تفصیلی که شورای معماری شهرسازی ارائه کرده بود، رویکرد اکولوژیک نداشت. دلیل دارد به هر حال یک طراح شهری، شهرسازی، مسائل و مشکلات شهر را می‌بیند. مثلاً پل‌های پیاده انتقال عابرین خوب است. ولی بهترین محل برای تولید و پرورش (لانه‌گزینی) موش‌ها است. چون یک رویکرد اکولوژیکی نبوده است. و به مسئله شهرسازی دقت شده است. ما باید در تمام طرح‌ها رویکرد اکولوژیکی را وارد کنیم. دسته‌بندی لازم ندارد بلکه تمام شاخه‌های علوم ما رویکرد اکولوژیک را نیازمند هستند.

فرولیا این مخاطراتی که در ذهن همه ما است و هیچ کدام از این مخاطراتی محیط‌زیستی نداریم. آیا دسته‌بندی در ذهن شما است؟ یا ما فقط بگویم آلودگی هوا، آب و یا خاک اینها یک دسته‌بندی خاصی دارد؟

بهرامی - شما هر آیتیم از آیتیم‌های محیط‌زیستی که در نظر نگیرید خطر است. اصلاً نمی‌توانیم اهمیت بیشتر و کمتر بدهیم. هر گونه تغییر و هر نوع تهدید برای محیط‌زیست می‌تواند یک خطر باشد. هر آیتیمی برای پایداری و پویایی آن محیط‌زیست است. اگر ما آن رویکرد اصلی را داشته باشیم خطرات را خواهیم دید و نسبت به آنها برنامه‌ریزی می‌کنیم.

فرولیا این مخاطراتی که ما اسمی از آنان نبریم آیا قابل پیش‌بینی هستند؟ آیا ما می‌توانیم با یک برنامه فناورانه (برنامه‌ی که ملاحظاتی فنی را دیده باشد) چه خطری پیش

خواهد آمد وقتی این برنامه انجام می‌شود؟ یانه؟
محمودخانی - همان طور که محیط فیزیکی ما به آب، خاک و هوا تقسیم می‌شود. آلودگی‌های ما هم تقسیم می‌شوند. ما آلودگی آب، هوا، خاک، صوتی و بصری در داخل شهر داریم. معمولاً در طرح‌های شهرسازی که تدوین می‌شود اگر بخواهیم بحث محیط‌زیست و توسعه پایدار را وارد کنیم دقیقاً پیش‌بینی‌ها بر چهار دسته آلودگی استوار است. در بحث آلودگی آب برای جلوگیری از آلودگی آب‌های زیرزمینی و سطحی برخی از زیرساخت‌های آب و فاضلاب پیش‌بینی شده است. یعنی قبل از این که شهرسازی طرح جامع تفصیلی را تعیین کند اولویت اول آن تدوین زیرساخت‌های برای جمع‌آوری فاضلاب و کنترل آب‌های سطحی و... که باید تمام موارد رعایت بشود. در بحث آلودگی هوا یک مسئله‌ی که در بحث شهرسازی خیلی مهم است مکان‌یابی درست شهرها است. برای کاربران آموزشی و اداری هیچ اصولی برای مکان‌یابی نداریم. یعنی وقتی می‌خواهد در یک شهر بیمارستانی پیش‌بینی بشود ما اصولی نداریم که

روح‌الله محمودخانی

امروزه در ایران و جهان رسیده‌اند به اینکه برای هر کاری ما یک برنامه‌ریزی و طراحی با رویکرد اکولوژیکی باید داشته باشیم

چرا این بیمارستان باید اینجا بنا شود. تمام این کارها نیازمند این است که از قبل با توجه به پیش‌بینی‌های که شده است این مکان‌یابی انجام بشود. اخیراً خبری شنیدیم که خاک تهران آلوده‌ترین خاک کشور است. آلودگی‌های بوجود آمده امروز ناشی از در نظر نگرفتن اصول است. آلودگی مدل‌سازی دارد. یعنی وقتی بحث آلودگی هوا مطرح می‌شود، می‌بینم در روزنامه مدل کوچکی می‌زند آلودگی در این منطقه بالا یا پایین است. در این منطقه هر خیابانی که زده می‌شود، آن خیابان هم مدل ریاضی یا کامپیوتری دارد. می‌توان مشخص کرد خانه‌ی که در فاصله‌ی ۱۰۰ متری این بزرگراه قرار خواهد گرفت چه مقدار آلودگی دریافت می‌کند. حتی برج ۳۰ طبقه‌ی که ساخته می‌شود می‌تواند بداند که هر طبقه از این برج چه مقدار آلودگی دریافت می‌کند. تمام این مسائل قابل پیش‌بینی است. در هر گوشه‌ی این آلودگی قابل پیش‌بینی است. حتی برای آب‌های زیرزمینی مدل‌های کنترل آلودگی آب‌های زیرزمینی وجود دارد و همچنین برای آلودگی صوتی و خاک. معمولاً اگر ما بخواهیم طرحی را بنویسیم تمام این مدل‌ها باید باشد. وقتی ما بخواهیم محیط‌زیست شهری را بررسی کنیم قبل از آن باید هدف از ایجاد شهر در یک منطقه را داشته باشیم. اصلاً مشخص کنیم

همایون مدنی

وقتی می‌خواهیم شهر جدیدی را ایجاد کنیم با چه هدفی و چه رویکردی کار می‌شود. شهر سنگاپور وقتی ایجاد می‌شود هدف از آن ساخت شهری با قابلیت توریستی و ایجاد آسایش برای اهالی شهر است. به غیر از شهرهای صنعتی که کاربری صنعتی دارد. معمولاً شهرهای ما این‌گونه (هدف‌گذاری) را ندارند. ما شهرهای را ایجاد می‌کنیم بدون اینکه بدانیم چرا این شهرها اینجا هستند. بیشتر شهرهای ما از پایه مشکل دارند. اگر بخواهیم درست برنامه‌ریزی کنیم و برنامه جامع تفصیلی را برای آنها بنویسیم مرحله اول این است که مشکلات اولیه را حل کنیم. و این‌گونه شهرها باید از قبل این برنامه‌ها را داشته باشند. و این آلودگی‌ها و اثرات زیست‌محیطی قبلاً پیش‌بینی شده باشد.

در مورد بحث پسماند نیاز است که یک شاخص برای مدیریت اجرایی این پسماند توسط وزارت کشور و سازمان محیط‌زیست تحت عنوان مدیریت استراتژیک پسماند کشور تهیه و آن شاخص‌ها در اختیار مشاور قرار گیرد

توسعه چه کسانی مشخصاً در جامعه مسئول بررسی این موضوعات هستند وقتی برنامه‌ها و پروژه‌ها داده می‌شود بررسی کنند این مسائل لحاظ شده است یا نه؟
بهرامی - در چشم‌انداز ۲۰ ساله ما می‌خواهیم حلقه بین کار و دانش را برقرار کنیم. بسیاری از کشورها بحث‌های مشاوره‌ی علمی‌شان را در مراکز علمی و تخصصی انجام می‌دهند. مالزی یکی از الگوهای موفق است. یکی از مشکلاتی که ما داریم این است که مشاوره را به مناقصه می‌گذاریم. باید یک جایی را داشته باشیم که به لحاظ صلاحیت به آنجا مراجعه کنیم. و فکر می‌کنم این قابلیت‌ها که چند سالی است که در دانشگاه‌های ما پیدا شده و سازمان محیط‌زیست معیارهایی را تعیین کرده و باید با دانشگاه‌ها همکاری بشود. اما به لحاظ تخصصی یعنی افراد متخصص باید چه کسانی باشند. افراد متخصص افرادی هستند که در شاخه‌های مختلف علوم با گرایش‌های محیط‌زیستی تخصص گرفته‌اند. به عنوان مثال تخصصی که من با آن درگیر هستم طراحی محیط‌زیست است. به عبارتی طراحی شهری، معماری و... طراحی با رویکرد اکولوژیک.

توسعه در زمینه کار شما که مسئله باز یافت است فکر می‌کنید برنامه‌های وجود داشته یا با رشد شهرها این برنامه‌ها

به وجود آمده است؟
مدنی - ما از سال ۱۳۸۳ صاحب قانون مدیریت پسماند شده‌ایم.

و در سال ۸۵ آیین‌نامه‌ی اجرایی تدوین شد. در ماده ۴ آیین‌نامه اجرایی طرح مطالعات جامع مدیریت پسماند ذکر شده است. همچنین در ماده ۷ قانون صراحتاً تعریف این مدیریت اجرایی شده است. بحث مدیریت پسماند در مجموعه شهری و روستایی و بین شهری که همان بخش‌داری‌ها است نهایتاً به شهرداری، بخش‌داری و دهیاری منتقل شده است. در کمیته مدیریت پسماند چارچوبی را به عنوان شرح خدمات تهیه و ارسال شد. حدود یک سال و نیم است می‌گذرد و متأسفانه در مجموع عملکردی که ما از این مطالعات مد نظر بود ما را به این نکته رساند که بحث مدیریت پسماند بجز تهران در سایر نقاط کشور برای مجموعه شهرداری ناآشنا است در حالیکه دست به گریبان این موضوع در مجموعه مدیریت شهری هستند. مسئله دیگری که برای ما مشکل شد این است که ما در طرح جامع، مجموعه‌ی از مدیریت استراتژیک و هم طراحی موضوع را که از شهرداری‌ها خواستیم. در آیین‌نامه پیش‌بینی شده بود برای مدیریت و برنامه‌ریزی قسمت جدیدی به عنوان شرکت‌ها، مشاورین و پیمان‌کاران مدیریت پسماند ایجاد شود. متأسفانه تحقق پیدا نکرد. و فقط استعلامی که از این مجموعه شد بیان شد افرادی که سابقه مدیریت زیست دارند می‌توانند بحث مدیریت پسماند را به عهده بگیرند و در مورد آن مطالعه کنند. این مسئله باعث شد که ما در کشور شاهد این باشیم که بسیاری از افراد که شاید هیچ نوع اطلاعاتی در مورد پسماند نداشتند وارد عرصه مدیریت پسماند شدند.

در مورد بحث پسماند نیاز است که یک شاخص برای مدیریت اجرایی این پسماند توسط وزارت کشور و سازمان محیط‌زیست تحت عنوان مدیریت استراتژیک پسماند کشور تهیه و آن شاخص‌ها در اختیار مشاور قرار گیرد و آنها براساس این شاخص برنامه اجرایی تحت عنوان طرح جامع تفصیلی آماده نمایند. همه چیز ختم شده به جمع‌آوری مکانیزه و وقتی می‌گوییم چرا جمع‌آوری مکانیزه در جواب که ظاهراً مُد شده است. ما هیچ شاخص علمی و منطقه‌بندی نداریم. آیا ایجاد کمپوست ضرورت دارد؟ آیا امکان این است که ما در کل کشور و در تمام جاها آر.دی. اف (RDF) تعریف کنیم؟

یا برای مملکت ما در تمام کشور امکان دفع بهداشتی وجود دارد؟ تمام این مسائل در گرو برنامه‌ریزی منطقی است. زمانی که قانون نوشته شد هر سیستمی برای خودش آیین‌نامه‌ی دارد. ما در بعضی از موارد تصمیم‌ساز و تصمیم‌گیر یکی شده است و متأسفانه تصمیمی که تصمیم‌ساز می‌سازد تصمیم‌گیر اتخاذ نمی‌کند. و به همین دلیل چون سلاطین به میان آمده است در قانون مدیریت پسماند واجد یکسری مشکلات است.

مدنی - خیلی از مسائلی که در خصوص محیط زیست شهری است به مشارکت مردم برمی گردد. چون اصل اول در مورد موفقیت طرح ها مشارکت مردم است. باید با آموزش مشارکت مردم را جلب کنیم. کار پژوهش در مسیر درست انجام نمی شود، ارتباط مراکز علمی و اجرایی ما تعریف شده و درست نیست و کار بر پایه صلاحیت افراد و علائق شخصی پیش رفته است. احتیاج به یک مجموعه آکادمیک برای کارهای تخصصی خدمات شهری و بهداشت داریم که خلاً آن مشهود است. ضعف از خود ما است. ببینید مشاور در مجموعه ای یک فعالیتی کرده است. شناخت کار از طرف مجری یا کارفرما خیلی مهم است که بتواند مشاور را هدایت کند به انجام صحیح کار.

تقریباً ۳۰ مورد در این مجموعه اشکال گرفته شد که اگر اینها را نگاه کنیم به دلیل این است که کارشناسانی (اجرایی) این کار را انجام می دادند که در تدوین آن دخیل نبوده اند. حتی اگر ما هم به نوعی در این مجموعه دخیل بودیم حرف ما را گوش نکردند. درباره مدیریت پسماند اقدامات خوبی در حال انجام است به خصوص سازمان شهرداری ها و پژوهشکده آن حرکت های جدیدی شروع کرده اند. خیلی از شهرها که مراجعه می کنیم در مدیریت پسماند و فصل اول یعنی مستندسازی و وضعیت موجود، کمیت و کیفیت نداریم. باید بانک اطلاعاتی را ایجاد کرد تا مشاور بر مبنای آن حرکت کند و تجزیه و تحلیل آن را انجام دهد.

ما هنوز متولی یکپارچه در زمینه شهری و محیط زیست شهری نداریم.

شهرتیا برای نگهداشتن یک محیط زیست شهری بدست مدیران شهری چه کارهایی باید انجام داد؟

بهرامی - در نوشتن طرح های جامع شهرسازی اشخاصی هستند که در این زمینه صاحب سبک و شناخته شده هستند و تمام مشخصات شهر را می دانند. ولی این اساس کار ما نیست. بلکه اساس کار ما مشاوره و قیمت است. یعنی هر مشاوره قیمت کمتری بدهد شهر را به او می دهند. برای طرح جامع پسماند ما طرح دو میلیونی داریم و برای همان شهر طرح دو بیست میلیونی داریم.

بهرامی - من صحبت شما را قبول دارم درست است که بخش های به دانشگاه ها سپرده شد و درست هم اجرا نشد ولی بالاخره باید دانشگاه ها وارد کار بشوند. نیازمند این هستید که یک بستر دانشگاهی داشته باشید. این اجرایی که بدون پشتوانه دانش باشد طبعاً نمی تواند نتیجه مطلوب داشته باشد.

اگر کار را به یک دانشگاه بدهند. دانشگاه برنامه شهر را (برنامه شهرسازی) را تدوین کند. به راحتی می توانیم ۵۰ درصد مشکلات موجود را بین برده و اگر مشکلات دیگری وجود دارد به خاطر فاصله ای است که بین دانشگاه و اجرا هست.

ما یکسری چیزهای از گذشته داریم و باید از آنها الهام بگیریم. این همه شهر مثل اصفهان و شهرهای باستانی ساختیم. این طرح‌های جامع تفصیلی که شما فرمودید کاملاً متحول شده است.

شهرتیا یک تصویری آقای محمودخانی به ما بدهند که این کارهای که انجام شده کارهای خوبی بوده است؟ و مشکل آلودگی هوا شهر ما بسیار جدی شده است. من یک تعریفی پیدا کرده‌ام ما محیط‌زیست شهری یا غیر شهری نداریم و در یک بخشی از آن ساکن شدیم و باید یکسری چیزهای را رعایت کنیم. معضلات شهر جدید چیست. و چه باید کرد؟ این روند تا به کجا باید برود؟

- وضع موجود ما این است که ما اول به مشکل برمی‌خوریم و بعد مشکل را حل می‌کنیم و از قبل هیچ پیش‌بینی درباره مشکلی که در آینده خواهیم داشت نداریم. و تمام ابزار و نرم‌افزارهای آن هم موجود است. سازمان محیط‌زیست از قبل پیش‌بینی کرده است اگر می‌خواهید کاری انجام دهیم گزارش زیست‌محیطی داشته باشید و باید از قبل آن را پیش‌بینی کرده باشید. اگر بخواهد ریل یا قطاری از آنجا بگذرد آلودگی هوا، آب و خاک آن پیش‌بینی شده باشد. در صورتی که از این ابزار هم استفاده درست نکردیم. ما در حال زندگی می‌کنیم بدون برنامه با مشکلات برخورد می‌کنیم و سریع هم می‌خواهیم مشکل را حل کنیم. مشکلات پسماند را به عنوان یک مشکل لحظه‌ی نگاه می‌کنیم. زباله‌ی تولید شده، پس باید دفع شود.

دیدگاه قانونی ما با این مسئله خیلی فرق می‌کند. مثلاً زباله تولید شده و با مشکل برخورد کردیم. طرح جمع‌آوری آب و فاضلاب شهر مشهد و ساری ۵ سال قبل از انقلاب تدوین شده است. ولی هنوز تمام نشده است. در بحث پسماند ما به پسماند به عنوان خدمات شهری نگاه می‌کنیم یعنی به عنوان یک خدمتی که به شهروندان داده می‌شود. نه به عنوان زیرساخت شهری. یک خدمتی است که باید روز به روز ارائه دهیم. و هزینه‌ی دریافت کنیم. و هیچ وقت فکر نمی‌کنیم که ما این مسئله را به عنوان یک زیرساخت نگاه کنیم. ماده‌ی در آیین‌نامه اجرایی وجود دارد که در آن نوشته شده است: شورای عالی شهرسازی باید پیش‌بینی و تمهیدات لازم را در خصوص یک مکان‌یابی ظروف در داخل شهر و مکان‌یابی محل دفع در خارج از شهر پیش‌بینی کند. قانون به این قضیه به عنوان یک زیرساخت نگاه کرده که در شورای عالی شهرسازی باید دیده بشود. ولی خود شهرداری ما هیچ دید مستقیم به این قضیه ندارند. کارخانه کمپوست ۲ میلیارد هزینه می‌خواهد، این کار به عنوان زیرساخت نیست بلکه به عنوان خدمات روزانه‌ی است که شهرداری فکر می‌کند باید انجام دهد. حالا باید برای آن جای مناسب انتخاب کند. مثلاً در شهر ساری ۵ محله برای کارخانه

کمپوست مکان‌یابی کرده‌اند و همه این مکان‌یابی‌ها به صورت دیداری بوده است. مطالعه‌ی که براساس طرح جامع بوده است براساس GIS بوده است، محل را ناکارآمد دانسته چرا که محل رانشی است دقیقاً زمین هم رانش کرد. مورد آخری که دیدیم براساس GIS کار شده بود. یک کار مکان‌یابی خیلی دقیق است. اما به مرحله اجرا نرسید بخاطر غلبه سلیقه‌ها.

شهرتیا شما یکسری چیزهای می‌گوید در مورد محیط‌زیست ولی کسی گوش نمی‌دهد. من فکر می‌کنم محیط‌زیست زورش نمی‌رسد. آن قانونی که قانون خوبی هم است و پروژه‌های شما پیوسته آن است زیست‌محیطی داشته باشد و آن را اجرا کند.

مدنی - کشور ایران از نظر قانون مشکلی ندارد. یعنی شما وقتی وارد لایحه‌های قانونی می‌شوید. قوانین خوبی در آن است ولی از نظر اجرا یا متولی که وظیفه‌اش اجرا باشد مشکل داریم. ما مدیریت بحران داریم. چون مدیریت بحران است هیچ‌گاه پایداری را قبول نداریم. برنامه‌ریزی نیستیم. و ضرورت‌ها را براساس قوه‌ی تخیل شخصی تشخیص می‌دهیم. اینجا است که مشکلات پیش می‌آید.

شهرتیا آقای مهندس با تشکر. آیا شهرداران باید پاسخگویی، بیشتر آسفتگی محیط‌زیست شهری در برابر شهروندان باشند یا نه؟ با توجه به جایگاه آن در بدنه‌ی مدیریت کشور که مشخص است و نبودن مدیریت یکپارچه. آیا چنین پاسخگویی درست یا نه؟

بهرامی - قوانین شهری ما خوب است و وظایف شهرداران کاملاً مشخص است. محیط‌زیست مرز ندارد. وقتی می‌گویم محیط‌زیست کل کشور منظورمان است. اگر ما برنامه‌ی آمایش سرزمین را داشته باشیم برنامه‌ی محیط‌زیستی زیر مجموعه

ما در حال زندگی می‌کنیم بدون برنامه با مشکلات برخورد می‌کنیم و سریع هم می‌خواهیم مشکل را حل کنیم.

آن را خواهیم داشت. تا به یک شهر می‌رسیم. اگر برنامه‌ریزی کلان را داشته باشیم پیرامون شهر هم می‌رویم. من قبول دارم شهردار خارج از حوزه شهریش نمی‌تواند دخالت کند. کسی هم انتظار ندارد و آن چیزی که از شهرداران انتظار داریم در حوزه‌های شهری خودشان هم آن مسائلی که می‌توانند به آن رسیدگی کنند عمل نمی‌کنند. یعنی شهردار در حوزه‌ی شهری

که محیط‌زیستش آلودگی که اتفاق افتاده است مسئولیت دارد. ما نمی‌توانیم بیش از این توقع داشته باشیم.

ما هنوز متولی یکپارچه در زمینه شهری و محیط‌زیست شهری نداریم.

شورای عالی معماری و شهرسازی وظیفه خودش را این می‌داند که شهرسازی، معماری و اسکان را سامان بدهد. شما یک مصوبه از شورای عالی شهرسازی در جهت حمایت از مسائل زیست‌محیطی به معنای واقعی به من نشان بدهید که من هم متوجه بشوم در این راستا گامی برداشته شده است. سازمان محیط‌زیست هم یک ارگان حفاظتی است و معمولاً در حفاظت محیط‌زیست نقش دارد. شعار شورای عالی شهرسازی توسعه پایدار است. توسعه پایدار مفهومی چیست؟ همان چیزی که شهردار می‌گوید منظورش این است که شما توسعه را ببینید. شورای عالی شهرسازی توسعه را می‌بیند ولی پایداری آن را نمی‌بیند. پایدار وقتی حادث می‌شود که ما بتوانیم محیط‌زیست، بستر و... را ببینیم. و فکر کنیم که چگونه این منابع را حفظ کنیم. من فکر می‌کنم از شهردار این توقع را داشته باشیم در حوزه شهرسازی خودش منابع آلوده‌کننده را مدیریت و کنترل نماید. در طرح جامع تفصیلی شورای عالی شهرسازی در مورد سرانه فضای سبز بحث می‌شود. آیا فقط سرانه اهمیت دارد و تعداد درخت‌ها؟ یک درخت ۲۰ ساله با یک نهال یک روزه ارزش اکولوژیکی برابر دارد! نگرش ما نسبت به طرح جامع تفصیلی باید تغییر کند و دانش ما بروز بشود و نگاه علمی باید حاکم شود.

مدنی - بحث ما شهردار و خواسته مردم از شهردار است. مردم ما نه با حقوق فردی خود آشنا هستند و نه حقوق اجتماعی.

همه چیز را در قالب شهرداری می‌بینند. فقط در ایران است که ما مدیریت شهرمان فقط در بحث زباله و مسائل جنبی به شهرداری سپرده شده است. مدیریت شهری زیر مجموعه بسیار زیادی دارد بحث آب و فاضلاب یک بحثی است که در بافت شهری است. شبکه توزیع برق در مجموعه شهری است. خیلی چیزها است که در بحث مدیریت شهری است. که این یکپارچگی هم می‌تواند جایگاه را برای مردم روشن کند.

مشکلات زیست محیطی که گفتم یکسری مسائل درونی و بیرونی دارد یکی از عوامل که می‌توانم بگویم همین عدم یکپارچگی مدیریت است. در سال گذشته ما مشکل منابع آبی داشتیم و مدیریت منابع آب خیلی در کشور ما مطرح شد.

در تهران ۴۰ درصد آب چاه است با نیترات بالا. و به نوعی انسان‌ها را به سوی سرطانات‌های روده‌ای می‌برد. یکی از مشکلات شهری ما این است که سیستم آگو در خیلی از شهرها نداریم و از سیستم چاه جذبی استفاده می‌کنیم انبارها که پر می‌شود فاضلاب را باید تخلیه کنیم. و کسی هم این کار را برعهده نمی‌گیرد.

محمودخانی - شهرداری که می‌آید و شکایت می‌کند که داخل شهر همه چیز به من ربط دارد. حرف درستی می‌زند. یعنی هیچ جای دنیا شهردار مثل کشور ما درگیر و ناتوان باشد. یعنی ناتوان‌ترین شهردار را ایران دارد. من به چند کشوری که رفتم شهردار می‌تواند هر کاری را انجام دهد. (به خصوص در محیط‌زیست شهری) به لحاظ قانونی هم این گونه است ولی در شهر ما اگر شهرداری باشد که از عهده شورای شهر خودش بر بیاید هنر کرده است. ما خیلی وقت است داریم می‌گوییم مدیریت یکپارچه شهری. در قانون آمده است امور آب و فاضلاب در برنامه چهارم توسعه به شهرداری‌ها منتقل بشود. آیا فقط ضررهای مالی این امر می‌خواهد وارد بشود یا مسئولیت‌های آن هم خواهد آمد. این امر درست است ولی وقتی به شهرداری فاضلاب را منتقل نکرده‌اند، اگر این فاضلاب از وسط شهر رد بشود شهرداری مسئول آن است. شهردار مسئولیت بالای دارد ولی قابلیت اجرای آن پایین است.

شیرازی ما موانع زیست‌محیطی را یک به یک برمی‌داریم و به جمعیت کشور می‌افزاییم. و چرخه زیست شهری را نیز بیشتر در هم می‌ریزیم. پایان چنین چیزی نمونه روشی که به یک مسئله مهم مبدل شده است. گریز این بن بست مدیریت جمعیت است یا آگاه کردن نسلی که در راه است. یا این که جمعیت را مدیریت کنیم. این وضعیتی که است دیگر پیچیده‌تر نشود.

بهرامی - مدیریت جمعیت که طبعاً اثرات مثبتی دارد. به هر حال هر موجود زنده در یک محیط‌زیست بار اضافی به اکوسیستم وارد می‌کند و طبعاً اثر می‌گذارد. انسان هم از این قضیه خارج نیست. هر چه قدر که بتوانیم باید این قضیه را مدیریت کنیم و بتوانیم رفتارها و مدیریت‌های آن را برنامه‌ریزی کنیم. همان طور که می‌دانیم برای ما درخت، آب، خاک و... تقدس داشت و یک سده است که این امر برای ما کمرنگ شده است.

واقعاً ما تقدس‌ها را فراموش کرده‌ایم. من فکر می‌کنم تمام ارکان محیط‌زیست برای ما مقدس هستند. ممکن نبود شاخه درخت را بشکنیم مگر شاخه خشک شده بود. یا آب و خاک ارزشمند بود. نیازی به آگاه کردن مردم نیست بلکه آنان را برگردانیم به چیزهای ارزش دارند و می‌دانید. وقتی فردی آشغالی را پرت می‌کند و یا فردی که احترام به آن درخت نمی‌گذارد وقتی بداند این متعلق به او است و از بین رفتن محیط، چه تبعاتی برای آن دارد قطعاً تأثیر می‌پذیرد.

آگاه کردن می‌تواند از یک بستر آماده شروع بشود و بعد توسعه پیدا کند. امروزه در کشورهای آسیایی با مقوله محیط‌زیستی خیلی آشنا هستند. مردم ممکن است خیلی از مسائل سیاسی را ندانند ولی با مسائل زیست‌محیطی درگیر هستند. الان محیط‌زیست جهانی مطرح است. اگر یک اتفاقی در ایران می‌افتد از کشورهای

شهر است. این همه شهر باید یک دلیلی داشته باشد. استفاده از تجربیات دیگران هم اهمیت دارد. ما یکسری کارهایی انجام می‌دهیم تا دوباره برسیم به همان نتیجه‌ی که رسیده بودیم. که زمان بسیار زیادی می‌برد. مورد بعدی کنترل پایش است اگر هر لحظه‌ی بدانیم در چه مرحله‌ی هستیم و داریم چکار می‌کنیم خیلی به درد ما می‌خورد. یکسری کار انجام می‌دهیم و وقتی می‌پرسند کجای کار هستید نمی‌دانیم چون هیچ پایشی از عملکرد کار نداریم.

همسایه تا قاره‌های دیگر تحت تأثیر قرار می‌دهد. یعنی آگاه شدن مردم به لحاظ جهانی اتفاق افتاده است. همین NGOها که در کل دنیا داریم واقعاً به محیط‌زیست کمک کرده‌اند. من فکر می‌کنم آگاه کردن یک بخش همین سازمان‌های مردم نهاد است. و اینها می‌تواند یک بازو باشند در کنار دولت و بقیه نهادها و ارگان‌ها و می‌توانند مطالبات اجتماعی را طلب کنند.

فرهنگ آقای دکتر: اگر شما چیزی خاکستری می‌بینید بگوید.

فرهنگ آقای مهندس فکر می‌کنم شما با آموزش دادن موافق هستید.

محمود خانی - بحث مدیریت جمعیت یکی از اصول کار است. علاوه بر این بحث کنترل جمعیت، اسکان، شهرنشینی و مهاجرت، دولت می‌تواند قدم خیلی مؤثری در این زمینه‌ها بردارد. وقتی یک شهر تاریخی مانند ماسوله را از حالت روستایی

مدنی - البته من فکر می‌کنم ما یک ضرورت را گم کرده‌ایم. این ضرورت مسائل اقتصادی است. به نوعی بحث اقتصاد جامعه تأثیر گذار است روی بحث فرهنگ و بحث مسائل خاصی که در اجتماع ما است. در برخی از کشورها که از نظر اقتصادی وضع مناسبی دارند دیگه زباله دزدی نمی‌کنند. و این فرهنگ به عنوان یک فرهنگ غالب در یک مجموعه شهری توسعه پیدا نمی‌کند.

توسعه پایدار به این منظور است که آن محیط را پویا و در تعادل نگه دارد و بستر محیط‌زیستی را حفظ کند. هر اکوسیستمی یک ظرفیت دارد

ما در بحث اقتصاد وقتی دقت می‌کنیم بحث سیاست را هم وارد آن می‌کنند. ناخود آگاه مسائل سیاسی و اقتصادی همه مجموعه‌های ما را تحت شعاع قرار می‌دهد. نگاه در مورد مسائل اجرایی صرف اجرایی بودن آن نیست برگشت به مسائل سیاسی و اجتماعی است. در بحث ازدیاد جمعیت که شما گفتید به مسائل آموزشی برمی‌گردد.

به حالت شهری درمی‌آورد یعنی یک جور تخریب بافت اتفاق می‌افتد. در طول یک سال ۱۰۰ شهر اضافه می‌کنیم. چرا؟ ما در سال ۸۵ حدود ۹۸۰ شهر داشتیم آماری که الان داریم ۱۰۵۵

ما یکسری فرهنگ‌های پسندیده داریم و یکسری فرهنگ‌های ناپسند داریم. برای تبدیل کردن این ناهنجاری‌ها به هنجار ما نیازمند یک آموزش اصولی هستیم. این آموزش‌های مقطعی کارآمد نیست، چون هیچ تناسبی بین اجرا و آموزش نیست. ضرورت آموزش اولین قدم است. آموزشی که درست و با برنامه باشد.

می‌گذاریم. اون کاری که از مدیر ارشد به عنوان شهردار در مجموعه شورای شهر می‌خواهند این است که نمی‌گویند شما از نظر زیست‌محیطی چه کار کردید بلکه می‌گویند درآمد شما چقدر بود. ضرر داشتید یا نه.

باید آموزش را داشته باشیم در تمام سطوح و همیشگی، از آن بچه‌ی که به مدرسه می‌رود. طرح شهردار مدرسه الگوی است که اگر به سمت درست حرکت کند جای خود را باز می‌کند. تاکید بر مشارکت و آموزش مردم است.

حوملیا به نظر می‌آید با معضلات نمی‌توانیم کاری بکنیم و می‌رویم به این سو که آدم‌ها کمتر باشند مشکلات هم کمتر می‌شود. تاکید من بر آموزش در تمام سطوح است. شهردار تهران هر طرح و پروژه‌ی که تایید می‌کند حتماً یک پیوسته اجتماعی و زیست‌محیطی دارد که این به عنوان یک الگو است. این به عنوان یک آموزش به شهردار است. شهردار قانونی امکان مدیر واحد شهری را دارد. باید ببیند چه کارهای را باید انجام دهد. باید آموزش را داشته باشیم در تمام سطوح و همیشگی، از آن بچه‌ی که به مدرسه می‌رود. طرح شهردار مدرسه الگوی است که اگر به سمت درست حرکت کند جای خود را باز می‌کند. تاکید من بر مشارکت و آموزش مردم است. اگر برای مردم سرمایه‌گذاری بشود جواب می‌دهد. در بحث قانون‌گذاری زیاد بودن قانون و حجم بالا خودش مشکل ایجاد می‌کند.

حوملیا ما مقوله توسعه پایدار را که خیلی استفاده کردیم. به مفهومش نرسیدیم. توسعه پایدار به این منظور است که آن محیط را پویا و در تعادل نگه دارد و بستر محیط‌زیستی را حفظ کند. در دنیا به این نتیجه رسیدیم که توسعه را حفظ کنیم و اقتصاد به این موضوع توجه کند که برای نسل‌های آینده چه باید کرد. هر اکوسیستمی یک ظرفیت دارد. اگر بخواهیم از آن زیاد کار بکشیم حتماً متلاشی خواهد شد.

بهرامی - صحبت من درباره کنترل جمعیت است. ما یک موضوعی به عنوان توان اکولوژیک داریم. در توان اکولوژیک بررسی می‌کنیم یک شهری مانند ماسوله چقدر جمعیت در خودش می‌تواند جای دهد. وقتی این روستا تبدیل به شهر می‌شود آیا باز هم می‌تواند همان مقدار را پاسخگو باشد. وقتی تراکم را ۱۲۰ می‌کنیم. وقتی حومه شهر را وارد شهر می‌کنیم ما توان اکولوژیک را در نظر نگرفته‌ایم. (روستاهای ما فاصله‌اش با شهرها زیاد است احساس می‌کنیم تعداد شهر زیاد شود نشان دهند توسعه است. چرا چون روستاهای ما عقب ماندگی از هر لحاظ را دارند) - یک مدلی هم داریم هر چه قدر در یک قسمت امکانات بیشتر فراهم کنیم جذب بیشتری برای جمعیت وجود دارد. وقتی یک جاذبه توریستی را در یک شهر قرار می‌دهیم باعث می‌شود یک مهاجرتی به آنجا شود.

با تشکر

مدنی - ما آموزش تخصصی در این مورد را نباید فراموش بکنیم. ما توسعه منابع انسانی به عنوان یک ساختار در مجموعه‌مان را نباید فراموش کنیم. یعنی مردم را آموزش داده‌ایم ولی مدیران را آموزش ندادیم. باور را در مردم ایجاد کردیم ولی این باور در زیرمجموعه خودمان به وجود نیامده است. ما بحث تفکیک از مبدا را انجام می‌دهیم ولی هدف از تفکیک را در مجموعه‌مان نداریم. هدف تفکیک زباله از ذهن یک شهردار درآمد است. چون درآمد است به هر شیوه‌ی که هست می‌خواهد آن درآمد را کسب کند. زباله دزدی یا زباله‌یابی را اسمش را تفکیک از مبدا

دیدگاهها و نظریات شهر سالم

دکتر کرامت اله زیاری
عضو هیات علمی دانشگاه تهران
محمد حسین جانتابا نژاد
کارشناس ارشد جغرافی

، دموکراسی، عدالت اجتماعی و مشارکت مردم با مسئولان و برنامه ریزان بستگی دارد. مشکلاتی که امروزه شهرها را دربر گرفته، علاوه بر بسیج عمومی نیروها و فعالیت ها نیازمند تقویت دانش فنی و روش های اجرایی در بهبود شرایط زیست انسان است. در این راستا موثرترین روش آن است که از آخرین تجربیات داخلی و خارجی مطلع گردیده و ضمن انتخاب روش های اصلاح، آنها را با شرایط و امکانات داخلی هماهنگ کنیم. بدین طریق ایده شهر سالم به عنوان یک پدیده فکری که به دلیل گستردگی در سطح بین المللی و بهره مندی از بنیادهای علمی و دانشگاهی از پایه های منطقی کافی برخوردار است، ابزار مفیدی تلقی می گردد. و مسائل امروزی شهرها ایجاد می کند که ایده شهرهای سالم را به عنوان وسیله ای موثر و

با شروع عصر صنعتی شدن دامنه‌ی مشکلات و مسائل شهرها تمام طیف ها، طبقات و اقشار اجتماعی را دربر گرفته است. مشکلاتی از نوع آلودگی ها در سرزمین، مشکلات تولید شده ناشی از تراکم جمعیتی، فعالیت های اجتماعی، دشواریها دسترسی و ارتباطات شهری و غیره، دولت های ملی و محلی را به چالش طلبیده و موضوع بحث روشنفکران، فیلسوفان، جامعه شناسان و شهرسازان و معماران قرار گرفته است. زمان زیادی سپری شد تا مسئولان و شهرسازان دریافته اند که دیگر شکل شهرها صرفا تابع اراده مسئولان و یا برنامه ریزان شهری نیست. شکل شهرها انعکاس بلوغ و رشد اجتماعی، فرایند اشتراک منافع نیروها و کانون های قدرت سیاسی و اجتماعی است. شکل خوب شهر به میزان رشد عرصه های عمومی

جامع مورد توجه قرار داد. و کلیه سازمان های زیربط به صورت هماهنگ در جهت تحقق اهداف این نهضت تلاش نمایند. اساسا هیچ کیفیت مطلوب شهری، از جمله شهر سالم هرگز نمی تواند محصول یک پیامد و اتفاق باشد. شهر سالم تنها می تواند محصول زنجیره ای از اقدامات منطقی، هماهنگ و برنامه محور باشد، از این رو تامین آن در گرو جریان داشتن این اندیشه در کلیه سلسله مراتب طرح ها و برنامه های شهری است.

بررسی نظریه های شهر سالم

بعد از انقلاب صنعتی جمعیت شهری جهان افزایش یافت این باعث ظهور و شکل گیری شهرهای میلیونی در گستره جهان گردید بیشتر این جمعیت را روستائیان مهاجر و فقیری تشکیل می دادند که در جستجوی کار به سمت شهرها حرکت کردند. عموم این جمعیت ها در مناطق حاشیه ای شهرها که به دور از هرگونه خدمات شهری بودند، ساکن شدند. این عامل باعث مشکلات بیشماری از جمله مشکلات تراکم رشد فزاینده شهرها، کمبود مسکن، مشکلات فقر، گسستگی رابطه بین شهر و طبیعت، آلودگی هوا و صدا و ترافیک در تردد وسایل موتوری شده است. و مسائل این پدیده نه تنها سیاست های شهرسازی را به طور وسیعی تحت الشعاع قرار داده، بلکه تبعات حاصل از آن در تشدید مسائل اقتصادی، اجتماعی و سیاسی، مدیریتی و محیط زیستی جوامع نقش اساسی داشته است. دغدغه ها و نگرانی های ناشی از این پدیده موجب گردید تا کشور های توسعه یافته، به ویژه بعد از جنگ جهانی دوم اقدام به اتخاذ تمهیداتی جهت حل یا مهار این بحران کنند.

با توجه به این مشکلات نظریه هایی در مورد حفظ محیط زیست شهری ارائه شد که باعث ظهور شهرهای گوناگون در سطح کشورهای صنعتی و سپس در کشورهای در حال توسعه شده است.

نظریه ی باغشهر

عنوان باغ شهر برای اولین بار به وسیله "ابنزر هاوارد" مطرح شد. با توجه به ویژگی هایی که هاوارد برای باغشهر خود بیان کرده است می توان آن را به عنوان اولین نظریه در دستیابی به شهر سالم با داشتن طبیعت پاک و به دور از آلودگی زیست محیطی و سالم عنوان کرد. تشدید مشکلات شهری و هجوم جمعیت روستایی به شهر پیامد انقلاب صنعتی بود که باعث رشد سریع و بی قواره شهرها، مهاجرت شدید روستایی، ازدحام، زاغه های ناسالم و کاهش سطح زندگی سالم اجتماعی شد. هاوارد با ارائه نظریه باغشهر معتقد بود که به جای شهرهای شلوغ، زندگی سالم را در شهرهای کوچک باید جستجو کرد. او در این باره تلفیقی از شهر و روستا را در نظر داشت. هاوارد در

نظریه خود سه مغناطیس شهر، روستا و روستا شهر را ارائه می دهد. وی مغناطیس شهر-روستا را ضامن زندگی مرفه انسان می داند. وی با بررسی جاذبه ها و دافعه های شهر و روستا، با جمع کردن جاذبه های شهر و روستا باغشهر خود را همانند یک روستاشهر ایجاد کرد. خود اتکایی، خود اشتغالی، استقلال، تعادل اجتماعی - اقتصادی، ایجاد جامعه ای متعادل، مالکیت عمومی زمین، تملک زمین توسط شهرداریها، برخورداری از مزایای شهر و روستا، مسکن، کار، اوقات فراغت، از وجه مشخصه نظریه هاوارد است (زیاری: ۱۳۸۳، ۲۳-۲۱). در واقع نوعی بازتاب ترقی گرایانه در نزد هاوارد قابل لمس است از قبیل، دلواپسی بهداشت و پیشرفت که برای او همیشه با انگاره مجتمع های محدود در فضا همراه شد. که روحیه ای محله ای (اشتراکی) را نشانگر است. هاوارد در پی آن بود تا یک مکانی را به وجود آورد که هم از امکانات شهری برخوردار باشد و هم از سروصدا و شلوغی شهرها به دور باشد. در واقع و آن گونه که اغلب گفته می شود، تنها دو امکان وجود دارد. زندگی در شهر و زندگی در روستا. راه حل سومی نیز وجود دارد که در آن همه مزایای زندگی شهری بسیار فعال و همه زیبایی دلنشین روستایی را می توان به گونه ای کامل ترکیب کرد. شهر و روستا را می توان چون دو قطب جاذبه در نظر گرفت، هر یک برآنند که جمعیت را به سوی خود جذب کنند. رقابتی که در آن شکل جدیدی از زندگی، و با اشتراکی از هر دو خود را مطرح می کند (شوی: ۱۳۸۴، ۲۸).

اصول تشکیل دهنده این طرح به شرح زیر است:

سعی شود شهر در حوزه های کشاورزی به وجود آید و حالت شهری و روستایی خود را حفظ کند. فضای سبز پروسعت به صورت کمربند اطراف شهر را احاطه کند. اصولا باغشهر شهری است که جهت زندگی مطلوب و سالم جوامع انسانی و همچنین برای استقرار صنعت طرح ریزی می شود. اطراف آن را روستا ها احاطه می کند. و در اغلب موارد همه زمین های شهری مالکیت عمومی پیدا می نماید و در اختیار جامعه شهری قرار می گیرد. طرح هاوارد نشان می دهد که راهها بایستی قبلا ساخته شوند ولی در رنگ آمیزی ساختمانها و مسکن، آزادی عمل صاحبان آنها کاملا رعایت گردد. برای ایجاد هماهنگی در مسائل مختلف بهتر است گروهی از مهندسين، آرشیستک ها، هنرمندان، کارشناسان بهداشتی و پزشکی، طراحان نقشه های شهری، صاحبان صنایع، بازرگانان و شرکت ها و موسسات مختلف در طرح ایجاد باغشهر با هم همکاری نزدیک داشته باشند. در هر صورت وحدت و هماهنگی در طرح هاوارد اساس کار به شمار می رود. (شکوئی: ۱۳۵۰، ۵۸-۵۶). بعد از ارائه نظریه باغشهر تا حدودی به مسائل ومشکلات شهری توجه شد ولی با وقوع دو جنگ جهانی و تخریب شهرهای زیادی

از محیط زیست شهری حمایت گسترده ای نمایند. این نظریه شهر را در ابعاد منطقه شهری به صورت منطقه شهر اجتماعی نگاه می کند (زیاری: ۱۳۸۳، ۲۳۰). توسعه می تواند فقط پایدار باشد اگر دو بعد اقتصادی و اجتماعی آن در همه سطح ها و گام ها در نظر گرفته شود. سلامتی یکی از اهداف اصلی و مهمترین پیامد های توسعه است. بنابراین توسعه پایدار همیشه در عبارت شاخص های اجتماعی (اساسا سلامت)، کاهش فقر مطلق و توسعه کیفیت زندگی سنجیده می شود.

اما اینکه چگونه می توانیم به پایداری دست یابیم، فاکتورهای زیر برای پایداری توسعه محلی اساسی هستند.

- تقاضا و مالکیت از جامعه
- امکان پذیری، برنامه ریزی بر پایه نیازها
- عدم تمرکز و انتقال مسئولیت ها و منابع
- ساخت و ساز در سطح محلی و ارتقاء مهارت های فنی
- تعهدهای سیاسی و حمایت های اداری
- محیط مساعد و فاکتور های فرهنگی - اجتماعی
- استفاده از تکنولوژی مناسب که در سطح محلی پایدار

باشد

- مدیریت مالی شفاف و کارا
 - پردازش های موثر و ارزیابی های دوره ای
 - پایداری سیاسی (World Health Organization: 2003, 7).
- بنابراین توسعه پایدار باید در سطح محلی مقدس شمرده شود. امکانات همکاری نزدیک مردم، مالکیت و مشارکت مستقیم آنان فراهم شود. این باور بایستی توسعه یابد که شهرهای که امروز بنیان می نهیم و روش و نحوه شهرنشینی که رو به سویس می آوریم در شکل بخشیدن به شیوه زندگی نسل های آینده بسیار موثر خواهد بود. شهرها به عنوان ساختارهایی که در یک منظر طبیعی تثبیت می شوند برای زمانی طولانی برجا خواهند ماند. ساخت آنها بایستی با توجه به این عمر طولانی که در پیش دارند صورت گیرد و نحوه زندگی ساکنین آنها نباید به صورت موقتی و بدون آینده نگری لازم برنامه ریزی گردد. پس در این راستا علاوه بر یافتن تکنیکها و سیاست های پایداری باید فرهنگ زندگی شهری را بنیان گذاریم فرهنگی که نسل به نسل به آیندگان منتقل خواهد شد.

نظریه ی شهر پایدار

در ماه اوت سال ۱۹۹۰، مرکز اسکان بشر سازمان ملل با در نظر گرفتن دستور کارهای اسکان بشر در تدوین مفاهیم و رهیافت های توسعه، " برنامه شهر های پایدار " را به طور رسمی آغاز کرد. در اسناد رسمی این دستور کار آمده است وظیفه اصلی جامعه بین المللی، پیشبرد و حمایت از توسعه پایدار در شهرهای کوچک و بزرگ دنیا است. برنامه شهر های پایدار با کمک به نهادهای تصمیم گیرنده در شهرها و نیز با مشارکت

برای بازسازی بعد از جنگ نظریات گوناگونی مطرح شد که باعث تخریب هر چه بیشتر محیط زیست شد. توسعه بی رویه باعث شد که شاخص های مهم زیست محیطی با تهدید های جدی رو به رو شد این عوامل باعث شد تا متفکرین به خصوص طرفداران محیط زیست نظریه توسعه پایدار را مطرح کنند. این نظریه طی چند دهه اخیر مقبولیت جهانی پیدا کرده است.

نظریه ی توسعه پایدار

مفهوم توسعه پایدار از اوایل دهه ۱۹۸۰ که طی دهها سال رشد لحام گسیخته به نام توسعه در قالب کیفیت زیست محیطی در مقیاس جهانی بروز کرد. این نظریه در راستای حمایت از منابع طبیعی ارائه شده است. اهداف کلی و وسیع توسعه پایدار برای اولین بار توسط برانت لند در سال ۱۹۸۷ تعریف شد. بر این اساس توسعه پایدار توسعه ای است که نیازهای عصر حاضر را تامین می کند بی آنکه تامین نیازهای آینده را تحت تاثیر منفی قرار دهد. توسعه پایدار توسعه ای است که محور آن انسان است و موجب سعادت و رشد انسان می شود. بنابراین چنین توسعه ای رشد پایدار را تضمین می کند و توسعه را در تمام زمینه های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی ایجاد می کند (نیک نیاز: ۱۳۸۲، ۴۷).

منطق اصلی توسعه پایدار بهبود سطح استاندارد زندگی مردم و بخصوص بهزیستی کسانی است که از کمترین مزیت ها در جامعه برخوردارند، در عین اجتناب از هزینه های غیر قابل جبران آینده. بحث هایی در این بین است مبنی بر آنکه توسعه پایدار تنها در صورتی عملی می شود که میزان مصرف توسط انسان از حدی که ظرفیت محیط حکم می کند فراتر نرود (توفیق و همکاران: ۱۳۸۴، ۱۶۶).

بنابراین موضوع اصلی توسعه پایدار این است که چگونه می توان به توسعه ای مستمر دست یافت، بدون وهنی بر طبیعت، بدون وهنی بر انسان، بدون نابرابری های ناعادلانه، و برای همه نسل های بشری. این نگرش نو در برنامه ریزی شهری و سیاست های توسعه شهری نیز ضروری است (عزیزی: ۱۳۸۳، ۱۰۵). نظریه توسعه پایدار جامع و مانع بوده، لذا در تمام ابعاد توسعه شهری، روستایی و منطقه ای و ملی مد نظر است. این نظریه، دلالت بر جلوگیری از آلودگی های محیط شهری و منطقه ای، کاهش ظرفیت های تولیدی محیط محلی، منطقه ای و ملی و حمایت از بازیافت ها، عدم حمایت از توسعه های زیان آور و شکاف میان فقر و غنی دارد و راه رسیدن به این الگو ها را از طریق برنامه ریزی های شهری، روستایی، منطقه ای و ملی در راستای نقش قانون، کنترل کاربریها و کنترل بیشتر در شهر و روستا می داند. این نظریه به عنوان دیدگاهی استراتژیک به نقش دولت در این برنامه ریزی ها زیاد اهمیت قایل است و معتقد است، دولت ها باید

بخش های خصوصی و تشکل ها در افزایش ظرفیت هایشان برای مدیریت و برنامه ریزی محیط زیست شهری به این امر کمک می کند. به علاوه برنامه شهرهای پایدار، به عنوان بازوی اجرایی مدیریت و برنامه ریزی شهری در پروژه مشترک برنامه محیط زیست سازمان ملل و مرکز اسکان بشر سازمان ملل، چارچوب کاربردی را ارائه می کند. که یک فرایند مدیریت و برنامه ریزی شهری به شمار می رود. و به بسیج منابع لازم و ایجاد انگیزه در نهادهای مختلف شهری می پردازد که این کار در مجموعه ای از شهرهای دنیا صورت پذیرفته است. برنامه شهرهای پایدار بر مشکلات مربوط به توسعه پایدار در شهرهای سراسر دنیا تمرکز دارد. مشکلاتی از قبیل استفاده از تکنولوژی های آلوده ساز، آلودگی های آب و خاک، تهی سازی منابع طبیعی و غیره در کشورهای صنعتی و مشکلاتی چون رشد بیش از حد جمعیت شهری، صنعتی شدن سریع و بدون زیرساخت های کافی و مناسب، محدودیت ظرفیت های مدیریتی، فنی و مدنی و توانایی مالی محدود در کشورهای در حال توسعه. برنامه شهرهای پایدار تخریب محیط زیست را یک نتیجه محتوم توسعه شهری می داند اما آن را اجتناب ناپذیر و بدیهی تلقی نمی کند. بلکه دلایلی چون خط مشی نامناسب توسعه شهری، برنامه ریزی ناکارآمد و عدم توجه به فرصت ها و تهدیدها، محیط زیست طبیعی را منشا این تخریب می داند (پاک: ۲۶۸، ۲۰۰۰-۲۶۷).

ویژگی های شهر پایدار، توسعه پایدار و شهر سازی

برای محیط زندگی یا محیط شهری پایدار ویژگی هایی را می توان برشمرد که اهم آنها عبارتند از: تامین شرایط مناسب زندگی برای اهل شهر، فراهم بودن امکان دسترسی به نور و هوای لازم برای کلیه شهروندان، ایجاد امکانات حمل و نقل و دسترسی به خدمات مورد نیاز در زمان مناسب و با قیمت متناسب، حفظ و تقویت هویت ملی، حفظ منابع طبیعی، امنیت انسان، حفظ رابطه انسان و طبیعت و از همه مهمتر فراهم آوردن امکان رشد و کمال معنوی انسان می باشد. باید توجه داشت که همه این ویژگی ها علاوه بر ظاهر در خویش واجد وجهی معنوی نیز می باشد که همین وجه مغفول مانده و تنها وجه اول مد نظر قرار می گیرند. پس از روشن شدن تعریف و ویژگی های ملی و بومی توسعه پایدار شهر یا شهر پایداری، شناسایی شرایط برای به منصف ظهور رسیدن مباحث نظری در قالب شهر پایدار ضروری است. یک شهر پایدار به طریقی سازمان داده شده است که تمامی شهروندان آن ضمن رفع احتیاجات خود و بهبود بخشیدن به شرایط زیستی خویش، هیچ آسیبی به طبیعت وارد نیاورده و شرایط زیستی سایر انسانها را چه در زمان حال و آینده به خطر نیندازند (ژیرارد: ۱۳۸۳، مقدمه). بنابراین شهر پایدار، توسعه و رفاه و ارتقای کیفیت زیست اجتماعی،

اقتصادی و محیطی را برای همگان فراهم می سازد. باین حال مفهوم شهر پایدار، مفهومی پیچیده است و راههای دستیابی به آن ساده و آسان نیست. درک این پیچیدگی و همبستگی متقابل عملکردهای شهری، از عوامل موثر در ایجاد شهر پایدار به شمار می آید. بدین ترتیب شهر پایدار، توسعه ای منسجم و یکپارچه را در زمینه های اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی می طلبد (نقی زاده: ۱۳۸۰، ۱۶-۸).

اما مهمترین راهکارهای مورد توافق اکثریت صاحب نظران در برنامه ریزی و مدیریت شهری به سوی شهر پایدار را می توان موارد زیر دانست:

کاهش اتکا به خودرو (به ویژه خودروهای شخصی) در جابجایی

تلفیق برنامه ریزی کاربری زمین با برنامه ریزی حمل و نقل، محدود ساختن زمانی و مکانی تردد خودروهای شخصی، اولویت دادن به مسیرهای پیاده و دوچرخه و اتوبوس (به ترتیب)، ارائه خدمات با استفاده از رایانه و ارتباطات راه دور، قیمت گذاری توقفگاهها و راه ها و جز اینها.

افزایش فشردگی کالبدی و توسعه شهری

افزایش تراکم جمعیتی و ساختمانی، هدایت توسعه کالبدی شهر به صورتی متراکم و در مسیرهای خطوط سریع حمل و نقل همگانی، ایجاد مراکز متعدد شهری در منطقه کلانشهری با تناسبی بین جمعیت و فرصت های اشتغال در هر یک، روی آوردن به الگوی دهکده شهری (Urban Village) برای محله های مسکونی و جلوگیری از خزش (Sprawl) توسعه به حومه و مانند اینها.

حفاظت و احیای نظام های طبیعی در شهر و منطقه

بیرامون آن

ایجاد دالان های سراسری و شبکه ای فضای سبز برای زیستگاه حیوانات، حفظ زمین های کشاورزی و با ارزش طبیعی از طریق صندوق و هیئت متولیان زمین (Land Trust)، ایجاد کمربندهای سبز دور واحد های فضایی شهر، ممنوع و مشروط کردن هر گونه توسعه روی اراضی آبخیز و حریم رودخانه ها و نهر ها و نظایر اینها.

کاهش مصرف منابع و تولید آلودگی در شهر و منطقه

مربوط به آن

هدف گذاری تقلیل مواد زائد جامد به نصف در یک دهه، وضع مقررات حفاظت انرژی برای ساختمان ها و کارخانجات، پژوهش و ترویج تامین انرژی های تجدید پذیر و بومی، وضع مقررات برای بسته بندی و جعبه های مواد مصرفی عرضه شده در شهر، تعیین استاندارد های پاکیزگی برای سوخت خودروها،

آموزش و تبلیغ بازیافت زباله ها و جز اینها.

بهبود زیست پذیری اجتماعات شهری

جلب مشارکت فراگیر شهروندان در اداره امور محلی، استفاده از توافق های مدیریتی بین بخش عمومی و خصوصی، پشتیبانی از سازمان های غیر دولتی و واگذاری مسئولیت ها و منابع بیشتر به آنها، ایجاد گروه های محلی داوطلب برای مقابله با سوانح طبیعی، تامین خدمات اجتماعی و مسکن در حیطة استطاعت همگان، حفاظت از میراث تاریخی و تنوع فرهنگی و هویت محلی و ابتکاراتی از این دست.

پابندگی و تقویت اقتصاد شهری

جایگزینی اهداف ((انسان - پایه)) به جای ((تولید - پایه)) و پاسخگویی به نیازهای اساسی محلی، برنامه ریزی برای کاهش فقر و بیکاری و توزیع عادلانه مواهب رشد بین گروههای شهری، ایجاد فرصت های برابر شغلی و نظایر اینها.

اصلاح نظام اداری و حکمرانی شهری

تمرکز زدایی و اتکا به جامعه مدنی و اجتماعات محلی برای اداره امور شهر، ایجاد نهاد مدیریت یکپارچه شهرو منطقه، برقراری پاسخگویی منظم در نظام اداری همراه با به کارگیری شاخص های اجتماعی- اقتصادی و زیست محیطی، اقدامات مشارکت طلبانه برای از حاشیه کردن اقشار کنار مانده از تصمیم گیری های محوری، پشتیبانی از مساعدت های غیر متمرکز و مردم سالارانه نهادهای اداره امور شهر و روستاها با هم(صرافی: ۱۳۷۹، ۱۲-۱۰).

نظریه ی بوم شهر

مفهوم بوم شهر، راهبردی است که به کاهش فشار بر محیط زیست و منابع طبیعی تا میزان یک بیستم کمک می کند. این راهبرد متفاوت از الگوی کلاسیک شهرسازی است. راه حلی که بوم شهر پیشنهاد می کند این است که تهیه طرح و برنامه ای برای شکل زمین بصورت نظام قانونمند یا غیر آن نشان دهنده موقعیت جدید تپه ها، دشت ها و دره ها باشد. در محیط زیست مفهوم یک شهر پایدار عبارت است از شهری که به دلیل استفاده اقتصادی از منابع، اجتناب از تولید بیش از حد ضایعات و بازیافت آن تا حد امکان و پذیرش سیاست های مفید در دراز مدت قادر به ادامه حیات خود باشد(نوربان: ۱۳۷۶، ۱۷۹). اکوسیستی به معنی بوم شهر دلالت بر این واقعیت دارد که با همان کیفیت و خردمندی که در نگهداری فضای خصوصی خانه ها صورت می گیرد، تمام محیط یک شهر را مراقبت کرد. از مشخصات شهرهای نوگرا، ورود حجم زیاد ورودی در مقابل حجم زیاد خروجی است.

برنامه ریزان بوم شهر تلاششان بر مبنای ایجاد شهر هایی با ورودی کمتر انرژی مصالح، و خروجی کمتر ضایعات و آلودگی ها می باشد. این شهرها باید دارای خصوصیتی چون راحتی، آسایش، و قابلیت دسترسی باشند. با توجه به آن که شهرسازی نوین در حال تغییر و تحول است برای رسیدن و دست یابی به بوم شهر پایدار مراحل لازم است که به این مراحل اشاره می شود. در سطح شهر، باید کارکردهای درست را به مکان های مناسب داد؛ تراکم بالا در پیرامون مراکز شهری و حمل و نقل کارآمد(سریع و فراوان) به وجود آیند و تراکم کم برای خارج از شهر باشد. طراحی سیستم های نزدیک به هم، برای دسترسی به آب، انرژی و مواد غذایی باید در دستور کار قرار گیرد. به کارگیری مفاهیم جدید برای شهر سبز ضروری است، این مفاهیم با یکپارچگی فضای سبز در طبقات و پشت بام ها در ارتباط است.

به کارگیری دانش و تجربه ساکنان و ایجاد و حمایت از طرح های مختلف و جدید

مفاهیم و مسائل زیست محیطی به عنوان منبع الهام فرم های طرحی به کار گرفته شوند(ارجمند نیا: ۱۳۷۹، ۳۳).

نظریه ی شهر اکولوژیکی

بررسی دقیق مفهوم یک شهر اکولوژیکی یعنی شهرها که توجه به از بین بردن منابع حیاتی را که بستر آن بوده و به شدت به آن متکی است را می طلبد. شهر اکولوژیکی، شهری است پایدار و شهری است که می تواند به ساکنین یک زندگی معنی دار بدهد، بدون اینکه پایگاه اکولوژیکی که بر روی آن اتکا دارد تخریب کند(Crombie: ۱۹۹۲، ۱۸). شهر اکولوژیکی که توسط گروههای متعددی پیشنهاد شده، شهری است که دارای چهار خصوصیت زیر باشد.

- حداقل دخالت در محیط طبیعی
- حداکثر تنوع (از نظر کاربری زمین و فعالیت ها)
- حتی المقدور به عنوان یک نظام بسته
- تعادل بهینه بین جمعیت و منابع(بحرینی: ۱۳۷۸، ۲۷۷-۲۷۶).

اهداف و خصوصیتی که یک شهر اکولوژیکی بایستی داشته باشد در شهر سالم نیز آمده است چرا که هر دو می کوشند تا بین سلامتی نظام شهری و سلامتی ساکنین آن ارتباط برقرار کنند. در شهر اکولوژیکی آن طور که "آدریان اتکینسون" بیان می کند هر منطقه تا حدی خودکفا ست. در حقیقت ملاحظات زیست محیطی در ادامه حیات نقش تعیین کننده ای خواهد داشت. زیرا جامعه در شرایط جامعه ارگانیک قرار می گیرد که در آن طبیعت کلا شرایط محدود کننده خود را به گونه ای بر رفتارهای انسانی تحمیل می کند که محدودیت های اجتماعی

در مقابل انسان قرار می گیرد. لذا شهر برای لذت شهرنشینان مورد بهره برداری قرار می گیرد. در این شهر منطقه جغرافیایی تنها براساس مرزهای طبیعی تعیین می شود و هر منطقه در مجموع خود کفا است. در شهر اکولوژیک کل کارکرد شهری در فواصل سازگار و بهینه پیاده قرار می گیرد. بنابراین وسایل نقلیه موتوری محدود می گردد (Harvey: ۱۹۹۸، ۱۵). در واقع شهر اکولوژیک مبتنی بر طراحی اکولوژیک یعنی ادغام فرایند های زنده و کاهش آثار تخریب زیست محیطی قرار دارد. این الگو به سلامت، زیبایی، آسایش، امنیت، عوارض فرهنگی و سنتها در توسعه فشرده و متنوع احترام خاصی قائل است. ایده های شهر فشرده، دهکده های شهری و طراحی شهری زیرزمینی جزء مبانی نظری شهر اکولوژیک است. تا مردم پیاده به سرکار یا محل خدمت یا توسط حمل و نقل عمومی بروند.

نظریه ی رشد هوشمند شهری

رشد هوشمند شهری یعنی توسعه حساس نسبت به محیط زیست با هدف کاهش وابستگی به حمل و نقل ماشینی، کاهش آلودگی هوا و کارآمدتر کردن سرمایه گذاری در زیر ساخت ها. رشد هوشمند یک توسعه برنامه ریزی شده است که از فضاهای باز و زمین های کشاورزی محافظت می کند، جامعه را احیاء می سازد و گزینه های حمل و نقل بیشتری را فراهم می سازد. توجه زیادی به تراکم بالاتر و کاربری مختلط با دسترس مناسب و حمل و نقل آسان دارد. تئوری رشد هوشمند یک تئوری حمل و نقل و برنامه ریزی شهری است که روی رشد در داخل شهر تمرکز می کند. و در مقابل پراکندگی، روی فشرده سازی شهر تاکید دارد و طرفدار کاربری های فشرده، حمل و نقل محور و دوستدار پیاده روی و دوچرخه سواری است. (Wikipedia: ۲۰۰۸) دکتر ساموئل استالی پژوهشگر در زمینه رشد هوشمند شهری این تئوری را این گونه تعریف می کند رشد هوشمند

شهر یک سعی جدید است، مانند یک لگام و افسار کنترل برای منطقی کردن گسترش و توسعه شهرها و مدیریت رشد هوشمند شهری رو شهای اعمال این گونه کنترل هاست. رشد هوشمند به دنبال محدود کردن رشد نیست بلکه سعی در وفق دادن مسأله به مسائل محیطی و اقتصادی و اجتماعی دارد. اهداف این تئوری این است که مردم را آگاهی دهد که چگونه توسعه می تواند کیفیت زندگی را ارتقاء بخشد.

اصول ۱۰ گانه رشد هوشمند شهری

- ایجاد دامنه ای از گزینه ها و فرصت های انتخاب مسکن
- ایجاد واحد های همسایگی
- تشویق همکاری محلی و گروه های ذی نفع در تصمیمات مربوط به توسعه
- کاربری زمین مختلط
- بهره گیری از طراحی ساختمان های فشرده
- پرورش جوامع جذاب و خاص همراه با یک حس مکانی قوی
- نگهداری از فضای باز، زمین های کشاورزی، زیبایی های طبیعی، و نواحی طبیعی حساس و حیاتی
- اتخاذ تصمیمات قابل پیش بینی، منصفانه و از لحاظ اقتصادی به صرفه
- تقویت و هدایت توسعه به سمت جوامع کنونی
- فراهم آوردن گزینه های متنوع حمل و نقل
- این تئوری برای دستیابی به اهداف و اصول مذکور راهکارهایی را پیشنهاد نموده است.
- مانند: فشرده سازی حومه شهرها با مکان یابی منازل آبی، مکان یابی خانوارهای نزدیک به یکدیگر و محل کار و خرید، ایجاد کاربری های مختلط با تراکم بالا، احیای نواحی قدیمی و مراکز شهری، استفاده مجدد از زمین های سوخته، ایجاد مناطق سبز و غیره.

مزایای رشد هوشمند شهری

اقتصادی	اجتماعی	محیطی
<ul style="list-style-type: none"> - هزینه های توسعه را کاهش می دهد. - هزینه های خدمات عمومی را کاهش می دهد. - اقتصاد های انباشتگی. - حمل و نقل موثر تر. - صنایعی را که به کیفیت محیطی بالا وابسته اند حمایت می نماید (توریسم و کشاورزی و غیره) 	<ul style="list-style-type: none"> - گزینه های حمل و نقل و قابلیت حرکت را مخصوصا برای غیر رانندگان توسعه می دهد. - همبستگی اجتماعی. - صنایع فرهنگی منحصر بفرد را حفظ می نماید (مکان های تاریخی، همسایگی تجاری و غیره). - عملیات فیزیکی و سلامتی را افزایش می دهد. 	<ul style="list-style-type: none"> - حفظ فضای سبز و سکونت گاهها. - کاهش آلودگی هوا. - افزایش بازده انرژی. - آلودگی آنها را کاهش می دهد. - اثر (جزایر گرمایی) را کاهش می دهد

ماخذ: رهنما و عباس زاده: ۱۳۸۷، ۵۴

شهر سبز

بنا به تعریفی که سازمان حفاظت محیط زیست در همایش سبز ارائه داده است، شهری است که مردم در آن نسبت به محیط زیست خود احساس مسئولیت می کنند. و در مشارکت با نهادهای مدنی و سازمان های دولتی، محیطی سالم و آرام و پر نشاط با حداقل استاندارد های زیست محیطی به وجود می آورند. در این شهر سرانه فضای سبز، آلودگی های دیداری و شنیداری در سطح فایل قبول و سرانه تولید زباله کمترین است و بهترین شکل بازیافت مواد به همراه جدا سازی آن از مبدا وجود دارد. همچنین مصرف انرژی و مواد در آن بهینه و نزدیک به استاندارد های جهانی است.

توسعه درونی شهرها

سیاست توسعه درونی یا درونزای شهری، یکی از سیاست های سه گانه توسعه شهری است که در کنار دو سیاست توسعه شهری متصل یا پیوسته (ایجاد شهرک های متصل به شهر و در محدوده رسمی شهر) و دو سیاست توسعه شهری منفصل یا ناپیوسته (ایجاد شهرهای جدید با فاصله از شهر مادر) مطرح می شود. برخی این سیاست را دارای مزیت های نسبی متعددی نسبت به دو سیاست دیگر می دانند و معتقدند شهرهای موجود کشور از طریق توسعه درونی، تا سالیان زیادی می توانند پاسخگوی بسیاری از نیازهای شهری باشند.

توسعه درونی شهری یا توسعه از درون، بر خلاف سایر سیاست های توسعه شهری، با توجه به اینکه در بستر شهر موجود و با حضور ساکنان و شهروندان و واحدهای همسایگی صورت می پذیرد موضوعی پیچیده، چند وجهی، میان بخشی و حتی فرابخشی است که نه فقط یک کار فیزیکی، کالبدی و شهرسازی است بلکه دارای ابعاد قوی اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و زیست محیطی است. در توسعه درونی شهرها، به جای گسترش افقی، شهر به صورت عمودی گسترش می یابد، بافت های قدیمی، فرسوده و ناکارآمد شهری، احیاء، بهسازی و نوسازی می شود. اراضی بایر و رها شده شهری بکار گرفته می شود. کاربری های نامناسب و نامتناسب با زندگی امروزی شهری نظیر زندان ها، پادگان های نظامی، کارخانه ها و صنایع مزاحم درون شهر اصلاح می شود. سطح معابر و شبکه های دسترسی، سطح فضای سبز و در نهایت تمامی عناصری که در شهر وجود دارد به استانداردهای شهرسازی نزدیک می شود.

در توسعه درون شهری، بیشترین توجه معطوف به استفاده مؤثرتر از زمین هایی است که تحت پوشش توسعه شهری درآمده است. بخش اعظم رشد آینده جمعیت و نیاز مسکن در منطقه یا شهر را می توان از طریق پرکردن بافت موجود شهر، افزایش متعادل تراکم، نوسازی و بازسازی مناطق متروکه و فرسوده و احیاء و تغییر کاربری بناهای قدیمی موجود برآورده

ساخت. به عبارت دیگر، توسعه درونی، به کارگیری تمام توان ها و ظرفیت های بالقوه و بالفعل موجود در سطح شهر برای رسیدن به شهری پایدار و مشارکتی است و تمامی ساختارهای اجتماعی، کالبدی، سیاسی و اقتصادی را برای رسیدن به تعادل کیفی و کمی و پایدار ارتقاء می دهد. اساسا سیاست توسعه شهری در دنیا به مفهوم ارتقای بهره وری و بهینه سازی استفاده از زمین و امکان توسعه درون شهری (به ویژه در شهرهای بزرگ و کلانشهرها) و ارتقای سطح دسترسی ساکنان بافت قدیمی و فرسوده شهری به خدمات شهری و اجتماعی است. (سازمان عمران و بهسازی شهری، ۱۳۸۴)

اولین مرحله مهم در هر شهر این است که تعدادی شاخص که نمایانگر وضع موجود شهر از نظر توسعه یافتگی درونی است، تهیه شود. از آنجا که کلیه این اقدامات و ساماندهی فضاها، درون شهرهای موجود به وقوع می پیوندد، کمتر به جلوه می آید.

یعنی برای ملموس تر شدن توسعه درونی شهر، لازم است ابتدا شاخص هایی را طراحی کرد که با اندازه گیری آن شاخص ها می توان میزان توسعه درونی هر شهر را با توجه به استانداردهای مربوطه سنجید. در ادامه مقاله سعی خواهیم کرد مهم ترین شاخص های مربوطه را با توجه به مطالب گفته شده ارائه کنیم.

۱ - شاخص بهره وری زمین شهری: بهره وری زمین شهری بدین مفهوم است که با توجه به گران بودن، کمیاب بودن و تجدیدنپذیر بودن و غیرقابل وارد کردن زمین شهری، توسط چند نفر مورد بهره برداری قرار می گیرد. هرچه میزان نفعات بیشتر باشد، به مفهوم بهره وری بالاتر زمین شهری است. البته این میزان چنانچه بیش از استانداردهای قابل قبول شهرسازی باشد، ضد توسعه تلقی خواهد شد، که این موضوع برای سایر شاخص ها نیز موضوعیت دارد.

این شاخص را از طریق محاسبه تراکم جمعیتی خالص و تراکم جمعیتی ناخالص در هر هکتار زمین شهری می توان به دست آورد. این شاخص اطلاعات قابل ملاحظه ای از پراکندگی، فشردگی جمعیت و در نتیجه پیامدهایی چون انباشت سرمایه و جمعیت، میزان بهره وری از زمین، تاسیسات و زیرساخت های شهری نمایان می سازد.

۲ - شاخص های مربوط به سرانه های استاندارد یا مصوب شهری: این شاخص شهری را می توان توسعه یافته از درون دانست که سرانه های مربوط به سطح فضای سبز، سطح فضای باز، سطح فضای های آموزشی، بهداشتی و درمانی، ورزشی، امنیتی، فرهنگی، مذهبی و نظایر آن در حد استانداردهای تعیین شده شهرسازی به صورت کلی و یا استانداردهای تعیین شده در طرح مصوب محدوده مربوط باشد به این شاخص، شاخص مطلوبیت نیز گفته می شود.

۳- شاخص روند تخریب باغات و اراضی کشاورزی و غیر کشاورزی حاشیه شهر: هرچه سطح مربوط به این شاخص نسبت به سال‌های قبل رو به کاهش باشد، با توجه به روند افزایش جمعیت شهری، می‌توان نمایانگر توسعه شهر از درون باشد.

۴- شاخص سازگاری و ناسازگاری کاربری‌ها: هرچه از میزان ناسازگاری کاربری‌های همجوار در محدوده شهر کاسته شود، این به مفهوم حرکت در مسیر توسعه‌یافتگی شهر از درون است. شهری که کاربری‌های همجوار و یا در حوزه نفوذ یکدیگر، از نظر سنخیت فعالیت با هم منطبق و سازگار نبوده و باعث مزاحمت و مانع از انجام فعالیت یکدیگر شوند، نمی‌توان آن را توسعه یافته از درون دانست. مثلاً وجود یک واحد صنعتی درون یک بافت متراکم مسکونی از مصادیق بارز ناسازگاری است.

۵- شاخص کیفیت و قدمت ابنیه: هرچه از مقدار بناهای نامقاوم و قدیمی کاسته شود و شاخص، روند نزولی به خود بگیرد، توسعه از درون دارای روند مثبت است. البته این شاخص، ارزیابی اولیه از وضعیت اقتصادی و الگوهای فرهنگی ساکنان را نیز به دست می‌دهد.

۶- شاخص نفوذپذیری: هرچه میزان برخورداری و سهم هر بلوک شهری از معابر و شبکه دسترسی‌ها بیشتر باشد، بستر توسعه از درون فراهم‌تر می‌شود. بر اساس استانداردهای موجود مناطق و نواحی، این شاخص می‌تواند بین ۲۰ تا ۲۵ درصد سطح بلوک شهری در نظر گرفته شود.

۷- شاخص‌های اجتماعی - اقتصادی: هرچه میزان مشارکت و آگاهی اجتماعی ساکنان و مالکان بالاتر باشد و یا توان اقتصادی ساکنان و شهروندان بالاتر باشد و نیز سطح آسایش آنها در شهر، محله و واحد مسکونی بالاتر باشد، می‌تواند بیانگر توسعه‌یافتگی شهر از درون باشد.

۸- شاخص‌های زیست محیطی: در عرصه واقعی، هر جا نسبت فضای کار بر فضای مسکونی و گردشگری غلبه کند مسائل و مشکلات اجتماعی، فضا و زیست محیطی بروز می‌کند. تولید و توزیع انواع آلودگی‌ها در زمین و هوا باعث کاهش کیفیت محیط زندگی شهری می‌شود.

علاوه بر شبکه‌های معابر و گره‌های ترافیکی، کاربری‌ها و فعالیت‌های آلوده‌کننده مثل حمل‌ونقل، انبارها، تعمیرگاه‌های وسائط نقلیه، تجاری‌ها و..... طیف وسیعی از آلاینده‌های مضر و خطرناک را وارد فضا و محدوده شهری می‌کنند. کانال‌های فاضلاب قدیمی، چاه‌های جذبی و دفع فضولات قالی‌شویی‌ها از جمله منابع آلودگی آب و خاک هستند. شبکه معابر و گره‌های ترافیکی و میدان از جمله منابع آلودگی صوتی فضاهای شهری به‌خصوص در مواقع اوج تردد هستند. اندازه‌گیری و تعیین میزان این آلودگی‌ها و روند نزولی آن در طول سالیان می‌تواند حاکی از توسعه شهر از درون باشد.

۹- تعداد تشکلهای مردمی مربوط به مسائل شهری: هر چه تعداد تشکلهای مردمی برای حل مسائل شهری بیشتر باشد حاکی از تحقق روند شهر مشارکتی و بالا رفتن افزایش تعلق مردم به شهر و محله خود است. هر چه مشارکت مردم در اداره شهر و محله خود بالاتر باشد، شهر بسیار سریع‌تر از آنچه فکر می‌شود، از درون توسعه می‌یابد. بنابراین می‌توان این شاخص را به‌عنوان یکی از شاخص توسعه درونی شهر در نظر گرفت.

اهداف، سیاست‌ها و اصول پروژه شهر سالم

اهداف

تحرك سياسى و مشاركت جامعه در تجهيز و تکميل (اجراى) يك طرح سلامت شهرى؛

تلاش برای افزایش آگاهی از موضوع سلامت در توسعه شهرى به وسيله مسئولین ملی و شهرى؛

ایجاد ظرفیت فزاینده برای مسئولین شهرى در مدیریت مشکلات شهرى و تشکیلات مشارکتی با سازمان‌های اجتماعى در بهبود شرایط زندگى در جامعه توسعه نیافته؛
ایجاد یک شبکه‌ای از شهرها در مبادله و تکنولوژى اطلاعات؛

تضمین مشارکت زنان در تصمیم‌گیری در ارتباط با فعالیت‌های پروژه به ویژه در فضاهای مهمی مانند مسکن، آب و بهداشت و خدمات بهداشتی (Harpham and et al: ۲۰۰۱، ۱۱۲).

اهداف اصلی آن در اروپا، بهبود سلامت و توجه جدی به اصول آن برای همه، توسعه پایدار و برنامه‌ریزی بر پایه مشارکت است (De Leeuw: ۱۹۹۸، ۲۳۱).

سیاست‌ها

توسعه نگرش سلامت شهرها براساس دو سر فصل بهداشت برای همه و ارتقاء بهداشت؛

ارتقاء بهداشت در برنامه‌های سیاسی و اجتماعى شهرها؛
تاکید بر اقداماتی جهت بهداشت همگانی که بر روابط متقابل بین افراد و محیط و روش‌های زندگى اثر می‌گذارد.
مبارزه با عواملی که سلامتی افراد ساکن شهر را مورد تهدید قرار می‌دهد، سیاست اصلی پروژه شهر سالم است (عبادی: ۱۳۷۸، ۱۱۴).

اصول

جوامع سالم دارای مشخصات منحصر به فردی هستند. ولی اصول مشترک دارند، که به ما اجازه در نظر گرفتن آنها را به صورت کلی می‌دهد (جدول شماره ۱). جوامع سالم دور نمای از سلامت را برای آینده ارائه می‌دهند. که در این راه پروسه

منابع مآخذ

ارجمند نیا، اصغر (۱۳۷۹)، *بوم شهر، تبلور پایداری، فصلنامه مدیریت شهری*، انتشارات سازمان شهرداریهای کشور سال اول، شماره ۴

بحرینی، سید حسین (۱۳۷۸) - تجدد، فراتجدد و پس از آن در شهرسازی، انتشارات دانشگاه تهران،

پاک، سدریگ (۱۳۸۲)، *شهرهای پایدار در کشور های در حال توسعه*، ترجمه ناصر محرم نژاد، انتشارات حداد، انتشارات مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری ایران، وزارت مسکن و شهر سازی ایران

حاجی خانی، غلامرضا، صالحی اسماعیل (۱۳۷۲)، *معیار های شهر سازی برای ایده شهر سالم*، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده هنر های زیبا، دانشگاه تهران.

زاده، غلامرضا (۱۳۸۷)، *اصول، مبانی و مدل های سنجش فرم کالبدی شهر*، چاپ اول، انتشارات جهاد دانشگاهی مشهد.

زبیری، کرامت اله (۱۳۸۳)، *برنامه ریزی شهرهای جدید*، انتشارات سمت، چاپ چهارم

شکوئی، حسین (۱۳۵۰)، *جغرافیای شهری*، بخش دوم، چاپ اول، انتشارات موسسه تحقیقات اجتماعی و علوم انسانی

شوی، فرانسوا (۱۳۸۴)، *شهرسازی تخیلات و واقعیات*، ترجمه سید محسن حبیبی، انتشارات دانشگاه تهران

صرافی، مظفر (۱۳۷۹)، *شهر پایدار چیست*، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۴

عبادی، جاوید (۱۳۷۸)، *ساماندهی بافت قدیم شهری به منظور ایجاد شهر سالم*، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران

عزیزی، محمد مهدی (۱۳۸۳)، *تراکم در شهر سازی اصول و معیار های تعیین تراکم شهری*، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ دوم

معصومی، علی (۱۳۷۵)، *ارزیابی پروژه های شهر سالم تهران (کوی سیزده آبان)*، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده محیط زیست، دانشگاه تهران

نقی زاده، محمد (۱۳۸۰)، *توسعه پایدار شهر ی و مسکن*، فصلنامه مسکن و انقلاب، شماره ۹۵ و ۹۶

هایی را جهت رسیدن به اهداف به کار می گیرند. بدین ترتیب این اصول ما را در شکل دادن به انگاره ای از شهر سالم یاری می دهد، تا در برای هر اصل معیارها و شاخص هایی مشخص شود. با توجه به تعاریف شهر سالم و کیفیات ارائه شده از شهر سالم، قواعد کلی به صورت اصول چهارده گانه زیر با عنوان اصول شهر سالم استنباط و استخراج می گردد که هر یک ناظر به چند بعد از کیفیت شهر سالم است. این اصول چهارده گانه عبارتند از: حیات بخشی پایدار، ایمنی و امنیت، بهره وری اقتصادی، تعاون، دسترسی، تعادل، سازگاری، پویایی (توسعه منظم)، هویت، زیبایی، تنوع، بهره وری وقت آزاد، بسته در نظر گرفتن شهر، احساس تعلق، که منظور از اصول شهر سالم در اینجا اشاره ای به ارکان و پایه های ایده شهر سالم است.

در واقع هر اصل مؤلفه هایی از شرایط برای تحقیق ایده شهر سالم را در خود دارند که برای هر شهری در هر منطقه ای قابل تعمیم است. این اصول به عنوان خصوصیات ذاتی شهر سالم مطرح هستند، به گونه ای که خدشه در یکی از آنها کلیت ایده شهر سالم را از زاویه ای خاص به مخاطره می اندازد اهم خصوصیات این اصول عبارتند از:

- کلیه اصول از یک قاعده پیروی می کنند .
- اصول یکدیگر را محدود و مشروط می کنند .
- اصول یکدیگر را تکمیل می کنند .
- اصول ناقص یکدیگر نیستند .
- هر اصل شرط لازم برای تحقق ایده شهر سالم است لیکن کافی نیست (معصومی: ۱۳۷۵، ۶۷).

جدول شماره ۱: اصول چهارده گانه شهر سالم

شهر باید قابلیت حیات داشته باشد. سلامتی و نیازهای اساسی انسان را تامین نماید.	۱- حیات بخشی پایدار
شهر باید امن باشد. در امان بودن شهر از حوادث طبیعی (اعم از سیل و زلزله) و حوادث غیر طبیعی و زیان های جانی و مالی.	۲- ایمنی و امنیت
شهر باید از اقتصاد مالی برخوردار باشد. و بازدهی و راندمان را در همه عرصه های اجتماعی افزایش دهد.	۳- بهره وری اقتصادی
ارتباطات اجتماعی سالم که شامل همیاری و همکاری و یاری و ... شود.	۴- تعاون
شهر باید شرایط و تسهیلات بالفعل و بالقوه دسترسی مطلوب را نه تنها به مراکز خدمات بلکه به اطلاعات، اخبار، منابع و مکان های خاص فرهنگی و مذهبی و غیره را مهیا نماید.	۵- دسترسی
شهر باید سعی در حفظ، استمرار، تقویت تعادل به معنی عام آن داشته باشد نیازها را برآورده کرده و از فشار بیش از حد به یک بخش به نفع سایر بخش ها جلوگیری کند.	۶- تعادل
بر اساس این اصل شهر می بایست موجبات سازگاری و همسازی اجزا و عناصر نسبت به یکدیگر و نیز ابعاد مختلف زندگی شهری با شرایط طبیعی را فراهم آورد.	۷- سازگاری
شهر باید پویایی داشته باشد. این پویایی به توسعه ای هدفمند، مستمر و تاحد ممکن قابل پیش بینی تعبیر می شود که ناظر بر هدف یا اهداف مشخصی است.	۸- پویایی (توسعه منظم)
شهر باید از انقطاع تاریخی و نیز گسستن پیوند های فرهنگی و ... را از طریق حفظ و اعتلاء آنها، مانعت به عمل آورد، بصورتی که هویت شهر موجب بازشناسی آن گردد.	۹- هویت
شهر باید تلاش کند تا در همه ابعاد علی الخصوص، در نموده های کالبدی و بصری برای مردم لذت بخش باشد	۱۰- زیبایی
شهر باید تلاش کند تا حداکثر تنوع را در ساختار کالبدی و اجتماعی و اقتصادی خود به وجود آورد تا از این طریق امکان ارزیابی و انتخاب را برای شهروندان به وجود آید.	۱۱- تنوع
شهر باید تمهیدات لازم و مناسب گذران اوقات فراغت خارج از جریانات جدی زندگی را برای تجدید قوای کلیه احاد جامعه با شرایط مطلوب تامین نماید. یعنی استفاده مطلوب از وقت آزاد در جهت تحقق هدف انسان سالم.	۱۲- بهره وری وقت آزاد

<p>شهر باید تلاش نماید. تا حتی المقدور داده ها و ستانده های خود را به ویژه در امور بهداشتی و محیطی تحت کنترل و حتی بازیافت و یا تصفیه نماید. بسته در نظر گرفتن سیستم شهر به معنی تعیین حدود و مرزهای مشخص در جهت چگونگی و میزان ارتباط متقابل شهر با محیط است. حتی المقدور از ورود داده های منفی (سیل) به شهر جلوگیری کند.</p>	<p>۱۳- بسته در نظر گرفتن شهر</p>
<p>شهر باید احساس تعلق شهروندان را تقویت نموده و آنرا با شیوه های مختلف به احساس مسئولیت تبدیل کند تا از این طریق بتواند به اهداف شهر سالم دست یابد. (برقراری پیوند عاطفی بین مجموعه شهری و مردم. شعار شهر ما خانه ما)</p>	<p>۱۴- احساس تعلق</p>

(حاجی خانی و صالحی: ۱۳۷۲، ۱۱۹).

نتیجه گیری

باعث شده تا متخصصین به فکر بهبود محیط زیست شهری خود و دست یابی به شهری پایدار بیفتند. در این راستا نظریات و طرح های مختلفی چون نظریه باغشهر، توسعه پایدار شهری، شهر پایدار و شهر اکولوژیکی، شهر سبز، بازیافت کالبدی شهری، توسعه از درون، تجدید حیات شهری، شهرگرایی نو، انسان محوری توسعه، جامعه مدنی و گفتگوی تمدن ها، رشد هوشمند شهری و غیره پیشنهاد شده. آنچه از تمام این نظریه ها بر می آید این است که هدف تمام این نظریه ها، توسعه برنامه ریزی و مدیریت پایدار زمین برای توسعه اسکان بشر از طریق برنامه ریزی مادی و کاربری زمین که از لحاظ زیست محیطی سالم باشد، است. تمام این نظریه ها بر این نکته تاکید می کردند که برای رسیدن به یک حالت ایده آل در شهرها لازم است مدیریت شهری به خوبی عمل کند. در واقع شرایط جامع پایدار و شهر سالم زمانی فراهم می شود که مجموعه ای از پایداری اجتماعی باهدف (عدالت اجتماعی) پایداری اقتصادی با هدف (ایقای اقتصادی) و پایداری زیست محیطی با هدف (تعالی اکولوژیک) بوجو آید.

افزایش فقر در شهرها، دسترسی ناکافی به مسکن و خدمات اصلی شهری، بیگانگی شهروندان از هم، ایجاد زاغه ها و مسکن های غیرقانونی، سیستم حمل و نقل ناکافی و نارسایی امکانات اصلی شهری و غیره همه اینها نتیجه رشد سریع شهرنشینی و مشکلات عمده اجتماعی و اقتصادی در کشورهای جهان است که گریبانگیر مجتمعاتی زیستی گردیده است.

مسائل این پدیده نه تنها سیاست های شهرسازی را به طور وسیعی تحت الشعاع قرار داده، بلکه تبعات حاصل از آن در تشدید مسائل اقتصادی، اجتماعی و سیاسی، مدیریتی و محیط زیستی جوامع نقش اساسی داشته است. دغدغه ها و نگرانی های ناشی از این پدیده موجب گردید تا کشور های مختلف به ویژه بعد از انقلاب صنعتی اقدام به اتخاذ تمهیداتی جهت حل یا مهار این بحران کنند. در این راستا ایجاد تعادل های محلی، منطقه ای و ملی همسو با محیط زیست شهری مورد توجه برنامه ریزان و متخصصین شهری قرار گرفته تمام این عوامل

Crombie, D. (1992), *Regeneration, Toronto to Waterfront and The Sustainable City*, Final Report, Ottawa, Ministry of Supply and Services.
De Leeuw, E. (1998) *Sense and Nonsense in Healthy City Evaluation*. Paper Presented at the International Conference on *Healthy Cities*, Athens, WHO Collaborating Centre for Research on *Healthy Cities*, University of Maastricht, Maastricht.
Harpham, Trudy, Burton Salma, Blue Iona (2001), *Healthy City Projects in Developing Countries: the First Evaluation*, South Bank University, London SW8 2JZ, UK.
Harvey, D. (1998), *The Condition of Postmodernity*, Oxford, Basil Blackwell.
World Health Organization (2003), *Frequently Asked Question about Community - Based Initiatives*, Regional Office for the Eastern Mediterranean Cairo, Nasr City, Egypt.
<http://www.wikipedia.org>

ارزیابی آلودگی هوا و تاثیر آن بر سلامت انسان

عزت الله قنواتی

دانشیار گروه جغرافیای طبیعی دانشگاه تربیت معلم تهران

صادق برزگر

دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه تربیت معلم تهران

ازپیش آلودگی پیدا می‌کند. شهرهای غول آسا و عظیمی نظیر نیویورک، توکیو، پاریس، همیشه مملو از مواد سمی هستند. مسوولان شهرهای بزرگ آمریکا نظیر نیویورک، فیلادلفیا، بالتیمور، واشینگتن اعلان می‌کنند که آلودگی هوا در این شهرها از حد مجاز گذشته است. (عرفان منش، افیونی، چ ۱۳۸۱، ص ۱۷۵). آلودگی هوا به وجود هر ماده‌ای در هوا که می‌تواند برای انسان یا محیط او مضر باشد اطلاق می‌شود. آلاینده‌ها که بالغ بر ۱۸۰ نوع هستند، ممکن است طبیعی یا ساخته دست بشر باشند. آلودگی هوا در درازمدت می‌تواند برای انسان کشنده باشد؛ طی یک هفته آلودگی هوای لندن در دسامبر ۱۹۵۲، حدود ۴۷۰۰ نفر از بین رفتند. بیشتر این افراد مبتلایان به بیماریهای قلب و ریه و افراد مسن بودند. به طور کلی آلودگی هوا باعث تحریک مجاری هوایی و تشدید آسم میشود و هرچه میزان ازن هوا بیشتر باشد، تعداد بیشتری از افراد مبتلا به آسم

زندگی در کلانشهرها مسائل و مشکلات خاص خود را دارد. آلودگی هوا، ترافیک، آلودگی صوتی، وانبوه ساختمان های بلند که بن بست بصری ایجاد کرده اند، تنها گوشه ای از این مسائل و مشکلات هستند. تاریخچه آلودگی هوا و بحث در مورد آن به قرون وسطی و حتی سالهای قبل از آن باز میگردد. بنابراین آلودگی هوا وقوانین وضع شده در مورد آن پدیده جدیدی نیست. برای مثال (ادوارد اول) در سال ۱۳۰۷ م. استفاده از زغال سنگ در کوره های آهنک پزی رابه دلیل آلوده کردن هوای شهر لندن ممنوع کرد. حتی امروزه هم یکی از قدیمی ترین، سخت ترین و مهمترین مسائل شهر مدرن و امروزی، مسئله آلودگی هواست. در شهرهای بزرگ که دچار انبوهی و تراکم زیاد جمعیت هستند، لزوم مبارزه با آلودگی هوا بیش از هر جای دیگری احساس می‌شود. هوا در نتیجه پراکنده شدن ذرات و مواد ناشی از صنایع، تاسیسات شوفاژ و اتومبیل‌ها بیش

می‌شوند. در ضمن تماس درازمدت با آلودگی هوا باعث بروز برونشیت مزمن و آمفیزم می‌شود. آلودگی هوا با گاز رادون (ناشی از سوخت موتورهای دیزلی و صنایع سنگین) نیز باعث سرطان ریه می‌شود. همچنین آلودگی هوا باعث مرگ و میر حیوانات شده و برای گیاهان مضر است و علاوه بر آن باعث افزایش عفونت‌های تنفسی می‌شود. حتی آلودگی هوا اثرات غیرقابل جبرانی بر آثار باستانی و میراث فرهنگی دارد. براساس آخرین اندازه‌گیری‌های انجام شده میزان آلاینده‌های سرطانزای شناخته شده بنزین در هوای تهران دستکم بیشتر از ۱۰ برابر استانداردهای اتحادیه اروپایی است و متأسفانه هر ساله از مهرماه بیم آن می‌رود که آلودگی هوا بیشتر شود.

استانداردهای کیفیت هوا به وسیله سازمان حفاظت محیط زیست ایالات متحده به ۲ نوع، استانداردهای اولیه و ثانویه بنا شده اند. طبق تعریف استاندارد های اولیه آن دسته از استانداردهایی هستند که رعایت آنها برای حفظ سلامتی عمومی جامعه (صرف نظر از مسائل اقتصادی و تکنولوژی) الزامی است. رعایت این گونه استانداردها برای حفظ سلامتی افراد حساس به ویژه سالمندان، بیماران تنفسی و کودکان امری بسیار ضروری است. استانداردهای ثانویه کیفیت هوا نسبت به استانداردهای اولیه دارای ابعاد وسیع-تری هستند بطوری که در این استانداردها حفاظت منابع و آسایش عمومی نیز مد نظر قرار گرفته است (حفاظت ساختمانها، محصولات، حیوانات و منسوجات).

امابه دلیل مشکلات موجود در اعمال استانداردهای اولیه، استانداردهای ثانویه هنوز جایگاه قانونی و اجرایی پیدا نکرده اند. در حال حاضر برای تشخیص نوع آلاینده ها شاخص استانداردهای کیفیت هوا تعیین شده اند که شامل: منو اکسید-کربن، سرب، دی اکسید نیتروژن، ازن، دی اکسید گوگرد و ذرات معلق (قطر ۱۰ میکرون یا کمتر) می‌شود. فهرست این آلاینده‌ها و تعداد آنها به طور مرتب تحت بررسی است و استانداردهای تعیین شده با پیشرفتهای علمی تغییر کرده و بهینه سازی می‌شوند.

روش تحقیق:

در این پژوهش بر اساس داده ها و اطلاعات بدست آمده از مطالعات منابع کتابخانه ای و اسناد و مدارک مربوطه سعی شده است با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی به بررسی داده ها و اطلاعات گردآوری شده پرداخته و در نهایت به نتیجه گیری و ارائه راه حلها برای اصلاح نارساییها پرداخته شود. در این مقاله به بررسی علل ایجاد آلودگی در سطح شهرها پرداخته شده و با توجه به عوامل اصلی آلوده ساز هوا و اثرات آن بر روی انسان و بروز بیماری ها، راهکارها و پیشنهادات مناسب برای بهبود مشکلات ارائه شده است.

برآورد خسارات سالیانه آلودگی هوا در ایران نشان می‌دهد:

خسارت مرگ و میر ناشی از آلودگی هوای شهری، سالانه ۶۴۰ میلیون دلار معادل ۵ هزار و یکصد میلیارد ریال است. بر اساس گزارش بانک جهانی بیماریهای ناشی از آلودگی هوا نیز سالانه ۲۶۰ میلیون دلار معادل ۲ هزار و ۱۰۰ میلیارد ریال به اقتصاد ایران خسارت وارد می‌کند. از سوی دیگر هزینه آموزش در این زمینه ۲۵ میلیون دلار معادل ۲۰۰ میلیارد ریال و خسارات ناشی از آلودگی هوا به مراکز تفریحی ۵۰ میلیون دلار معادل ۳۹۰ میلیارد ریال گزارش شده است. این مطالعات همچنین نشان می‌دهد هزینه مرگ و میر ناشی از آلودگی هوا در محیطهای بسته سالیانه ۲۰۰ میلیون دلار معادل یک هزار و ۶۰۰ میلیارد ریال است. همچنین بروز نشانه‌های بیماری ناشی از آلودگی هوا در داخل ساختمانها ۶۰ میلیون دلار معادل ۵۰۰ میلیارد ریال است. از سوی دیگر بیماریهای ناشی از تأثیرات آلودگی هوا در داخل محیطهای بسته سالانه ۵۵ میلیون دلار معادل ۴۳۰ میلیارد ریال به اقتصاد ایران خسارت وارد می‌کند. بر اساس این گزارش در مجموع خسارات سالیانه آلودگی هوا در ایران یک هزار و ۸۱۰ میلیون دلار معادل ۱۴ هزار و ۴۲۰ میلیارد ریال است. در همین حال دکتر یوسف رشیدی، مدیر عامل شرکت کنترل کیفیت هوا نیز گفت: سالانه حدود ۲ میلیون و ۲۸۹ هزار و ۷۶۲ تن انواع آلاینده‌ها تنها از منابع متحرک به هوای تهران وارد می‌شود. که از این رقم حدود یک میلیون و ۹۷۶ هزار تن آلاینده منواکسیدکربن، حدود ۲۱ هزار تن آلاینده ذرات معلق، بیش از ۱۰۵ هزار تن اکسیدهای ازت و ۱۸۰ هزار تن هیدروکربن است.

هوا به گونه های بسیار آلوده می‌شود. ساده ترین صورت آن است که در مناطق صنعتی که دود و سوخت کارخانه ها و ماشین ها زیاد است، مخصوصاً وقتی که منطقه حالت آبگیری و دره‌ای داشته و محیط نیمه مسدودی را ایجاد کرده باشد سموم و دود و انواع مواد برخاسته از زمین تا آنجا که ممکن شود بالا کشیده شده و روپوشی ابری بر فراز منطقه ایجاد می‌کند. در این حالت هوای قسمت بالایی منطقه گرمتر از هوای مجاور زمین شده، قلمرو مربوطه دم کرده و هوایش مسموم می‌ماند. شاهد مثال این پیشامد، دره موراست در فرانسه که در سال ۱۹۳۰ به چنین وضعی مبتلا شد و دیگری دره دونورا در اتازونی است که در سال ۱۹۴۸ به آلودگی دچار شد و بالاخره تمامی حوضه و آبگیر تایمز پائین دست یعنی حوضه شهر لندن در دسامبر ۱۹۵۲ که این حوضه ۴۰۰۰ نفر قربانی داشت. حدود ۳۰ سال پیش تهران بر اثر دود کوره های آجریزی د رمعرض آلودگی هوا قرار گرفت. گسترش روزافزون قلمرو شهر مبارزه با کوره‌ها را عنوان کرد و سرانجام به عقب نشینی کوره ها منتهی شد. تخریب کوره هایی که در داخل محله های پرجمعیت جنوب شهرین شهری و ایستگاه راه آهن وجود داشت، واقعه مهم روز بود. در مورد تهران می دانیم که عناصر مهم آلوده ساز

سطح کره زمین خواهد شد. چنین واقعه ای ممکن است در صورت مداوم منجر به ذوب یخچال‌های قطبی و بالا آمدن فاجعه آمیز سطح اقیانوسها شود. بررسیهای انجام شده نشان می دهد که در صورت ذوب این یخچال‌ها سطح آب دریاها از آزاد اقیانوسها تا ۷۰ متر بالا خواهد آمد. ملاحظه می شود که تا چه حد تلاش برای نیالودن هوا ضرورت دارد. بی دلیل نیست که دولت‌ها به چاره جوئی پرداخته اند و برای تأمین هوای پاک مقررات و قوانین لازم را وضع و تصویب کرده اند. (ودیدی، ۷۲، ۷۱ و ۷۲).

درجه اول منواکسیده کربن و سپس هیدروکربونها و ایندیرید سولفور است. آفتاب تهران گرچه عامل مساعدی است اما تشعشع آن هیدروکربونها و اکسید ازت هوا را تبدیل به غبار یا مه شیمیائی که معمولا دید را می کاهد، می کند. در مقیاس جهانی این دگرگونی و تغییرات حالت هوا اثرات جغرافیائی به بار خواهد آورد. بدین معنی که افزایش کوره‌ها و اجاقها به هر حال و صورت حجم و میزان گاز کربنیک موجود در هوا و جو را بالا خواهد برد. افزایش نسبت غبار گاز کربنیک به خودی خود زیان بخش نیست اما غیره مستقیم باعث بالا بردن درجه حرارت

مثال	زمینه اثر			مواد آلوده کننده (آلاینده)
	خاک	آب	هوا	
	زیرزمینی سطحی			
نیترژن و فسفر در کودهای شیمیائی، لجن فاضلاب و زباله های شهری	-	+	+	عناصر غذایی گیاه
حشره کشها، علف کشها، قارچ کشها	-	+	+	آفت کشها
انواع سوختها، حلال ها، مواد آلی فرار	+	+	+	مواد خطرناک (مواد شیمیائی)
باران های اسیدی، زهابهای اسیدی معادن	+	+	+	اسیدی شدن
نمک پاشی جاده ها، آبیاری با آب شور	-	+	+	شور و سدیمی شدن
فلزات کانیونی، اکسی آنیون ها و فلزاتی که در خاک و گیاه موجودند	-	+	+	عناصر کمیاب
هدر رفتن خاک از طریق فرسایش آبی	-	-	-	رسوبات
دوده، فرسایش بادی خاک، عبارات آتشفشانی	-	-	-	ذرات معلق
دی اکسید کربن، متان، اکسیدهای نیترژن و CO ₂ (گاز یخچال)	-	-	-	گازهای گلخانه ایی
ازون و تولیدات ثانویه ناشی از احتراق سوخت				ترکیبات مه ساز

می تواند سلامتی انسان‌ها را تهدید کند و به طور کلی می تواند از سد دفاعی بدن همان سیستم تنفسی عبور کند و به آن آسیب وارد نماید. ذرات پایین ۱۰ میکرون می تواند وارد شش‌ها شود و به صورت آسم و اختلالات ریوی خود را نشان دهد. در فاز دوم می توانیم گاز ازن را نام ببریم. البته ازن یک آلاینده ثانویه است. این ناشی از واکنش‌های شیمیائی است که در جو صورت می گیرد. می دانیم که نور خورشید پرتو UV یا ماوراء بنفش را دارد. این پرتو می تواند در مجاورت اکسیژن و ترکیبات نیترژنی تبدیل به O₃ یا ازن بشود.

در مرحله سوم می توانیم آلودگی مثل ناکس‌ها یا اکسیدهای نیترژن یا همان NO_xها را داشته باشیم. ترکیباتی مثل سرب، دی اکسیدهای گوگرد و ترکیبات آلی فرار یا (volatile organic compound) یا همان VOCها را هم می توانیم در زمره مهم ترین آلوده کننده های هوا در نظر بگیریم. فضای سبز به عنوان یک فیلتر طبیعی از آلودگی های محیطی مانند دود و صدا می کاهد و تضمین کننده ی نسبی سلامت فردی اجتماعی ساکنان شهر و آرامش محیط آن است.

عوامل اصلی آلوده ساز هوا و اثرات آن بر روی انسان و بروز بیماری ها:

آلودگی هوا به ترتیب از انواع وسایل موتوری، نیروگاهها، انواع اقسام صنایع سبک و سنگین، کارخانه های پتروشیمی، فعالیت های کشاورزی، غیره ناشی می شود.

بزرگترین آلاینده ها سولفور دی اکسید (SO₂)، اکسید های ازتی (NO_x)، مونو اکسید کربن (CO)، دی اکسید کربن (CO₂)، ازن (O₃)، هیدراتهای کربن (HC)، ذرات معلق، ترکیبات آلی فرار (VOC) و غیره می باشند (قنوتی، ۷۳، ۷۴).

آلودگی هوا می تواند اثرات مستقیم و غیر مستقیم در محیط داشته باشند برای مثال اکسید های گوگردی و ازتی (NO_x, CO₂) با درصد زیاد به درختان و خزها صدمه زده و در سلامتی انسان تاثیر منفی دارند همچنین موجب خوردگی و تخریب تدریجی مصالح ساختمانی می گردد (بید سیاقی، منوچهر ۱۳۸۳). دو آلاینده اصلی، یکی ذرات معلق و منوکسید کربن در فاز اول آلوده کننده ی هوا هستند. ولی در تقسیم بندی کلی می توانیم، اولی را ذرات معلق یا PM ۱۰ بیان کنیم که به معنای ذراتی با قطر ۱۰ میکرون است که اینها

تأثیر آلایندها بر سلامت انسان

اثرسوزاندن مواد وزباله های پلاستیک بر جمع مواد آلوده گر اضافه شده و به صورت کلردو و نیل اثر خود را می نهد.

۸-سرب، سرب هوا زائیده سوخت بنزین وانسانها ست. به طور متوسط یک اتومبیل حدود یک کیلو گرم سرب درسال ازخود صادر و پخش می کند. بین سربی که به صورت گاز در هوا پخش است و میزان سرب بدن آدمی نسبتی بر قرار است .

۹- گرد و غبار ذرات و جرم های کم و بیش درستی که ازاجاق ها وکارخانه های سیمان واتومبیل ها درهوا پخش می شود. گرد و غبارهای معلق درهوا با دیگرمواد موجود در هوا ترکیب شده تبدیل به عناصرمضر می شوند . یک کارخانه سیمان ۱۵ تن گردوغباردر روزبه هوای مجاور می فرستد. رفت وآمداتومبیلها فرسایش لاستیکها را موجب شده و گرد و غبارهای کائوچویی را موجب می گردد که منتهی به تحریکاتی در شش ها می شود. ورود ذرات معلق آلوده کننده به بدن انسان از راه مجاری تنفسی می باشد واثرات آنها فوراً کار این قسمت را مختل می کنند.

۱۰-مواد وعناصر رادیو اکتیو انفجارات هسته ای موادی را که در جو بالابرای زمانهائی طولانی به جا می مانند و سپس به زمین سقوط می کنند واثرات ژنتیک دارند. زیانهای ناشی از مواد آلوده ساز درهوا متوجه اقتصاد عمومی نیز هست زیرا برابرمحاسبات انجام شده تنها درآمریکا سالانه دومیلیارد برهزینه های دارویی در زمینه دستگاههای تنفسی می افزاید.

۱۱-هیدرو کربن ها واکسیدانهای فتوشیمیایی: هیدرو کربن ها تنها در غلظت های صدها تا هزار ها یا بیشتر از آنچه در اتمسفر یافت می شوند تاثیرات نامطلوب ایجاد می کنند. بسیاری از اکسیدان های فتوشیمیایی علی الخصوص پراکسی اسیل نیترا تها تولید تحریکات چشمی می نماید، O₃ مراحل انزال بافت ریوی را تسریع می کند(دبیری، مینو، ۱۳۷۵).

بنابراین بسیار مهم است که درنواحی پر جمعیت دنیا چه از نظر توجه به سلامتی مردم وچه از لحاظ کاهش اثرات آلودگی هوا بر اجسام مقدار دی اکسید گوگرد SO₂ کم شود . در بین اکسید های ازت NO₂ از همه خطرناک تر است . برای کاهش دادن غلظت اکسیدهای ازت و هیدرات کربن باید در درجه اول کاهش دود خودرو ها را هدف قرار داد زیرا از یک طرف بزرگترین عامل آلودگی هوا هستند و از طرف دیگر این آلودگی ها در سطوح پایین پخش می شوند. کودکان بعلت اینکه ضریان قلبشان تندتر است با هر بار تنفس میزان اکسیژن بیشتری از سموم را وارد بدن خود می کنند. طبق تحقیقاتی که توسط موسسه WRI (Word Resource Ins) شده در کشور های توسعه یافته بیش از ۸۰٪ از همه مرگ ومیر ها در کودکان زیر ۵ سال ناشی از عفونت های ریوی است.(بیدسیاقی، منوچهر ۱۳۸۳).

۱- دی اکسید سولفور SO₂ که براترسوختن ذغال سنگ وموادنفتی که غبارگوگرد-شان غنی ودرحدود ۱ تا ۶٪ باشد حاصل می شود. دی اکسید دوسوفرتحریکاتی در دستگاه تنفسی انسان به وجود می آورد که منتهی به برونشیت می شودهمچنین انواع بیماریهای ریوی وانواع حساسیت ها را موجب می گرد د.

۲-تریوکسید دوسوفر SO₃دیوکسید دوسوفربرائستحاله به تریوکسید دوسوفر تبدیل می شود و وقتی با رطوبت موجود در هوا ترکیب شد اسید سولفوریک ایجاد می کند . اسید سولفوریک برونشیت ها را تحریک و به دستگاه تنفسی آسیب می رساند.

۳-اکسید دوکربن CO که حاصل احتراق ناقص است که تمام اتومبیلها بدان مکررا مبتلا شده ودرشهرها بسیار اتفاق می افتد. وقتی که درصد اکسید دوکربن درهوا به ۳۰ تا ۵۰ میلی گرم درمترمکعب هوا برسد خطرناک است و برهموگلوبی نها اثرمی نهد، همچنین به سلسله اعصاب مرکزی آسیب رسانده ایجاد سردرد وگیجی، کم هوشی و کم حواسی می کند وچنانچه مزمن شود عوارض قلبی بروز می کند. CO با میزان کم (۱۰۰ PPM یا کمتر) قادر است با هموگلوبین خون (Hb) ترکیب گردد. در کل هموگلوبین به عنوان انتقال دهنده اکسیژن می باشداما اگر هموگلوبین با CO ترکیب شود ترکیب (COHb) را بوجود می آورد و هنگامی چنین ترکیبی ایجاد شود قدرت خون جهت انتقال اکسیژن کم می شود. میل ترکیبی CO با هموگلوبین ۲۰۰ بار بیشتر از O₂ است(دبیری، مینو، ۱۳۷۵).

۴-هیدروکربورها حاصل بد سوزی موتورها ست. هیدروکربورهای سنگین ناشی از روغنها هستند ومحتوی عناصری چون بنزوپیرین ۳ و ۴ می باشند که به سرطان زایی شناخته شده اند . چند قطره اتیلن تولید ناراحتیهای شدیدی در گیاهان می کند. به عنوان مثال با توجه به اینکه ارتفاع متوسط تهران بالای ۱۱۰۰ متر می باشد و این ارتفاع خود سبب می شود که سوخت وسائل نقلیه موتوری به طور کامل نسوزد و این خود در آلودگی هوای شهر تهران اهمیت زیادی دارد.(Ganavati، ۷۳)

۵-اکسید ازت NO₂، NO گرم شدن بیش از حد اکسیژن وازت موجود درهوا باعث ایجاد اکسید ازت می شود . اکسید ازت در مجاورت و ترکیب با هیدروکربورها و ازن موجود درهوا حاصل می شود . مطالعات بر روی مرگ ومیر حیوانات نشان داده که NO₂ نزدیک به چهار برابر بیشتر از NOسمی است ، اکسید ازت چشمها و مخاطها را تحریک می کند.

۶-فلور، صنایع کود شیمیائی فسفاتی وصنایع تولید آلومینیوم فلوروا ایجاد کرده واین ماده کوفتگی استخوانها را باعث می شود و برای گیاهان زیان بخش اند.

۷ - کلر، کلراز جمله مواد آلوده سازست که اخیرا بر

راه حل های کلی درمقابله با آلودگی های محیط:

امروزه وضعیت آلودگی مخصوصاً درشهرهای صنعتی که محل استقرار صنایع ذوب آهن ، و تمرکز صنایع فلز سازی ، تولید نیروی برق ، سیمان ، شیمیایی است، به مرحله بسیار خطرناکی رسیده است و به این منظور راه هایی چند برای مقابله با آلودگی به صورت کلی پیشنهاد می شود.

۱- تکامل تکنولوژیها و حداکثر استفاده از فنون پیشرفته به منظور کاهش انتشار فضولات در هوا .

۲- تکامل فنون مربوط به تصفیه و خنثی سازی مواد زائد صنعتی .

۳- تضعیف مواد مضر صنعتی با انجام مطالعات خاص در زمینه دفع آنها.

۴- توسعه آمایش صنایع که به مثابه عامل اصلی شهریت شهرهای بزرگ تلقی می شود و جایجا نمودن پاره ای از صنایع و حمل و نقل آنها به خارج از شهر. (محلای، چ ۱۳۷۲ ، ص ۳۳۵).

۵- کاربرد فیلتر در صنایع شیمیایی و فلزی و منع و قدغن ساختن دودکش هایی که مستقیماً به هوا مواد مضر می فرستند. و بیش از همه آموزش عمومی به منظور ایجاد و یا تقویت وجدان محیط و در یافت حرمت آن . (ودیدی، چ ۱۳۷۲، ص ۷۷).

۶- تصفیه دود و غباری که از دود کشتهای مراکز صنایع سنگین به هوا پخش می شود. بیشتر برقی کردن این مراکز .

همچنین وضع قوانین و مقررات مربوط به تعیین خدمت و غیرمجاز تخلیه مواد سمی در هوا ، نقشی مهم در کاهش آلودگی هوای شهرها دارد. ایجاد و استقرار صنایع بر مبنای علمی ، سازمان بندی محلات و نقاط صنعتی در خارج از نواحی مسکونی ، به تنهایی موجب کاهش اثرات سوء ناشی از کارخانجات، یعنی آلودگی محیط ، در زندگی مردم می شود . بر مبنای اصول مترقی شهرسازی، صنایع را از درجه تولید آلودگی به سه دسته تقسیم می کنند:

(الف) - صنایعی که می شود در مجاورت سکونتگاهها ایجاد نمود
(ب) - صنایعی که باید در فاصله ای معین از مناطق مسکونی قرار گیرند.

(ج) - صنایعی که بر حسب تولید آلودگی زیاد باید در فاصله ای بسیار دور از شهر و مناطق مسکونی و در محلی ویژه استقرار یابند.

آمایش پوشش های گسترده سبز بین منطقه صنعتی و منطقه اقامتی و سکوتی ، راه دیگری جهت محافظت مردم در برابر مضرات و آفات صنایع می باشد و این راه در کاهش خطرات بسیار مؤثر است که مواد سمی تولید نکرده و آلودگی صوتی نیز ایجاد نمی کنند. آمایش شهرها با ایجاد شبکه های وسیعی از اتوبانها و بزرگ راههای شهری که می تواند آمد و رفت مداوم و انبوه را تضمین نماید و در عین حال از نقاط مسکونی

شهر دور با شد، یعنی با فضا های سبزی که لااقل ۵۰ متر پهنا داشته و از نقاط مسکونی جدا باشد و همچنین با ساختن جاده های کمربندی دور شهرها که بوسیله آنها امر ترانزیت به خارج از شهر صورت می گیرد، تکمیل می شود. یکی از اثرات تراکم جمعیت در شهرها ، گرایش شهرنشینان به طبیعت است ، به همین جهت اگر در برنامه ریزی های شهری ، حفاظت غنا و حراست از محیط زیست و طبیعت اطراف و حومه نزدیک شهر مورد عنایت واقع نشود، رضایت خاطر شهرنشینان فراهم نمی گردد. (محلای، چ ۱۳۷۲ ، ص و ۳۳۷)

نتیجه گیری

در بسیاری از کشورهای جهان اقداماتی برای کاهش آثار آلودگی هوا بر محیط زیست انجام شده است. در حالی که دانشمندان آثار زیانبار آلودگی هوا را بر گیاهان، حیوانات و زندگی انسانها مطالعه می نمایند، قانونگذاران قوانینی را برای کنترل کاهش آلایندهها تصویب و آموزگاران در مدارس و استادان در دانشگاهها آثار آلودگی هوا را برای نسل جوان تشریح می کنند، اما اولین گام برای حل مشکل آلودگی هوا ارزیابی آن است. محققان در واقع آلودگی هوا را بررسی و استانداردهایی را برای اندازه گیری نوع و مقدار آلایندههای خطرناک تعیین میکنند. به همین سبب باید سامانه پیشبینی آلودگی هوای در شهرها راه اندازی گردد. البته در مراحل بعد از ارزیابی باید حد مجاز آلایندههای هوا مشخص شود تا به کمک آن گامهایی برای کاهش آلودگی هوا برداشت. تنظیم مقرراتی برای موادی که در اثر فعالیتهای انسانی در فضا منتشر می شود این هدف را تکمیل میکند. بسیاری از کشورها برای میزان انتشار آلایندههای خودروها و صنایع محدودیتهایی را اعمال کرده اند. این کار از طریق سازمانهای هماهنگ کننده که وظیفه نظارت بر محیط زیست و هوا را به عهده دارند، انجام میشود. در برخی کشورها علاوه بر سازمان حفاظت محیط زیست سازمانهای محلی نیز در کنترل و نظارت بر محیط زیست نقش دارند. در این میان آنچه نباید فراموش شود، این نکته است که پیشگیری مهمترین اقدام برای کنترل آلودگی هواست و به همین سبب سازمانهای نظارتی نقش مهمی در کاهش آلودگی هوا در محیط زیست ایفا میکنند. گزارشها نشان می دهد ۸۰ درصد آلودگی هوا در تهران مربوط به منابع متحرک است که با کاهش سفرهای درون شهری از طریق رسیدن به شهر الکترونیک، گسترش حمل و نقل و مترو امکان پذیر می شود. همانطور که در ذکر گردید وجود آلایندهها بر شیوع و بروز بیماریها تاثیر بسیار زیادی دارند و برخلاف سایر بحرانها آلودگی هوا معطلی است که قابل کنترل می باشد لذا با توجه به میزان خساراتی که وارد می کند و همچنین سلامتی شهروندان را تهدید می کند باید مقررات و تدابیری اجرا کرد تا این معطل حل گردد.

منابع:

- ۱- اشرفی، موسی، حفاظت از محیط زیست ، انتشارات مرکز آموزش سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران، چ ۱۳۸۵
 - ۲- سید سیاقی منوچهر ، بحران محیط زیست، انتشارات حدیث امروز، ۱۳۸۲
 - ۳- دبیری، میتو، آلودگی محیط زیست هوا- آب - خاک - صوت، انتشارات اتحاد، ۱۳۷۵
 - ۴- راههای پیشگیری از آلودگی محیط زیست شهری، <http://www.halifax.ca/harbour/ppl.htm>
 - ۵- شماره ۱، ژان برنار ترجمه سهامی، سیروس ، شهرها و روستاها ، انتشارات نیکان ۱۳۷۳
 - ۶- صفوی، رحیم و علیجانی، بهلول ، بررسی نقش عوامل جغرافیایی در آلودگی هوای تهران، مجله پژوهشهای جغرافیایی، ۱۳۸۵
 - ۷- عرفان منش، مجید، افیونی، مجید، آلودگی محیط زیست، آب، خاک ، هوا، انتشارات ارکان چ ۱۳۸۱.
 - ۸ - فتحی، کوروش و همکاران، دانش زیست محیطی زنان برای توسعه پایدار انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۸۲
 - ۹- گروه مدیریت محیط زیست، ارزیابی اثرات محیط زیست و کاربرد آن در پروژه های شهری، ۱۳۸۵
 - ۱۰- محلای، صلاح الدین ، انسان ، جامعه و محیط زیست انتشارات دانشگاه شهید بهشتی ، چ ۱۳۷۲
 - ۱۱- میر طاهری، فرشته سادات ، آلودگی صوتی، دفتر امور آزمایشگاهی ، ۱۳۸۵
 - ۱۲- ودیدی ، کاظم ، مقدمه ای بر محیط شناسی ، ۱۳۷۲
- 13-Ghanavati,E(1992).The roles of topography on The Tehran air Pollution,Iranian Geographers congress,Tabriz,Iran

ارتباط فرآیند طراحی و سیستم های محیط زیست شهری

مهرداد فلاح تفتی و نسترن ناصریان ریابی
(گروه مهندسی طراحی محیط، دانشکده محیط زیست، دانشگاه تهران)

چکیده:

فرآیند شهری شدن و توسعه غالباً با تخریب اکوسیستمها همراه است و این امر موجب گردیده که شهرها دارای بافتها و لکه های ناهمگن (مک دانل و پیکت، ۱۹۹۰) و غیر یکنواخت شده و ساختار ناهمگن آنها موجب افزایش تنوع نامطلوب شهرها شود. تنوع شکل گیری ساختارهای شهری، مطالعات را در راستای بررسی ساختار اکوسیستم های شهری قرار می دهد {۷}. در این مقاله اکوسیستم های طبیعی شهری که از لحاظ ساختاری به ۳ صورت عمده لکه، کریدور و بستر می باشند، بررسی شده و محیط طبیعی و غیر طبیعی (تغییر یافته توسط انسان) در قالب الگوهای مزبور مورد توجه قرار خواهند گرفت. از یک سو براساس دیدگاه کل گرایانه به سیستمهای طبیعی و از سوی دیگر رویکرد سیستماتیک و جزئی نگر به سطوح سیستم، نمی توان ویژگی های یک سیستم را از طریق بررسی اجزای آن به صورت جزء به جزء بازشناخت، چراکه سیستمها بسیار پیچیده بوده و بنابراین تمام اجزا و روابط متقابل آنها و نحوه اثر گذاریشان بر یکدیگر در این مطالعه بصورت یک مجموعه ی کل دیده می شود؛ در مقابل ساختارها، نحوه و میزان استفاده و عملکرد مطرح می شود که در این مقاله به بررسی رابطه میان عملکرد و نیازها با ساختارها اشاره می شود. نیازهای انسان چون بقاء، ایمنی و امنیت، تعلق، اعتماد به نفس، خودشکوفایی، ادراک و زیبایی شناسی (مازلو، ۱۹۸۷) بصورت جامع مورد مطالعه قرار گرفته، زیرا درک رابطه بین این نیازها با طراحی فضاهای طبیعی در شهرها (طراحی محیط زیست شهری) و اینکه چگونه نیازها و اهداف بهم مرتبط شده و راهکارهای تامین کننده آنها شکل می گیرد دارای اهمیت ویژه ایست. به علاوه این نکته که قبل از ارائه استراتژی های مدیریتی، تمامی ابعاد ارتباطات فضایی - کالبدی می بایست

مشخص گردند نیز از نظر دور بماند.

واژگان کلیدی: اکوسیستمهای طبیعی، طراحی محیط زیست شهری، الگوهای فرهنگی - محیطی، پایداری، نیازهای انسان

مقدمه و هدف

فرآیند شهری شدن تغییرات زیادی را به اکوسیستمهای طبیعی که شهر در آن قرار گرفته تحمیل کرده است؛ هرچند امروزه مطالعه و بحث پیرامون اکوسیستمهای شهری بصورت جداگانه و مجزا از اکوسیستمهای طبیعی مورد توجه قرار می گیرد، لیکن نمی توان بستر طبیعی که شهرها را در خود جای داده اند و منشاء خدمات رسانی به ساکنان آن بوده است را از نظر دور نگاه داشت. مطالعات انجام شده حاکی از تخریب روزافزون ساختارهای طبیعی (لکه - کریدور - بستر) درون شهرهاست که به موجب آن کیفیت زندگی ساکنان آنها تحت تاثیر قرار داده است. گسستن و خرد شدن این ساختارها می تواند ناشی از عدم درک اهمیت آنها توسط مردم و مسئولان شهری باشد، زیرا حضور و حفاظت طبیعت در شهر نیازمند درک توده مردم از نیازهای خود و چگونگی برآورده کردن آنها می باشد.

فرضیات اولیه در این مقاله با طرح سوالات زیر آغاز شد و سعی گردید طی مطالعات به پاسخ آنها پرداخته شود:
- سیستم های محیط زیست شهری چیست؟ (از ابعاد عملکردی و ساختارشناسی)
- طراحی محیط زیست شهری چگونه فرآیندی است؟ (اهداف، عناصر و معیارها و مقیاس عملکردی)
- اثرات فرآیند طراحی محیط بر سیستم های محیط زیست شهری چگونه می تواند باشد؟ (ایده ها و راهکارها)

در این راستا، مطالعه چگونگی عملکرد و ساختار شناسی محیط زیست شهری در ارتباط با اهداف و معیارهای طراحی محیط و به منظور توسعه پایدار شهر مینا و هدف اصلی مطالعات قرار گرفت. در این راستا ساختارهای اکولوژیکی و ارتباط آنها با محیط زیست شهر با رویکرد سیستمی به اکوسیستم مد نظر بود. اصل یکپارچگی اکوسیستم طبیعی و شهری با الگوهای فرهنگی - محیطی (فضایی - کالبدی) به عنوان نکاتی که اغلب در طراحی شهری به فراموشی سپرده می شود مورد تاکید واقع شده است. روش تحقیق در این مقاله بصورت جمع آوری داده ها، بررسی الگوهای رفتاری در فضاهای شهری و مطالعه نیازهای انسانی از طریق مطالعات کتابخانه ای و جستجوی اینترنتی بوده است.

سیستم های محیط زیست شهری:

سیستم های شهری در تمام دنیا از لحاظ ساختار، عملکرد و محدودیتها تا حدودی به هم شبیه می باشند و در واقع چیدمان عناصر یک شهر غالباً از یک الگو تبعیت می کند؛ در عین حال این نکته مهم است که مدیریت عوامل و عناصر سازنده سیستم های محیط زیست شهری در پایداری شهرها نقش اساسی ایفا می کند. هر چند در حال حاضر مدیریت و طراحی نامناسب منجر به گسستگی محیط های طبیعی و مصنوع در شهرها شده و اثرات آن در مقیاسهای مختلف شهری منجر به کاهش پویایی و پایداری این سیستم گردیده است.

بررسی یک اصل: رویکرد سیستمی به محیط زیست شهری، حرکتی در راستای توسعه پایدار

به مجموعه های مرتبطی که در ارتباط متقابل و مداوم با یکدیگر به سر می برند، سیستم می گویند. سیستم ها می توانند بصورت باز و بسته وجود داشته باشند که سیستم های شهری از نوع باز می باشند. یک سیستم باز، ماده، انرژی و اطلاعات را با محیط خود مبادله می کند. بعنوان مثال انسان یک سیستم باز محسوب می شود که ماده را بصورت آب، غذا، هوا و نیز انرژی وارد بدن خود نموده، آنها را تغییر شکل داده و مصرف می نماید و از سوی دیگر مواد زائد مانند اوره و سلولهای مرده، هوای بازدم، عرق و نیز گرما را به محیط منتقل می نماید. در نتیجه به خودی خود و کاملاً ناآگاهانه موجب تغییر در محیط خود می شود؛ البته در حال حاضر انسان در تغییر دادن محیط بصورت آگاهانه عمل می نماید و برای آسایش خود اقدام به فعالیتهای مخرب محیطی نظیر تاسیس مسکن، راهها و تاسیسات زیربنایی می نماید.

در مجموعه ی واحد (یونیک) زمین سیستمهای زنده و غیر زنده متفاوتی وجود دارد که دائماً در حال تبادل ماده و انرژی با یکدیگرند و همین امر موجب باز بودن و پویایی آنها می شود. کره زمین به عنوان بزرگترین سیستم جغرافیایی دارای وحدت

ذاتی بوده و تمامی عناصر آن در بستری بهم پیوسته در تعامل با یکدیگر به سر می برند. سیستمهای کره زمین شامل دو محیط طبیعی و غیر طبیعی (تغییر یافته توسط انسان) بوده که علی رغم تبادل دائمی نیروها و مواد میان آنها، دارای وحدت نیز می باشند. در این مجموعه واحد، سیستم های طبیعی بعنوان بستر شکل گیری سیستم های غیر طبیعی و انسان ساخت محسوب می شوند. بطور کلی می توان گفت تمامی اکوسیستمهای جهان از طریق دو فرآیند اساسی به پایداری می رسند:

- ۱- با استفاده از انرژی خورشیدی بعنوان منبع انرژی اصلی
- ۲- از طریق بازچرخش مواد غذایی مورد نیاز موجودات زنده اکوسیستم که برای رشد و تولید مثل ضروری اند.

آنچه در تمامی اکوسیستمها مشترک می باشد، ساختار فیزیکی آنها نیست، بلکه وجود دو فرآیند یاد شده است که پایداری حیات را تضمین می کند. برای رسیدن به اکوسیستم پایدار (سیستم پایدار، سیستمی است که در طول دوره زمانی معین بقا و کارکرد خود را حفظ نموده و دوره کامل زندگی مورد انتظار خود را طی کند) شهریار رضایی، رویکرد سیستمی به تجزیه و تحلیل اکوسیستمها) باید اکوسیستم را جزئی یکپارچه در نظر گرفت و آنرا بصورت یک مجموعه واحد دید (کل گرابی). کل گرابی می کوشد تا ویژگیهای سیستمهای پیچیده ای نظیر اکوسیستمها را از طریق مطالعه آن در قالب یک کل بررسی نماید. بر اساس این رویکرد ویژگی های کلی و جامع سیستم را نمی توان از طریق مطالعه اجزای آن به صورت جزء به جزء باز شناخت، زیرا سیستمها بسیار پیچیده اند. بنابراین ضرورت دارد که مطالعه در سطح سیستم متمرکز گردد. چراکه هر چه آگاهی و شناخت از تمامی سطوح یک سیستم بیشتر باشد، درک ساختار و پویایی سیستم آسان تر خواهد بود؛ معیارهای یکپارچگی اکوسیستم باید دو جنبه از سازمان آن یعنی جنبه کارکردی و جنبه ساختاری اکوسیستم را نشان دهد. کارکرد به کل فعالیتهای اکوسیستم اطلاق می گردد و ساختار به روابط متقابل اجزای سیستم اشاره می کند؛ به گفته "کی" در صورتی که یک اکوسیستم قادر باشد سازمان خود را در برابر تغییر شرایط محیطی حفظ نماید، می توان گفت آن اکوسیستم یکپارچگی خود را بدست آورده است. طبق نظریه گایا، وقتی با یک دید سیستمی به اثرات می نگریم، به موجب آن در می یابیم که اکوسیستم ها بیش از آنکه با هم در رقابت باشند باهم همکاری می کنند {۴}.

ارتباط میان سیستمهای طبیعی و تغییر یافته انسانی بر اساس بهره گیری انسانها و نیازهای آنها متفاوت است. هر آنچه در طبیعت وجود دارد در قالب چرخه ای بهم پیوسته در اختیار گروههای سطوح بعدی قرار گرفته و پایداری محیط زیست را موجب می گردد. هر گونه اختلال و تغییر در چرخه طبیعی خواه از سوی انسان باشد خواه از سوی جانوران دیگر

و یا حتی حوادث طبیعی می تواند این چرخه را تحت الشعاع خود قرار دهد.

سیستمهای محیط زیست شهری نیز از این قاعده مستثنی نمی باشند. شهرها بعنوان سیستم های انسان ساخت بر بخشهایی از اکوسیستم کره زمین که نیازهای اصلی آنها را تا حدود زیادی برآورده نماید، شکل گرفته اند. عملکرد و ساختار شهرها در گذرگاه تاریخ دچار تحولات زیادی شده است. با گذر از مرحله چادر نشینی و انتقال اقتصاد از دامداری به کشاورزی، اسکان دائم ایجاد شده و کم کم طی سالها، تخصص های جدید با توجه به توسعه نیازهای انسانها در زمینه های تجاری، اداری، دینی، نظامی و خدماتی مطرح گردید. در واقع بر اساس عملکردهای جدید و سطوح اثربخشی آنها، ساختارها و فضاهای جدید شهری در مقیاسهای مختلف ایجاد شد.

سیستمهای باز شهری را می توان از دو دیدگاه مورد مطالعه قرار داد:

از یک دیدگاه می توان آنرا به دو بخش عمده فضاهای انسان ساخت و فضاهای طبیعی (غیر انسان ساخت) و از دیدگاه دیگر به دو گروه عناصر تشکیل دهنده آن یعنی عناصر زنده و غیر زنده تقسیم نمود.

شهرها نقش عمده ای در تغییر چرخه های بیوشیمیایی جهانی، تغییر تنوع زیستی بواسطه گسستن زیستگاهها و تغییرات گسترده در استفاده از سرزمین و پوشش گیاهی بعده دارند. استلزام ادراک محیط زیست شهری جهت درک نظام سیستمهای زنده و غیر زنده آن و ارتباط میان سیستمهای گوناگون درون شهری بمنظور پایداری شهر در میان گروههای مطالعاتی شهری مدتهاست که در مطالعات مختلف دنبال می شود. این سوال که چگونه انسانها در این محیط زندگی نمایند تا سیستم ها، پایداری و وحدت خود را حفظ نماید از اهداف اصلی این نوشتار است {۷}.

فرآیند طراحی محیط زیست شهری:

طراحی محیط با فرآیند چرخه ای خود سعی در برقراری ارتباط میان عناصر مختلف سیستمهای شهری نموده که این روند با توجه به باز بودن سیستمهای مورد نظر بصورت باز عمل می نماید. بدین معنی که دائماً در حال ارتباط با فرآیند های دیگری نظیر روانشناسی، زیست شناسی، زمین شناسی، مدیریت و برنامه ریزی و ... می باشد.

در یک جمع بندی کلی می توان گفت که طراحی محیط زیست هنر و علم معرفت، تحلیل، برنامه ریزی، طراحی، مدیریت، محافظت و ترمیم سیستم های سرزمین است. طراحی محیط فرآیند آگاهانه سازماندهی، برنامه ریزی و ایجاد تغییرات فیزیکی در ساختارهای انسان ساخت می باشد.

این فرآیند شامل سازماندهی بیولوژیکی، فیزیکی، فرهنگی و کالبدی سیستم های انسانی است. نقش اصلی طراحی محیط در سیستمهای شهری، ارتقاء کیفیت زندگی، کاهش تنش و توجه به سلامت و رفاه انسان به موازات بهره گیری متعادل و پایدار از منابع طبیعی زمین می باشد. در راستای اهداف طراحی محیط زیست دو مفهوم "پایداری" و "مکان" مطرح می شوند که اولی به توانایی محیط جهت حیاتی پویا، جلوگیری از تخریب عناصر طبیعی و فرهنگی و نیز بهبود آنها و دومی به خصوصیات یک مکان - در اینجا سیستم های محیط زیست شهری - جهت خلق فضایی موثر و پایدار که در دوره های طولانی زمانی به خاطر سپرده شود، مربوط می شوند.

الگوهای شهری در گذشته در ارتباط مستقیم با ساختار طبیعی، بستر و منابع در دسترس ایجاد می شدند، لیکن در عصر حاضر با پیشرفت روشهای ساخت و ساز، توسعه شهرها در هر مکانی قابلیت اجرایی دارد. هر چند ناپایداری و اثرات مخرب آن همواره طی سالهای بعد ظاهر می شود.

الگوهای شهرهای کنونی در حال حاضر حاکی از تقابل ساختار انسانی (فرهنگی) با ساختار طبیعی بستر است. همانگونه که می دانیم، بمنظور پایداری هر یک از ساختارهای طبیعی و انسانی می بایست علاوه بر توجه به شرایط حیاتی درون ساختار، به روابط میان ساختارها نیز پرداخته شود. بدین ترتیب است که نحوه و میزان تداخل دو ساختار مذکور مطرح می شود. سیستم محیط زیست شهری نیز شامل ساختارهای طبیعی و مصنوعی بشر بوده و هر یک دارای الگویی خاص می باشند. تناقض ساختارهای مصنوعی و طبیعی را می توان از طریق مقایسه الگوهای این ساختارها بررسی نمود. اصلاح ساختارهای مصنوعی و احیاء ساختارهای طبیعی از اهداف اصلی گروههای برنامه ریز و طراحی است که بر پایه اصول توسعه پایدار فعالیت می نمایند. بدین ترتیب است که فرآیند طراحی محیط به عنوان فرآیندی مشکل گشا، با راهکارهای اجرایی بمنظور پویایی و پایداری سیستم های شهری وارد عمل می شود. پیش از ورود فرآیند طراحی محیط به چرخه سیستمهای محیط شهری، جهت بررسی نیازهای مردم و ظرفیت منابع طبیعی شهر برنامه ریزی محیطی صورت می گیرد. نیازهای انسانها که به عنوان موثرترین (و شاید مخرب ترین!) موجود زنده در سیستم زمین زندگی می کنند، دائماً در حال تنوع و تغییر است. بخشی از آنها به محیط پیرامون و بخشی به تعاملات میان خود انسانها مربوط می شوند. هدف این نوشتار بررسی ارتباط نیازهای مردم با نحوه شکل گیری و پایداری سیستم های محیط زیست شهری می باشد.

نیازهای ساکنان در سیستمهای شهری

در اینجا با توجه به هدف مطالعه به بررسی آن گروه از

نیازهای انسانها که می بایست از طریق تبادل با محیط زیست تامین شوند پرداخته می شود. به منظور شناخت کلی نیازها می توان از گروههای نیازمندیهای انسانها که توسط صاحب نظران گوناگون تقسیم بندی شده است استفاده نمود. نمونه ای از گروه بندی نیازهای انسان در جدول ۱ ارائه شده است. در برخی از موارد ذکر شده در جدول، نیازها میتوانند بصورت مستقیم از طریق محیط اطراف تامین شوند (نظیر امنیت، نظم،

سر پناه) و در بعضی موارد محیط می تواند در دستیابی به وسایل تامین نیاز آنها را بصورت غیر مستقیم باری نماید (نظیر احساس رضایت، قابلیت آزادی و انتخاب، خلاقیت). لنگ ارتباط میان انگیزه و نیاز را چنین توضیح می دهد: " انگیزش نیروی هدایتگر رفتار است و رفتارها در جهت ارضای نیازهای انسانی شکل می گیرند. " بنابراین تبیین نظریه طراحی محیط براساس مفاهیم نیازهای انسانی، یک ضرورت است {۹}.

جدول ۱- نمونه هایی از نیازهای انسانی پیشنهاد شده توسط نظریه پردازان مختلف روان شناسی در دوره های مختلف

نظریه دهندگان	گروه نیازهای پیشنهادی
لگتون ۱۹۵۹	امنیت فیزیکی، بهره جویی جنسی، شناخته شدن، جهت و گرایش ها در جامعه، تامین عشق، شناخته شدن، بیان عشق، اعتراض، فوریت
کنتریل ۱۹۶۵	بقاء، امنیت، نظم، هویت، قابلیت انتخاب و آزادی
استیلی ۱۹۷۳	سرپناه و امنیت، تماس اجتماعی، هویت نمادین، رشد، بهره جویی، رشد، لذت بردن
لویس گروسی ۱۹۷۷	تعلق، مشارکت، مهربانی، دوست داشتن، شأن - احترام - قدرت، احساس رضایت، خلاقیت، زیبایی
مازلو ۱۹۸۷	بقاء، ایمنی و امنیت، تعلق، اعتماد به نفس، خودشکوفایی، ادراک، زیبایی شناسی

کیفیت و چگونگی مالکیت اراضی و مستحدثات، ایجاد حس فردیت و تعلق داشتن به مکان و گروه خاص دنبال می شود. ۵- نیاز به تحقق خویشتن (خودشکوفایی یا نیاز به انجام

فعالیتی خلاقانه) که از طریق فرصت هایی که طراحی شهری برای شخصی سازی فضا و مشارکت در امر طراحی فراهم می آورد و همچنین از طریق تنوع در طراحی پاسخ داده می شود. ۶- نیاز به ادراک و شناخت که براساس انگیزش های عقلی ایجاد می شود. این نیاز از طریق تامین امکان فعالیت های فرهنگی - آموزشی توسط طراحی شهری و ایجاد غنا در کیفیات محیطی قابل پاسخگویی است .

۷- نیاز به زیبایی شناسی بر اساس انگیزش های حسی و معنوی ایجاد می شود . و از طریق تامین امکان فعالیت های تفریحی - هنری توسط طراحی شهری، خلق مناظر شهری و طبیعی خوب قابل پاسخگویی است (گلکار، ۱۳۸۰).

بدین ترتیب این مطالعه در راستای دو بخش مجزا ولی مکمل شکل می گیرد: مطالعه خصوصیات محیطی و سیستم های زیستی از یکسو و انسانها با نیازهایشان بعنوان بهره برداران از سیستمها از سوی دیگر و این محیط زیست شهرهاست که بمنظور تامین نیازهای بهره برداران، دائما در حال تغییر و دگرگونی می باشد، تا جایی که محیط طبیعی که شهر بر روی آن شکل گرفته دچار تخریب شدید گردیده و بخش اعظم منابع سرزمین از دست رفته است. با ورود نیروها و عناصر مصنوع بیش از ظرفیت پذیرش سرزمین و خروجی های اختلال را

در این زمینه لنگ، مدلی با اقتباس از نظریه سلسله مراتب نیازهای ابراهام مازلو تدوین کرده است، که توسط آن می توان کیفیت های طراحی شهری را برحسب برآورده ساختن نیازهای مختلف انسان طبقه بندی نمود .

براساس این مدل ، طراحی شهری نیازهای متفاوت انسانی را به ترتیب زیر می تواند برآورده کند :

۱- نیازهای فیزیولوژیک که نیازهایی همچون غذا، سرپناه و بهداشت هستند . چنین نیازهایی از طریق کیفیت مسکن ، تسهیلات و تجهیزات کافی ، آسایش (دما ، آفتاب ، باران ، تنظیم شرایط اقلیم خرد) و حفظ تعادل بوم شناسی محل که در طراحی شهری لحاظ شده باشد تامین می گردد .

۲- نیاز به ایمنی و امنیت شامل نیازهایی نظیر مصون ماندن از مخاطرات و آلودگی ها ، برخورداری از عرصه خصوصی مورد نیاز (حریمت) ، و رعایت مسأله اشراف است . این نیازها از طریق تامین کیفیت ایمنی معابر ، امکان نظارت و مراقبت ، نفوذپذیری و قابلیت دسترسی و انعطاف پذیری فضاها برآورده می شوند .

۳- نیاز به وابستگی (یا نیاز به احساس تعلق به یک جمع و گروه خاص داشتن) که این نیاز از طریق تامین تسهیلات اجتماعی ، به نحوی که موجب تشویق مراودات اجتماعی محلی گردد ، و از طریق تقویت حس مکان ، هویت ، خوانایی تناسب بصری در طراحی شهری پیگیری می شود .

۴- نیاز به عزت و اعتماد به نفس که تامین آن از طریق

و غیر قابل بازیافت به چرخه طبیعت، مشکلات سیستم‌های شهری بیشتر گردیده است، چرا که دیگر توان تبادل پایاپای با محیط طبیعی بستر خود را نداشته و دچار اختلال عملکردی و متعاقباً ساختاری می‌شوند. با این وجود بر اساس نظریه دیدگاه کل گرایانه نسبت به شهر و طبیعت (گدس-۱۹۱۵)، انسان بخشی از طبیعت بوده و هماهنگی میان موجودات زنده و محیط طبیعی در قالب یک کلیت مطرح می‌شود. در این راستا گدس شهر را از محیط طبیعی قابل تفکیک نمی‌داند و اصول کلی توسعه و بهبود اجتماعات و محیط‌های شهری را در جهت سازش با محیط طبیعی ارائه می‌دهد.

از سوی دیگر (تیلمن لیل، ۱۹۸۵)، بر تغییرات دائمی و آتی تحولات سیستم‌های شهری و اکوسیستم‌ها اشاره می‌نماید. او مدیریت طراحی سیستم‌ها را ضروری دانسته و ارائه طرح را بعنوان یک مرحله از کل طراحی بمنظور بررسی چگونگی تداخل عوامل محیطی و فرهنگی که می‌تواند تغییرات آینده را پیش بینی و کنترل نماید، معرفی می‌نماید.

یکی از ابعاد قابل تعمقی که فرآیند طراحی محیط در ارتباط با پایداری ساختار طبیعی و مصنوع در سیستم شهری می‌تواند داشته باشد، پیروی از اصول و اهداف اکولوژیکی است. بر اساس نظریه مخدومی-۱۹۹۹، ۴ خط مشی اصلی در طراحی اکولوژیکی وجود دارد که علی‌رغم تاکید او بر منظر سرزمین، این ابعاد می‌توانند از بعد سیستماتیک در مسئله مطروحه، قابل تعمیم باشند.

۱- کل‌گرایی: این موضوع در ارتباط با تداخل پیوسته عناصر زنده و غیر زنده بوده که در بر گیرنده ابعاد طبیعی، فرهنگی، اجتماعی و تاریخی در بستری واحد است. بدین ترتیب، طراحی با تکیه بر تجلی تداخلات ابعاد مختلف در سیستم شهری صورت می‌گیرد. حفظ قابلیت‌ها و ارزش‌های اکولوژیکی و فرهنگی در هر نقطه از سیستم شهری، منجر به خودبازسازی سیستم شهری گردیده و ارتباط جامع میان زندگی انسانها و طبیعت شهری را تکمیل و محافظت می‌نماید.

۲- پویایی: فرآیندهای طبیعی و عوامل فرهنگی با گذر از زمان با عنصر تاریخ درگیر شده و به تغییر و تحول می‌رسند. و در این میان بر اثر واکنش فرآیندهای مزبور ساختارها با ابعاد عملکردی و کالبدی متفاوت شکل می‌گیرند. این پویایی و پایداری به معیارهایی نظیر عدالت اجتماعی، ارزش و هویت شهری و فرهنگی، پایداری اکوسیستم‌های درون شهری و برقراری ابعاد گوناگون توسعه پایدار مرتبط است.

۳- ادراک محیطی: مجموعه عوامل احساسی و ادراکی محیط به نوعی تاکید دلالت می‌یابد که در طراحی در قالب ابعاد زیبایی شناسی مطرح می‌شود. اینگونه ادراک به تجربه حسی انسانها از محیط و تمامیت تداخل احساس و تصویر خلاقیت در هنر به طبیعت اشاره دارد. بدین ترتیب استفاده کنندگان که ساکنان

شهرها هستند، نقش مهمی در این زمینه ایفا می‌کنند. ارتقاء ادراک و احساس نسبت به مکان خاص، هویت و موجودیت آن را تقویت می‌نماید. همانگونه که ماتلاک-۱۹۹۱ {۱۱}، مکان را ساختار ذهنی از تجربه‌های فضایی مجازی قلمداد کرده و ارزشمندی محیط را در نوع و میزان ادراک آن می‌داند. بدین ترتیب در طراحی محیط سیستم‌های شهری معیارهای احیاء هویت از طریق ایجاد زمینه‌های ادراکات محیطی مد نظر طراح خواهد بود.

۴- پاسخگویی محیط: طراحی بر مبنای ابعاد اکولوژیکی، طراحی بر مبنای امکانات و محدودیتهای موجود در زمینه‌های فرهنگی، طبیعی و با ترکیبی از آنهاست. بدین ترتیب یکی از خط‌مشی‌های آن، توجه به تاثیر طراحی بر نیازهای سیستم شهری و منابع اکوسیستم طبیعی می‌باشد و هدف اصلی آن پاسخگویی متناسب به نیازهای شهری با توجه به شرایط اکولوژیکی محیط زیست شهر در زمان حال و آینده است. پاسخگویی به نیازها از طریق ایجاد تعادل و سازش میان محیط زیست و تقاضاها صورت می‌گیرد {۱۰}.

بر مبنای خط‌مشی‌های اکولوژیکی، می‌توان ایده‌های معماری شهری سبز، معماری اکولوژیکی شهری، طراحی اکولوژیکی شهری، طراحی سبز شهری و ... را در سیستم محیط زیست شهری پیاده نمود.

بدین ترتیب در طراحی محیط زیست شهری حفظ کلیت شهر و طبیعت، پایداری و پویایی سیستم شهری در عین پاسخگویی محیط به نیازها و ادراکات زیبایی‌شناسی توسط استفاده کنندگان در زمان حال و آینده مد نظر قرار خواهد گرفت.

از سویی دیگر این نکته ضروریست که مقیاس عملکرد طراحی محیط شهری متغیر بوده و راهبردهای آن در سیستم‌های شهری می‌تواند از طراحی محوطه‌های منفرد و توسعه منطقه‌ای تا ارائه طرح‌های بزرگ جامع مورد استفاده قرار گیرد.

عناصر و معیارهای طراحی محیط زیست شهری:

طراحی بر مبنای اهداف اکولوژیکی که در فوق به آنها اشاره شد را می‌توان بر مبنای معیارها و عناصر مختلف، با در نظر گرفتن ملاحظات زیست محیطی، اجتماعی، اقتصادی و زیبایی‌شناختی انجام داد. شناخت عناصر سازنده سیستم‌های شهری می‌تواند راهکارهای مدیریتی و اجرایی که منجر به احیاء این سیستم می‌شود را ارائه دهد. بمنظور دستیابی به معرفت جامع نسبت به موضوع طراحی محیطی در سیستم‌های شهری، در ادامه ابتدا به بررسی عناصر سازنده محیط زیست و سپس به معیارهای مطروحه در پایداری و پویایی عناصر محیطی شهری با تاکید بر طراحی اکولوژیکی می‌پردازیم.

ساختارهای بنیادین محیط زیست شهری

بطور کلی تمامی عناصر محیط زیست در دو مجموعه محیطی و فرهنگی جای می‌گیرند. ارتباط متناسب، پویا و پیوسته میان این ۲ گروه و بستری که بر روی آن شکل گرفته اند، پایداری و بقای ساختار را تعیین می‌نماید.

محیط زیست شهری نیز از عناصر مختلف محیطی و فرهنگی تشکیل یافته که ساختارها و الگوهای متنوعی ایجاد می‌کنند. روابط درونی میان این عناصر نسبت به تک تک آنها از اهمیت بیشتری برخوردار بوده، چراکه در محیطی مرتبط و پیوسته با یکدیگر واقع شده اند.

هر دو مجموعه محیطی و فرهنگی شامل دو بخش عناصر زنده و غیرزنده می‌باشند که به لحاظ منظر شناسی هر گروه دارای ساختارهای بنیادین و فرمهایی هستند که می‌توان در منظر آنها را در قالب ۳ شکل عمده تقسیم نمود:

۱- لکه ها: بر اساس منشا در ۵ نوع قابل شناسایی هستند؛ لکه های اختلالی، لکه های باقیمانده، لکه های زیست محیطی، لکه های گیاهی و زیستگاهی (فورمن و گودرون -۱۹۸۶). در عین حال بر اساس نوع لکه ها نیز می‌توان آنها را به ساختاری، عملکردی، منبعی، زیستگاهی و یا دالانی تقسیم نمود (فارینا -۱۹۹۸). که این نوع الگو در شهرها به صورت لکه هایی با کاربریهای مختلف مسکونی، تجاری، خدماتی، فضای سبز و ... قابل شناسایی هستند.

۲- دالانها (کریدورها): مسیرهایی هستند که جریاناتی نظیر جریان انرژی، ماده و جابجایی موجودات زنده در آنها اتفاق می‌افتد. کاربرد گوناگون دالانها، نظیر حمل و نقل، ارتباط لکه ها و زیبایی شناسی، موجب نفوذ پذیری منظر می‌شود (فورمن و گودرون -۱۹۸۶). از خصوصیات اصلی دالانها، اتصال یا ارتباط، حضور یا شکستگی و انقطاع در امتداد آنهاست. بقای محیط در صورت ارتباط زیاد میان عناصر و حضور دالانهای پیوسته و عریض، بیشتر خواهد بود (فارینا -۱۹۹۸). دالانها علاوه بر داشتن خصوصیات مخصوص به خود، در محل تلاقی با یکدیگر، گره هایی با خصوصیات تلفیقی خاص به وجود می‌آورند که دارای تنوع می‌باشد.

عملکرد کریدورها شامل زیستگاه، گذرگاه، تصفیه کنندگی، منبع و مخزن (سینک و سورس) می‌باشد. ویژگی های مهم آن شامل اندازه، نوع، ساختار گیاهی و تنوع، بافت و میزان طبیعی بودن آن است. زون درونی کریدور برای انتقال جریانات آب، عبور حیات وحش، کنترل فرسایش آب سطحی و سیل دارای اهمیت است. زونهای بالادست کریدور علاوه بر این ویژگی ها می‌توانند نقش فیلترینگ (مانع) و بافر بودن را نیز داشته باشند. در بسترهای شهری عملکرد فیلترینگ و بافرینگ هم برای نگهداری امکانات درونی و هم بعنوان اسفنجی برای نگهداشتن رسوبات بسیار مهم و ضروری است (۸). کریدورهای شاخص ساختار شهری شامل انواع

دسترسی های اصلی، فرعی و نیز کریدورهای طبیعی نظیر رودخانه می‌باشد.

۳- بستر: بستر به گونه ای تعریف شده که در دامنه های گوناگون دانش بشری کاربرد دارد (فورمن و گودرون -۱۹۸۶). بستر را می‌توان به عنوان:

- توده ای همگن که عناصر متفاوت و کوچک در آن قرار گرفته اند.

- ماده پیوند دهنده ای که عناصر مستقل را در بر گرفته و آنها را بهم پیوند می‌دهد بیان نمود.

بطور کلی بستر بعنوان وسیعترین ساختار شناخته شده و نقش غالبی در کارکرد فرآیندهای مختلف محیطی و فرهنگی دارد. در شهرها غالباً خصوصیات بستر است که ماهیت شهر و شکل گیری آن را موجب می‌شود.

ارتباط ساختارهای بنیادین محیط زیست شهری با یکدیگر: ارتباط میان ساختارهای محیط زیست می‌تواند در پایداری آنها کمک بسزایی نماید. بعنوان مثال عملکرد کریدورها، اتصال لکه های مختلف به یکدیگر می‌باشد. کریدورهای طبیعی نظیر سبز راههای طبیعی در میان مناطق ساخته شده شهری ساختاری پیوسته ایجاد نموده که نقش و هویت طبیعی به فضا می‌بخشد. لکه ها و کریدورهای طبیعی درون شهری بعنوان بخش مهمی از ساختار طبیعی شهری می‌باشند که محل تلاقی بیوتیهای خشکی و آبی هستند. در این صورت ارزش این اکوسیستمهای درون شهری باید در برنامه ریزی استفاده از سرزمین مورد توجه قرار گیرد. ساختارهای طبیعی، بعنوان نمادی می‌باشند که هویت طبیعی منطقه را قبل از شهری شدن آن نمایان می‌سازند و باید حفظ شوند، مرمت و بازسازی آنها نیازمند تلاشهای زیاد در یکپارچه کردن فرآیندهای فیزیکی، شیمیایی و بیولوژیکی است که اکوسیستم تخریب شده آنها بازسازی می‌کند (۷).

عناصر طبیعی می‌توانند بصورت بالقوه ارزشهای اکولوژیکی، اجتماعی و سلامت منطقه را افزایش دهند و این اهمیت و نقش آنها را در برنامه ریزی استفاده از سرزمین نشان می‌دهد (۳).

ارتباط ساختارهای بنیادین محیط زیست شهری با نیازهای شهری:

گروه عناصر محیطی و فرهنگی، بر اساس معیارهای مختلف در کنار یکدیگر چیده شده اند و ساختارهای پیچیده ای را ایجاد نموده اند. معیارهای گوناگونی توسط صاحب نظران مختلف طی دوره های زمانی متفاوت، مبنای طراحی چنین فضاهایی قرار گرفته اند.

"ویتیوس" در طرحهای خود سه معیار سودمندی، زیبایی و پایداری را دنبال می‌کرد. "ووتن" به سرور، استحکام و فرآورده

های طرح ارزش می‌نهد. عملکرد، بیان و فنون بکارگرفته شده در طرحها توسط "گروپیوس" که عملکردگرایی نوین را پایه ریزی نمود، مورد توجه قرار می‌گرفت. "استیل" به سودمندی، امنیت و تعامل اجتماعی و نیز لذت و رشد توجه می‌کرد (۵). با توجه به تغییر و تحولات اخیر در مباحث طراحی محیط، می‌توان مهم‌ترین عوامل موثر در فرآیند طراحی را به شرح زیر بیان نمود:

- ۱- توجه به ارزشها، اخلاقیات و جنبه‌های معنوی زندگی
- ۲- توجه به پایداری زیست محیطی
- ۳- توجه به تاریخ و میراث فرهنگی و تاکید بر ضرورت تداوم تاریخی
- ۴- تاکید و توجه به مشارکت مردم در فرآیند تصمیم‌گیری
- ۵- کوچک شدن مقیاس با هدف انسانی شدن - توجه خاص به الگوهای رفتار شناختی و نیازهای استفاده‌کنندگان
- ۶- تاکید بر اصول زیبایی شناختی با در نظر گرفتن دوره‌های زمانی و مکان (۱).
- ۷- توجه به الگوهای طبیعی و احیا آنها

با توجه به عوامل موثر فوق‌الذکر در طراحی و نیز نیازها و ادراکات گوناگون انسانها می‌توان در قالب مطالعه عملکردها، به راهکارهایی جهت احیاء ساختارهای طبیعی سیستم‌های شهری دست یافت. بدین ترتیب که از طریق بررسی نیازها و ادراکات مردم ساکن شهرها، الگوهای ساختارهای محیط زیست شهری را اصلاح نمود. با این دیدگاه که ساختارهای طبیعی و مصنوع در ترازوی برابری با فرهنگ جامعه و نیازهای مردم استفاده‌کننده به تعادل و پایداری می‌رسند. بطور کلی هرگز نمی‌توان جهت برقراری پایداری در یک سیستم (خواه طبیعی و خواه مصنوع) اثر عواملی نظیر ادراک و نیاز انسانها را در نظر نگرفت.

بر این اساس اهداف طراحی محیط زیست شهری با توجه به برقراری ارتباط متعادل و پویا میان اکوسیستم طبیعی و مصنوع شکل گرفته و در ادامه با توجه به نیازهای استفاده‌کنندگان، راهکارهای طراحی محیطی ارائه می‌شود. بدین ترتیب نمونه‌ای از ارتباط اهداف، نیازها و راهکارهای پیشنهادی از طریق جدول شماره ۲، نمایش داده شده است.

از آنجایی که رفتارها تحت تاثیر دو عامل فرهنگی و محیطی (خصوصیات فضایی و کالبدی) قرار دارند، نقش طراح محیط در ایجاد فضایی که هر دو قابلیت را داشته باشد اهمیت می‌یابد. زمانی که بین اهداف طراحی و نرم‌های جامعه تعارضی وجود داشته باشد، در این صورت کار طراحی اهمیت بیشتری پیدا کرده و از حساسیت بالاتری برخوردار خواهد شد. طراحی محیطی به قصد ارتباط هماهنگ با الگوهای رفتاری جامعه، تغییر و اصلاح آنها سعی می‌کند با استفاده از ابزار و وسایل موجود در حرفه طراحی محیط، فضاها و عناصر را به گونه‌ای

طراحی نماید که با تصحیح الگوهای موجود، مردم را تشویق به حضور در آن فضاها نماید (۲).

بحث و نتیجه‌گیری

در مطالعه اخیر، سیستمهای شهری بعنوان بستر تحقیق مد نظر قرار گرفت و پایداری آن در ارتباط با ساختار و عملکردهایش بررسی شد. در ارتباط با ساختارهای بنیادین در محیط زیست شهری از ۳ ساختار لکه، کریدور، بستر نام برده شد که می‌توانند عناصر محیطی و فرهنگی را در قالب الگوهای خاص شکل دهند. از سوی دیگر بمنظور پویایی و پایداری ساختارهای مزبور، توجه کل‌گرایانه و شناختی سیستماتیک ضرورت می‌یابد. پس از شناخت سیستماتیک نسبت به محیط زیست شهری، طراحی ساختارها و لکه‌های موجود در آن مطرح شد که در آن نیازهای انسانهای استفاده‌کننده از محیط ارائه گردید. و در نهایت به ارائه نمونه‌هایی از راهکارهای طراحی محیطی جهت پاسخگویی به نیازهای استفاده‌کنندگان اشاره شد. بدین ترتیب می‌توان نتیجه گرفت که به منظور پایداری محیط زیست شهری، نگرش تبعیت‌فرم و ساختار از عملکرد قابل‌تعقیب می‌باشد و باید پیش از طراحی فضاهای شهری، به نیازها و متعاقبا لیست عملکردها توجه نمود.

نتیجه‌گیری نهایی

مطالعات سیستم‌های شهری، با دید کل‌گرایانه و بررسی جزء‌گرایانه صورت می‌گیرد. از این رو در تمامی طرحهای توسعه، ارتباط بخشهای مختلف سیستمهای شهری اهمیت می‌یابد. رابطه میان ساختارها و عملکردهای شهری نیز از طریق پاسخگویی متناسب به نیازهای جامعه صورت می‌گیرد. ارتباط نیازها با عملکردها و سپس طراحی فضای متناسب با آن، می‌تواند روشی جهت ایجاد پایداری و دوام ساختارها در دوره‌های زمانی خاص باشد. این موضوع در کشور ایران که هنوز نیازهای اولیه در اکثر شهرهایش تامین نشده مهم بنظر می‌آید. چرا که در صورت عدم تامین نیازهای اولیه نمی‌توان اقدام به شکل‌دادن فضاها و ساختارهایی مدرن با ارتفاع‌های ثانویه نمود. بدین ترتیب مدیریت برقراری ارتباط پایدار میان نیازها و ساختارها و طراحی و برنامه‌ریزی متناسب با آن، به پویایی کل سیستم منجر شده چراکه سیستم‌های شهری بر اساس نیازهای جامعه و ظرفیت منابع اکوسیستم‌ها، شکل می‌گیرند. شاید بتوان از این روش در قالب طرحهای مختلف مدیریت و طراحی شهری با مقیاسهای عملکردی متفاوت بهره برد. لازمه این روش، شناخت کافی از نیازها، ظرفیت منابع سرزمین و برقراری ارتباط میان این دو گروه در سطوح مختلف سیستمهای شهری است. که این مهم می‌تواند از طریق راهکارهای طراح محیطی به مرحله اجرایی سوق داده شود.

جدول ۲- اهداف، نیازها و راهکارهای طراحی محیط زیست شهری

اهداف طراحی	نیازهای انسانی	راهکارهای کلی طراحی
توجه به ارزشها، اخلاقیات و جنبه های معنوی زندگی	تعلق، خودشکوفایی، ادراک	-طراحی فضاهای گروهی و اجتماعی، مذهبی -اجرای فضاهای آموزشی، فرهنگی
توجه خاص به الگوهای رفتار شناختی و نیاز های استفاده کنندگان	ادراک، ایمنی و امنیت، خودشکوفایی	-طراحی بر مبنای سن و جنس استفاده کنندگان -بهره گیری از الگوهای بومی مطابق با فرهنگ ساکنان و استفاده کنندگان
توجه به پایداری زیست محیطی	بقاء، زیبایی شناختی، ایمنی و امنیت	-ایجاد بافرهای طبیعی برای حفظ کریدورهایی نظیر رودخانه -برقراری ارتباطات میان کریدورها (رودخانه و سبزراه) و لکه های سبز (تپه ها، فضاهای باز سبز)-شبکه های سبز شهری -کنترل آلاینده های بصری، هوا، صدا، آب و خاک از طریق راهکارهای بیو مهندسی - بهسازی و احیا مسیلهای طبیعی درون شهری -ایجاد میکروکلیم در شهر از طریق استفاده از گیاهان بومی
توجه به تاریخ و میراث فرهنگی و تاکید بر ضرورت تداوم تاریخی	تعلق، اعتماد بنفس	-طراحی بر مبنای الگوهای تاریخی و طبیعی منطقه -مرمت و بهسازی محوطه های تاریخی و باستانی
تاکید و توجه به مشارکت مردم در فرآیند تصمیم گیری	تعلق، ادراک، ایمنی و امنیت، اعتماد بنفس	-برگزاری برنامه های مشارکت مردم در طراحی محله و منطقه زیست خود - ایجاد محیط هایی جهت برگزاری آموزشهای مرتبط با حفاظت محیط زیست شهری
کوچک شدن مقیاس با هدف انسانی شدن	بقاء، ایمنی و امنیت،	-ایجاد فضای سبز یا پارکهایی در سطح محله -رعایت اندازه و ابعاد و مسافتهای فضاهای طراحی شده
طراحی فضاهایی چند عملکردی و متنوع در کنار هم	خودشکوفایی، زیبایی شناختی	-برقراری محیطهای های چند عملکردی در زمانهای مختلف استفاده -حضور المانهای هماهنگ طبیعی و مصنوع در محیط های شهری در کنار یکدیگر
-تاکید بر اصول زیبایی شناختی با در نظر گرفتن دوره های زمانی و مکانی	زیبایی شناختی	-رعایت اصول طراحی در محیطهای طراحی شده جهت ارتقاء هویت شهری -استفاده از نمادهای طبیعی در طرح بمنظور ایجاد خوانایی
- توجه به الگوهای طبیعی و احیاء آنها	ادراک، زیبایی شناختی	-مرمت و بهبود مناطق طبیعی شامل طرحهای نگهداری و احیا با توجه به تنوع زیستی - توجه و استفاده از ساختارهای طبیعی زمین به عنوان بستر طراحی

مراجع:
۱-بحرینی، حسین: فرآیند طراحی شهری، انتشارات دانشگاه تهران ۱۳۸۲.
۲-بحرینی، حسین: تحلیل فضاهای شهری، انتشارات دانشگاه تهران ۱۳۷۵.
۳-بحرینی، حسین - کریمی، کیوان: برنامه ریزی محیطی برای توسعه زمین، دانشگاه تهران، ۱۳۸۱.
۴-محمد رضایی، شهریار: رویکرد سیستمی به تجزیه و تحلیل اکوسیستمها، تهران آبیژ، ۱۳۸۲.
۵-لنگ، جان، ترجمه عین فرز: آفرینش نظریه معماری نقش علوم رفتاری در طراحی محیط، انتشارات دانشگاه تهران

6-Alberti et al , 2007 , M Alberti ,The impact of urban patterns on aquatic ecosystems: An empirical analysis in Puget lowland sub-basins , Landscape and Urban Planning , 80(2007) (4), pp. 345-361
7-Bryant, 2006 ,M. Margaret Bryant ,Urban landscape conservation and the role of ecological greenways at local and metropolitan scales , Landscape and Urban Planning , 76(2006)(1-4), pp. 23-44
8-Cook ,Edward A. Cook , Landscape structure indices for assessing urban ecological networks , Landscape and Urban Planning , 58 (2002) 269-280
9-Lang ,J, The human dimension of urban design ,1994
10 - (M a k h z o u m i , J a l a & Pungetti Gloria,1999,Ecological Landscape design & planning, E & Fnsपो, London.)
11 - M a t l o c h , J.1991,Introduction to landscape Design, Van No strand Reinhold, New York)
12-Zacharias , J. Zacharias , Preferences for view corridors through the urban environment , Landscape and Urban Planning, 43 (1999) 217-225

بازنگری در محیط زیست شهری ضرورتی محتوم

دبیرستان را در زادگاهش به پایان برد و رهسپار ایالات متحده شد. در ۱۳۵۶ کارشناسی خود را از دانشگاه کالیفرنیا شهر دیویس Davis با گرایش "بومشناسی گیاهی دریافت کرد (۱۳۵۶ خورشیدی). دو سال بعد در رشته "تاریخ علوم کارشناسی ارشد را از همان دانشگاه گرفت (۱۳۵۸ خ). به ایران بازگشت و پس از سالی چند راهی فرانسه شد و کارشناسی ارشد دیگری را در رشته "محیط زیست و آمایش سرزمین" از دانشگاه گرونوبل دریافت نمود (۱۳۷۲). سه سال بعد دکتری خود را در "تخصیص منابع طبیعی در اکوسیستمهای کوهستانی" از همان دانشگاه گرفت (۱۳۷۵). وی اینک مدیر گروه برنامه‌ریزی و مدیریت آموزش محیط زیست دانشکده محیط زیست دانشگاه تهران است. از کارهایش: شناختی از کشاورزی سنتی ایران (۱۳۶۱)، چگونه از انرژی‌های طبیعی استفاده کنیم (ترجمه و گردآوری ۱۳۶۷) و توسعه پایدار اقتصاد و سازوکارها (ترجمه).

احمد رضا یآوری
(تهران ۱۳۳۵)
دکتر در منابع طبیعی و
اکوسیستم‌های کوهستانی

امر رنگ باخته است. اگر چنین باشد محیط‌زیست چه سازه‌های دارد؟

- یک مقداری تابع محیط طبیعی است. تمام شهرهای ما همه در دشت باز است. تهران، مشهد، شیراز، تبریز همه اینها جای است که یک فاصله خاص بوم و کویر را انتهای حوزه‌های بسته آفیس دارد که آب و خاک داشته باشد. بنابراین مکان آن تابعی از محیط‌زیست طبیعی و توان سرزمین است. ولی مهاجرت، اقتصاد، توسعه و جهانی شدن باعث شده است رشد شهر با صرف هزینه‌های بسیار بالای سایر رشد کند. پایتخت نپال در دره‌ها براساس زمین و آب موجود ساخته شده است. ولی تهران هر جا خواسته می‌رود. چون پول داریم، بنابراین گرچه اولین قسمت سوال شما - یعنی تابع جغرافیایی بودن - به نظر من یک واقعیت است. اما مسائلی مثل ترافیک، تجارت و... است که مکانیابی شهر را منوط به آنها شده است. معمولاً شهرها جاهای پا گرفته‌اند که توان بالایی دارد، آب کشاورزی آن مقطع است، شیب تند دارد و کوهستانی است. تهران از پایین تپه‌های عباس‌آباد تا بهشت‌زهرای جای مناسب است.

شهرها با لاهیجان (که سبزترین شهر ایران شناخته شده است) گفتگویی داشتیم ایشان از آلودگی رودخانه‌ها بسیار متأسف بودند. لاهیجان با تمام توان‌های محیطی این گونه دارای مشکل شده است. حالا در توابع جغرافیایی مثل زاهدان. آیا ما می‌توانیم روی این شهر آن‌قدر کار کنیم که از آن این همه واپسمانده نباشد یا این تابعیت جغرافیایی شهر را محکوم می‌کند که اینگونه بماند.

فولیا گفته‌اید آنچه که در گام نخست دشوار است رسیدن به تعریفی فراگیر برای محیط‌زیست شهری است. که بی‌گمان تنها استادان این پهنه از علم را می‌توانند تعریف شما از محیط‌زیست شهری چیست؟

- بعضی شهر را به موجودات زنده‌اش (سگ و گربه) می‌شناسند و انسان را مخل طبیعت می‌دانند. کسی به صورت کمی نمی‌تواند محدوده‌ی شهر را تعیین کند. غالباً شهر در برابر طبیعت دیده می‌شود؛ شهر آنجایی است که طبیعت تمام می‌شود. محدوده‌ی شهری براساس یک مکان نیست بلکه تغییر ویژگی‌هاست که محدوده‌ی شهری را مشخص می‌کند که در کجا تمام می‌شود و محدوده‌ی طبیعی آغاز می‌گردد. این ویژگی از تغییر کاربری است تا تغییر دمای سطح. ولی واقعیت این است که هنوز که هنوز است از بهترین بومشناس (اکولوژیست) دنیا پرسید محدوده‌ی شهر را تعیین می‌کند، نمی‌تواند. اما محدوده‌ی جایی است که کاربری‌های انسانی بیشتر می‌شود. نسبت اراضی پوشیده به باز افزایش می‌یابد. ناگهان یک خط اتوبوس کشیده می‌شود یا پارکی ساخته می‌شود. و مردم شروع به رفت و آمد می‌کنند و جز شهر به حساب می‌آید.

طبیعت و حومه شهر نباید طوری باشد که من حس کنم وارد طبیعت شده‌ام. این یک آرمان است ولی آموزش طبیعت باید به گونه‌ی باشد که خیلی محسوس نگردد.

فولیا آیا می‌شود محیط‌زیست شهری را همواره تابع جغرافیایی دانست؟ یا در پی ره سپردن به سمت جهانی شدن تاثیرپذیر از دگرگونی‌های فناوری، فرهنگی و اقتصادی این

گوناگون در محیط‌زیست شهری از رخصاره‌های فیزیکی، اجتماعی و اقتصادی، چگونه می‌توان این مقوله را مدیریت کرد؟

چارچوب نظری انجام کار است. یعنی اصلاح آن سرمایه‌های طبیعی و ثروت‌های طبیعی وجود دارند که نباید آنها را ویران و تباہ کرد. اگر ما می‌خواهیم جاده بسازیم، دره‌ی اوین را نباید تبدیل به جاده کنیم. بلکه باید جاده را به آن همساز کنیم. نه اینکه محیط طبیعی را خراب کنیم و برای جبران آن پارک بسازیم. این محیط‌ها سرمایه‌های اصل است که برای جبران آن قیمتش بی‌نهایت است. اصل چارچوب نظری این است. ما با ۳ میلیون تومان چگونه می‌توانیم تعادل فضای سبز ایجاد کنیم. هنوز می‌توانیم ارتباط خوبی با طبیعت داشته باشیم و این کار زمان می‌برد. دیگری این است که از نظر؟؟؟ در شب (در تهران خیلی جالب نیست) اگر می‌خواهیم کاری انجام دهیم اگر بخواهیم سازماندهی کنیم ملاک‌ها و معیارهای ذهنی ما باید، یکی سرمایه طبیعی و دیگری این است که نه تنها تغییر نباید کند بلکه باید یک ارزش افزوده هم داشته باشد. اگر بخواهیم خیابانی در اصفهان بسازیم نه تنها نباید میدان نقش جهان را خراب کنیم بلکه یک ارزش افزوده هم باید به آن بدهیم. اتوبانی که در؟؟؟ در نیویورک ساخت نه تنها شهر را زشت نکرد بلکه کسانی که با ماشین از آنجا می‌گذشتند لذت می‌بردند. یکی دیگر از معیارهای ما که خیلی و نظری هم هست، قسمت سبز است که باید حفظ شود. این سه امر از لحاظ مکانی و فضایی راهکار دارد. چارچوب نظری آن و چارچوب مکانی و فضایی که در تهران خیلی هم دشوار است، می‌توانیم سازماندهی کنیم و طبیعت را نسبت به سازه‌های انسانی اجرایی نماییم.

در گزارش فرانسوی‌ها آمده که؛ شهردارها به خصوص معاون‌هایشان، قدر مشاوران ایرانی را می‌دانند. مشاوران ایرانی هم خیلی خوب کار می‌کنند، ولی وقتی به عمل می‌رسد متولیان زیاد هستند و نمی‌توانند به تفاهم برسند. البته هر کسی نظرش محترم است. مثلاً برای بلندمرتبه‌سازی کامرانیه؛ استانداری، شهرداری، سازمان زیباسازی و... هستند. (شما می‌گویید یک مدیریت یکپارچه باید باشد) بله. از لحاظ اجرایی و از نظر نظری راهکار دارد. راهکار نظری تهران این است که از دید هوایی وصلش کنیم به کوه‌ها و از یک‌سو جریان هوایی را به سمت دریا ببریم. و از جنوب هم درخت‌کاری کنیم و رطوبت را بالا ببریم.

تورلیا آقای دکتر کتاب برای چند نفر جا هست؟ را من خیلی قبول داشتم. در این مدیریت که ما در آن حیران مانده‌ایم هیچ جایی برای مدیریت جمعیت دیده نشده و هیچ کس صحبت از این کار نمی‌کند. شما در این موقعیت چرا فشار نمی‌آورید که چرا مدیریتی برای جمعیت و چه اندازه؟

– در اینجا مسأله مقیاس به میان می‌آید. شما تحلیل حضور شهر لاهیجان در مقیاس شهر و منطقه شهر را بگیریم و در مقیاس کل آبخیزی که در آن هستیم، بستر سرزمینی که در آن قرار دارد یک چیز دیگر است. عوارض لاهیجان شاید از بالا دست کارهای صنعتی که پایین دست را آلوده کرده است. زاهدان این توان را ندارد. مثال دیگر؛ یزد آب و زمین شور است چون زمین کویری دارد. ولی وقتی مقیاس را بزرگ می‌کنیم شیرکوه و منابع آبی تا زنجان با قنات می‌آید. بعد مسیر تجارت، صنعت و کشاورزی رونق پیدا می‌کند. یزد یکی از شهرهای قدیمی است. با وجود این که از روی توان به هیچ وجه تناسب برای توسعه شهری ندارد، اما زاهدان توانش در قاچاق و خرید و فروش مرزی است.

مشکلی که ما در کشورمان داریم از الگوهای غربی از مدل‌های استرالیایی و کانادایی استفاده می‌کنیم و درس می‌دهیم. استرالیا، کانادا و امریکا سرزمینهای بکر و خالی بودند قشر کمی از سرخپوستان در آنجا زندگی می‌کردند که کشته شدند. ولی ما قرن‌ها تاریخ داریم. وقتی در جایی توان کشاورزی باشد مردم خانه می‌سازند. توان یک امر نسبی است. توان هم در مقیاس و هم با هدف انسان عوض می‌شود. خواسته‌ها و انتظارات مردم در تاریخ باعث شده است که ما وقتی به راحتی می‌گوییم زاهدان توان ندارد، اینگونه نیست بلکه باید کم، بیشتر تحقیق کرد.

راهکار نظری تهران این است که از دید هوایی به کوه‌ها وصلش کنیم و از یک‌سو جریان هوایی را به سمت دریا ببریم. و از جنوب هم درخت‌کاری کنیم و رطوبت را بالا ببریم.

بعضی وقت‌ها توان انسانی توان را بالا می‌برد. نه در حدی که سودآور باشد و خوشبختی و سرزندگی بیاورد. زاهدان و یزد مشکل مهاجرت برای ما دارد که این کار باعث شده وقتی در یزد آب نباشد به سراغ صنعت می‌رویم و فکر می‌کنیم که صنعت آب نمی‌خواهد در صورتی که این صنعت آب بیشتری می‌خواهد.

وقتی مقیاس را سرزمین بگیریم به جای اکوسیستم که ما درس می‌دهیم، می‌بینیم که خیلی جاها می‌تواند توسعه پیدا کند. ولی ما همان اکوسیستم غربی را گرفته‌ایم. زمین‌های آن سرزمین‌ها هموار و تخت است. ولی در اینجا ۱۰ کیلومتر می‌رویم دشت و یا کویر می‌بینیم. ما باید مقیاس‌ها و نگرش‌ها خودمان را عوض کنیم با این کار توان‌ها عوض می‌شود و بعد اثرات.

تورلیا با توجه به پیچیدگی و درهم‌آمیختگی سازه‌های

- شما چگونه جلوی مهاجرت را می‌توانید بگیرید (که در قدیم شیرازی‌ها عاشق شیراز بودند و دوست نداشتند به تهران بیایند) یعنی طوری عمل کنیم که در مقیاس شهر، تهران نیست. جایی که من هفته‌ای یک بار می‌روم و یک ماشینی است که ۲۴ تا برادر نیشابوری هستند که هر دو اینجا زندگی می‌کند و دوتا اتاق کرایه کرده و ماشین گرفته‌اند. مسافر کشی می‌کنند. در مقیاس خود شهر سوال شما حل‌شدنی است بزرگ شدن تهران را مجلس و دولت باید در مقیاس ملی حل کنند. اگر چه که کارهای می‌شد انجام داد ولی کوتاهی کردیم. می‌شود این کار را سازماندهی کرد که کجاها باید رفت. شهرهای اقماری و مدل‌های جاذبه‌ی را پیش‌بینی کرد. این کار کوتاهی بوده چون ما فکر می‌کنیم وقتی به مسائل اجتماعی می‌رسیم سطح آن پایین است.

شهرتیا در شهر تهران محیط‌زیست شهری آسیب‌های زیادی به آدم‌ها وارد می‌سازد. با توجه به فرهنگ شهرنشینی در ایران که به سوی شهروندی با گام برمی‌دارد. آیا شما به آموزش محیط‌زیست شهری برای مدیران شهری را گامی اصلی می‌دانید. یا رخنه همه سویه این پهنه از دانش در فرهنگ نسل‌های در راه و یا آموزش از رسانه اعتقاد دارید؟
- در دانشکده گروه ما آموزش هم دارد. ما سخنرانی و تست می‌گذاریم ولی نمی‌شود. و کسی سر کلاس نمره نمی‌آورد. چون کسی به دنبال آن نرفته است. یکی بعد فرد و دیگری جامعه است. یعنی مشکل فقط آموزش نیست موضوع این است که جامعه باید ارزش بگذارد به چیزی که رفتار زیستی مناسبی دارد. وقتی کسی آشغال از ماشین به بیرون پرت کند و همه بوق بزنند و با این کار برخورد کنند این کار رفتاری فردی است. پس آموزش مدیران خیلی با ارزش است ولی آموزش افراد و اجتماع را در تلویزیون هم بررسی نمی‌کنند. آموزش از بچه‌ها شروع می‌شود تا مدیران که به قول شما کلیدی است. ولی واقعاً باعث تأسف است که ما در این راستا گام برنداشته‌ایم. منظورم کمک گرفتن از رسانه‌ها است.

شهرتیا برای شما رسانه‌ها چه کمکی کرده‌اند؟
هیچی. حتی وقتی با رسانه‌ها مصاحبه می‌کنیم باور کنید فقط برای اینکه اطلاع رسانی شود، بودجه هم می‌گذارند و دوباره با ما مصاحبه می‌کنند، ولی پخش نمی‌شود. بلکه NGO ها هم این چنین هستند. من عضو کمیته راهبردی سازمان ملل هم هستم که حدود ۸۰ تا NGO هستند که من هم کارهای کرده‌ام. درست است که کوچک و مکانی است ولی مؤثر است و هزینه کمتری دارد. ادارات دولتی و حتی خانم‌ها هم استفاده می‌کنند ولی زمان می‌برد. سمینارها هستند ولی تعدادشان بسیار کم است.

شهرتیا برای مدیران چی؟

برای مدیران هم از طریق پایان‌نامه کارهای کردیم ولی بسیار محدود بوده است. به جاهایی که دعوتشان می‌کنیم نمی‌آیند و کسانی دیگر را بجای خودشان می‌فرستند. روز جهانی محیط‌زیست دعوت کردیم از مدیران ولی هیچ ثمری نداشت. شهرداران استانها هم همین طور است. یک فردی را پول دادیم از ایتالیا آمد در پروژه‌ی سازمان خواروبار جهانی و با بالگرد روی پهنه‌ی گرگان دوری زد و در مورد توسعه جنگل و کشاورزی گزارشی نوشت و کلی هم پول گرفت. ما هم الان مان هستیم و ۳۰ سال است که کار کردیم آخرین مقاله‌ها را می‌خوانیم. آموزش از مدارس خیلی مهم است. مثل فضای سبز. ۱۰ بار برای شهرداری‌ها نوشتیم و گفتیم با این کار هزینه، آب، مصرف آب، پساب‌ها و... کم می‌شود و فضای سبز را این طور که ما می‌گوییم درست کن.

شهرتیا شمال با رشد شتاب‌آهنگ شهرها و ویرانی‌گری نادانسته از لحاظ محیط‌زیست شهری مشکلات اساسی بسیاری دارد. چه تمهیداتی را برای پیشگیری این روند هراس‌انگیز در نظر دارید. البته اگر این نگاه (روند فروپاشنده) را برای محیط‌زیست بدبینانه نمی‌بینید دیدگاه خود را بیان کنید.
- من برای این سؤال اول مقیاس را بیان می‌کنم. اگر از یک طرف مقیاس کلان و از طرف دیگر مقیاس را شهر بگیریم. از دید فرهنگ آموزش امری کلی است. در شمال رشدش خطی است.

شهرتیا پهنه شمال یک مشکل بزرگ دارد. عدم کنترل جمعیت، آبادیها را پیوسته گسترش می‌دهد و این آبادیها درهم تنیده می‌شوند و تداخل پیدا می‌کنند. از شهردار یک شهر پرسیدم که شما پسماند را چه کار می‌کنید گفت هر کجا می‌رویم روستا است برای همین در جنگل یا خارج از شهر می‌ریزیم.

- بیشتر در شمال این مشکل وجود دارد برای اینکه گردشگر زیاد است و برای همین به سمت خطی رشد کرده‌اند. پسماندها را در آنجا به راحتی نمی‌شود دفع کرد.
شهرتیا محیط‌زیست دریایی را ویران می‌کنند.

- برای تراکم بالای انسان است. مسأله شهر نیست. بلکه مسأله آمایشی و کلان منطقه‌ی است. کنترل زباله با آموزش باید همراه باشد از مبدا تا تفکیک آن. مقیاس نگاه ما راهبردی تر از آن است. این کار کمی اجرایی است اگر با مهندسان صحبت بکنید خیلی راحت‌تر عمل می‌شود. این عمل را من راهبردی می‌بینم مصرف کمتر است. در کشورهای خارجه سطل‌های جداگانه‌ی به هر کسی داده‌اند.

شده که برای یک سرزمین درست است. حال این سرزمین، سرزمینی است مثل انسان پیچیده است اختلال یافته و مریض شده که تنها راهی که می‌توان آن را بررسی کرد بر اساس شاخص‌هایی که هست من اگر بخواهم آسیب‌شناسی بالینی کنم. یکی از آسیب‌هایی که در تهران به وجود آمده عدم توان تخلیه‌ی پسماندهاست. یعنی بلوکه شدن سامانه‌ی دفع. که پر از موش است. یکی دیگر دانه‌ریزی شدن است، فاصله از طبیعت و... است. حتماً باید ساختار آن رعایت شده باشد. تپه‌های عباس‌آباد، رود دره‌ها چون استخوان‌بندی طبیعت هستند. اگر از شمال شهر آنها را حفظ می‌کردیم آب در آنها جاری بود یک سامان‌حمايت کننده از اکوسیستم عالی داشتیم. من رشته مشاوره‌هایی را برای شخصی دادم ولی دست آخر هم روی تپه‌های عباس‌آباد برج سازی کرد. همین جاده همت اگر دقت کرده باشید یک مقداری مکان تخلیه‌ی هوای تهران است. از دیدگاه نظری و عملی فکر نکنم چنین نمونه‌ای در ایران داشته باشیم ولی با کوشش می‌شود ساخت و داشت و از دید چارچوب اجرایی می‌شود موضوع را مطرح کرد.

تخلیه من سوال را این گونه بیان می‌کنم چه راهکارهایی برای همسانی میان شیوه‌های مدیریت اداری و بخشی با پیچیدگی ناپیدا و ظریف دراز دامن زیست‌محیطی می‌تواند داشته باشد؟ و بی‌گناه‌های مدیران اجرایی چنان است که تا مشکلات راه را بر کارها نیندند عنایت چندانی به محیط‌زیست آن هم از نوعی شهر آن ندارند.

- وقتی شورای شهر و شهرداران انتخابی هستند قدرت دارند. شهردار پاریس گفت من دو ساله سن را تمیزی می‌کنم و این کار هم کرد. همان سنی که فاضلاب شهری به آنجا می‌ریخت. برای این که پشتش گرم بود. یک کمی قدرت و اقتدار شهرداری ضعیف است و به اعمال زور نمی‌تواند کاری انجام دهد. در فرانسه دوستی داشتم اگر کسی در اتوبان دنده عقب راه می‌افتاد به فرانسه فحش می‌داد و می‌گفت شما چگونه این رفتار را تحمل می‌کنید این کار بی‌احترامی به ما است. من عکس‌های گرفتم از کارهای که شهرداری در پیاده‌روها انجام داده بود. از کوه اگر پیاده‌رو ساخته براساس خط صاف کار نکرده است. مهندسان باید یکسری حساسیت داشته باشند ولی حیف که بی تفاوت از آن می‌گذریم.

تخلیه من شخصاً خیلی اصرار به آموختن کودکان از سنین پایین دارم. این حرف‌ها را به صورت کتابچه وارد مدارس کنید درست است طول می‌کشد ولی یک کار شدنی و اساسی است. این کارهای امروزی درمان موقت است.

- درمان کار این است که برای مدیران دوره بگذاریم که خوشبختانه نمی‌آیند. وقتی هم می‌آیند به جای این که گوش

تخلیه فرض کنید در شمال رودخانه‌های زیادی وجود دارد. این رودخانه‌ها در مسیر خود تبدیل به پساب همه چیزها شده است.

- در فلوریدا آب با تغییر اکسیژن با کدر شدن همراه شد و که بسیاری از ماهیان از میان رفتند. ولی خوشبختانه ما این شرایط را نداریم. اگر شما باغ میوه دارید که مقدار ۶۰ لیتر سم مصرف می‌کنید در شمال که آب باران همه را به درون خاک فرو می‌برد. ولی در اینجا آب کمتری داریم. کسی از اسلوانی آمده بود درباره‌ی سرب سخنرانی می‌کرد. دانشجویی از او پرسید چرا در خاکهای تهران اینقدر آلودگی داریم ولی سرب نداریم؟ اسلوانیایی نکته درستی را بیان کرد و گفت سرب‌ها را در کوه‌ها کناری می‌باید مطمئناً پُر سرب است! عامل انتقال شما باد است نه باران. ما در هر جا و هر فرهنگی هنوز به اندازه‌گیری‌های اساسی نرسیده‌ایم. البته من در بندرعباس فکر می‌کردم رودخانه اول به حوزه‌ی نهشت برود و بعد وارد حوزه دریا شود که اینگونه هم نشد)

تخلیه آیا می‌شود در تحلیل جغرافیایی سرزمین ما به نمونه‌ای از محیط‌زیست شهری پایدار و آرمانی برخورد کرد.

اگر بخواهم آسیب‌شناسی بالینی کنم. یکی از آسیب‌هایی که در تهران به وجود آمده عدم توان تخلیه‌ی پسماندها. یعنی بلوکه شدن سامانه‌ی دفع است.

اگر چنین نمونه‌ی باشد روند پایداری آن در محیط‌زیست در آن شهر چگونه است؟

- در ایران چنین چیزی فکر نکنم وجود داشته باشد. آن جایی پایدار است که در بستر آن دیده نشود یعنی در بافت طبیعی غرق شود. دو مسأله مطرح است؛ یکی می‌گویند شهرها باید فشرده (متراکم) باشند بعضی‌ها می‌گویند باید پراکنده باشد و آموزش غیر خطی با طبیعت داشته باشد. در شهر ما نمی‌دانم کدام یک میسر است ولی می‌توانستیم این مسأله را داشته باشیم. همان طور که می‌دانید همه‌اش ما ده داشتیم. و به همین دلیل است شهروندی را نمی‌دانیم. تمدن داریم. همان ده‌ها اینقدر قشنگ مکانیابی می‌شد که مثل آب، فاصله از کوه و... اینقدر ظرافت در این کار بوده است. ما باید راضی باشیم به طبیعت سبک سر پراکنده. شخصی است که می‌گوید شهر نا سالم، اول می‌گفتند اکوسیستم ولی الان می‌گویند سرزمین. می‌گویند شهر از اکوسیستم‌های طبیعی و غیرطبیعی تشکیل

کنند می‌خواهند اظهار عقیده کنند.

- چیزی که امروز ما می‌بینیم اثر بیست سال پیش است. ما می‌دانیم که جریان آبهای زیرزمینی را برهم زدیم در جریان نشست آلودگی هوا می‌دانیم کجا درخت کاری کنیم. اگر ما دیوارها را نرده کنیم ارتباطی با محیط سبز بیرون برقرار می‌شود. به نظر نمی‌آید کسی برایش مهم باشد این پشه و گرده نمی‌آید. محیط‌زیست شهری شده دکان. یعنی همه می‌خواهند مالک آن باشند. یک چیز خوشحال کننده این است ما سالی چند کارشناسی ارشد بیرون می‌دهیم. معاونان شهرداران خیلی خوب درد مردم را می‌بینند. ایران یک فلات بسته است و دور تا دور آن کوه است. ابرهای که از مدیترانه می‌آید به کوهها گیر می‌کنند و آن بالا سرد می‌شود و می‌بینیم که نوک کوهها برف داریم. و این برفها نصفش وارد فلات می‌شود. با تغییر اقلیم برفها زیادتر می‌شود درست است که خیلی بیشتر می‌شود

خوبیا آیا به تازگی قوانینی در زمینه محیط‌زیست شهری در سال‌های دور به تصویب رسیده است. اگر هست چند ماده اساسی را بیان کنید.
- در شهر محیط‌زیست مشکل اساسی دارد. محیط‌زیست شهری از لحاظ قانون به سازمان محیط‌زیست وصل است. شهرداری نمی‌تواند یک سازمان محیط‌زیست درست کند. قانون‌های دیگر را نمی‌دانم. این را می‌دانم که سازمان محیط‌زیست شهری متولی ندارد.
خانم ابتکار که مدیر سازمان محیط‌زیست بود در جلسه‌ی که برای شورای شهر بود جزء مخاطبان شهرداری بود و تا وقتی یک راهکار می‌خواستند بیان کنند ما اینجا فقط صحبت علمی می‌خواهیم بگویم.

ما برای تجریش پیش‌بینی نکردیم که ممکن است یک جریان آبی پیش بیاید و خرابی به بار می‌آورد. وقتی خراب شد تازه می‌فهمیم که سرمایه‌های ملی و طبیعی را نمی‌توان شوخی گرفت

ولی آبها زیاد می‌شود. ما برای تجریش پیش‌بینی نکردیم که ممکن است یک جریان آبی پیش بیاید و خرابی به جا می‌آورد. وقتی خراب شد تازه می‌فهمیم که سرمایه‌های ملی و طبیعی را نمی‌توان شوخی گرفت. طبیعت هم منفعل است یک ساختاری دارد که اگر روی آن کاری انجام دهیم مطمئناً یک واکنشی از خودش نشان می‌دهد.
ماهانامه - سپاس

خوبیا در تاریخ دوره‌ی شهریمان، کاربردستان سعی می‌کردند با فرامین چیزهایی را که جز فرهنگ نبود وارد این فرهنگ بکنند. در بعضی از جاها موفق بودند. در کتاب طهران قدیم محیط شهر تهران را از دوران قاجار تا دوره پهلوی را به راحتی در آن می‌بینید که چه منطقه‌ای چگونه بوده است. نویسنده کتاب خیلی عامیانه تمام مسائل را نوشته است. پیشینه‌ی خوبی دارد از جمله کارهای که سید ضیا در تهران کرد. از کارهای که در کتاب نوشته بود اینکه یک فردی را گذاشته بود و پیاده‌روها را مشخص می‌کرد برای این که مردم را از سواره روها بیرون بکشد. اولین کسی بود که میدان شهر (توپخانه) نیمکت، توالت عمومی گذاشت. حال مشکل اساسی ما این است که ما مرتب زمین روستاها را به زیر سیمان و بتون می‌فرستیم.

سندی هشدار گونه برای همه زمینیان

همگان آن را می‌شناختند و می‌خواندند، واژه به واژه تا مگر نسل پیش از ما، فرزندانمان و آنانی را که تازه بر محیط زیست کنونی چشم می‌گشایند، این زیستبوم را بشناسند و از جفای پیشینیان بر این مام مهربان بخود آیند. آن نسل کم عنایت اینک رخت به سرای دیگر کشیده است و یا پیر و فرتوت و دلواپس، نوپاگانگی را می‌نگرد که بر این زمین محنت زده گام بر می‌دارند. دور نیست که همین نوادگان و نبرگان زبان به نفرین آن رفتگان بگشایند، اینک بر ماست که چنین سندی را نیک دریابیم؛ بیدرنگ، بی‌هیچ پیشداوری و عصبیتی که مام همه‌ی زمینیان یکی بیش نیست.

این بار سندی را برگزیده‌ایم که برگردانی از آن به فارسی در دست نبود، با اینکه قدمتی چندان هم نداشت. به ناگزیر دست به ترجمه‌ی آن گشودیم، زیرا یکی از بزرگترین اسنادی است که اهمیت جهانی داشته، بی‌آنکه از هیچکسی در آن نامی رفته باشد. سندی از آن نوع بشر و برای جامعه جهانی که ما نیز بخشی از این جامعه‌ی انسانی هستیم که بر آغوش مام زمین غنوده است. این سند برای ما از اهمیتی دوچندان برخوردار است زیرا تاکنون تا جایی که جستیم، از وجود چنین سندی اگر نه که هیچ، اما بسیار اندک خبر یافتیم. هیچ گزارش همگانی نشده و شاید بدان عنایتی نبوده است. سندی که می‌باید

[About UNEP](#)

[UNEP Offices](#)

[News Centre](#)

[Multimedia](#)

[Publications](#)

[E-calendar](#)

[Awards](#)

[Employment](#)

United Nations Environment Programme

در این نشست سازمان ملل از مردم و حکومتها درخواست کرد تا تلاشهایی همگانی را برای حفاظت و بهرکرد محیط زیست بشری بخاطر بهره‌دهی‌اش به همه‌ی آدمیان و برای آیندگان به کار گیرند.

اصول

* باور همه بر این است که؛

اصل یکم) انسان برای آزادی، برابری، شرایط مناسب زندگی در محیط زیستی عالی، دارای حقوقی بنیادین است. حقوقی که اجازه یک زندگانی با منزلت و سعادتبار را به او می‌دهد. انسان مسوولیت سنگینی را بر دوش دارد که همانا دفاع از محیط زیست می‌باشد تا آن را برای نسل کنونی و آینده بهبود بخشد. در این باره پشتیبانی از سیاستها یا استمرار تبعیض نژادی،

اعلامیه‌ی جهانی محیط زیست بشر

همایش سازمان ملل درباره‌ی محیط زیست بشر از ۵ تا ۱۶ ژوئن ۱۹۷۲م (۱۵-۲۶ خرداد ۱۳۵۲خ) در استکهلم سوئد برگزار گردید. این همایش نیاز برای رسیدن به یک هم‌رستگاه همگانی را مورد رسیدگی قرار داد، توافقی برای اصولی همگانی را بخاطر آگاهانیدن و راهنمایی مردم جهان در نگاهداشت (حفاظت) و بهرکرد محیط زیست بشر مورد توجه قرار می‌داد.

این همایش اعلام نمود که:

۱- انسان هم آفریننده و هم سازماندهنده‌ی محیط زیست خود است، محیطی که مواد غذایی طبیعی او را فراهم می‌سازد و همین کار فرصتی را برای انسان فراهم می‌سازد تا رشدی عقلی، اخلاقی و اجتماعی بیابد.

جدایی نژادی، تبعیض به شیوه دوره‌ی استعمار و دیگر شکلهای ستم و جور و استیلا بیگانه بر هر سرزمینی محکوم است و باید زدوده شود.

اصل دوم) منابع طبیعی زمین از جمله هوا، آب، خشکی، گیا و زیبا؛ به ویژه نمونه‌هایی که نشانگر زیستبومی طبیعی هستند، می‌باید برای بهره‌دهی به نسل کنونی و آینده از طریق برنامه‌ریزی و مدیریت دقیق، محفوظ از گزند بمانند و نگهداری شوند.

اصل سوم) توانایی زمین برای زایش منابع حیاتی نو شونده می‌باید حفظ گردد و در هر کجا که ممکن است بازسازی شود و بهبود یابد.

اصل چهارم) انسان برای حفاظت و مدیریت خردمندانه‌ی میراث زندگی وحش و زیستگاه آن که اینک آمیزه‌ای از عوامل ناسازگار و دشمن آن را به خطر افکنده است، مسوولیت ویژه‌ای دارد. از اینرو حفاظت از طبیعت از جمله زندگی وحش، می‌باید در برنامه‌ریزی توسعه‌ی اقتصادی با اهمیت تلقی گردد.

اصل پنجم) از منابع نوناشدنی (تجدیدناپذیر) زمین باید به شیوه‌ای بهره‌برداری شود که از خطر نابود شدن و پایان یافتن در آینده محفوظ بماند و تضمین بشود که نوع بشر در بهره‌مندی از چنین برداشتهایی شریک خواهد بود.

اصل ششم) از تخلیه‌ی مواد سمی (زهرآگین) یا دیگر مواد و انتشار گرما در یک چنین اندازه و تمرکزی که امروزه رخ می‌دهد، باید جلوگیری نمود. زیرا محیط زیست زمین توان بی‌اثر کردن، باز پس دادن بی‌زیان این همه را ندارد. مهار این روند ضمانتی است بر اینکه زیانها و آسیب‌های برگشت‌ناپذیر و جدی بر زیستبوم وارد نخواهد شد. باید از مبارزه‌ی به حق و درست مردم کشورهای بیمار در برابر آلودگیهای زیست محیطی پشتیبانی شود.

اصل هفتم) دولتها می‌باید همه‌ی گامهای ممکن را برای جلوگیری از آلودگی مواد آلاینده دریاها بردارند. موادی که دارای زمینه‌های خطرناکی برای سلامت انسان هستند.

اصل هشتم) برای آینده‌ی محیط زیست و کاری در خور انسان و آفرینش شرایطی بر روی زمین که برای بهبود کیفیت زندگی یک نیاز شمرده می‌شود، توسعه‌ی اقتصادی و اجتماعی اصلی بنیادین است.

اصل نهم) شرایط توسعه نیافتگی، نارسایی زیست محیطی را پدید می‌آورد و بلایای طبیعی مشکلاتی بزرگ را پیش می‌نهد که با توسعه‌ی شتابانگ می‌توان آن را بخوبی جبران نمود. این توسعه شتابانگ را می‌توان از راه گسیل مقادیر کلان مالی و همیاری فناورانه، همچو پیوستی به تلاش بومی کشورهای در حال توسعه انجام داد. همیاری بجایی از این دست که ممکن است مورد نیاز باشد.

اصل دهم) از آنجا که عوامل اقتصادی همچون فرایندهای

بومشناختی می‌باید به حساب آیند؛ در کشورهای در حال توسعه، برای مدیریت محیط زیست، ثبات قیمت و درآمدهای بسنده برای نیازهای اولیه و مواد خام، چیزهایی بنیادین هستند.

اصل یازدهم) در کشورهای در حال توسعه، سیاستهای زیست محیطی همه‌ی دولتها باید بر امکانات نهفته‌ی توسعه در زمان حال و آینده اثری پیش‌برنده داشته باشد و نه بازدارنده. اصل دوازدهم) منابع باید سیاهه‌برداری شود تا برای حفاظت و بهره‌برداری بهینه از محیط زیست در دسترس باشند. گزارش وضعیت دقیق و جز به جز از نیازهای کشورهای در حال توسعه نیز می‌باید فراهم شود. هر هزینه‌ای که ممکن است برای حفاظت از محیط زیست به درون برنامه‌ریزی توسعه‌ی این گونه کشورها راه یافته باشد و هر هزینه‌ای که برای در دسترس گذاردن این بخش بدان نیاز باشد. کمک‌های فنی و مالی جهانی اضافی بنابر درخواست این کشورها، برای این منظور می‌باید تأیید گردد.

اصل سیزدهم) برای دستیابی به مدیریت هر چه خردمندانه‌تر از منابع و در نتیجه به‌کرد محیط زیست، چندانکه این اطمینان حاصل شود که توسعه، همساز با نیاز برای حفاظت و به‌کرد محیط زیست و به سود مردم آن کشور است، دولتها باید رویکردی یکپارچه و هماهنگ را برای برنامه‌ریزی توسعه در پیش گیرند.

اصل چهاردهم) برنامه‌ریزی خردمندانه، برای آشتی میان هرگونه ناسازگاری میان نیازهای توسعه و نیاز به حفاظت و به‌کرد محیط زیست ایزاری بنیادین را پی می‌نهد.

اصل پانزدهم) برنامه‌ریزی برای زیستگاه‌های انسانی و شهرنشینی باید کاربردی باشد. با این دید، برنامه‌ریزی باید از اثرات نامطلوب بر روی محیط زیست بپرهیزد و بیشترین بهره‌های اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی را برای همگان به دست دهد. از این رخساره پروژه‌هایی که برای استعمارگران و حکومت‌های نژادپرست طراحی می‌شوند، باید کنار گذاشته شوند و لغو گردند.

اصل شانزدهم) سیاست‌های جمعیت‌شناختی که بدون هیچ جانب‌داری نسبت به حقوق اساسی انسانی و سیاست‌هایی که حکومتها آن را مناسب و در خور انگاشته و برای آنها اهمیت داشته باشد، باید در آن نواحی و در پهله‌هایی که اندازه‌ی رشد جمعیت یا چگالی بیش از اندازه جمعیت احتمالاً اثرات نامطلوب زیست محیطی بر محیط زیست انسان خواهد داشت و جلوی توسعه را خواهد گرفت، باید کاربردی بشود.

اصل هفدهم) کار برنامه‌ریزی، مدیریت و پایش (کنترل) منابع ۹ گانه‌ی زیست محیطی سرزمینها با دیدگاه بهبود کیفیت محیط زیست، می‌باید به بنیادهای ملی شایسته سپرده شود.

اصل هژدهم) علوم و فنون می‌باید به عنوان بخشی از یاریگری‌شان در توسعه‌ی اقتصادی و اجتماعی و بخاطر

می‌باید برعهده گیرند تا باعث آسیب و زیان به محدوده‌ی قانونی کشورهای دیگر با پهنه‌های فراتر از محدوده‌های ملی‌شان نشوند.

اصل بیست و دوم) دولتها همکاری خواهند کرد تا مقررات جهانی را درباره‌ی توان و مسوولیت حقوقی گسترش بیشتری دهند. این مسوولیت و توان برای قربانیان آلودگی و دیگر آسیبهای زیست محیطی است که از درون چنین فعالیتهایی سر بر می‌آورد و در چارچوب اختیارات قانونی یا پیش چنین دولتهایی بر پهنه‌هایی فراتر از محدوده‌های قانونی آنهاست.

اصل بیست و سوم) بدون پیشداوری نسبت به سنجه‌هایی که ممکن است جامعه‌ی جهانی با آن موافقت داشته باشد یا تعصب نسبت به استانداردهایی که می‌باید از دیدگاه ملی تعیین گردد، در همه حال اصلی بنیادین وجود خواهد داشت و آن سامانه‌ی ارزشهای رایج در هر کشور و درجه‌ی کاربرد استانداردهایی است که برای کشورهای بسیار پیشرفته موجه است اما همانها در کشورهای در حال توسعه از دید ارزشهای اجتماعی ناموجه و نادرست شمرده می‌شود.

اصل بیست و چهارم) مسائل جهانی که با حفاظت و بهکرد محیط زیست سروکار دارند می‌باید با روحیه‌ی همیاری و به دست همه‌ی کشورها؛ بزرگ و کوچک، بر روی شالوده‌ای برابر بررسی گردد.

اصل بیست و پنجم) دولتها تضمین خواهند کرد که سازمانهای جهانی نقش هماهنگ‌کننده، مؤثر و پویایی را برای حفاظت و بهکرد محیط زیست باز کنند.

بیست و یکمین نشست همگانی
۱۶ ژوئن ۱۹۷۲ میلادی

شناسایی، پرهیز و پایش خطرها و از میان برداشتن مشکلات زیست محیطی و مصلحت همگانی انسانها به کار گرفته شود.

اصل نوزدهم) آموزش مسائل زیست محیطی برای نسل جوان و به همین سان بزرگسالان، رسیدگی کافی به تهیدستان و محرومان، در راستای گسترش شالوده‌های روشنگر افکار عمومی، پاسخگویی در رفتارهای شخصی، پیشگان و جامعه در زمینه‌ی حفاظت و بهکرد محیط زیست در بُعد کامل انسانی، یک اصل است.

همکاری نکردن رسانه‌های همگانی در پیام‌رسانی در وخیم‌تر کردن وضعیت محیط زیست نیز یک اصل دیگر است، اما برعکس، پخش و پراکندن اطلاعات و دانسته‌ها از یک زندگی ساده‌ی طبیعی نیازی است برای نمایش بهکرد محیط زیست در راستای توانمندسازی روند توسعه از هر جهت.

اصل بیستم) حمایت از پژوهشهای علمی و توسعه در زمینه‌ی مشکلات ملی و چند ملیتی در همه‌ی کشورها، بویژه در کشورهای در حال توسعه، در پیوند با این زمینه، به شار (جریان) آزادی از دانسته‌های علمی روزآمد و بده - بستان تجربه‌ها باید کمک شده، برای آسان‌سازی و حل مشکلات زیست محیطی از آنها پشتیبانی گردد. فناوریهای زیست محیطی می‌باید با شرایطی که پخش و انتشار گسترده‌ی آنها هیچ فشار یا تحمیل بر بنیادهای اقتصادی وارد نسازد، در دسترس کشورهای در حال توسعه گذارده شود.

اصل بیست و یکم) دولتها اجازه دارند که هماهنگ با منشور سازمان ملل و اصول مقررات جهانی حق بی‌چون و چرای برداشت از منابعشان را برطبق سیاستهای زیست محیطی خودشان داشته باشند. دولتها مسوولیت مراقبت از این بهره‌برداری را در چارچوب اختیارات قانونی یا پایش (کنترل)

سند مدیریت زیست محیطی

زیست محیطی مناسب و پایدار است.
 • پیامدهای زیست محیطی پروژه‌ها به درستی شناسایی و این یافته‌ها در طراحی پروژه به کار گرفته می‌شود.
 • اجرای پروژه با آگاهی کامل از فاکتورهای زیست محیطی به اجرا درآمده است.
 • مردم در تصمیم‌سازی، مشارکت نزدیک داشته و از اثرات اجرایی پروژه‌ها بر محیط آگاهی داشته‌اند.

در این قالب، بانک جهانی در ارزیابی زیست محیطی پروژه‌ها، آنها را به سه دسته A و B و C تقسیم می‌کند. بر این اساس پروژه‌هایی که در رده A قرار می‌گیرند پروژه‌هایی هستند که نیاز ضروری به ارزیابی اثرات زیست محیطی دارند. پروژه‌های گروه B احتیاج به بررسی محدود اثرات زیست محیطی داشته و پروژه‌های گروه C نیاز به ارزیابی اثرات زیست محیطی ندارند.

۶- برنامه مدیریت زیست محیطی

اهداف برنامه مدیریت زیست محیطی، شامل کاهش اثرات منفی زیست محیطی است که در هر پروژه مورد شناسایی قرار گرفته‌اند. اجرای این برنامه اطمینان لازم برای ارتقاء شرایط زیست محیطی را فراهم و مشارکت طرف‌های ذینفع در اجرای برنامه را تضمین می‌نماید. برنامه مدیریت زیست محیطی در برگیرنده سه نوع فعالیت می‌باشد که عبارتند از:

- اجرای تمهیدات پیش‌بینی شده برای کاهش آثار سوء زیست محیطی
- پایش و ارزیابی تمهیداتی که در طول فرموله کردن پروژه‌ها و یا در جریان تهیه گزارش ارزیابی زیست محیطی شناسایی شده‌اند.
- ارتقاء ظرفیت فنی و تخصصی نهادهای ذی‌مدخل و مجری از جمله سازمان عمران و بهسازی شهری وابسته به وزارت مسکن و شهرسازی، شهرداری‌ها، کارشناسان مسئول حفاظت محیط‌زیست در استان‌ها، جوامع محلی و پیمانکاران.

ناشی از اجرای زیر پروژه‌های برنامه بهسازی شهری و اصلاحات بخش مسکن، تمهیدات لازم برای کاهش اثرات سوء زیست محیطی و بالاخره روش‌های درست عملیات اجرایی را مورد بررسی قرار می‌دهد. در این راستا طبق مقررات بانک جهانی، پروژه‌های دارای آثار منفی بر محیط‌زیست، مانند تخریب جنگل، مناطق حساس، مناطق حفاظت شده، آثار و میراث فرهنگی و... تامین اعتبار نخواهند شد.

۴- رویه‌های زیست محیطی

رویه‌های زیست محیطی، مشتمل بر تشکیلات سازمانی برای اجرای برنامه بهسازی شهری و اصلاحات بخش مسکن و شناخت روش‌های درست اجرای عملیات زیست محیطی می‌باشد. رویه‌های زیست محیطی، هماهنگی تنگاتنگی بین واحد مدیریت پروژه، شهرداری‌ها و مشاور زیست محیطی ایجاد می‌نماید تا برای انجام موارد ذیل اطمینان لازم حاصل شود:

- اطمینان از اینکه پایش (غربال) پروژه‌ها به درستی صورت گرفته باشد.
- اثرات بالقوه زیست محیطی در هر پروژه پیشنهادی به قدر کافی در مطالعات دفتری و بررسی‌های میدانی مورد شناسایی قرار گرفته باشد.
- تمهیدات مورد نیاز به منظور کاهش آثار نامطلوب زیست محیطی در حین اجرا و بهره‌برداری از پروژه‌ها به خوبی شناسایی شده باشد.
- برنامه مدیریت زیست محیطی به اجرا گذاشته شده باشد.

۵- ارزیابی زیست محیطی

ارزیابی زیست محیطی ابزاری است که توسط آن می‌توان آثار منفی زیست محیطی پروژه‌ها را شناسایی و قابلیت کاربرد روش‌های پیشنهادی برای کاهش آثار سوء زیست محیطی را ارزیابی نمود. ارزیابی زیست محیطی ابزاری برای حصول اطمینان در موارد ذیل است:

- پروژه‌های مورد نیاز از لحاظ

«سند مدیریت زیست محیطی» به عنوان یکی از محورهای مورد توجه در «برنامه بهسازی شهری و اصلاحات بخش مسکن» در اردیبهشت ماه سال ۱۳۸۲ توسط سازمان عمران و بهسازی (وزارت مسکن و شهرسازی) تهیه شده است. این سند که پس از تأیید سازمان حفاظت محیط‌زیست بنا به درخواست بانک جهانی با صدور مجوز از سوی وزارت مسکن و شهرسازی و وزارت امور اقتصاد و دارایی جهت استفاده سایر کشورها در سایت بانک مذکور قرار گرفت. از شش بخش تشکیل شده است و محورهای اساسی آن عبارتند از:

۱- هدف

هدف از تهیه سند مدیریت زیست محیطی، ارائه راه‌حل‌هایی برای شناخت نیازهای محیطی به منظور ارزیابی زیست محیطی برای هر یک از زیر پروژه‌هایی است که در چارچوب برنامه بهسازی شهری و اصلاحات بخش مسکن، تامین مالی شده‌اند. این سند می‌بایست با مراحل مختلف گردش پروژه تلفیق و هماهنگ شود.

۲- سیاست‌ها و چارچوب‌های قانونی و مقررات

در این بخش قوانین مصوبی که به دولت اجازه می‌دهد تا اجرای برنامه‌های توسعه را با لحاظ کردن جنبه‌های زیست محیطی به انجام برساند، مورد بررسی قرار گرفته است. مهمترین عناوین در زمینه قوانین و مقررات ملی موجود، که مبتنی بر رعایت مسائل زیست محیطی است عبارتند از:

- الف) مدیریت محیط‌زیست و منابع طبیعی
 - ب) توسعه شهری و کاربردی اراضی
 - پ) مناطق چهارگانه حفاظت شده
 - ت) ارزیابی زیست محیطی
 - ث) مدیریت منابع آب، آلودگی آب، هوا و خاک
 - ج) حفاظت از آثار تاریخی در شهرها.
- #### ۳- اثرات شاخص بالقوه محیطی
- اثرات شاخص بالقوه محیطی، تأثیرات

محیط زیست در سبزترین شهر ایران

گفتگو با
علیرضا خسروی
شهردار لاهیجان

علیرضا گنجه خسروی زاده‌ی لاهیجان است و دارای دانشیایه‌ی مهندسی عمران. نخست ۴ سالی را در تهران با عنوان مهندس ناظر در بخش خصوصی به کار پرداخت، سپس به شهرداری پیوست و هشت سال تجربه‌ی کار در این زمینه را اندوخته دارد. آخرین سمت او معاونت شهرداری لاهیجان بوده است.

وظیفه‌شان این است که شهر را روزانه تمیز نگه‌دارند. و از پسماندها و نخاله‌های پاک ساختمانی بکنند. **فرهنگ** عوامل متعددی در ساختار مدیریتی هستند و شهرداری‌ها مستقیم به آن اشراف ندارند و نهادها و ارگان‌های دیگر کار آنها را انجام می‌دهند. در این زمینه بهتر است از همان ارگان‌ها سوال بشود. ما فقط ایرادها را انعکاس می‌دهیم.

- قضیه اینجا است که هر اتفاقی در شهر را از چشم شهردار می‌بینند. بنابراین شما را مسؤول حفاظت محیط‌زیست شهری می‌دانند. در هر نوع آلودگی شهری شما را مقصر می‌دانند. لاهیجان به علت قرار گرفتن در خاکهای بارآور و بارش فراوان یک برتری فیزیکی و زیست‌شناختی پدید آورده است یعنی شما این وضعیت را در شهری مانند کاشمر نمی‌توانید ببینید. شما از این فرصت طبیعی برای بهرکرد محیط‌زیست شهری یا از آن چه کارهای انجام داده‌اید؟ در بُعدهای غیر اجتماعی می‌گوییم. یعنی در بُعدهای زیستی و طبیعی چه کارهای برای شهر انجام داده‌اید؟ (مثلاً برای جلوگیری از آلودگی رودخانه که در نزدیک شما است چه کار کرده‌اید؟)

- معمولاً شهرداری‌ها در قسمت رودخانه‌ها و بقیه مسائل نسبت به پاکسازی آن اقدام می‌کنند. و بعد اگر خود رودخانه آلودگی و مشکلی نداشته باشد. بستریایی برای استفاده‌ی

فرهنگ محیط‌زیست شهری برای شهروندان امروزی دارای خیلی اهمیت بسیاری است. روند زندگی امروزه با فناوری و در کنار زیست طبیعی درآمخته است و محیط‌زیست شهری سالم و ابعاد سه‌گانه آن (بعد فیزیکی، زیست‌شناسی و اجتماعی) را تحت تاثیر قرار داده است. تضمین یک زیست اجتماعی سالم کار مدیران شهری است. که شما جزو مدیران شهری هستید. در جایگاه یک شهردار با توجه به گستردگی مسائل زیست‌شهری تعریفی از محیط‌زیست شهری به دست دهید؟

- در بخش کار خود ما، مدیریت شهری که به صورت جامع در دست شهرداری‌ها نیست. مدیریت شهر شامل ادارات و نهادهای مختلفی است که با شهرداری‌ها همکاری می‌کنند. معمولاً شهرهای ما بخاطر سنتی بودن نشان در زیرساختها به ویژه لوله‌های آب و فاضلاب با مشکل مواجه هستند. و پساینها سرازیر رودخانه‌ها می‌شوند. این کار یکی از نابسامانی‌های محیط‌زیست شهری است. بخش عمده‌ی که به شهرداری‌ها برمی‌گردد و زیست‌محیطی هم است، مربوط به احداث پارک‌ها می‌شود. که در آنجا روحیه افراد سالم‌سازی گردد. احداث پارک‌ها و نگاهداشت بافت‌های شهری و میدانی مناسب در شهر به حوزه‌ی مدیریت شهری کنونی شهرداری برمی‌گردد. نظافت و پاکیزگی شهر دومین عامل است. شهرداری‌ها

همگانی در حاشیه‌ی این رودخانه‌ها می‌سازند به طوری که به سیستم طبیعی آن رودخانه‌ها آسیب وارد نکند.

تولیا اگر می‌توانید موردی بگویید

- مادر قسمت ورودی شهر یک رودخانه داریم که تقریباً از وسط شهر می‌گذرد. منتها تمایل به غرب شهر ما است که بسیاری آلوده شده بود. ما تمام لجن‌ها و زباله‌ها و نخاله‌های که در طول سال‌های گذشته در آن ریخته شده بود را بیرون کشیدیم و کاملاً پاکسازی کردیم. رودخانه پاکیزه آماده شد و در حاشیه‌ی آن پارکی را احداث کردیم. امسال هم اولین سال بهره‌برداری از این مکان بود مسافرانی که به اینجا می‌آمدند راضی بودند.

طرح بعدی ما در حاشیه همین رودخانه تأمین و ساخت یک مجتمع تفریحی - ورزشی است.

تولیا با چه گستردگی؟

- در حدود ۲ هکتار. مهم این است که ما می‌خواهیم کار اجرایی در آنجا انجام بدهیم و بتوانیم از این رودخانه استفاده کنیم. و مردم از حاشیه‌ی زیبایی این رودخانه بهره ببرند. منتها آلودگی وجود دارد فاضلاب شهری و روستاهایی که به این رودخانه می‌ریزد ما را نگران می‌کند این آلودگی نمی‌گذارد که پذیرای مردم در حاشیه‌ی رودخانه باشیم. بنابراین فعلاً به همین جا بسنده کرده‌ایم که لایروبی داشته باشیم و پارکی که بود را پوشیدیم که مردم در کنار رودخانه نروند.

در بخش دیگر شهر کوهی داریم که به شیطان کوه معروف است و بنا به محیط جنگلی که دارد ما در دامنه‌ی آن کوه تفرجگاهی ساختیم. برای این که مردم آن محیط را آلوده نکند وسایلی را که حفظ محیط‌زیست می‌کند مانند سطل‌های زباله‌های مخصوص یا همین منقل‌های طبیعی (باربیکیوها) را در این تفرجگاه قرار دادیم، محیط را نورپردازی کردیم تا مردم فقط در آن محیط تجمع کنند. و اگر زباله‌ی دارند در همان مکان بریزند تا بتوانیم سریع جمع‌آوری کنیم.

اینها معمولاً تمهیداتی است که شهرداری‌ها برای جلوگیری از آلودگی محیط‌زیست و آسیب‌هایی انجام می‌دهند که مسافران نوروزی یا همشهریان خودمان ایجاد می‌کنند. ما معمولاً کاری می‌کنیم که گردشگران در یک جا تجمع کنند و ما بتوانیم بهتر پشتیبانی کنیم.

تولیا بی‌گمان شما می‌خواهید این محیط‌زیست شهری و سبز لاهیجان را خوب نگهدارید. هنگامی که موقعیت‌های طبیعی قوی باشد، جایگاه طبیعی آن شهر برای محیط‌زیست اجتماعی هم زمینه‌ی خوبی فراهم می‌کند. یعنی اگر شما در یک شهر کویری بخواهید میدانی را بسازید باید هزینه‌ی

سنگینی را بکنید تا فقط سایه‌ساری را درست کنید. در حالی که در شمال این کار به طور طبیعی وجود دارد. درباره فضای اجتماعی یا همگانی شهری چه کاری در داخل شهر انجام شده است؟ (میدان‌ها، پیاده‌روها و... چه کرده‌اید؟)

- لاهیجان از قدیم هفت محله داشته. در این هفت محله ما از قبل میدانگاه‌های داشتیم و از آنها بهره‌برداری می‌شد. بافت قدیم این محله‌ها حفظ شده است. ما شروع کردیم به ترمیم همان بافت‌هایی که از پیش بوده.

تولیا از چه کسی کمک گرفتید؟

شهرداری انجام داد.

تولیا یعنی سازمان میراث فرهنگی کمک نکرد؟

فعلاً در حال حاضر از میراث فرهنگی کمکی نداشتیم به صورت فیزیکی ولی از لحاظ مشاوره‌ی خیلی کمک کرده‌اند. و متوجه این کار هستند. راهنمایی می‌کنند و ما هم راهنمایی آنها را می‌گیریم. از یک محله شروع کردیم و قصد داریم به تمام محله‌های قدیمی هم تعمیم بدهیم. و آنها را به حالت اولیه‌ای که بوده است زنده کنیم. حتی بازارهای سنتی را دوباره احیا خواهیم کرد. چند مرحله کار روی آنها انجام شده بافت‌های آنان را ترمیم کردیم و در حاشیه‌ی این محلات، محلاتی بودند که بافت‌های قدیمی در آنها بودند ما پارکینگی را برای ماشین‌ها درست کردیم تا مردم بتوانند بهتر در آنجا آمد و رفت کنند.

تولیا الان محیط‌زیست شهری لاهیجان را چه عواملی بیشتر تهدید و زیر فشار قرار می‌دهد. و واکنش شهروندان در برابر این تهدیدها چگونه است؟

در حال حاضر معضلی که در شهر داریم همان قضیه‌ی فاضلاب‌های سنتی خود شهر و نهرهای و رودخانه‌ها در حاشیه غربی که وجود دارد. که به صورت معضلی درآمد است و اگر تمهیدات لازم صورت نگیرد، فکر می‌کنم همه چیز را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. و کمک، حساسیت مردم را نسبت به آلودگی‌های که وجود دارد، تشدید می‌کند. می‌بینند رودخانه آلوده است باز هم زباله‌ها و نخاله‌ها خودشان را در داخل رودخانه می‌ریزند و بیشتر به حساسیت خود می‌افزایند. معضل دومی که وجود دارد این است که نمی‌دانند این درختی که در خانه‌هایشان است چه نوع درختی است و بدون گرفتن مجوز از شهرداری درخت‌ها را قطع می‌کنند. این کار فرهنگ سازی لازم دارد و ما باید به مردم بگوییم این کارها بهتر است با مجوز انجام شود.

تولیا برای نگهداشتن یک محیط‌زیست شهری و بهبود آن در برابر آلاینده‌های پرشمار که شما یکی از آنها را گفتید. یکی

- فرهنگ‌سازی که می‌گویید مستلزم یک برنامه‌ریزی دقیق است. این برنامه‌ریزی برای یک شهردار چه می‌تواند باشد، در حد آن بودجه‌ی که می‌گویید؟

- ما برنامه‌ریزی در حد جمع‌آوری می‌کنیم. بیشتر از این در توان ما نیست. طبق مصوباتی کاری که انجام دادیم طرح یک کارخانه کمپوست بود که می‌بایست در شهر ما زده بشود. چیزی در حدود ۸ میلیارد تومان به جز از تأمین زمین پول لازم است. و کل بودجه ما در طول یک سال چه جاری و چه عمرانی در حدود ۸ میلیارد است. ما فقط می‌توانیم طرح‌ها را برای جمع‌آوری زباله و مدیریت آن انجام دهیم. ما طرح داریم اما نمی‌توانیم آن را اجرا کنیم.

فرولیا قصد نیست که آلاینده‌ها و پسماندها تولید بشود و شما با هزینه خیلی سنگین با این تولید شده مقابله کنید همانطوری که در مورد آن پساب‌ها گفتید. مسأله قطع یا کاهش آن از میدا است. هنوز ما به سمومی که وارد این رودخانه می‌شود بی‌توجه هستیم. ما می‌خواهیم قبل از این که وارد رودخانه بشود آنها را کاهش دهیم.

- این چیزی که شما می‌گویید به مدیریت صنایع برمی‌گردد. و مربوط به شهرداری نیست. مثلاً مدیریت صنایع برمی‌گردد به بسته بندی، در قدیم پلاستیک‌ها نبوده. مردم اجناس را پاکت‌های کاغذی می‌ریختند و اگر آن پاکت‌های کاغذی باقی می‌ماند تجزیه می‌شدند.

فرولیا شما در جایگاه یک شهردار وقتی طرح پروژه‌های شهری را ارائه می‌دهند. یک گزارش زیست محیطی باید به همراه داشته باشد که شما باید درخواست بکنید. اصلاً تاکنون چنین گزارش‌هایی را درخواست کرده‌اید؟ هر کارخانه‌ی که

از آلاینده‌های که الان خیلی به چشم می‌خورد پلاستیک است. حال با این آلاینده‌های پرشمار که در شهرها است واقعاً یک شهردار چه برنامه‌های می‌تواند داشته باشد و شما چه کارهای می‌توانید انجام دهید، با این مدت کوتاهی که شما بر سر کار هستید؟ کار محیط‌زیست یک کار مداوم و پی در پی است. آیا در همین یک دوره‌ی کوتاه یک شهردار می‌تواند برنامه‌ریزی منطقی و شجاعانه داشته باشد.

- با توجه به امکانات مالی شهرداری درباره‌ی هزینه‌ی کیسه‌های زباله و پسماندهایی که شما می‌بینید می‌باید جمع‌آوری و بهره‌برداری بکنیم. آن چیزی که در جامعه ما مرسوم است مراجعه مرتب به ما است می‌گویند این طلای کثیف است و می‌توانیم از آن بهره‌جویی و اشتغال‌زایی بکنیم. ولی عملاً با مطالعاتی که ما در این مجموعه انجام دادیم متوجه این مسأله شدیم که بهره‌گیری از این پسماندهایی که بشود بازیافت کرد بودجه‌ی عظیمی می‌خواهد و این در توان شهرداری‌ها نیست. مگر این که از جایی کمک بگیرند و به آنها بودجه تزریق بشود. الان مهمترین چیز حتی از خیلی از پروژه‌های عمرانی که در سطح کشور و استان اجرا می‌شود، این است که ما این پروژه‌ها را سازماندهی کنیم. به نظر من که شهردار یک منطقه ساحلی هستیم، بهترین چیز این است که ما پهنه‌ی ساحلی را یک پاکسازی اساسی کنیم و از روش و تکنیکی استفاده کنیم که زباله از ساحل دریای مازندران و حتی کوهستانی جمع شود. هر چه ما پل درست کنیم وقتی فرهنگ سازی و تکنیک لازم را نداشته باشیم مسافران وارد طبیعتی بشوند نمی‌توانند آن را حفظ کنند.

پس باید ابتدا فرهنگ‌سازی کنیم و فنون لازم را اجرا کنیم. بعد این جاده‌ها را برای مردم بسازیم تا از طبیعت بهره‌برداری درست بکنند.

می‌خواهند بزنند باید گزارش زیست‌محیطی بدهند. بخشی از این گزارش باید به دست شما برسد که مثلاً بگویند این کارخانه چنین پیامدهای دارد؟

– ما از محیط زیست شهر خودمان و استان در ساخت این چنین کارخانه‌های استعلام می‌کنیم. گزارش را کسانی که می‌خواهند آن کارخانه را بسازند به دست توسط مشاوران خودشان تهیه می‌کنند و به محیط‌زیست می‌دهند و بعد از مطالعه‌ی اداره‌ی محیط زیست، مجوز را می‌گیرند. استعلام، به آنجا می‌رود و آنان پس از بررسی اگر که قانع شدند. در پاسخ استعلام به ما می‌گویند احداث این کارخانه در این مکان اشکال دارد یا ندارد.

شهرتیا آنها گزارش خودشان را می‌دهند شما به عنوان رئیس شهر چه نظری را می‌توانید بدهید.

– عرض کنم که جزو شرح وظایف اداری ما نیست. در شرح وظایف ما صدور پروانه‌های این چنینی نیست و ما فقط در حد استعلام از مراجعی که به ما اعلام می‌کنند، استعلام می‌کنیم. اگر که مدیریت شهری واقعی داشته باشیم، که نداریم. زیرا ما در حد سازمان هستیم و مدیریت شهری نداریم. و سازمانی هستیم که یک گوشه‌ی از کارهای شهر را انجام می‌دهد.

شهرداریهال شهری که شما در آنجا هستید یک موجود زنده است. و این موجود زنده را نمی‌توان بخشی مدیریت کرد و کسی که این رشادت را انجام می‌دهد خودش یک مدیر واقعی است. این گونه به نظر می‌رسد که او کسی جز شهردار نیست. و باید به گونه‌ای این کار را اعمال کند. شما نیرویی در اختیار دارید که به لحاظ فرهنگی می‌توانید در هر زمینه با آن کار کنید. برای حفاظت از محیط‌زیست شهری شما، شهر لاهیجان خود شخص شما یا شهرداری لاهیجان به چه درجه‌ی از مشارکت شهروندان قائل هستید و یا توانستید این مشارکت را جذب کنید و برنامه‌هایتان را اعمال کنید.

– یک شهردار یا یک شهرداری موقعی می‌تواند موفق باشد که بتواند مشارکت مردم را جذب کند. یعنی شهروندی که در داخل شهر است باید حس همکاری با شهرداری را داشته باشد و جز این شهرداری نمی‌تواند موفق باشد. شما می‌دانید که ما هر روزه بخش وسیعی از مسائل شهر را زیر پوشش قرار می‌دهیم. همین که شهروندان ما زباله‌ها را جمع‌آوری و در سطل‌های مخصوص نگهداری می‌کنند تا کارکنان ما برسند، این خود یک جور مشارکت است. و اگر این کار انجام نشود، کار، کارکنان ما دو چندان خواهد شد. ما با کمک شهروندان محیط‌زیست شهری را حفظ می‌کنیم. همین پارک‌های و مناطق جنگلی که در حاشیه‌ی شهر هستند اگر آنها با ما همکاری نداشته باشند، آسیب‌های زیادی را به محیط‌های که در آن می‌مانند، وارد خواهند کرد. ما صد درصد نمی‌توانیم از پس این خسارت شدید

برآییم. تنها با مشارکت مردم می‌توانیم در حفظ و نگهداری این مناطق می‌توانیم سهیم باشیم. در غیر این صورت اگر مشارکت شهروندی نباشد کارهای ما به چشم نمی‌آید. چون مساحت و حیطة‌ی این کارهای خیلی زیاد است و نمی‌توانیم همه جا مراقب باشیم تا ببینیم که چه کسی چکار می‌کند.

شهرتیا شما وقتی اطلاق شهروند می‌کنید تا چه سنی پایین می‌روید. منظوری این است که شما مشارکت را در تا حد دبستان‌ها هم می‌رسانید. یا نه؟

– مشارکت باید از دبستان شروع شود فرهنگ سازی انجام شود تا سن‌های بالاتر. یا هر کسی که به هر نحوی از شهر و محیط‌های شهری استفاده می‌کند. این مشارکت باید عمیق باشد. اگر بخواهیم از قشر خاصی کمک بگیریم باز هم این کار محدود می‌شود. اینقدر باید گسترده باشد که همه کمک کنند. – این مستلزم با خبر بودن آنها است. شما از چه وسیله‌ی اطلاع‌رسانی برای این شهروندان که با شما مشارکت می‌کنند. برخوردارید؟

– شهرداری‌ها عملکردها و روابط‌عمومی دارند و تراکت‌های را هم چاپ می‌کنند. ما هر ساله مثلاً روز سیزده داریم که "روز طبیعت" نام دارد این تراکت‌ها را پخش می‌کنیم و قبل از آن هم که تعطیلات نوروز است در شهر برای استقبال از مهمانان شهرداری مستقر می‌شود. حتی روابط‌عمومی بروشورهای را چاپ می‌کند و عملکرد خود شهرداری‌ها را که معمولاً سالی یکبار یا شش ماه یکبار چاپ می‌شود، به شهروندان می‌دهد و ما کاملاً به آنان توضیح می‌دهیم. بدین وسیله از آنان بابت این همکاری سپاسگزاری می‌کنیم و اطلاع‌رسانی لازم را انجام می‌دهیم. روزهای خاصی که مربوط به محیط‌زیست می‌شود دست نوشته، تراکت‌های یا بنرهای که در داخل شهر می‌زنیم از آنها می‌خواهیم که با ما مشارکت و همکاری داشته باشند.

شهرتیا آیا از داخل مدرسه‌هایتان (دبیرستان‌ها) گروه مشاور دارید، یا مثلاً از والدین که در جایی جمع بشوند و مسائل مربوط را برای آنان مطرح کنید. البته به صورت یک برنامه پیوسته.

– به طور مداوم این گونه برنامه‌ها را نداشتیم ولی به صورت مقطعی خودمان مراجعه می‌کنیم به مدارس و در قالب مسابقه از بچه‌ها می‌خواهیم نظراتشان را بیان کنند.

معمولاً هم این کار را می‌کنند و ما بررسی و نظرسنجی هم درباره آنها می‌کنیم. در بیرون از مدارس‌ها هم این کار را انجام می‌دهیم. در نشریه خاصی نداریم و در قالب روابط‌عمومی عمل می‌کنیم.

شهرتیا با سپاس از شما

جایگاه دانش زیست محیطی زنان در توسعه پایدار شهری

حسین حاتمی نژاد

دکتر در جغرافیا

فاطمه جاهدی

کارشناس جغرافیا دانشگاه تهران

مقدمه :

رهیافت توسعه پایدار به عنوان موضوع روز دهه آخر قرن بیستم از سوی سازمان ملل مطرح شد و به عنوان دستور کار قرن بیست و یکم در سطوح بین المللی، منطقه ای و محلی تعیین گردید. توسعه پایدار که نیازهای نسل حاضر را بدون از بین بردن توانایی نسلهای آینده جهت برطرف کردن نیازهایشان، برآورده می کند به عنوان یک هدف سیاسی در سال ۱۹۹۰ توسط آژانسهای بین المللی، دولتها و سازمانهای غیر دولتی مقبولیت زیادی یافت. با این حال سرعت و مقبولیت گسترش آن باعث تعجب افراد زیادی شده است که در بهترین حالت چیزی فراتر از یک مفهوم مبهم نیست و در بدترین حالت به عنوان وسیله ای برای استثمار دائمی کشورهای در حال توسعه در نظر گرفته شده است (Purvis and Grainger, ۲۰۰۴: ۳۲). همچنین مفهوم توسعه پایدار اشاره دارد به محدودیتها (نه محدودیتها مطلق) بلکه محدودیتهایی که به وسیله وضعیت کنونی تکنولوژی و سازمان اجتماعی روی منابع طبیعی و بوسیله قابلیت بیوسفر برای جذب اثرات فعالیتهای

قرن ۲۱، قرن جامعه شهری در مقیاس جهانی است. ویژگی عصر ما، شهرنشین شدن جمعیت، افزایش جمعیت شهرها و به تبع آن توسعه شهرهای کوچک و بزرگ است. یکی از مهمترین دغدغه های ناپایداری فرایند (توسعه) کنونی به رشد شتابان شهرنشینی و شیوه زندگی مترادف آن در جهان باز می گردد. افزایش بی سابقه جمعیت به همراه نسبت روز افزون شهرنشینی، پیامدهای زیانباری برای زیستکره داشته است. تداوم این گونه شهرنشینی، به ویژه با شکل و کارکردی که در کشورهای جنوب دارد، بحران آفرین بوده و هشدار می بر برنامه ریزی شهری به روال کنونی است. حقیقت اینکه محیط زیست در سطح جهانی و ملی در معرض تهدیدهای جدی است و این تهدیدها از گرم شدن هوای زمین گرفته تا از دست رفتن تنوع زیستی و انواع آلودگی ها را شامل می شود. با بروز ضایعات زیست محیطی و کاهش سطح عمومی زندگی مردم به ویژه در جوامع شهری طی یکی دو دهه گذشته،

انسانی تحمیل می شود. اما تکنولوژی و سازمان اجتماعی هر دو می شود مدیریت شده و برای ایجاد دوره جدیدی از رشد اقتصادی اصلاح شوند (Dresner, ۲۰۰۲: ۳۲). از منظر دیگر توسعه پایدار بطور ذاتی فرایندی متغیر است که در آن بهره برداری از منابع، مسیر سرمایه گذاری، جهت دهی گسترش تکنولوژی و تغییرات بنیادین همه در هماهنگی هستند و پتانسیلهای حال و آینده را برای برآورده کردن نیازها و خواسته های انسانی افزایش می دهد (Wheeler and Beatley, ۲۰۰۴: ۵۷). بجاست با نگرش منطقی به محیط زیست ضمن بهره وری بهینه و مستمر از منابع طبیعی در جهت توسعه پایدار از سرمایه های ملی نسلهای آینده نیز حفاظت کنیم. بدیهی است یکی از راههای این امر گسترش آگاهیهای زیست محیطی است. در این زمینه از نقش کلیدی زنان نباید غفلت کرد. زنان به مثابه نیمی از جمعیت کشور، نقش محوری در خانواده ایفا می کنند. ارتقاء سطح آگاهی زیست محیطی زنان زمینه ساز رشد دیگر افراد خانواده خواهد شد و ارتقاء سطح آگاهی خانواده ها، ارتقاء سطح زیست محیطی جامعه را به دنبال خواهد داشت. از طرف دیگر زنان حیات بخش و پرورش دهنده انسان خاکی هستند و به علت همین طبیعت نهفته در وجودشان، طبیعت را بهتر درک می کنند و برای حفظ آن انگیزه بهتری دارند. به رغم مباحث منطقی که در جوامع آکادمیک در زمینه حفاظت از محیط زیست در جریان است، هنوز بسیاری از زنان، از اصول اولیه و ابتدایی مربوط به محیط زیست بی اطلاع هستند. بدین لحاظ با توجه به اهمیت موضوع، ضروری است اطلاعات زیست محیطی به روش مقتضی و با زبان ساده و قابل فهم در اختیار آنها قرار گیرد. بنابراین در این مقاله سعی شده است تا ضمن اشاره به نقش مؤثر ارتقاء دانش زیست محیطی زنان در زمینه توسعه پایدار شهری، آنان را برای ایفای نقش مهم تری در زمینه حفاظت از محیط زیست ترغیب نماید.

محیط زیست

محیط زیست عبارت است از محیطی که فرایند حیات را فرا گرفته و با آن بر هم کنش دارد. محیط زیست، از طبیعت، جوامع انسانی و نیز فضاهایی که با فکر و به دست انسان ساخته شده اند، تشکیل یافته است و کل فضای زیستی کره زمین، یعنی زیستکره را فرا می گیرد (بهرام سلطانی، ۱۳۷۱: ۱). در مراحل نخستین، قوانین طبیعی بصورت جدا از هم و مجرد شناخته و مطرح می شدند. انسان بتدریج متوجه این نکته حساس شد که نیروهای طبیعی در طبیعت نه به صورت جدا از هم، بلکه در قالب یک مجموعه و کل یعنی آنچه که بعدها سیستم طبیعت نامیده شد و به زبان اکولوژیک بدان عنوان اکوسفر اطلاق گردید، عمل می کند (فتیحی و فرمینی، ۱۳۸۲: ۵-۶).

آلودگی محیط زیست

پیش از پرداختن به موضوع آلودگی بهتر است تعریفی از واژه آلودگی و ماده آلوده کننده ارائه شود.

واژه آلودگی در واژه نامه ها، لغاتی از قبیل ناپاکی، ناخالصی، کثیفی و مضر بودن به چشم می خورد. می توان ماده آلوده کننده را چنین تعریف کرد: ماده آلوده کننده ماده ای است که در جایی قرار گیرد که بطور طبیعی نمی بایست آنجا قرار گیرد، یا دارای غلظتی بیش از غلظت طبیعی باشد، به نحوی که بر روی موجودات زنده اثر نا مطلوب بگذارد (عرفان منش و اقبونی، ۱۳۷۹: ۲). هر گاه انسان در طبیعت و عناصر اساسی آن یعنی آب، هوا، خاک، صوت و دما دخالت کند، به توازن موجود در آنها آسیب وارد می شود. تخریب و مداخله بشر در طبیعت تا اواخر قرن هیجدهم چندان بنیادی نبود، اما پس از آن، دغدغه بشر از شناخت طبیعت و سازش با آن به هجوم به طبیعت و گرفتن روزافزون موهبت های آن تبدیل شد (فتیحی و فرمینی، ۱۳۸۲: ۸). هر سرزمینی دارای استعدادهای طبیعی مخصوص به خود است و زندگی و شیوه معیشت انسانی نیز در شرایط طبیعی، در چارچوب همین استعدادهای طبیعی شکل می گیرد.

به تدریج این امکانات بوجود آمد که با استفاده از برخی شیوه های فنی به توان طبیعی سرزمین، و در نتیجه بازدهی آن افزوده شود لیکن برای این افزایش بازدهی باید حد و حصری قائل شد، زیرا در غیر اینصورت هم منابع بکار گرفته شده و هم کل سیستم طبیعی که منابع جزئی از آن را تشکیل می دهند، در هم فرو خواهد ریخت (بهرام سلطانی، ۱۳۷۱: ۱۳۰). با توسعه و رشد شهرنشینی رابطه میان انسان و طبیعت مخدوش شده است.

در عصر حاضر شهرنشینان بخش عمده ای از منابع غیر قابل تجدید کره زمین را به مصرف می رسانند و در قبال آن از طریق تولید گرما، غبار، صدا، زباله، در مقیاس وسیع موجبات از هم گسیختگی شالوده برخی از اکوسیستم ها و ایجاد رابطه نا هماهنگ میان انسان و طبیعت را مهیا ساخته و محیط شهری را فاقد هر گونه خود تنظیمی طبیعی کرده اند بدین سان، افزایش باور عمومی مبنی بر تهدیدات زیست محیطی از یکسو و شناخت وضعیت موجود محیط زیست و ارزیابی ظرفیت و توان تحمل آن از سوی دیگر باید به عنوان اصول اساسی برنامه ریزی شهری و منطقه ای قرار گیرد (تولایی، ۱۳۷۳: ۱۱۵-۱۱۴).

در هر نقطه ای از جهان کوشش هایی که برای استفاده از ثروتها، استعدادها، قدرتی که در اختیار بشر است تا بیشترین رفاه راجعت انسان فراهم آورد، آشکارا به شکست انجامیده است. بحران زیست محیطی نمونه کاملاً مشخصی از این شکست ارائه می دهد (کامونر، ۱۳۸۲: ۱۸۰).

اقدامات جهانی برای آموزش و حفاظت محیط زیست

در پهنه جهانی به امر آموزش محیط زیست و حفاظت از آن بویژه در چند دهه اخیر توجه بسیاری شده است. نمونه آن کنفرانس های بین المللی متعددی است که در این زمینه برگزار شده است. بر پای اولین کنفرانس سازمان ملل در سال ۱۹۷۲ (استکهلم) درباره موضوع های زیست محیطی و تصویب بیانیه ۲۶ ماده ای محیط زیست انسانی که بر موضوع آموزش افراد در همه گروه های سنی در زمینه حفاظت از محیط زیست و تعادل بوم شناختی و ترویج پژوهش های علمی در جهت مسائل زیست محیطی تأکید دارد (فتیحی وفرمهینی، ۱۳۸۲: ۱۲). بیستمین سالگرد کنفرانس سازمان ملل متحد در مورد محیط زیست انسان مقارن است با کنفرانس سازمان ملل در مورد محیط زیست و توسعه که در اوائل ژوئن سال ۱۹۹۲ در ریودوژانیرو برگزار شد. این کنفرانس که مباحثات خود را بر مسائل مهمی مانند ضرورت تثبیت آب و هوا و حفظ تنوع زیستی سیاره خاکی متمرکز نمود. در این کنفرانس عنوان شد که همه نقاط جهان از نظر زیست محیطی به یکدیگر وابسته اند هیچ کشوری قادر نیست سرنوشت خود را از سرنوشت کل جهان جدا کند (براون و همکاران، ۱۳۷۲: ۱۱). حفاظت از محیط زیست در چارچوب عملکرد تشکیلاتی و سازمان یافته در ایران، پیشینه طولانی دارد. تاریخچه این مهم به اواسط دهه ۱۳۳۰ باز می گردد که با تشکیل ((کانون شکار ایران)) گام نخستین برای حفاظت حیات وحش و نظارت بر اجرای مقررات مربوط به آن برداشته شد. سازمان حفاظت محیط زیست در سال ۱۳۵۰ تأسیس شد و با تصویب قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست در سال ۱۳۵۳ نیز اختیارات قانونی و نقش سازمان در خصوص برنامه های رشد و توسعه ملی نیز افزایش یافت (فتیحی و فرمهینی، ۱۳۸۲: ۱۶). با استقرار نظام جمهوری اسلامی، اصل پنجاهم قانون اساسی به حفاظت از محیط زیست اختصاص یافت. مطابق این اصل، حفاظت از محیط زیست وظیفه ای همگانی است و هر گونه فعالیت مخرب آن ممنوع است (قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۷: ۳۲). و تأکیدات برنامه سوم و چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی که محیط زیست را در چارچوب سیاست های فرابخشی مورد مذاقه قرار داده است، حاکی از عزم ملی برای حفاظت از سرمایه زیست محیطی کشور است (متانی، ۱۳۸۴: ۹۵ - ۸۹).

توسعه پایدار و محیط زیست

با بروز ضایعات زیست محیطی و کاهش سطح عمومی زندگی مردم به ویژه در جوامع شهری طی یکی دو دهه گذشته، ره یافت توسعه پایدار به عنوان موضوع روز دهه آخر قرن بیستم از سوی سازمان ملل مطرح شد (موسی کاظمی محمدی

۱۳۸۰: ۹۶). امروزه اصطلاح مرکب ((توسعه پایدار)) در سراسر جهان کاربرد بسیار دارد لکن هنوز شمار اندکی از مردم معنای عمیق آن را درک می کنند و تعداد کسانی که می دانند که چگونه به آن دست یافت از این هم کمتر است (براون و همکاران، ۱۳۷۴: ۵). حقیقت اینکه محیط زیست کره ما از جهات مختلف تحت فشار شدیدی قرار گرفته است. به طوری که تأثیر انسان بر محیط زیست را می توان با معادله زیر به سادگی تشریح کرد:

تأثیر محیط زیست = انتخاب نوع فن آوری عادت مصرف (روش زندگی) مقدار تراکم جمعیت (دبیر سیاقی، ۱۳۸۳: ۲۱-۱۳).

کره زمین و جوی که آن را احاطه کرده است با تمامی کوهها، جنگلها و آبها و بیابانها و همه جانداران ساکن در آن در مجموع یک اکوسیستم هستند و مانند هر اکوسیستم دیگر از ظرفیت نگهداشت معینی برخوردار است و نمی توان هر تغییر دلخواهی در آن ایجاد کرد و هر اندازه که خواست بر آن فشار آورد و از آن بهره برداری نمود (لستر براون و همکاران، ۱۳۷۲: ۶). آنچه امروز از هموردی انسان با طبیعت بر جای مانده، چیزی نیست جز انفجار جمعیت، کاهش تنوع زیستی و آلودگی محیط زیست (درویش، ۱۳۸۴: ۱۷). اعتقادات بنیادی بشر این دگرگونی زیست محیطی را موجب شده است. در بینش انسان مرکزی بشر نسبت به جهان، انسان مهم ترین گونه حیوانی به شمار می رود و باید بر طبیعت سلطه داشته باشد (طراوتی و بهار، ۱۳۷۷: ۱۳). آلودگی محیط زیست هم اکنون پدیده ای است که همه عاشقان به طبیعت و دوستداران بشریت را به وحشت انداخته است. قبل از اینکه خیلی دیر بشود و بشر در لبه پرتگاه فنا ی ابدی قرار گیرد باید چاره ای اندیشید (لولان، ۱۳۷۳: ۲). از بدو پیدایش مشکلات زیست محیطی، حفاظت از محیط زیست نیز پدید آمده به مرور که مشکلات زیست محیطی دامنه وسیعتری به خود گرفت لزوم حفاظت از محیط زیست نیز بیشتر احساس شده و فعالیتها سازمان یافته تر شد. با شروع توسعه اقتصادی در قرون اخیر در نتیجه همگرایی توسعه و حفاظت، ایده توسعه پایدار مطرح شد (شکری، ۱۳۷۶: ۲). ایده پایداری ریشه در گذشته های دور تفکرات جنبشهای زیست محیطی دارد. رد پای مفهوم پایداری را در ادبیات جغرافیایی نیز می توان یافت. شاید بتوان گفت پایداری و مباحث آن بر ایند تفکرات جبر جغرافیایی و امکان گرایی است و این که لحاظ نمودن قوانین و محدودیتهای محیطی همراه با تفکرات بشر و دور اندیشی او می تواند به پایداری حیات انسان و اشکال فضایی ساخته شده و طبیعی کمک کند (شکویی و موسی کاظمی، ۱۳۷۹: ۱۲۴). راهبردهای کلان توسعه پایدار عبارت است از: کاهش مصرف منابع طبیعی و کارایی بیشتر در استفاده از آنها - کاهش تولید آلایندها و بازیافت بیشتر

ضایعات - حفاظت از نظام های حامی حیات و تولید بیشتر زیست توده (صرافی، ۱۳۸۰: ۳). همچنین توسعه پایدار به مفهوم اداره و بهره برداری صحیح و کارا از منابع طبیعی، منابع پایه، منابع مالی و منابع انسانی به منظور دستیابی به الگوی مصرف مناسب است (صدوق، ۱۳۸۰: ۱۴-۱۳). به طور کلی توسعه پایدار سه جنبه دارد: محیط، جامعه، اقتصاد. بهبود هر کدام از این سه مؤلفه جدای از یکدیگر نیست بلکه آنها در هم تنیده اند (مک اون، ۱۳۸۳: ۱۹).

توسعه پایدار شهری

تعریفی که می توان از توسعه پایدار شهری ارائه داد، این گونه است: توسعه ای که به نیازهای مردم شهر پاسخ گوید، اما بقا و دوام آن نیز تضمین گردد، و در عین حال آب، خاک و هوا - یعنی سه عنصری که برای حیات انسان ضروری است آلوده و بلا استفاده نگردد (برآبادی، ۱۳۸۳: ۴۴). توسعه پایدار شهری، پدیده ای است که دارای ابعاد پیچیده اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی می باشد. پایایی توسعه در یک جامعه شهری یعنی تأمین حد مطلوبی از رشد تولید اقتصادی و نرخ اشتغال، رفاه اجتماعی و محیطی سالم و پاک (معصومی اشکوری، ۱۳۷۹: ۱۳۷). همچنین پیتر هال (Peter Hall) توسعه پایدار شهری را چنین تعریف کرده است: شکلی از توسعه امروزی که توان توسعه مداوم شهرها و جوامع شهری آینده را تضمین کند (موسی کاظمی، ۱۳۸۰: ۱۰۴). از یک منظر دیگر توسعه پایدار شهری درصدد ایجاد تعادل بین جمعیت شهرهای

بزرگ و منابع موجود در آنهاست به طریقی که علاوه بر معضلات موجود بتواند مشکلات نسلی آینده را پیش بینی و حل نماید و از به خطر افتادن منابع آنها جلوگیری به عمل آورد (ضرابی، ۱۳۷۹: ۱۱۰). در حقیقت برای توسعه پایدار شهری و منطقه ای فرمول واحدی برای تمام کشورها بدست نیامده است و هر کشوری باید با توجه به شرایط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و شرایط اکولوژیکی خود، به دنبال معیارهای خاص توسعه پایدار باشد (مجتهدزاده، ۱۳۷۹: ۳۹).

نقش آموزش زنان در حفظ محیط زیست

از همان زمانی که توسعه پایدار برای نخستین بار در مجمع عمومی سازمان ملل در سال ۱۹۸۷ به تصویب رسید، مفهوم موازی آموزش حمایت از توسعه پایدار مطرح شد. دو موضوع اصلی در گفتگوی بین المللی در زمینه پایداری عبارتند از جمعیت و مصرف منابع. تصور بر این است که افزایش جمعیت و استفاده از منابع، آینده پایدار را به خطر می اندازد و آموزش هم با میزان باروری و هم مصرف منابع در ارتباط است. آموزش دادن زنان، میزان باروری و به تبع آن رشد جمعیت را کاهش می دهد. از راه کاهش میزان باروری و تهدید ناشی از جمعیت بیش از اندازه یک کشور، پیشرفت به سوی پایداری تسهیل می شود (مک اون، ۱۳۸۳: ۲۴). ارتباط بین آموزش و توسعه پایدار پیچیده است. بطور کلی پژوهش نشان می دهد که آموزش پایه، عامل اصلی توانایی کشورها برای توسعه و دستیابی به هدفهای پایداری است. آموزش برای تغییر و اصلاح شیوه های زندگی زنان سودمند است. یک زن تحصیل کرده منزلت بیشتری بدست آورده و احساس لیاقت بیشتری می کند. یک زن تحصیل کرده مایل است که فرزندان کمتری داشته باشد و بدین ترتیب مراقبت بهداشتی بیشتری، برای آنان فراهم می سازد. آموزش دادن زنان زندگی عادلانه ای برای آنها و خانواده هایشان فراهم می سازد و توانایی آنان را برای مشارکت در تصمیم گیریهای اجتماعی و تلاش به منظور دستیابی به هدفهای پایداری را افزایش می دهد (همان منبع قبلی، ۲۷). در رابطه با کاهش نرخ رشد جمعیت سیاستهایی که جهت گیری آنها به سمت موضوعاتی چون کاهش فقر، بهداشت عمومی، آموزش و بهبود پایگاه زن است موفق تر خواهد بود. یکی از راههای بهبود پایگاه زنان انجام سیاست گذاریهایی است که پایگاه آموزش آنان را بهبود بخشیده و میزان ورود آنها رابه صفوف نیروی کار ارتقاء دهد (آجایی، ۱۳۸۱: ۲۵۹-۲۵۸). توسعه پایدار با تأکید بر رهیافت مشارکتی با حرکت از پایین و دو سویه، اگرچه در ابتدا ممکن است کارایی، آرمانی نداشته باشد، باعث افزایش توان اجتماعات در پاسخگویی به نیازهایشان و شرکت مردم در جریان توسعه است (ضابطیان، ۱۳۸۴: ۳۴).

منابع:

- ۱- آجایی، جان آسافو. اقتصاد محیط زیست برای غیر اقتصاددانان، مترجمان: سیاوش دهقانیان و زکریا فرج زاده، انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد، چاپ اول، ۱۳۸۱.
- ۲- اطیابی، سیده فریبا. زن و توسعه پایدار، چکیده مقالات همایش نقش زنان در توسعه پایدار، تهران: آزمون نوین، چاپ اول، ۱۳۸۳.
- ۳- افشار بروین، زن و توسعه پایدار، چکیده مقالات همایش نقش زنان در توسعه پایدار، تهران: آزمون نوین، چاپ اول، ۱۳۸۳.
- ۴- اکوچکیان، احمد. پیش نویس منشور جایگاه زن در فرایند توسعه کشور، تهران: انتشارات سوره مهر، چاپ اول، ۱۳۸۳.
- ۵- برآبادی، محمود. توسعه پایدار شهری، ماهنامه شهرداریها، سال ششم، ش ۶۱، خرداد، ۱۳۸۳.
- ۶- براون، لستر و همکاران. وضعیت جهان، ترجمه حمید طراوتی، تهران: نشر آروین، چاپ اول، ۱۳۷۲.
- ۷- براون، لستر و همکاران. اعلام حیاتی کره زمین، ترجمه حمید طراوتی، مشهد: انتشارات جهاد دانشگاهی، چاپ اول، ۱۳۷۲.
- ۸- بهرام سلطانی، کامبیز. مجموعه مباحث و روشهای شهرسازی جلد (محیط زیست)، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران، چاپ اول، ۱۳۷۱.
- ۹- تولایی، سیمین. شهر و پیامدهای زیست محیطی آن، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، سال نهم، ش ۲، تابستان، ۱۳۷۳.
- ۱۰- حاتمی نژاد، حسین. سمینار درس توسعه پایدار شهری، رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری، مقطع کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، ۱۳۸۴.
- ۱۱- دبیر سیاقی، منوچهر. بحران محیط زیست، قزوین: انتشارات حدیث امروز، چاپ اول، ۱۳۸۳.
- ۱۲- درویش، محمد. در آمدی بر ضرورت پایش پایداری زیست بوم، فصلنامه جنگل و مرتع، ش ۶۶، بهار، ۱۳۸۴.
- ۱۳- سلطانی، محمود. زنان و ضرورت مشارکت آنان در حفظ محیط زیست و توسعه پایدار، فصلنامه محیط زیست، تهران: انتشارات سازمان حفاظت محیط زیست، ش ۲۹، سال ۱۳۷۸.
- ۱۴- شکری سرشکله، حسین. راهبردی زیست محیطی برای برنامه ریزی توسعه پایدار، پایان نامه کارشناسی ارشد برنامه ریزی مدیریت محیط زیست، استاد راهما: مجید مخوم، دانشگاه تهران، دانشکده محیط زیست، ۱۳۷۶.
- ۱۵- شکوتی، حسین و موسی کاظمی محمدی، سید مهدی. مؤلفه های اجتماعی - اقتصادی توسعه پایدار شهری، پژوهش موردی شهر قم، کتاب مجموعه مقالات اولین سمینار مدیریت توسعه پایدار در نواحی شهری، تبریز: شهرداری تبریز

- ۱۶- شیبایی، شیوادخت. زنان و توسعه پایدار (با تکیه بر محور اقتصاد)، چکیده مقالات همایش نقش زنان در توسعه پایدار، تهران: آزمون نوین، چاپ اول ۱۳۸۳.
- ۱۷- صدوق، محمد باقر. توسعه و توسعه پایدار، فصلنامه محیط زیست، ش ۳۶، سال ۱۳۸۰.
- ۱۸- صرافعی، مظفر. بنیادهای توسعه پایدار کلاشهر تهران، دانشگاه شهید بهشتی، تیر ۱۳۸۰.
- ۱۹- ضابطیان، جعفر. اهمیت تشکلهای مردمی و غیر دولتی (NGO) در توسعه پایدار مناطق روستایی، کتاب مجموعه مقالات همایش چالشها و چشم اندازهای توسعه ایران، ناشر: مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه ریزی، چاپ اول، ۱۳۸۴.
- ۲۰- ضرابی، اصغر. آینده شهرها: برنامه ریزی توسعه پایدار شهری، مجموعه مقالات اولین سمینار مدیریت و توسعه پایدار در نواحی شهری، تبریز: شهر داری تبریز، چاپ اول، ۱۳۷۹.
- ۲۱- طراوتی، حمید و ایافت، سید امیر. دستور کار ۲۱، انتشارات سازمان حفاظت محیط زیست با همکاری برنامه عمران ملل متحد، چاپ اول، ۱۳۷۷.
- ۲۲- طراوتی، حمید و بهار، فرزانه. شرایط بحرانی، سلامت انسان و محیط زیست، مشهد: انتشارات جهاد دانشگاهی، چاپ اول، ۱۳۷۷.
- ۲۳- عرفان منش، حمید و افیونی، حمید. آلودگی محیط زیست با آب، خاک، هوا، اصفهان: انتشارات اردکان، ۱۳۷۹.
- ۲۴- غازی، ایران و مختار ملک آبادی، رضا. نقش آموزش زنان در توسعه پایدار انسانی، مجله سپهر، دوره چهاردهم، ش ۵۴، تابستان ۸۴.
- ۲۵- فتحی، کوروش و فرهمینی فراهانی، محسن. دانش زیست محیطی زنان برای توسعه پایدار، تهران: مرکز چاپ و انتشارات شهید بهشتی، چاپ اول، ۱۳۸۲.
- ۲۶- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (با رعایت اصلاحات سال ۶۸) شورای بازنگری قانون اساسی، نشر: اداره کل فرهنگی و روابط عمومی مجلس شورای اسلامی، ۱۳۷۷.
- ۲۷- کامونر، بیاری. انسان و محیط زیست، ترجمه بهروز دهزاد، تهران: انتشارات موج سبز، چاپ اول، ۱۳۸۲.
- ۲۸- کریمی، داریوش. بررسی نیازهای آموزشی زیست محیطی دانش آموزان، مملنان و زنان خانه دارد منطقه خاک سفید تهران، فصلنامه محیط زیست، ش ۴۰، ۱۳۸۲.
- ۲۹- گروه تدوین، زن و توسعه پایدار، انتشارات سازمان حفاظت محیط زیست، چاپ اول، ۱۳۷۸.
- ۳۰- گلکار، محمد. توسعه پایدار

نیل به توسعه پایدار مستلزم هماهنگی و یکپارچگی امور زیست محیطی و برنامه ریزی توسعه در جهت بهرکرد زیست اجتماعی، فرهنگی و انسانی است. به گونه ای که جدایی مستمر بین (انسان)، (محیط) و (توسعه) را از میان بردارد (حاتمی نژاد، ۱۳۸۴: ۱۲). در جامعه ای که به سوی دستیابی به توسعه پایدار و همه جانبه گام برمی دارد، بهره مندی از مواهب توسعه، از حقوق اصلی مردم آن جامعه محسوب می شود. در این رابطه انتظار می رود اقشار و گروههای مختلف جامعه در هدف نهایی فرایند توسعه که تحقق برابری، عدالت و رعایت کامل حقوق بشر می باشد سهیم باشند. آنچه مسلم است این است که نیمی از مجموعه دارایی های انسانی نزد زنان است و زمانی یک برنامه ریزی می تواند موفق باشد که بتواند با استفاده از این سرمایه انسانی از حداکثر بهره وری برخوردار گردد. لذا لحاظ توانمندیهای بالقوه زنان و بهره وری و به فعالیت درآوردن آن، نه تنها برای حفظ مصالح زنان مفید خواهد بود که مهم تر و حیاتی تر از آن حفظ مصالح جامعه است (اکوچکیان، ۱۳۸۳: ۱۱). برای رسیدن به توسعه پایدار که زنان نقش پر رنگی در آن داشته باشند لزوم شناخت توانمندی و استعدادها و رفع موانع و مشکلات که سد راه زنان گردیده از اهمیت ویژه ای برخوردار است (افشار، ۱۳۸۳: ۲۶۱). موضوع مشارکت زنان در برنامه های توسعه و محیط زیست که لازم و ملزوم یکدیگرند، یکی از مباحث تازه و در عین حال جدی کنفرانس محیط زیست و توسعه موسوم به "اجلاس زمین" در ریودوژانیرو پایتخت برزیل (۱۹۹۲) بود نکته در خور اهمیت این بیانیه اصل بیستم آن بود که بر مشارکت زنان تأکید داشت با این عنوان که ((زنان در چگونگی بهره برداری و توسعه زیست محیطی نقش حیاتی دارند از این رو مشارکت همه جانبه آنان برای دستیابی به توسعه پایدار ضروری است)) (سلطانی، ۱۳۷۸: ۵۹). جامعه بین المللی طرحهای اجرایی و میثاقهای متعددی را تصویب کرده که هدف آنها مشارکت دادن زنان در فعالیتهای توسعه به گونه ای کامل، سودبخش و برابر است خاصه استراتژیهای آینده نگر نایروبی برای پیشرفت زنان بر مشارکت در مدیریت زیست بوم ملی و بین المللی و مهار کردن تخریب محیط زیست تأکید دارد (طراوتی و ایافت، ۱۳۷۷: ۳۶۷). در همین رابطه دستور کار ۲۱ بر اهمیت یک خط مشی واحد در توسعه و مشارکت شهروندان در تصمیم گیریها شامل مشارکت زنان در تمام امور، ظرفیت سازی و مشارکت جهانی تمام ذینفع ها تأکید می کند (مولدان و بیلهارز، ۱۳۸۱: ۹). صاحب نظران توسعه پایدار اعتقاد دارند که یکی از مهم ترین راههای موجود برای حفظ محیط زیست ایجاد فرهنگ مناسب زیست محیطی و ترویج آن در جامعه است تا جایی که همه احاد کشور به تعبیر ماده ۵۰ قانون اساسی کشورمان حفاظت از محیط زیست را وظیفه عمومی خود تلقی کنند و از آن همانند اموال شخصی

خود مراقبت نمایند. بسیاری از اندیشمندان اعتقاد دارند که ترویج فرهنگ زیست محیطی در جامعه عمدتاً از طریق زنان آگاه و معتمد به نفس و توانمند میسر است، زیرا شکل گیری شخصیت آحاد جامعه از دامان مادران آغاز می شود و به علاوه زنان به لحاظ فطرت ویژه خود طبیعت را بهتر درک می کنند و برای حفظ آن انگیزه بیشتری دارند (فتحی و فرهمینی، ۱۳۸۳: ۳۷). زنان در سراسر جهان نقش بسیار تعیین کننده ای را در اداره امور خانواده، جامعه و سرزمین شان دارند و برای تسریع روند تغییر و تحقق هدفهای توسعه پایدار مسئولیت بسیار جدی و مهمی را می توانند بر عهده گیرند. زنان نخست باید به تأثیر و اهمیتی که دارند آشنا شوند و سپس بکوشند مدیریت ایجاد تغییر را بر عهده گیرند. زنان باید مدیریت مصرف جوامع را عملاً عهده دار شوند، مصرف را تغییر داده و این مهم را از خودشان آغاز کنند (مختاری، ۱۳۸۴: ۲۴).

سازمانهای غیر دولتی مخصوصاً سازمان های غیر دولتی زنان می توانند نقش مهمی را در تعمیم تفکر پایداری توسعه به خصوص در توسعه پایدار شهری داشته باشند (همان منبع قبلی: ۲۴). از دیدگاه اقتصادی توسعه پایدار همانا بالا بردن استانداردهای زندگی و کاهش فقر است که زن در این مقوله نقش بسیار مهمی دارد. تفکر و تصمیم گیری منطقی جنسیتی درباره محیط زیست و توسعه، مستلزم توجه خاص به مشارکت، نیازها و دیدگاههای زنان است (شیبایی، ۱۳۸۳: ۲۷۱). نتایج مشارکت زنان در امر توسعه پایدار را کاهش بار تکفل، تنظیم جمعیت و کنترل باروری، کاهش آلودگی محیطی و همچنین افزایش بهره وری می توان ارزیابی کرد (اطیابی، ۱۳۸۳: ۲۶۲). در ایران نیمی از جمعیت و نیمی از نیروی کار را زنان تشکیل می دهند ولی نقش آنان در پیشرفت و توسعه مدرن اجتماع، تا به حال متناسب با وزن جمعیتی آنان نبوده است. با آنکه بیش از ۳۰ سال از فعالیتهای حفظ محیط زیست در ایران و جهان نمی گذرد، توجه جدی به حضور زنان در عرصه حفظ محیط زیست ایران به یک دهه قبل بر می گردد. متأسفانه سهم بانوان در توسعه یا اندک است و یا آنکه هنوز هم جدی تلقی نمی گردد، این امر به این دلیل است که زنان شاید نسبت به تواناییها و قابلیت های خود و موفقیت هایی که برای آنان در صحنه اجتماع موجود است آگاهی نداشته باشند. شاید از این نظر آموزش زنان نسبت به حقوق و اختیارات قانونی شان، راهگشای بروز استعدادها و مشارکت آنان در امر توسعه و زندگی اجتماعی باشد (گلکار، ۱۳۸۲: ۱۳۸). با توجه به نقش مهم زنان خانه دار (مادران) در اشاعه و ترویج فرهنگ زیست محیطی، میزان آشنایی با مباحث زیست محیطی و افزایش آگاهی زیست محیطی آنها از اهمیت خاصی برخوردار می باشد (کریمی، ۱۳۸۲: ۷). همچنین باتوجه به اینکه در بسیاری از جوامع، از جمله جامعه ایرانی، زنان، نیمی از جمعیت

کشور را تشکیل می دهند می بایست بخشی از سرمایه گذاری کشور صرف بالا بردن توانمندیهای این گروه شود، تابتوان، از آن در زمینه های مختلف اقتصادی و فرهنگی در رسیدن به اهداف توسعه سود جست (دهقان نژاد، ۱۳۸۳: ۲۶۸). بنا براین تا زمانی که به زنان کشورمان به عنوان نیمی از نیروی انسانی در روند توسعه توجه کافی معمول نگردد تحقق توسعه پایدار آرزویی محال به نظر می رسد. زنان سهم ارزنده ای در صرفه جویی مصرف انرژی و کاهش ضایعات و استفاده مجدد از آن و همچنین مقابله با آلودگی هوا دارند و لذا ضرورت دارد که در برنامه های توسعه پایدار به نقش زنان و ارتقاء پایگاه آنها به عنوان مکمل اصلی در فعالیتهای توسعه توجه شود (گروه تدوین، ۱۳۷۸: ۱۲-۱۱). در حال حاضر یکی از مهم ترین اهداف گروه های طرفدار محیط زیست تبلیغ برای کاهش مصرف مواد و بررسی راههای کاستن از مصرف بی رویه منابع طبیعی است.

در این میان، نقش زنان در تغییر الگوی مصرف نقشی کلیدی و اساسی است. زنان معمولاً در مبارزه علیه نابودی منابع طبیعی پشتکار بیشتری داشته اند و حتی هنگامی که دیگران نا امید و بدبینانه کاری را رها کرده اند زنان ادامه دهنده آن بوده اند. زن به عنوان همسر، مادر، مدیر، برنامه ریز خانواده و کسی که نقش اصلی را در تنظیم خرید و چگونگی

مصرف به عهده دارد، و نیز به عنوان مربی، فرهنگ ساز نسل آینده و سرانجام به عنوان پیوند دهنده کودکان به خانه و جامعه می تواند نقش بسیار مهمی در تغییر الگوی مصرف و در نتیجه کاهش آلودگی داشته باشد (فتحی و فرمهینی، ۱۳۸۲: ۴۳-۴۲).

نتیجه گیری

نیمی از جمعیت جهان را زنان تشکیل می دهند. این گروه عظیم به لحاظ ارتباط مستقیمی که با گروههای دیگر اجتماعی دارند علاوه بر وظایف شخصی و خانوادگی می توانند بیشترین نقش را در حرکت اجتماعی از جمله حفظ محیط زیست و دستیابی به توسعه پایدار ایفا نمایند. لذا تا زمانی که به زنان کشورهای مختلف به عنوان نیمی از نیروی انسانی در روند توسعه پایدار توجه کافی نشود، تحقق توسعه پایدار شهری آرزویی محال به نظر می رسد. از این رو با آموزش و بالا بردن سطح سواد زنان و افزایش مشارکتهای آنان در مسائل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و زیست محیطی می توان رشد و توسعه پایدار شهری را بالا برد. این امر در درجه اول نیازمند تغییرات اساسی در روند آموزش و فرهنگ زنان در جوامع مختلف است که در ادامه وضعیت فرهنگی و آموزشی زنان در راستای تحقق توسعه پایدار شهری مورد بررسی قرار گیرد.

و محیط زیست در ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد، استاد راهنما: احمد موقتی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، ۱۳۸۲.

۳۱- لولان، ابو. جهان سوم و بحران محیط زیست، ترجمه فیروز عسگری، مشهد: دانشگاه فردوسی، چاپ اول، ۱۳۷۳.

۳۲- منانی، محمد علی. مجموعه قوانین برنامه اول، دوم، سوم و چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، تهران: انتشارات جنگل، ۱۳۸۴.

۳۳- مجتهد زاده، غلام حسین. معنی و مفهوم توسعه پایدار در مناطق شهری، کتاب مجموعه مقالات اولین سمینار مدیریت توسعه پایدار در نواحی شهری، تبریز: شهرداری تبریز، چاپ اول، ۱۳۷۹.

۳۴- مک اون، رزالین. آموزش برای توسعه پایدار، ترجمه داریوش اکبری و کامران گنجی، تهران: انتشارات کیان مهر، چاپ اول، ۱۳۸۳.

۳۵- موسی کاظمی محمدی، سید مهدی. توسعه پایدار شهری، مجموعه مقالات اولین سمینار مدیریت توسعه پایدار در مناطق شهری، تبریز: شهرداری تبریز، چاپ اول، ۱۳۷۹.

۳۶- معصومی اشکوری، سید حسن. شهر فعال و مدیریت توسعه پایدار شهری، مجموعه مقالات اولین سمینار مدیریت توسعه پایدار در مناطق شهری، تبریز: شهرداری تبریز، چاپ اول، ۱۳۷۹.

۳۷- مولندان، بدریج و بیلهارز، سوزان. شاخص های توسعه پایدار، ترجمه نشاط حداد تهرانی و ناصر محرم نژاد، انتشارات سازمان حفاظت محیط زیست، ۱۳۸۱.

Dresner, simon. 2002. the principle of sustainability, London, Earthscan.

39-Purvis, martin and Grainger, Alan. 2004. Exploring sustainable development (geographical perspective), London, Earthscan.

40-Wheeler, Stephen and Beatley, timothy. 2004. the sustainable urban development reader, New York, Routledge.

روابط شوراهای اسلامی شهر و شهرداری‌ها

نمونه شهرداری و شورای شهر همدان

فرناز ضرابیان

دانشجوی کارشناسی ارشد طراحی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران

چکیده:

نمایندگان از طرف مردم انتخاب شده‌اند و تعیین کننده شهردار می‌باشند- گذاشته شده است. همه برنامه‌ها و تصمیم‌های شهرداری باید با هماهنگی و نظارت این شوراهای انجام پذیرد. طبق قانون شوراهای اسلامی، شورای شهر به منظور پیشبرد برنامه‌های اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی، فرهنگی، آموزشی و دیگر امور رفاهی با همکاری مردم و نظارت بر امور شهر تشکیل می‌شود. (سعیدینیا، ۱۳۸۳)

تاریخچه شهرداری

بلدیه به مفهوم شهرداری در ایران سازمانی نسبتاً جدید است و سابقه آن به عهد ناصرالدین شاه قاجار می‌رسد که ظاهراً بر اثر مسافرت‌های خود به اروپا به فکر تاسیس اداره ای برای بعضی از امور شهری افتاد و اصطلاح بلدیه تقریباً از حدود اوایل سده ۱۴ هجری قمری تداول یافته اما صورت عملی تاسیس و قانونی شدن آن از دستاوردهای انقلاب مشروطه ایران (۱۳۲۴ ه.ق) بوده است. می‌توان گفت که حکومت مشروطه ایران در همدان تقریباً چند ماهی قبل از صدور فرمان آن در ایران به یمن وجود حکمران عارف و آزادیخواهی چون ظهیر الدوله صفا علیشاه در این شهر استقرار یافت.

وی پیش از آن که اسمی از مجلس شورای ملی در ایران باشد در شهر همدان مجلس فواید عمومی را بنیاد گذاشت که حکم پارلمان شهری بود و بعدها انجمن ولایتی نام گرفت. یکی از فواید این مجلس و اموری که به آنها توجه می‌کرد ترتیب اداره بلدیه و تشکیل مجمع بلدیه بود که متأسفانه اخبار و اسناد قرارهای آن در این خصوص طی سال‌های ۱۳۲۵ تا ۱۳۲۷ ه.ق بدست نیامده است. در دوره استبداد صغیر ۱۳۲۶

شهرداری سازمانی است غیر دولتی، عمومی و تا حدی مستقل، اما دارای رسمیت قانونی که در یک شهر به ارائه خدمات می‌پردازد. این ویژگی دقیقاً مقابل خصلت بخشی بودن نظام مدیریت کشور است. مجموعه اداری شهرداری از دو جزء تشکیل شده است:

۱. شوراهای یا انجمن شهر که قوه مقننه و ناظر بر عملکرد بخش اجرایی شهرداری است، که بطور مستقیم توسط مردم انتخاب می‌شوند.

۲. دستگاه اجرایی شهرداری که وظیفه اجرای مصوبات شورای شهر و انجام سایر وظایفی را بر عهده دارد که به موجب قانون بر عهده شهرداری می‌باشد. مسئولیت اجرایی شهرداری بر عهده شهردار است که بصورت مستقیم یا غیر مستقیم برگزیده مردم است.

همانطور که در بالا مطرح شد شورای شهر نقش نظارتی بر شهرداری را داراست. در این مقاله سعی بر آن است که چگونگی تاثیر گذاری شورای شهر بر شهرداری مورد بررسی قرار گیرد. این ساختار در شهرداری همدان به صورت چارت نشان داده می‌شود.

واژگان کلیدی:

شهرداری - شورای شهر - ارکان سازمانی - نظارت

مقدمه

طبق قانون اساسی و قانون شوراهای اسلامی، نقش اصلی در مدیریت شهری بر عهده شوراهای اسلامی شهر- که

تا ۱۳۲۷ (۲۳ جمادی اول - ۲۶ جمادی الثانی) این مجلس از هم پاشید و حتی ساختمان آن که در محوطه آرامگاه بوعلی تخریب شد. پس از تشکیل اردوی ملی مجاهدان در همدان و خلع محمد علیشاه از سلطنت انجمن ولایتی تدریجاً فعالیت خود را از سر گرفت و مجاهدان و آزادخواهان ترتیب امور بلدی را وجه همت قراردادند. بنابر بعضی از قرائن شهر همدان از اواسط سال ۱۳۲۷ هـ. ق دایره با دفتری به نام بلدیّه داشته و رئیس آن نیز عنایت الملک همدانی بوده است. محل بلدیّه : کوچه کشمیری ها (حدود قبرستان میرزا تقی) و روبروی پل

پهلوان ها بود که در زمان ریاست فریدالدوله گلگون به همین محل کنونی یعنی آرامگاه بوعلی که زمین خود وی بوده است انتقال می یابد. شورای اسلامی شهر همدان ، ۱۳۸۶)
شهرداری همدان دارای ۴ معاونت اداری مالی، خدمات شهری، شهرسازی و فزهنگی می باشد که معاونت دیگری نیز با عنوان معاونت حمل و نقل به آن افزوده شده است که هنوز دارای ساختار اداری منسجمی نشده است در زیر می توانید این چارت سازمانی را ببینید.

ساختار اداری شهرداری همدان

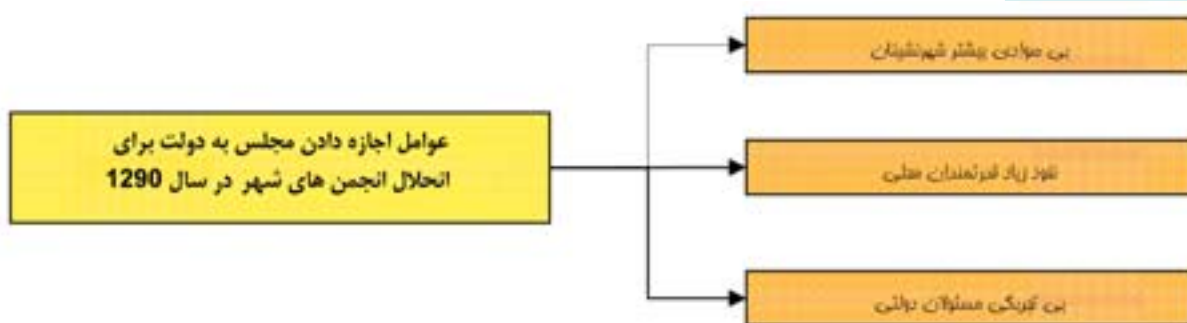
زادگاه انجمن های شهر و ایجاد حقوق شهروندی

پیشینه قانون شوراهای، یا به تعبیر آغازین خود انجمن های بلدیّه، به تشکیل نخستین نهاد قانون گذاری (مجلس شورای ملی) می رسد. به عبارت دیگر یکی از نخستین قوانین مصوب مجلس شورای ملی، قانون بلدیّه است که در سال ۱۳۲۵ قمری برابر با ۱۲۸۶ خورشیدی به تصویب رسید و به این ترتیب یکی از آرمان های بزرگ انقلاب مشروطه به ثمر نشست. بهره مندی شهروندان از حق انتخاب کردن و حق انتخاب شدن از جمله در زمینه مدیریت و اداره شهرها در زمره حقوق سیاسی قرار می گیرد از همین رو نخستین مقطع تاریخی بررسی قانون شوراهای، باید زمانی باشد که برای اولین بار حقوق

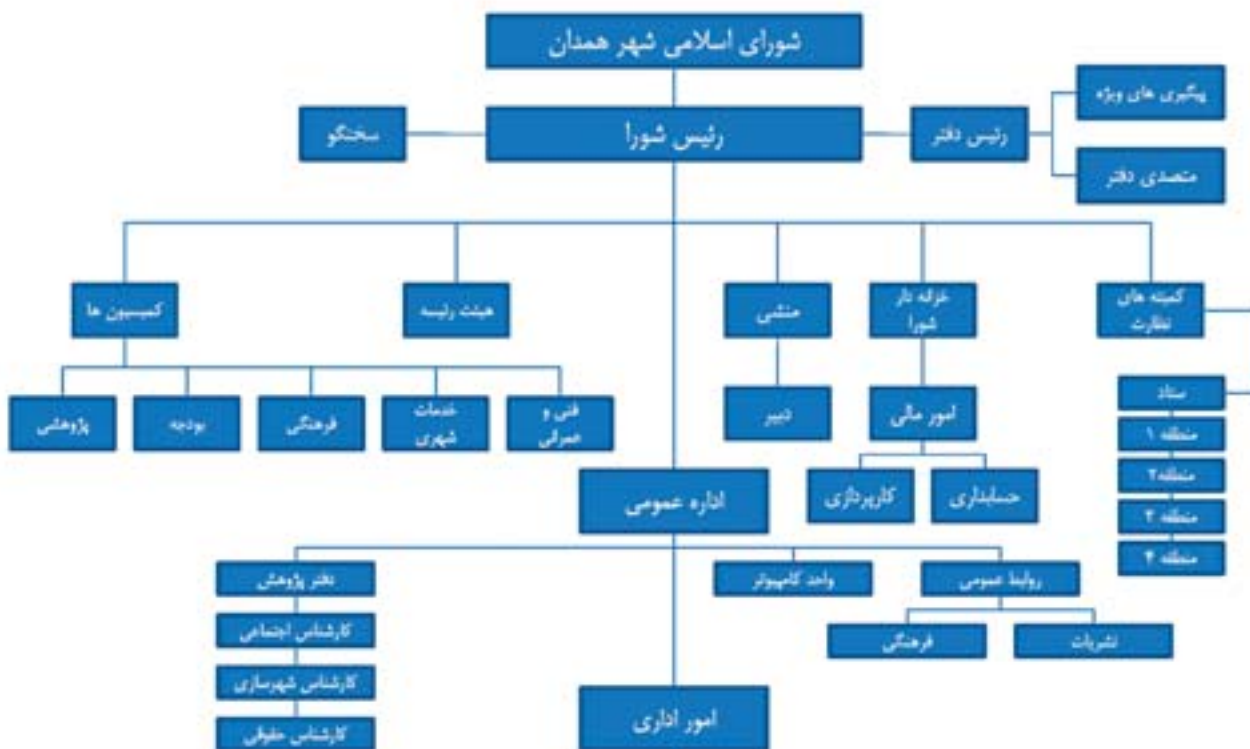
سیاسی مردم ایران به رسمیت شناخته شد. این زمان، سالهای آغازین دهه هشتاد صد هجری خورشیدی است که انقلاب مشروطیت به ثمر نشست و مجلس شورای ملی به قانون گذاری پرداخت. (شورای اسلامی شهر تهران، ۱۳۸۵)
تلاش های جامعه برای حفظ خود اتکایی و هویت ملی که در انقلاب مشروطیت (۱۲۸۵ هـ - ش) به بار می نشیند، اگر چه مانع اصلی از تبدیل کشور به یک مستعمره واقعی هستند ولی عملاً در مقابل هجوم سرمایه داری قدرتمند و سلطه گر رنگ می بازند و دگرگون می شوند. (حبیبی، ۱۳۷۸، ۱۱۸)
این انقلاب هم سو با تلاطمی که در جهان سرمایه داری و صنعتی ایجاد کرده است، آرمانشهر خود را جستجو می کرد و

(قانون بلديه با آنکه در دوران خود، قانوني پيشرفته براي مديريت شهري به شمار مي رفت، در اجرا با شکست مواجه شد. عمده ترين دليل اين شکست، بي تناسبی اين قانون با شرايط و ويژگيهاي جامعه ايران بود. در سال هاي آغازين سده بيست ميلادي، شهرنشيني در ايران چندان گسترش نيافته بود و نسبت شهرنشينان به زحمت به رقم ۲۰ درصد مي رسيد افزون بر اين، شهرنشيني در ايران بر خلاف شهرنشيني در اروپا، ويژگيهاي ايجاد مديريت شهري مستقل و برخوردار از حمايت و پشتيباني مردم را نداشت. (سعيد نيا، ۱۳۸۳، ۱۳۰). با اين تفصيل دولت در ۱۲۹۰ خورشیدی با کسب اجازه از مجلس کليه انجمن هاي بلديه را منحل کرد.

بر آن بود که رابطه کهن تاريخي بين دولت و رعيت مبتني بر نبود حق و در نتيجه نبود قانون و نبود سياست مدون را دگرگون سازد و اين رابطه را بر تعريفی جديد و مبنای حقوق موضوعه قرار دهد. به عبارتی روشن تر انقلاب مشروطيت بر آن بود که تا با یک برش تاريخي روش زيبست و توليد جامعه را تعريفی مجدد نمايد. (همان، ۱۴۹) از جمله مواردی که باعث رشد کالبدی شهرها شد از ميان برداشتن مفهوم تيول بود. با رسميت دادن انقلاب مشروطيت به حق مالکيت و از ميان برداشتن مفهوم تيول و گرايش شديد به سرمايه گذاري در زمين و ملک و املاک، شهرها بسيار سريع شهر کردند و زمين به عنوان کالايی با ارزش شناخته شد. (همان، ۱۲۰)

عوامل اجازه دادن مجلس به دولت برای انحلال انجمن های شهر در سال 1290

قوانین شهرداری مرتبط با شورای شهر

قوانین و مقررات شهرداریها در چارچوب مصوبه شورای اسلامی هر شهر چهره قانونی به خود می‌گردد. این قوانین از سوی شورا به شهرداریها ابلاغ می‌گردد. شهردار به تعبیری رئیس قوه مجریه شهر است یعنی آنچه را که اعضای شورای شهر تصویب می‌کنند و از طریق طرح‌ها و برنامه‌های شهرسازی، پیش‌بینی، پیشنهاد و تبیین می‌شود، باید به اجرا گذارد. شهردار وظیفه دارد تا این قوانین را اجرا نماید و یا در انجام فعالیت‌ها خود آنان را سرلوحه فعالیت‌های خود قرار دهد. در زیر شما می‌توانید مجموعه‌ای از این قوانین را ببینید:

۱. تهیه آب مشروب شهرها و تأمین وسایل توزیع و وضع مقررات مربوط به آن و همچنین تعیین نرخ آب در شهرها به استثنای مواردی که سازمان‌های تابعه وزارت آب و برق عهده‌دار آن هستند با تصویب انجمن شهر به عهده شهرداری خواهد بود. این قبیل شهرداری‌ها می‌توانند با تصویب انجمن شهر و تأیید وزارت کشور تهیه آب مشروب و توزیع آن را به موسساتی که طبق اصول بهداشتی عمل نمایند واگذار کنند.

۲. انجام معاملات شهرداری اعم از خرید و فروش اموال منقول و غیر منقول و مقاطعه و اجاره و استیجاره پس از تصویب انجمن شهر با رعایت صلاح و صرفه و مقررات آئین نامه مالی شهرداری‌ها پیش‌بینی شده در این قانون.

۳. اهدا و قبول اعانات و هدایا به نام شهر با تصویب انجمن

۴. آئین نامه ارزش معاملاتی ساختمان پس از تهیه توسط شهرداری و تصویب انجمن شهر در مورد اخذ جرائم قابل اجرا است. این ارزش معاملاتی سالی یکبار قابل تجدید نظر خواهد بود.

۵. شهرداری می‌تواند برای تخریب یا اصلاح سقف بازارها و دالان‌های عمومی و خصوصی و ساختمان‌هایی که مخل صحت عمومی تشخیص می‌دهد پس از موافقت انجمن شهر و جلب نظر اداره بهداشتی هر محل بر وفق تبصره دوم از ماده یازدهم قانون توسعه معابر اقدام کند

۶. هرگاه قسمتی از تأمین نیازمندی‌های شهری طبق قانون به عهده سازمان‌ها و مؤسسات دولتی گذاشته شده باشد سازمان‌ها و مؤسسات مزبور برای انجام وظایف محوله با تصویب انجمن شهر به وسیله شهرداری از مقررات این ماده استفاده خواهد نمود.

۷. سازمانها و مؤسسات دولتی که اراضی و املاک و ابنیه‌ای داشته باشند که مشمول حکم این ماده باشد مکلفند در صورت تصویب شورای شهر در تأیید استناد، آن اراضی و ابنیه را بلاعوض در اختیار شهرداری قرار دهند. (شورای اسلامی شهر همدان، ۱۳۸۶)

چگونگی روابط شورای شهر با شهرداری

قوانین و مقرراتی و رابطه دو سویه در وظایف شوراهای

اسلامی و شهرداریها در ۲۴ مورد خلاصه می‌گردد که به شرح زیر می‌باشد:

• انتخاب شهردار برای مدت چهار سال.

• نظارت بر حسن اجرای مصوبات شورا و طرحهای مصوب در امور شهرداری و سایر سازمانهای خدماتی در صورتی که این نظارت مخل جریان عادی این امور نگردد.

• نظارت بر حسن اداره و حفظ سرمایه و دارائیهای نقدی، جنسی و اموال منقول و غیرمنقول شهرداری و همچنین نظارت بر حساب درآمد و هزینه آنها به گونه‌ای که مخل جریان عادی امور شهرداری نباشد.

• تصویب آیین نامه‌های پیشنهادی شهرداری پس از رسیدگی به آنها با رعایت دستورالعملهای وزارت کشور.

• تأیید صورت جامع درآمد و هزینه شهرداری که هر شش ماه یک بار توسط شهرداری تهیه می‌شود و انتشار آن برای اطلاع عموم و ارسال نسخه‌ای از آن به وزارت کشور.

• همکاری با شهرداری جهت تصویب طرح حدود شهر با رعایت طرحهای هادی و جامع شهرسازی پس از تهیه آن توسط شهرداری با تأیید وزارت کشور و وزارت مسکن و شهرسازی.

• تصویب بودجه، اطلاع و متمم بودجه و تفریح بودجه سالانه شهرداری و مؤسسات و شرکتهای وابسته به شهرداری با رعایت آیین نامه مالی شهرداریها و همچنین تصویب بودجه شورای شهر.

• تبصره - کلیه درآمدهای شهرداری به حساب‌هایی که با تأیید شورای شهر در بانک‌ها افتتاح می‌شود واریز و طبق قوانین مربوطه هزینه خواهد شد.

• تصویب وامهای پیشنهادی شهرداری پس از بررسی دقیق نسبت به مبلغ، مدت و میزان کارمزد.

• تصویب معاملات و نظارت بر آنها اعم از خرید، فروش، مقاطعه، اجاره و استیجاره که به نام شهر و شهرداری صورت می‌پذیرد با در نظر گرفتن صرفه و صلاح و با رعایت مقررات آیین نامه مالی و معاملات شهرداری

• تبصره: به منظور تسریع در پیشرفت امور شهرداری، شورا می‌تواند اختیار تصویب و انجام معاملات را تا میزان معینی با رعایت آیین نامه معاملات شهرداری به شهردار واگذار نماید.

• تصویب اساسنامه مؤسسات و شرکتهای وابسته به شهرداری با تأیید و موافقت وزارت کشور.

• تصویب لوایح برقراری یا لغو عوارض شهر و همچنین تعبیر نوع و میزان آن با در نظر گرفتن سیاست عمومی دولت که از سوی وزارت کشور اعلام می‌شود.

• نظارت بر حسن جریان دعاوی مربوط به شهرداری.

• نظارت بر امور بهداشت حوزه شهر.

• نظارت بر امور تماشاخانه‌ها، سینماها و دیگر اماکن عمومی

رئیس شورا سوال را کتباً به شهردار اطلاع خواهد داد و حداکثر ظرف ده روز پس از ابلاغ، شهردار موظف به حضور در جلسه عادی یا فوق العاده شورا و پاسخ به سوال می باشد.

• شورای شهر و یا هر یک از اعضاء حق ندارند در نصب و عزل کارکنان شهرداری مداخله کنند و یا به آنها دستور بدهند.

• کلیه اموال منقول در اختیار شورای اسلامی شهر متعلق به شهرداری مربوطه است و نیازهای مالی و تدارکاتی شورا از طریق بودجه شهرداری همان شهر تامین می گردد.

نتیجه گیری

با بررسی های انجام شده مشخص می شود در کلیه ارکان های شهرداری نقش نظارتی شورا های شهر وجود دارد. و همه برنامه ها و تصمیمات شهرداری باید با هماهنگی و نظارت شوراهای انجام می گیرد. اگر چه با تشکیل شوراهای اسلامی شهرها در برخی از شهرها امکان هایی برای فعالیت مبتنی بر مشارکت ایجاد شده اما ساختارهای اصلی و کلان تمرکز گرا و دولت محور همچنان با اقتدار به کار مشغول است. (ایمانی جاجرمی، ۱۳۸۳، ۴۴) در ترکیب جدید میان شورا و شهرداری، جدایی وجود دارد و شورا صرفاً وظیفه سرمایه گذاری و نظارت را بر عهده دارد. با توجه به مسائل فوق لازم است مسائل ذیل در مورد شوراهای اسلامی مورد تامل واقع گردد:

لازم است مردم مشارکت بیشتری با شوراهای اسلامی داشته باشند و سعی بر آن باشد این رابطه تقویت شود و پایگاه شوراهای در میان مردم باشد.

تقویت رابطه شوراهای شهرداری با پر کردن خلاهای قانونی و قوی کردن بازوی نظارتی شوراهای فعالیت شهرداران. کمیسیون های مشارکت مردمی برای نظارت تخصصی بر شهرداریها و عملکردشان، در ساختار شوراهای اسلامی تشکیل شود.

، که توسط بخش خصوصی، تعاونی و یا دولتی اداره می شود با وضع و تدوین مقررات خاص برای حسن ترتیب، نظافت و بهداشت این قبیل موسسات بر طبق پیشنهاد شهرداری و اتخاذ تدابیر احتیاطی جهت جلوگیری از خطر آتش سوزی و مانند آن.

• تصویب مقررات لازم جهت اراضی غیر محصور شهری از نظر بهداشت و آسایش عمومی و عمرانی و زیبایی شهر.

• نظارت بر ایجاد گورستان، غسلخانه و تهیه وسایل حمل اموات مطابق با اصول بهداشت و توسعه شهر.

• نظارت بر اجرای طرحهای مربوط به ایجاد و توسعه معابر، خیابانها، میداين و فضاهای سبز و تاسیسات عمومی شهر بر طبق مقررات موضوعه.

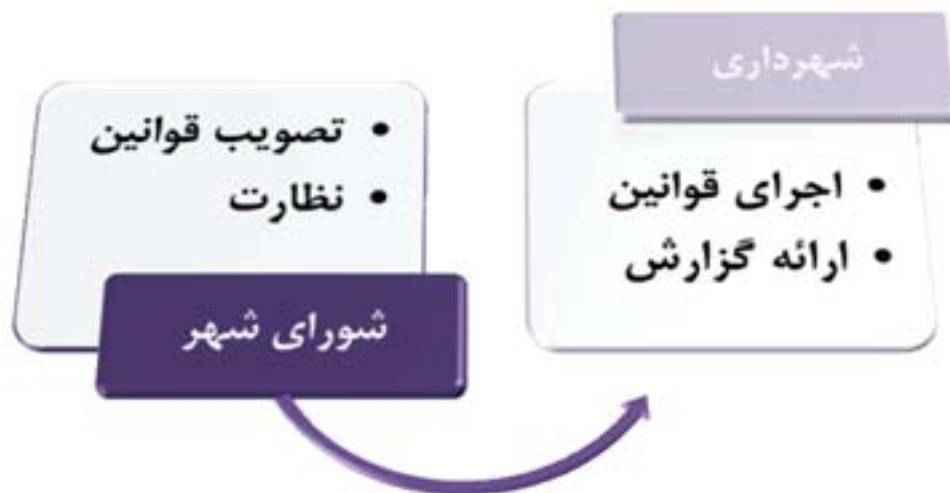
• تصویب مقررات لازم به پیشنهاد شهرداری جهت نوشتن هر نوع مطلب و یا الصاق هر نوع نوشته و آگهی و تابلو بر روی دیوارهای شهر با رعایت مقررات موضوعه و انتشار آن برای اطلاع عموم.

• تصویب نرخ خدمات ارائه شده توسط شهرداری و سازمانهای وابسته به آن با رعایت آیین نامه مالی و معاملات شهرداریها.

• وضع مقررات مربوط به ایجاد و اداره میدانهای عمومی توسط شهرداری برای خرید و فروش مایحتاج عمومی با رعایت مقررات موضوعه.

• وضع مقررات لازم در مورد تشریک مساعی شهرداری با ادارات و بنگاههای ذریبط برای دایر کردن نمایشگاههای کشاورزی، هنری، بازرگانی و غیره.

• چنانچه یک یا چند نفر از اعضای شورای شهر به عملکرد شهردار یا عملیات شهرداری اعتراض یا ایرادی داشته باشند ابتدا توسط رئیس شورا موارد را به صورت روشن به شهردار تذکر خواهند داد. در صورت عدم رعایت مفاد مورد تذکر، موضوع به صورت سوال مطرح می شود که در این صورت

منابع

- ایمانی جاجرمی، حسین و دیگران (۱۳۸۲) مدیریت شهری پایدار (بررسی تجارب مشارکتی شهرداریها و شوراهای اسلامی شهرهای ایران " سازمان شهرداریهای کشور، تهران
- حبیبی، سید محسن (۱۳۷۸) "از شار تا شهر"، دانشگاه تهران، تهران
- حجتی اشرفی، غلامرضا (۱۳۸۴) "مجموعه کامل قوانین و مقررات محشای شهرداری و شوراهای اسلامی"، گنج دانش، تهران
- ذکالی، مرجان (۱۳۸۲) "نوآوری شوراهای در مدیریت شهری"، سازمان شهرداریهای کشور، تهران
- سعید نیا، احمد (۱۳۸۳) "کتاب سبزی شهرداری ها، جلد یازدهم: مدیریت شهری" سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور، تهران
- شورای اسلامی شهر همدان (۱۳۸۶) "تاریخچه شوراهای"، از سایت http://www.hamedan_council.ir، ۱۳۸۶/۱/۱۰.
- شورای اسلامی شهر همدان (۱۳۸۶)، "شمیم خدمت"، آفرینش، همدان.

عدالت زیست محیطی در برنامه ریزی شهری

محمدرضا منعم

دانشجوی کارشناسی ارشد طراحی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران

مقدمه

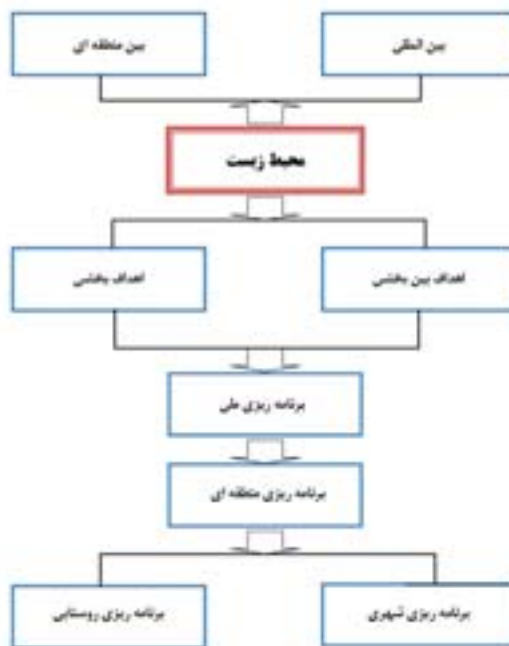
عدالت محیط زیست جنبشی است که در دهه ۸۰ در ایالات متحده برای جلوگیری از مخاطرات زیست محیطی در کلیه سطوح کالبدی، اجتماعی و ساختاری ظهور کرد. این جنبش با داشتن اصول بنیادی و برخورداری از دانش پایه ای توانست تأثیرات موثری در رفع بحران زیست محیطی داشته باشد.

متن زیر برداشتی آزاد از کتاب "Planning and Urban Design Standards" است که توسط انجمن شهرسازان امریکا (APA) منتشر شده است و در ایران قسمتی از آن با

عنوان "تهیه طرح و انواع طرح ها" به چاپ رسیده است. سعی شده است توضیحات تکمیلی از کتب دیگر در جهت استفاده بهینه از نوشتار در متن گنجانده شود.

تعریف محیط زیست

محیط زیست عبارت است از محیطی که فرایند حیات را فرا گرفته و با آن بر هم کنش دارد. محیط زیست، از طبیعت، جوامع انسانی و نیز فضاهایی که با فکر و به دست انسان ساخته شده اند، تشکیل یافته است و کل فضای زیستی کره ی زمین یعنی زیست کره (بیوسفر)، فرا می گیرد. (سلطانی، ۱۳۷۱: ۱)

جایگاه محیط زیست در فرایند برنامه ریزی

برنامه های حفاظت از محیط زیست وقتی می تواند به نحوی ریشه ای بر مشکلات زیست محیطی فائق آید، که از بروز مسائل آینده پیش گیری کند و به عنوان نیرو محرکه ی توسعه ی ملی ، عملکردی موفقیت آمیز داشته باشد، که در سطوح مختلف برنامه ریزی از بدو شروع کار فعالانه در جریان فرایند توسعه قرار گیرد. این امر مهم وقتی عملی خواهد شد که حفاظت از محیط زیست در سیستم برنامه ریزی جایگاه مناسب خود را بیابد. (سلطانی، ۱۳۷۱: ۱) شما می توانید این جایگاه را در نمودار زیر ببینید.

برنامه ریزی شهری

قبل از شروع بحث در مورد ساختار برنامه ریزی و مسائل آن لازم است تعاریفی در این زمینه ذکر گردد:

• برنامه ریزی نوعی تفکر درباره مسائل اجتماعی، اقتصادی تعریف شده است که جهت گیری و آینده نگری به صورت عملی، در روابط اهداف و تصمیمات همه جانبه دارا بوده و به شدت در زمینه خط مشی و برنامه از جامعیت برخوردار باشد. (زیاری، ۱۳۸۳: ۱۹)

• برنامه ریزی شهری به برنامه ریزی با یک عنصر فضایی یا جغرافیایی اشاره دارد که در آن

هدف کلی تمهید یک ساختار فضایی از فعالیت (یا کاربری اراضی) است که به نحوی از شکل موجود بدون برنامه ریزی بهتر است. (هال، ۱۳۸۱: ۵)

• برنامه ریزی شهری با آینده نگری خاصی که در جهت توسعه آینده شهر دارد بایستی با بهره گیری از آمار و اطلاعات و در دست داشتن نبضهای اجتماعی، اقتصادی، و فیزیکی شهر به تجزیه و تحلیل مسائل شهر پرداخته و با بهره گیری از امکانات و یا به حداقل رسانیدن و یا کاهش محدودیت ها، با ارائه طرحی جامع، دقیق و گویا، به پیشنهادات لازم بپردازد. (شعیبه، ۱۳۷۶: ۱۰۳) همانطور که در تعریف بالا مشاهده می نمایید چند کلید واژه در آنها ثابت است و دارای نقش پرنگ تری است که عبارتند از: مسئله آینده نگری و وجود یک ساختار منسجم و هدفدار. انجمن شهرسازی امریکا در کتاب معروف خود با عنوان "استاندارد های برنامه ریزی و طراحی شهری" در بحث روند تهیه برنامه های شهری می نویسد: روند تهیه برنامه می بایست به مثابه ی چرخه ای مداوم و مستمر تلقی کرد. بین مراحل یا فازهای فرایند برنامه ریزی، روابط متقابلی به چشم می خورد. اطلاعات به دست آمده در هر فاز متاخرتر می تواند از نتیجه یا بازده فاز متقدم تر آگاهی و خبر دهد. در این میان مهم آن است که ماهیت یا تکرار شونده ی برنامه ریزی تشخیص داده شود و چرخه مستمر این امر امکان پذیر گردد.

عدالت زیست محیطی در برنامه ریزی شهری

اصطلاح عدالت زیست محیطی در آخر دهه ۸۰ برای توصیف فلسفه ای که آگاهی زیست محیطی را با تاکید بر برابری قومی و نژادی می آمیزد و بدنبال تغییراتی در رویه های تجاری، دولتی و صنعتی است به کار برده شد .

اصول جنبش عدالت زیست محیطی

تلاش عمده برای تعریف اهداف جنبش (عدالت محیط زیست) در اکتبر ۱۹۹۱ در واشنگتن دی سی و در اولین اجلاس ملی هدایت زیست محیطی مردم رنگین پوست صورت گرفت . ۱۷ اصل از اصول جنبش در حاشیه اجلاس بازتولید شد که در زیر تعدادی از آن ها ذکر می گردد:

- عدالت زیست محیطی بر تقدس زمین (مادر همه منابع)، وحدت اکولوژیکی ،استقلال همه گونه ها و حق عاری بودن از تخریب اکولوژیکی تاکید می کند.
- عدالت زیست محیطی حق استفاده های مسئولانه و متعادل و اخلاقی از زمین و منابع تجدید شونده را در جهت منافع سیاره ای پایدار برای انسان ها و سایر موجودات زنده ، مسلم بر می شمارد.

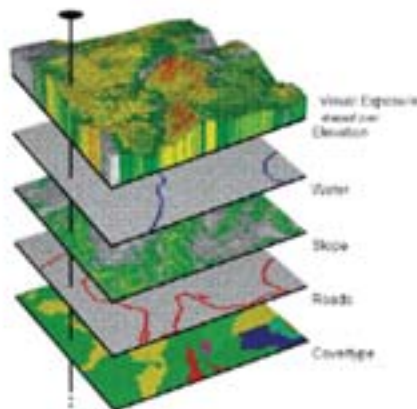
- عدالت زیست محیطی ، مستلزم حق مشارکت برابر همگان در همه سطوح تصمیم سازی ، شامل ارزیابی نیازها ، برنامه ریزی ، اجرا ، اعمال و ارزیابی است.
- عدالت زیست محیطی به بررسی اقدامات دولتی در بی عدالتی زیست محیطی می پردازد.

- عدالت زیست محیطی ضرورت خط مشی های اکولوژیکی روستایی و شهری به منظور پاکسازی و بازسازی شهرها و نواحی روستایی را در توازن با طبیعت تصدیق می کند .
- عدالت زیست محیطی همگان را برای آموزش نسل های حاضر و آینده فرا می خواند .چنین آموزشی بر موضوعات زیست محیطی تاکید دارد و مبتنی بر تجربه و احترام به دیدگاه های مختلف است.

- عدالت زیست محیطی نیازمند این است که همه افراد انتخاب های شخصی برای مصرف داشته باشند تا مقدار کوچکی از منابع زمین مصرف شود و نیز تا حد امکان پسمان های کمتری تولید کنند و تصمیمات هوشیارانه ای برای به چالش کشاندن و اولویت بندی مجدد سبک زندگی بگیرند تا سلامت دنیای طبیعی برای نسل های حاضر و آینده تضمین گردد.

کاربرد GIS در تحلیل عدالت زیست محیطی

سیستم اطلاعات جغرافیایی با استفاده از پایگاه داده ها و تهیه نقشه ، برنامه ریزان را قادر به توصیف کمی و جغرافیایی از محل هایی می سازد که جمعیت های محروم در آن جا ممکن است دچار آثار منفی نامتناسب و یا فقدان نسبی مطلوبیت های زیست محیطی باشند این تحلیل می تواند هم برنامه ریزان و

هم گروه های محله ای مشارکتی را کمک کنند تا خودشان به تدبیر خط مشی و راه حل های کاربری زمین بپردازند این کار می تواند چنین تهدید هایی را کم سازد و یا به حداقل برساند .در ادامه لایه های داده ای معمول برای GIS در تحلیل عدالت زیست محیطی را در نمودار زیر مشاهده می نمایید.

منابع:

- جامعه مهندسی مشاور ایران (گروه مترجمین) (۱۳۸۶) تهیه طرح و انواع طرح ها انتشارات معانی، تهران.
- زیاری، کرامت الله (۱۳۸۳) "برنامه ریزی منطقه ای" انتشارات دانشگاه یزد.
- سلطانی، کامبیز (۱۳۷۱) مجموعه مباحث و روش های شهرسازی: محیط زیست مکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران.
- شبهه، اسماعیل (۱۳۷۶) میانی برنامه ریزی شهری انتشارات دانشگاه علم و صنعت تهران.
- هال، پیتر (۱۳۸۱) برنامه ریزی شهری و منطقه ای جلال تبریزی، انتشارات پردازش و برنامه ریزی شهری.

آلودگی هوا

اکسیژن ۲۵/۹۵ درصد، آرگون ۰/۹۳ درصد انیدرید کربونیک ۳/۰۳ درصد، نئون ۰/۰۱۸ درصد، هلیوم ۰/۰۰۰۵ درصد، متان ۰/۰۰۰۲ درصد، کریپتون ۰/۰۰۰۱ درصد، هیدروژن ۰/۰۰۰۰۵ درصد، گزنون ۰/۰۰۰۰۰۸ درصد، اوزون ۰/۰۰۰۰۰۵ درصد (درصدها بر حسب حجم هوای خشک) می باشد. با توجه به مصرف روزانه‌ی انسان از هوا، غذا، آب، مشخص می‌گردد که نیاز به هوا چندین برابر آب و غذای مصرفی است و همین امر روشن می‌نماید که چرا مسئله‌ی آلودگی هوا از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و چرا باید غلظت آلوده‌کننده‌های هوا در مقایسه با آلودگی غذا و آب لاقبل به همان نسبت یا کمتر باشد. منابع آلودگی را می‌توان به روش‌های متعدد طبقه بندی کرد. این تقسیم بندی در درجه نخست، با تمایز میان منابع طبیعی و انسانی صورت می‌گیرد. روش دیگر، بهره‌گیری از طبقه بندی متداول در خصوص منابع ثابت (نیروگاه، کوره‌ها، فعالیت‌های صنعتی، دستگاه‌های حرارتی) و منابع متحرک (وسایط نقلیه، کشتی، هواپیما و موشک) است. در راهکار سوم، منابع را به صورت نقطه (توده مستقل)، خط (توده‌های در امتداد یکدیگر) یا منطقه (شهر) تعیین می‌کنند. انواع مختلف آلاینده‌ها به روش‌های متفاوت متمایز می‌شوند: گازی، مانند مونواکسید کربن یا ذره‌ای، مانند دود، آفت‌کش‌ها و آفت‌کش‌های آتروسول؛ مواد غیرآلی، مانند فلوئورید هیدروژن، یا آلی، مانند ترکیبات بدبو؛ ترکیبات اکسید کننده، مانند اوزون، یا مواد کاهنده مثل دی‌اکسید گوگرد و نیتروژن؛ مواد رادیو اکتیو مانند ید-۱۳۱، یا ترکیبات بی‌اثر، مثل خاکستر و گرده؛ یا آلاینده‌های حرارتی مانند گرمای نیروگاه‌های هسته‌ای. آلاینده‌های هوا از راه‌های مختلف و از منابع متعدد تولید می‌شوند. برخی آلاینده‌ها مانند متان و اکسید کربن، دارای انتشار طبیعی بیش از انتشار ناشی از فعالیت‌های بشری می‌باشند. انتشار طبیعی و حاصل فعالیت‌های انسانی بر اساس سوخت مصرفی، توسعه صنعتی و شرایط اقلیمی هر سال تغییر می‌کند. در بعضی کشورها که مقررات کنترل آلودگی هوا اجرا می‌شود، میزان انتشار به طور چشمگیری کاهش یافته است. در برخی کشورهای در حال توسعه، سطح انتشار همزمان با ازدیاد وسایط نقلیه جاده‌ای و توسعه تسهیلات صنعتی و نیروگاه‌ها افزایش می‌یابد. در مناطق

بدون شک یکی از مهمترین مسائل زیست‌محیطی در ایران، به خصوص در شهرهای بزرگ مشکل آلودگی هوا است. در سال‌های اخیر این پدیده خطرناک به اندازه‌ای افزایش یافته که توجه همگان را به خود جلب کرده است.

در تعریف کلی می‌توان گفت که، "آلودگی هوا عبارتست از وجود هر ماده‌ای که بتواند برای انسان و تنفس‌اش یا محیط او زیان‌آور باشد". این آلودگی، آلاینده‌هایی دارد که شمار آنها در هوا به ۱۸۰ گونه ذره می‌رسد. آلاینده‌ها ممکن است طبیعی یا ساخت دست انسان باشند. این ذرات به صورت سخت (جامد)، آبگون یا گاز در هوا پراکنده هستند.

اولین آلاینده‌های هوا احتمالاً دارای منشأ طبیعی بوده‌اند؛ مانند دود، خاکستر، گازهای برخاسته شده از آتش‌فشان‌ها، آتش‌سوزی جنگل‌ها، گردوغبار ناشی از توفان‌ها و... آلودگی‌های ناشی از صنایع طبیعی معمولاً مشکل‌چندانی برای حیات جانوران و یا احوال انسان‌ها ایجاد نمی‌کنند. در حالی که فعالیت‌های انسانی چنان آلاینده‌هایی می‌آفریند که بیم آن می‌رود بخش‌های عظیمی از جو زمین به محیطی زیانبار برای سلامت انسان‌ها تبدیل گردد. دود یکی از کهن‌ترین آلاینده‌های هوا است از وقتی که غارنشینان آتش را کشف کردند آلودگی هوا به شکل معضل مطرح بوده است. همزمان با انقلاب صنعتی، کاربرد زغال سنگ و نفت در مراکز جمعیت آغاز شد. با افزایش سریع جمعیت کره زمین این مشکل نیز پیچیده‌تر شد. افزایش به کارگیری از وسایل نقلیه موتوری در قرن بیستم، مشکلات جدی‌تری را به وجود آورد تا اینکه سرانجام آلودگی هوا، به قدری افزایش یافت که زنگ خطر برای برخی از ساکنان شهرها به صدا در آمد.

ترکیب متوسط هوا قطع نظر از بخار آب (رطوبت) و غبار، بر سطح زمین یا نزدیک آن شامل نیتروژن ۷۸/۰۸ درصد،

خشک، انتشار طبیعی اکسیدهای نیتروژن، دی اکسید کربن و هیدرو کربن‌ها ممکن است در طول فصل پر بارش که میزان رشد محصولات بیش از حد میانگین است به نحو محسوسه افزایش پیدا کند.

منبع دیگر آلودگی هوا در درون خانه‌ها، ادارات و ساختمان‌های صنعتی نشأت می‌گیرد. پس از کشف این که تمرکز گاز رادون (که معمولاً خاک‌ها و سازه‌ها آن را منتشر می‌کنند) و ترکیبات شیمیایی خانگی در هوای درون اماکن سرپوشیده ۵ تا ۱۰ برابر بیش از آلوده‌ترین مکان‌های بیرونی است، پدیده آلودگی هوای مکان‌های سرپوشیده توجه فزاینده‌ای را به سوی خود معطوف کرد. این تراکم بالا ناشی از فقدان سیستم تهویه مناسب است. از جمله راه‌کارهایی که برای کنترل آلودگی هوای اماکن سرپوشیده اعمال می‌شود، ممنوعیت مصرف دخانیات است که از اواخر دهه هشتاد به اجرا در آمد. انواع آلودگی هوا، چه داخلی و چه خارجی، به بناها و سازه‌های شهری مواد تشکیل‌دهنده آنها و حتی آثار هنری با ارزش خسارت‌های جبران‌ناپذیری وارد می‌سازد.

آثار آلاینده‌ها بر روی انسان‌ها به صورت کوتاه مدت و یا دراز مدت بروز می‌کند که خود بستگی به میزان مقاومت افراد در برابر سموم دارد. در گیاهان آلاینده‌ها توان گیاهان را برای مقابله با بیماری‌ها و حشرات کاهش می‌دهند و در رشد آنها تأثیر منفی می‌گذارند. بسیاری از درختان در بزرگراه‌های شهر تهران در حالت نیم مرده هستند که علت آن انباشت لایه‌ای از ذرات آلاینده بر شاخ و برگ آنهاست.

بیشترین ترکیبات موجود در هوا گاز نیتروژن (N_2) و اکسیژن (O_2) است. فعالیت‌های انسانی می‌تواند موادی را وارد هوا کند که بعضی از آنها مشکلاتی را برای انسان‌ها، گیاهان و حیوانات به وجود می‌آورد. گازهای برخاسته از سوخت در خودروها، خانه‌ها و صنایع منبع مهم آلودگی هواست. برخی معتقدند حتی سوزاندن چوب و زغال چوب در بخاری و منقل می‌تواند مقادیر زیادی دوده را وارد هوا کند. در گذشته زغال در صنعت باعث تولید دی‌اکسید گوگرد زیادی می‌شد، ولی امروزه به دلیل محتویات کم گوگرد در زغال، سوخت آن مشکلات زیادی تولید نمی‌کند ولی وسایل نقلیه موتوری مشکل اساسی هستند که دی‌اکسید نیتروژن و ذرات آلی غیر قابل تجزیه تولید می‌کنند که تحت اثر مهمترین آلوده کننده هوا می‌باشد. گاز دی‌اکسید نیتروژن (NO_2) هوا را به رنگ قهوه‌ای در می‌آورد و این وضعیتی است که بسیاری از شهرها در فصل تابستان با آن مواجه هستند. ذرات ریز که در اثر سوخت موتورهای بنزینی و گردوغبار جاده‌ای، دود حاصل آتش‌سوزی و گرده‌های گیاهان تولید می‌شود عامل آلودگی هوا در روزهای تابستانی است. در نور خورشید، اکسیدهای نیتروژن با هیدروکربورها ترکیب می‌شوند و آلاینده‌های دست‌دومی، به نام اکسنده‌های

نورا شیمیایی (نوراشیمی) فراهم می‌آید، که از آن جمله است پروکسی استیل نیترات (PAN) که مایه‌ی سوزش چشم است. اکسیدهای نیتروژن همچنین با اکسیژن هوا ترکیب می‌شوند و در اکسید نیتروژن می‌سازند که گازی قهوه‌ای رنگ و بدبو است. اکسیدهای گوگرد، همچون آلاینده‌های نوراشیمیایی، سبب بروز بیماری‌های تنفسی همچون ورم شش، برونشیت، آسم و حتی آنفلونزا و سرماخوردگی‌های معمولی می‌شوند.

آلودگی هوا مشکل منحصر به فردی است که بر روند زندگی هر شهروندی تأثیر می‌گذارد. نکته جالب توجه در آلودگی هوا این است که هر شهروندی به طور مستقیم آن را لمس می‌کند و تقریباً خود در تولید و تغییر وضعیت سلامت آب‌وهوا تأثیر مستقیم می‌گذارد. آلودگی روزانه‌ی هوا ممکن است آهسته و به آرامی در سلامت و رفتار مردم تأثیر کند. مثلاً، اکسید کربن بدان سبب که اکسیژن را از جریان خون خارج می‌کند، سبب بی‌اشتهایی، خستگی، سردرد، بی‌هوشی و کاهش هماهنگی عضلانی و حدت بصری می‌شود.

اولین گام برای حل مشکل آلودگی هوا ارزیابی است. پژوهشگران آلودگی هوا را بررسی نموده و استانداردهای را برای اندازه‌گیری نوع و مقدار آلاینده‌های خطرناک تعیین می‌کنند. بعد از آن باید حد مجاز آلاینده‌های هوا مشخص شود. سازمان‌های حفاظت محیط‌زیست، AQI را با ۵ نوع آلوده کننده هوا محاسبه می‌کنند. (جدول ۱). در مرحله بعد می‌توان گام‌هایی برای کاهش آلودگی هوا برداشت. تنظیم مقرراتی برای موادی که در اثر فعالیت‌های انسانی در فضا منتشر می‌شود این هدف را تکمیل می‌کند. بسیاری از کشورها برای میزان انتشار آلاینده‌های خودروها و صنایع محدودیت‌هایی را اعمال کرده‌اند. این کار از طریق سازمان‌های هماهنگ کننده که وظیفه نظارت بر محیط‌زیست و هوا را به عهده دارند انجام می‌شود در برخی کشورها علاوه بر سازمان حفاظت محیط‌زیست سازمان‌های محلی نیز در کنترل و دیده‌بانی بر محیط‌زیست نقش دارند.

پیاده‌روی و استفاده از دوچرخه به برخورداری از هوایی سالم و پاکیزه کمک می‌کند. آلودگی هوا را فقط با تلاش‌های دانشمندان، صاحبان صنایع، قانونگذاران و تمام افراد جامعه می‌توان کاهش داد. برای برخورداری از محیطی سالم برای خود و فرزندان مان همه باید مشارکت داشته باشند.

وضعیت هوا	میزان
هوای پاک	۵۰-۰ مونوکسید کربن (CO)
هوای سالم	۱۰۰-۵۰ اوزون (O_3)
هوای ناسالم	۲۰۰-۱۰۰ دی‌اکسید گوگرد (SO_2)
هوای بسیار ناسالم	۳۰۰-۲۰۰ دی اکسید نیتروژن (NO_2)
هوای خطرناک	۵۰۰-۳۰۰ ذرات معلق (PM_{10})

اصلاح الگوی مصرف و حفاظت از محیط زیست

فرشید قاسملو

کشورهای در حال توسعه، باعث شد تا پس از گذشت چند دهه از آن همایش، زیستبوم بشر با وضعیت بسیار وخیمی روبرو گردد.

برای نمونه؛ استفاده نادرست از سوخت‌های فسیلی به انباشت گازهای گلخانه‌ای در جو و گرمایش زمین انجامید. از پیامدهای این روند، آب شدن یخچال‌های طبیعی است.

گرمایش زمین سبب می‌شود تا تعادل میان ذوب شدن یخچال‌ها و تشکیل دوباره‌ی آنها بر هم خورد. در نتیجه، مناطقی از جهان با طغیان آب و سیل و خطرات ناشی از آن مانند آسیب به راه‌ها و پلها، ویرانی خانه‌ها، نابودی زیر ساخت‌های کشاورزی و... روبرو شوند، از سوی دیگر در فصول خشک سال که به طور معمول بارش باران پایان می‌یابد، دهش آب در بسیاری از رودخانه‌ها به صفر می‌رسد.

چالش دیگر بهره‌برداری بی‌رویه از سوخت‌های فسیلی چون

مقدمه:

از ۳۷ سال پیش ۱۵ خرداد ماه، برابر با ۵ ژوئن، به عنوان روز جهانی محیط زیست نام نهاده شده است. در چنین روزی در سال ۱۹۷۲، نخستین گردهمایی محیط زیست سازمان ملل متحد در شهر استکهلم سوئد برگزار شد. در این گردهمایی ۱۲۰۰ نفر از ۱۱۲ کشور شرکت داشتند. در پایان این همایش منشوری شامل ۲۶ معیار و ۱۰۹ پیشنهاد به تصویب رسید، این منشور به طور کلی کشورها را مقید می‌کند که هنگام استفاده از ذخایر و منابع طبیعی کشور خود، مسئولانه رفتار کرده و حفظ محیط زیست را نیز در نظر داشته باشند. اما، متأسفانه در اجرا، در سطح جهان، به این نکته مهم اهمیت چندانی داده نشد. باور غلط شهروندان به پایان‌ناپذیر بودن منابع، عادت به زندگی صددرصد مصرفی بدون تفکر و توجه به پیامدهای آن و... به خصوص در کشورهای صنعتی و شهرهای بزرگ

زغالسنگ و نفت، ترافیک سنگین شهرهای بزرگ و آلودگی شدید ناشی از آن است. تشدید بیماریهای قلبی - عروقی، افزایش بیماریهای تنفسی، افزایش برخی سرطانها و در نهایت مرگ زودهنگام شهروندان از پیامدهای این آلودگی است. وقوع پدیده‌های ویرانگر جوی مانند توفان و توفند (کاترینا...)، روان شدن سیل‌های بنیان کن در گوشه و کنار جهان، آتش‌سوزی جنگل‌ها، خطر نابودی برخی از گونه‌های جانوری که به طور طبیعی غذای انسان را تشکیل می‌دهند، مثل خطر انقراض ماهیها و دهها معضل دیگر از پیامدهای فاجعه بار بی‌توجهی بشر به محیط زیست خود است.

*** حفاظت از محیط زیست، مسوولیت همگانی :**

وخامت بی‌سابقه محیط زیست و پیامدهای فاجعه بار آن باعث شد تا در سال‌های اخیر برای توقف روند تخریب زیستبوم و همچنین کمک به بازسازی آن چاره‌جویی‌هایی در نظر گرفته شود. از جمله آنکه این مسأله به عنوان یک چالش جهانی در نظر گرفته شد. نکته بعدی دخیل کردن عموم مردم در موضوع است. به بیان روشنتر، کوشش شد تا علاوه بر سازماندهی مؤسسات جهانی و سازمانهای محلی مسوول حفاظت از زیستبوم، توجه همگان و افراد عادی سطوح مختلف جوامع، به مسوولیت مهم آنها در برابر حفاظت از محیط زیست جلب گردد.

*** حفظ محیط زیست با اصلاح الگوی مصرف:**

چندانکه پیشتر گفته شد از جمله عوامل آسیب‌های جدی به محیط زیست، سهل‌انگاری و بی‌توجهی در بهره‌برداری از ذخایر و منابع طبیعی و مصرف بی‌رویه است. مصرف بی‌رویه بنزین و سایر حامل‌های انرژی، توجهی در نگهداری درست از این مواد، در نتیجه اتلاف منابع گرانبهای غذایی و تولید فراوان پسماندی است که هر روز به محیط زیست ریخته شده و آن را می‌آلاید.

نابودی طبیعت با مصرف حجم زیادی از انواع کالاهای یک‌بار مصرف پلاستیکی و دیگر کالاهای بی‌کیفیت و ... همگی نشان‌دهنده‌ی چالشی است که بایستی هر چه زودتر با تغییر الگوی مصرف با آن به رویارویی پرداخت.

خوشبختانه نامگذاری سال ۸۸ به عنوان " سال اصلاح الگوی مصرف " فرصت مغتنمی را پدید آورده است تا توده مردم به تغییر رفتار خود با محیط زیست پیرامون خود بیندیشند.

در دنباله، ضمن بررسی برخی از مهمترین مشکلات برآمده از مصرف بی‌رویه، راهکارهای ساده ولی در عین حال مهم اصلاحی ارائه می‌گردد، تا انگیزه‌ای برای تغییر همه جانبه‌ی الگوی مصرف شود.

بهینه سازی مصرف انرژی:

بدون احتساب سوخت خودرو، انرژی مصرفی یک خانواده‌ی میانگین - از بُعد خانوار - شهری در یک سال برابر ۱۵/۵ بشکه

نفت خام است. مصرف این مقدار انرژی ۴۷۶۰ کیلو گازهای گلخانه‌ای را تولید می‌نماید. همین خانوار می‌تواند با برگرفتن روشهای اصلاحی مقدار انرژی مصرفی را نزدیک به یک سوم کاهش دهد، در نتیجه علاوه بر صرفه‌ی اقتصادی میزان آلاینده‌های تولیدی را نیز به همین اندازه کاهش می‌دهد. برای بررسی بیشتر انرژی و حامل‌های آن را می‌توان به انرژی برق، انرژی به دست آمده از گاز و انرژی بنزین تقسیم نمود.

*** انرژی برق :**

میانگین سرانه‌ی برق خانگی در ایران ۳ برابر استاندارد (استاندارد) جهانی است. البته، با اقدامهای وزارت نیرو، در ۲۴ روز نخست سال جاری مصرف برق نسبت به زمان مشابه سال گذشته ۵/۵ درصد کاهش یافت. توزیع نزدیک به ۶ میلیون لامپ کم‌مصرف یکی از اقدامات موثر این وزارتخانه در کاهش مصرف برق است.

جایگزینی لامپ کم‌مصرف با لامپ‌های (افروزی) به طور مؤثر مصرف برق را کاهش می‌دهد، در نتیجه باعث کاهش تولید گازهای گلخانه‌ای خواهد شد. به همین دلیل در سایر کشورهای جهان نیز برنامه‌های متعددی برای جایگزینی اینگونه لامپ‌ها در دست اجرا است. به عنوان نمونه، اتحادیه‌ی اروپا برنامه تدریجی حذف لامپ‌های افروزی و جایگزینی لامپ‌های کم‌مصرف را در دستور کار خود دارد. این روند از سپتامبر ۲۰۰۹م با حذف لامپ‌های افروزی ۱۰۰ وات شروع شده و تا اول سپتامبر ۲۰۱۲ که به طور کلی فروش لامپهای افروزی ضعیف‌تر نیز ممنوع خواهد شد، ادامه دارد. بنابر مطالعات کارشناسان، این تغییر باعث می‌شود که تولید سالانه گازهای گلخانه‌ای به میزان ۱۵ میلیون تن کاهش یابد.

در کشور ما نیز کوشش‌های مفیدی برای جایگزینی لامپ‌های افروزی با لامپهای کم‌مصرف انجام شد. برای بهینه‌سازی اساسی و همیشگی مصرف برق در خانه هر خانواده با توجه به خصوصیات، بُعد خانوار، بزرگی و کوچک خانه باید برنامه‌ای به عنوان "مدیریت مصرف برق" داشته شد.

از نکات مهم تهیه، تدوین و اجرای چنین برنامه‌ای شرکت تمام اعضای خانواده است. به بیان روشنتر، در تمام مراحل برنامه‌ریزی، تهیه و اجرای اینگونه برنامه‌ها بایستی تمام اعضای خانواده همفکری و همکاری داشته باشند.

نکته بعدی توجه به ساعت‌های اوج بار است. ساعت‌های اولیه شب که وسایل روشنایی علاوه بر سایر وسایل برقی، به مدار مصرف برق وارد می‌شوند، "ساعت‌های پیک/ اوج بار" نامیده می‌شود. این ساعتها برحسب فصلهای سال و مناطق جغرافیایی متفاوت است، اما به طور معمول و با توجه به ساعت رسمی کشور در شش ماهه‌ی نخست سال از حدود ساعت ۱۹ تا ۲۳ و در شش ماهه دوم سال از حدود ساعت ۱۸ تا ۲۲

نظر گرفته می‌شود. اعضای خانواده می‌باید عادت کنند که در این محدوده‌ی زمانی از مصرف وسایل پر قدرت برقی مانند اتو برقی، جاروی برقی، ماشین لباسشویی و... جداً خودداری نموده، استفاده از اینگونه وسایل را به ساعت‌های کم بار شبکه منتقل نمایند.

توجه به چگونگی استفاده درست از وسایل برقی نکته‌ی مهم دیگری است که در زیر به آن اشاره می‌شود:

۱. توجه به برچسب انرژی: پیش از خرید وسایل برقی، توجه شود که از نظر مصرف انرژی در چه رده‌ای قرار دارد. در این مورد، بهترین راهنما توجه به برچسب انرژی است.

۲. اصلاح سیستم روشنایی: نخستین و مهمترین کار جایگزینی لامپ کم‌مصرف با لامپ رشته‌ای است که علاوه بر کاهش چشمگیر مصرف انرژی برق، آلاینده‌های کمتری به محیط زیست وارد می‌شود.

نکته بعدی نظافت لامپ‌ها و حباب‌ها است. گرد و غبار روی لامپ یا حباب می‌تواند ۱۵ تا ۲۵ درصد از روشنایی مؤثر آن را بکاهد. در ساختمان‌های آپارتمانی، مجتمع‌های مسکونی، استفاده از کلیدهای خودکار زماندار باعث می‌شود که چراغ‌های محل‌هایی مثل راهروها و راه‌پله‌ها، برای عبور گهگاه یکی دو نفر، به طور دائم روشن نباشند. برای هر محل با توجه به مساحت آن، لامپ مورد نیاز در نظر گرفته شود. برای جاهایی مانند انباری، حمام، دستشویی و سایر فضاهای کوچک، لامپ‌های کوچک و با توان الکتریکی کم مناسب است. چیدمان وسایل خانه، به‌گونه‌ای که جلوی نور طبیعی را نگیرد، قرار دادن میز تحریر در جاهایی از اتاق که به طور طبیعی از نور کافی برخوردار است، از جمله روش‌های کمک به تامین روشنایی مورد نیاز بدون استفاده از انرژی برق است.

۳. استفاده درست از آسانسور: به طور معمول افراد ساکن در طبقه‌های اول و دوم آپارتمان‌ها برای آمدن و رفتن عادی خود نیازی به آسانسور ندارند. هنگام استفاده از آسانسور باید به حداکثر ظرفیت آن توجه نمود، تا از وارد شدن بار اضافی به آن و پیامدهای زیانبار متعدد مربوطه جلوگیری گردد.

درباره استفاده درست از آسانسور، به ویژه می‌باید به کودکان و نوجوانان، توجه نمود، زبانهای استفاده‌بی‌مورد از این وسیله را به آنها یادآور گردید که بدین ترتیب از خطرات ناشی از دستکاری و بازی کودکان با آسانسور نیز پیشگیری خواهد شد.

۴. بهره‌گیری بهینه از وسایل برقی خانگی: افراد خانواده برای استفاده از تلویزیون می‌باید با توجه به علاقه‌ها و گروه سنی خود، برنامه مشخص داشته باشند. متأسفانه در بسیاری از خانه‌ها این تلویزیون ساعت‌ها روشن می‌ماند، بدون آنکه مخاطب مشخصی داشته باشد! تنها برای چند تکه لباس کتیف نباید ماشین لباسشویی را به کار انداخت. زیرا با این کار علاوه

بر افزایش مصرف برق، مقدار زیادی آب نیز به هدر خواهد رفت. نکته بعدی مصرف بی‌مورد مواد شوینده و عوارض ناشی از آن، از جمله آلودگی احتمالی آبهای زیر زمینی است.

• هر ماشین لباسشویی با توجه به کارخانه‌ی سازنده‌ی آن، دارای "حداکثر گنجایش مجازی" است، فاصله زمانی کار با ماشین لباسشویی بایستی به صورتی باشد که با توجه به گنجایش آن لباس کافی برای شستشو داشته باشد. انتخاب درجه و مدت زمان مناسب شستشو نکته بعدی است که باید با توجه به میزان کتیف بودن لباس‌ها تنظیم گردد. چون لباسشویی از جمله وسایل پرمصرف برقی است زمان استفاده از آن باید به محدوده‌ی زمانی بیرون از ساعت‌های اوج با موکول گردد.

• یخچال باید در جای مناسبی از آشپزخانه ایستاده باشد، چندانکه از هر گونه منابع حرارتی مانند اجاق گاز و جز آن، دور باشد. همچنین هوا بتواند در پشت و اطراف آن بخوبی گردش کند. برای حفظ سرمای داخل یخچال یکی از راهکارهای مهم، جلوگیری از بازو بسته شدن پیاپی در آن است. مانند فصول گرم سال که نوشیدن آب سرد معمول است. در نتیجه باز و بست زیاد سرمای درون آن تلف شده، موتور یخچال بی در پی و برای زمان طولانی روشن و در حال کار می‌ماند. در حالیکه می‌توان با تهیه یکی از انواع ساده و به نسبت ارزان فلاسک، آب خنک مصرفی روزانه‌ی خانواده را تامین نمود.

دیگر وسایل برقی خانگی مانند جاروبرقی، اتو و... را نیز باید به گونه‌ای استفاده نمود که با کمترین مصرف انرژی، بیشترین کارایی را داشته باشد.

۵. وسایل پخت و پز برقی: انواع اجاق‌های خوراک‌پز برقی از جمله وسایل پرمصرف برقی است، بنابراین دامن‌های بهره‌بردار از آنها را بایستی بسیار محدود نمود. به ویژه انواع ساده این خوراک‌پزها که دارای المنت سیم‌پیچی شکل بوده و به "منقل برقی" معروف است، به طور معمول برق زیادی مصرف نموده و فقط برای پخت و پزهای ساده با بهره‌برداری از ظروف کوچک مناسب است و نباید وسیله‌ی اصلی پخت و پز شمرده شود.

مایکروویو(مایکروفر) از جمله وسایلی است که با فناوریهای نوین و برای صرفه‌جویی در مصرف انرژی ساخته شده است، اما از آن نیز باید به ترتیب درست بهره‌برداری نمود. برای نمونه، می‌باید سطح داخلی مایکروویو را همیشه پاک نمود، تا تابش امواج مایکروویو به طور مؤثر به غذا برسد.

همیشه از ظرفهایی که سازنده‌ی دستگاه توصیه نموده استفاده کرد تا ضمن کاهش زمان پخت و پز، مشکلات و خطرات احتمالی محفوظ بماند.

بهره‌برداری از برخی برنامه‌های مایکروویو، مصرف بی‌موردی انرژی را در پی دارد. از جمله آنها برنامه یخ‌زدایی است. با اندکی برنامه‌ریزی، می‌توان بجای استفاده از این برنامه، مواد غذایی یخ‌بسته را از مدتی پیش در دمای آشپزخانه قرار داد تا آزادانه و

بدون مصرف هیچ انرژی، یخ آن آب شود. و البته، میکروویو نیز نباید به عنوان وسیله اصلی پخت و پز منزل به حساب آید در برخی خانه‌ها عادت بر این است که برای مصرف گهگاه چای، سماور برقی و یا چای‌ساز از بام تا شام در حال کار باشد! باید توجه داشت که اینها از جمله وسایل پرمصرف برقی است که حتی در حالت خودکار نیز، برای گرم نگهداشتن آب مقداری انرژی برق را مصرف می‌کنند.

ع وسایل گرمایش و سرمایش: انواع جاروبرقی تابشی، بخاریهای پروانه‌دار (پنکه‌دار)، شوفاژ برقی و ... از جمله وسایل پرمصرف برقی است که به‌رغم مصرف زیاد برق بازدهی حرارتی مناسبی ندارند، بنابراین می‌باید دامنه بهره‌برداری از آنها در خانه بسیار محدود گردد. به‌ویژه انواع ساده بخاریهای برقی تابشی که متأسفانه در برخی منازل از آن استفاده می‌شود، این‌گونه علاوه بر مشکل یاد شده، در صورت کمترین اهمال، خطرهایی چون آتش‌سوزی و برق‌گرفتگی را نیز به‌همراه دارد.

با توجه به آنکه مناطق وسیعی از کشور ما آب و هوای خشک دارد، در فصول گرم سال، بیشتر منازل برای سرمایش از خنک‌کننده (کولر) استفاده می‌کنند، بنابر آمار موجود حدود ۶۵ درصد خانوارهای شهری و ۲۰ درصد خانوارهای روستایی کولر دارند. شمار کولرهای آبی موجود در کشور بیش از ۹ میلیون دستگاه است که هر ساله نزدیک به ۵۰۰ هزار دستگاه نیز ساخته می‌شود. طراحی کولرهای آبی به حدود ۵۰ سال پیش برمی‌گردد، بنابراین از فناوری روز بی‌بهره بوده کارایی مطلوبی ندارند. به‌طور گسترده‌ای در فصول گرم سال از آن استفاده می‌شود، در نتیجه بخش بزرگی از مصرف کل انرژی کشور را به خود اختصاص می‌دهد. با رعایت راهکارهای ساده زیر، می‌توان به کارایی این کولرها افزود و در نتیجه انرژی برق مصرفی را کاهش داد.

• هر ساله پیش از آغاز فصل گرما، می‌باید پوشال کولر را با نوع خوب تعویض نمود. بخشهای مختلف آن را پاک کرد و اشکالات احتمالی را برطرف کرد.

• حتی‌الامکان با نصب یک سایبان ساده، کولر را از تابش مستقیم آفتاب حفاظت نمود.

• هر چه مسیر کانال کولر کوتاه و بدون پیچ و خم باشد، کارایی آن بیشتر است. بنابراین کانال کشی کولر از کوتاهترین مسیر ممکن باید انجام پذیرد.

• کانال کولر باید به خوبی عایق کاری شود، تا از گرم شدن و هدر رفتن سرمای آن، در اثر تابش آفتاب جلوگیری گردد.

• در فصول گرم سال از وسایل حرارت‌زا مثل اجاق‌گاز، سماور و ... کمتر استفاده شود، به خصوص لامپ‌های آفرزهای است، که باید با انواع لامپ کم‌مصرف تعویض شوند.

• دریچه مربوط به اتاق‌هایی که از آنها کمتر استفاده می‌شود، بسته شود.

• با استفاده از روشهای مختلف مانند درزگیری، استفاده از پنجره‌ی دوجداره و پرده مناسب و ... خانه عایق باشد تا از هدر رفتن هوای سرد جلوگیری گردد.

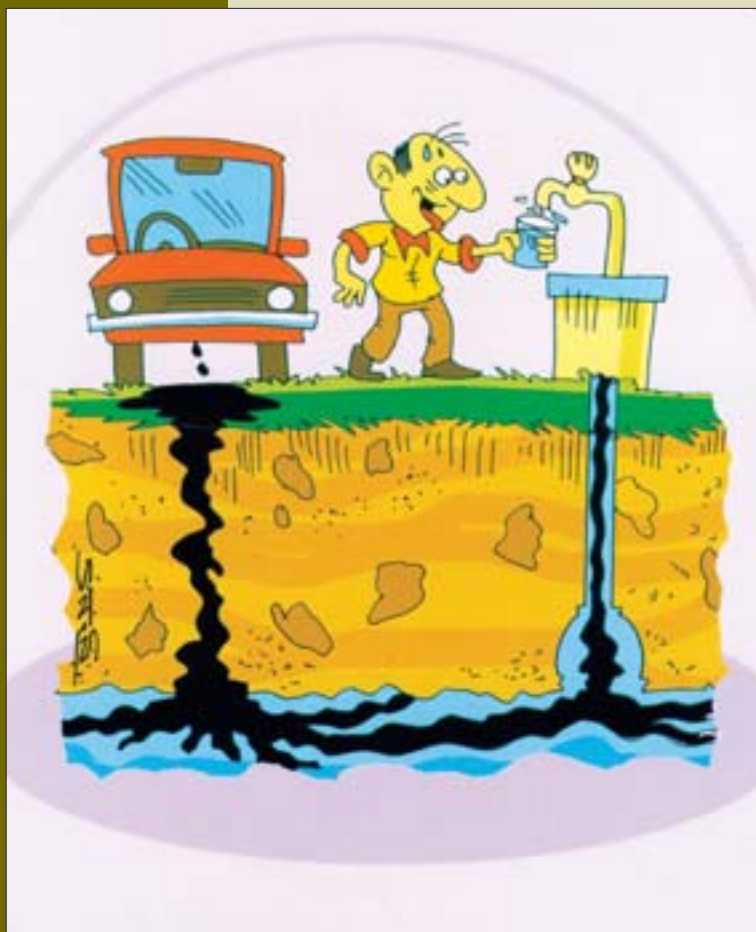
• در طول روز از روشن نگه‌داشتن مداوم کولر خودداری گردد. همچنین تا جای ممکن از دور آهسته آن استفاده شود.

• کولرگازی وسیله سرمایشی دیگری است که به خصوص در مناطق جنوبی و شمالی کشور که، آب و هوای گرم و مرطوب دارند، کاربرد فراوانی دارد. کولرگازی از جمله وسایل پرمصرف برقی است، بنابراین بایستی در استفاده از آن بسیار دقت شود. • هنگام خرید دستگاه، انواعی که علامت استاندارد (استاندارد) داشته و با توجه به برچسب انرژی مربوطه کارایی و بازده بیشتری دارند انتخاب شوند.

• کندانسورهای کولرگازی در محلی نصب شود که در سایه قرار گیرند. بدین ترتیب به میزان قابل توجهی از تلف شدن انرژی جلوگیری می‌گردد.

• بهترین درجه حرارت منزل در فصول گرم سال ۱۸ تا ۲۲ است. از سرد شدن بیش از حد خانه خودداری گردد.

• تا جایی که ممکن است در ساعت‌های اوج مصرف برق، از کولرگازی استفاده نشود.

اتحادیه اروپا در نظر دارد استفاده از سوخت زیستی در خودروهای کشورهای این اتحادیه را ۱۰ درصد افزایش دهد. اما پژوهش‌های کنونی نشان داده که بهره‌برداری گسترده از سوخت زیستی به جای سوخت فسیلی، می‌تواند به افزایش بهای غذا و نابودی جنگل‌ها در جهان بینجامد. سوخت‌های زیستی اغلب از فرآورده‌های کشاورزی به ویژه غلاتی مانند ذرت به دست می‌آید. «استاؤرس دیماس» مسوول محیط‌زیست اتحادیه‌ی اروپا، در مصاحبه‌ای با بی بی سی تعهد کرده، پیش از افزایش ۱۰ درصدی سوخت زیستی از زیانبار نبودن آنها برای محیط‌زیست یا امنیت غذایی مردم اطمینان یابد. او گفته که عدم افزایش ۱۰ درصدی استفاده از سوخت زیستی بهتر از آسیب‌رساندن به محیط‌زیست یا صدمه زدن به تهیدستان است.

تا چند سال پیش بسیاری از شرکت‌های خودروسازی که برای کاهش گازهای گلخانه‌ای برخاسته از سوخت فسیلی زیر فشار بودند، به سوخت زیستی امید زیادی داشتند. این شرکت‌ها که برای بهینه‌سازی ماشین‌های خود برای مبارزه با پدیده گرمایش زمین زیر فشار هستند، امید داشتند که سوخت زیستی را جایگزین سوخت فسیلی مانند بنزین و گازوئیل کنند این کار به شرکت‌های تولید خودرو اجازه می‌دهد که مجبور به ایجاد تغییرات بنیادین و پرهزینه در ساختار ماشین‌های خود نشوند. به همین خاطر اتحادیه‌ی اروپا از جایگزینی هر چه بیشتر سوخت فسیلی با سوخت زیستی حمایت کرد و در این زمینه هدف‌های مشخصی تعیین کرد. کارشناسان هشدار داده‌اند، احتمال اینکه شرکت‌های تولید کننده این سوخت‌ها تهیدستان را در نقاط مختلف جهان از زمین‌هایشان که برای کشت غلات مورد نیاز تولید سوخت زیستی لازم است، بیرون کنند یا اینکه جنگل‌های انبوه را برای دستیابی به زمین‌های کشاورزی از میان ببرند، زیاد است.

مسوول محیط‌زیست اتحادیه اروپا گفت: در این زمینه ضوابط تازه‌ای را وضع خواهد کرد و با تولید سوخت زیستی از روغن نخل که به نابودی جنگل‌ها در اندونزی انجامیده، برخورد خواهد کرد. قرار است فرهنگستان علوم بریتانیا *Royal society* گزارش جدیدی درباره سوخت زیستی منتشر کند و از اتحادیه اروپا بخواهد خط‌مشی دقیقی درباره‌ی سوخت زیستی در پیش گیرند تا افزایش بهره‌برداری از این سوخت به کاهش گازهای گلخانه‌ای بیانجامد.

مجلس امریکا به تازگی قانونی به تصویب رسانده که بهره‌برداری از سوخت زیستی به دست آمده از ذرت و گیاهان چوبی را در این کشور افزایش می‌دهد.

سوخت زیستی و بررسی دوباره آن در اروپا

منبع

Tirahoni.bloosky.com

شهرسازی سازگار با محیطزیست

تولید و بهره‌برداری دوباره از منابع، در عوض بلعیدن انرژی و منابع عمومی، این موضوع به نوبه‌ی خود شرایط مناسبی برای کاستن از ابعاد خدمات عمومی پدید می‌آورد. این موقعیت‌ها، در طراحی یک سیستم شهری سازگار با محیطزیست، مرتباً فزونی می‌یابد.

ساخت‌وساز شهری سازگار با محیطزیست یکی از بزرگترین فرصت‌های اقتصادی است که دنیا تاکنون شاهد آن بوده است. در اروپا و کالیفرنیا به اثبات رسیده که می‌توان به محیطزیست اهمیت داد و در عین حال، از توسعه اقتصادی نیز برخوردار بود. پروژه‌های سازگار با محیطزیست هنگامی به نتیجه می‌رسند که شهرداری یا یک واحد دیگر دولتی از این نظریه حمایت کند، سازنده‌ای در میان باشد که توانش چنین بازاری را یافته و همچنین یک تیم معماری متشکل از برنامه‌ریزان و طراحان نیز برای ارائه طرح‌ها اعلام آمادگی نماید. بنابراین، تحقق یافتن چنین پروژه‌هایی مستلزم تعهد پذیرفتن گروه‌های متعدد است. یکی از راه‌های درگیر کردن مردم چالش «معماری ۲۰۳۰» است، که مقصود از آن کاهش قابل ملاحظه‌ی انتشار دی‌اکسید کربن تا سال ۲۰۳۰ می‌باشد. که این کار از طریق شیوه‌های نوین برنامه‌ریزی و ساخت بناها و توسعه صورت می‌گیرد.

هر چند در زمینه‌ی توسعه شهری سازگار با محیطزیست با مشکلات و اجبارهای داخلی سروکار داریم اما وضعیت کلی اقتصادی، بهداشت عمومی و رفاه مردم بهتر می‌شود. آنچه شهرسازی سازگار با محیطزیست وعده می‌دهد، تراکم زندگی محلی و هماهنگی هر چه بیشتر آن با طبیعت است.

داگلاس فار، معمار و شهرساز، مدیر عامل شرکت فار و شرکا، واقع در شیکاگو است که طراحی‌های معماری و شهرسازی این شرکت بر پایه‌ی سازگاری با محیطزیست انجام می‌شود. فار گذشته از ریاست کمیته‌ی محیطزیست شیکاگو و طراحی محیطزیستی (LEEO) شورای ساختمان‌سازی سبز امریکا را نیز بر عهده داشته است. در زیر گفتگوی او با یکی از شبکه‌های تلویزیونی امریکا پیرامون پروژه شهرسازی سازگار با محیطزیست آورده شده است.

شهرسازی سازگار با محیطزیست، یعنی ساخت محله‌ای مسکونی متراکم، قابل پیاده‌روی و مجهز به ناوگان همگانی شهری است که زیربنا و تأسیسات آن از دید مصرف انرژی و آب، کم مصرف و سازگار با محیطزیست باشد. وقتی یک ساختمان سبز طراحی می‌شود، همان مقدار هزینه می‌شود که برای یک ساختمان سنتی نیاز به هزینه است، اما به روشی دیگر و نتیجه‌ای بهتر، گاهی باید اضافاتی را پرداخت، اما اطمینان خواهید داشت که ساختمانی با مصرف آب یا برق کمتر را ساخته‌اید و شاید هم هر دو را. می‌توان با گذشت عمر ساختمان یا شاید زودتر، هزینه‌های اضافی را در آورد. وقتی یک محله‌ی مسکونی سازگار با محیطزیست طراحی و ساخت می‌شود، می‌توان برای جزئیات خاص آن پول کمتر و یا بیشتری صرف کرد و با ایجاد تغییرات گوناگون، طرحی را ارائه نمود که پاسخگوی انتظارات خریدار باشد. اما تحلیل هزینه - سود آن باید در برگیرنده منافع عمومی هم بشود. هدف نهایی ساختمان‌سازی سبز ایجاد واحدهای خودکفاست؛

یک ساعت برای زمین

خاموش کردن چراغ‌های اپرا و پل مشهور این شهر گفت: «ما به رهبران خود علامتی مثبت می‌دهیم و می‌گویم شهروندان آغازگر این اقدام بوده‌اند.»

چین هم برای اولین بار به این طرح پیوست. ساختمان‌های بسیاری در شانگهای پکن و از جمله ورزشگاه المپیک در آشیانه پرنده، چراغ‌های خود را در ساعت هشت و نیم به وقت محلی خاموش کردند. در رم فرانچسکو توتی فوتبالیست مشهور ایتالیایی نور بنای تاریخی کولیزه را خاموش کرد. در پاریس نیز برج ایفل همزمان با دیگر بناهای اروپایی در تاریکی فرو رفت. پروژه امسال، از جمله شامل قطع نور بناهای تاریخی همچون اهرام مصر، اکروپولیس یونان، چرخ و فلک لندن و قلعه ادیوگ اسکاتلند در ساعت مقرر گردید. در مجموع ۳۷۱ بنا در این ابتکار جهانی شرکت کردند.

«جمیز لیپ» مدیر کل صندوق جهانی حفاظت از طبیعت از ابتکارش ابزار خرسندی کرد و گفت: امشب صدها میلیون نفر در سراسر جهان نگرانی خود را از گرم شدن هوا ابراز کردند ما باید به سران جهان اعلام کنیم، زمان حل مشکل گرم شدن هوا فرا رسیده است. دبیر کل سازمان ملل، در پیامی ویدئویی این پروژه را بزرگترین برنامه برای حفظ محیط‌زیست خواند.

۴۰۰۰ هزار شهر در ۸۸ کشور در اقدامی نمادین در روز ۲۸ مارس ۲۰۰۹ / ۹ فروردین ۱۳۸۸ چراغ‌های خود را از ساعت هشت و نیم تا نه و نیم یک ساعت خاموش کردند. کشورهای چین، زلاندنو و استرالیا آغازگر این برنامه سراسری صرفه‌جویی در برق بودند. تا از این راه به خاطر مام زمین یک ساعت را در خاموشی یک دست به سر برند زیرا کودکان بازیگوش زمین با مصرف انرژی بیش از اندازه گاهواره‌ی خود را به خطر انداختند. مبتکران این طرح که «ساعت زمین» خوانده می‌شود، سازمان زیست‌محیطی استرالیایی هستند. این ابتکار نخست در سال ۲۰۰۷ در شهر سیدنی عملی شد و پیام آن صرفه‌جویی در مصرف برق و انرژی بود. تنها ظرف یک سال ۴۰۰ شهر دیگر به این طرح پیوستند و اینک در سال ۲۰۰۹، می‌توان آن را برنامه‌ای جهانی خواند. قصد دوستداران محیط‌زیست در سال جاری، اعمال فشار برای عملی شدن مفاد پروتکل کیوتو است. سازمان ملل در سال ۱۹۹۰، به موجب تراکم بیش از حد گازهای گلخانه‌ای در جو، که افزایش دمای کره زمین و عوارض زیانبار زیست‌محیطی در بردارد، کمیته بین‌المللی برای مقابله با اثرات ویرانگر تغییر آب و هوا تشکیل داد. نتیجه این مذاکرات به انعقاد پروتکل کیوتو انجامید. "بوش" در سال ۲۰۰۱ این پروتکل را یک معاهده کم رنگ خواند و اظهار داشت «این معاهده کشورهای در حال توسعه را

بر خلاف کشورهای صنعتی ملزم به کاهش این گازها نکرده است در نتیجه این کار به اقتصاد آمریکا لطمه می‌زند.» آمریکا با تولید ۲۵ درصد گازهای گلخانه‌ای جهان، بزرگترین کشور تولید کننده این گازها در جهان است.

میلیون‌ها نفر شنبه شب

۲۸ مارس / ۹ فروردین برای

جلب توجه افکار مردم جهان

به تغییرات آب و هوایی و

عملی شدن پروتکل کیوتو،

یک ساعت لامپ خانه‌های

خود را خاموش کردند. اولین

چراغ‌ها در جزیره چاتام ۱

واقع در ۸۰۰ کیلومتری شرق

زلاندنو خاموش شدند. کمی بعد

بزرگترین برج نیوزلند در تاریکی

فرو رفت. شهردار شهر سیدنی با

پی‌نوشت

۱- دو جزیره در جنوب اقیانوس آرام که در

۱۷۹۱ کشف گردید ۴۴° عرض جنوبی -

۱۷۶° عرض باختری Chatham

منبع:

۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی (ایرنا) کد

خبر ۴۱۳۴۸

2- www.dw-world.de

Deutsche welle

3-www.dw-wD welle

پاریس عروس شهرهای جهان

شهر ۴ میلیون نفری پاریس، پایتخت کشور فرانسه با معماری سده‌های ۱۶ و ۱۷ میلادی، در بخش مرکزی و قدیمی، معماری جدید و مدرن در حومه، عبور رودخانه «سن» از میان شهر، مکان‌ها و بناهای تاریخی مانند: برج ایفل، موزه‌ی لوور، کاخ ورسای، کلیسای نوتردام، زندان باستیل و دیگر نقاط دیدنی، لقب عروس شهرهای جهان را به خود گرفته است.

این شهر که چون نگینی زیبا بر انگشتری قاره اروپا می‌درخشد، روزگاری از بسیاری تعفن و کوچه‌های باریک و پُر گل و لای خود نام «لوتینا» یا شهر گل یافته بود، اما با تلاش مردم و برنامه‌ریزی مسئولان، می‌توان اذعان کرد که امروزه پاریس شهری زیبا و سالم است و شاید این وضعیت تا حدود زیادی مدیون برنامه‌های «بارون اوژن اوسمان» شهردار پاریس

در دوران ناپلئون [۱۷۶۹-۱۸۲۱] بوده باشد. پاریس با وجود بسیاری از بناهای زیبا و تاریخی در آن عصر، در کوچه‌های باریک و پر پیچ و خم و گل آلود خود گم و پای در گل بود. از مهم‌ترین فعالیت‌های اوسمان در آن دوران می‌توان به: گشودن فضای کافی پیرامون ساختمان‌های بزرگ و با اهمیت، بهبود وضعیت بهداشتی شهر با از میان برداشتن کوچه‌های باریک و آلوده، کشیدن بلوارهای گشاده که گذشته از برخورداری از نور و هوای کافی، آمد و شد را آسانتر می‌کنند و پیوستن حومه‌های شهر به پاریس را نام برد. همچنین طرح کمربند سبز به شعاع ۲۵۰ متر در گردگرد شهر برای جلوگیری از رشد و گسترش بی‌رویه آن، ساخت دو پل بزرگ در جنوب و شمال شهر بر روی رودخانه سن و کشیدن خیابان‌های پرشماری که پاریس را به بیرون شهر می‌پیونداند از دیگر کارهای این شهردار بزرگ است. برای حفظ معماری و بناهای قدیمی در مرکز شهر و مناطق مرکزی، امکان دخل و تصرف در نمای خارجی این ساختمان‌ها را از شهروندان، گرفته است. مردم تنها به تغییراتی در دکوراسیون و آرایه‌های داخلی این منازل و نوسازی درون آنها بسنده کرده‌اند. بنابراین در مناطق حاشیه‌ای، ساختمان و بناهای جدید و نوین پاسخگوی نیاز مسکن شمار زیادی از شهروندان می‌باشد. وجود چند شبکه مترو در شهر پاریس، گذشته از جایجایی سریع و آسوده مسافران شهری، مزیت‌هایی چون بهره‌مندی از نیروی برق، کاهش آلودگی ناشی از آمد و شد

خودروها و سایر ناوگان ترابری، حل مشکلات راهنندان به دلیل عبور از زیرزمین و کاهش آلودگی صوتی ناشی از ترابری شهری که به دنبال آن آسایش و آسودگی روحی و روانی را برای شهروندان آورده است. «اگو» یا سیستم جمع‌آوری و هدایت زیر زمینی پساب، تمامی آبهای روان در سطح شهر را جمع‌آوری و به خارج شهر هدایت می‌کند. این سامانه علاوه بر اینکه شهر را از آلودگی‌های موجود در فاضلاب‌ها مصون می‌دارد، باعث محو جوی‌ها و شهرها از کناره‌ی خیابان‌ها می‌شود.

آب‌های اضافی در انتهای مسیر با پالایش و پاکسازی برای آبیاری، فضاهای سبز موجود در سطح شهر به کار می‌رود. ضمناً طبقه بالایی کانال‌های (اگو) به هدایت کابل‌های برق، تلفن، لوله‌های گاز و آب اختصاص یافته است که تا اندازه‌ی

زیادی سطح کوی و خیابان‌ها را از کندو کوب هر باره برای این گونه کارها، محفوظ و مصون نگاه داشته است. همچنین بهره‌برداری از نیروی برق، با به کارگیری نیروگاه هسته‌ای برای تامین منابع انرژی لازم جهت خانه‌ها و رفت و آمد متروها، ضمن جلوگیری از مصرف بی‌رویه منابع انرژی فسیلی چون فرآورده‌های نفت، گاز و زغال سنگ، کاهش آلودگی‌های برآمده از سوختن این مواد را در پی داشته است. وسایل نقلیه شخصی و عمومی که در پاریس آمد و شد می‌کنند به دلیل سالم و نو بودن، آلودگی ناشی از مصرف سوخت را در این شهر به پایین‌ترین اندازه ممکن رسانده‌اند. بردن کارخانه به حومه شهر آلودگی ناشی از این گونه تاسیسات را از میان برداشته و امکان گسترش فضای سبز سطح شهر را فراهم کرده است که ساخت پارک «سیتروئن» در پیشین کارخانه مؤید این کار است. بزرگراهها، اتوبان‌ها و زیرگذرهای موجود در سطح شهر پاریس نیز بروز ترافیک و در پی آن آلودگی هوا، آلودگی صوتی و اتلاف وقت مردم را به شدت کاهش داده‌اند. با بودن ۳۲ مسیر ورود و خروج به شهر و اتوبان‌های بیرون شهری و کمربندی، امکان آمد و شد شهروندان به حومه پاریس برای زندگی را آسان و میسر کرده است. فضای سبز از دیرباز در این کشور به ویژه پاریس، جایگاه ویژه‌ای داشته. بودن فضای سبز کاخ ورسای، میدان کنکور و باغ‌های تپولوی، با حفظ جزئیات اولیه طراحی آنها در طول این دو، سه سده شاهدی بر این ادعا است.

منبع:
پایگاه اطلاع‌رسانی شهرسازی و معماری
تهران، شهریور ۱۳۸۶

شهر لگنیتسا

می‌شود که با توجه به آنچه که از مطالب ارائه شده آموخته‌اند، به صورت بازی و در واقع رفتارهای عملی، آموخته‌های خود را نشان دهند. به علت جذابیت‌های کلاس‌های آموزشی، دانش‌آموزان توجه و تمایل بیشتری به درس‌ها نشان می‌دهند. اساس درس‌ها هماهنگ با دروس مدرسه است و در واقع آنچه را که کودکان در مدرسه آموخته‌اند، تکمیل می‌شود. بر مبنای طرح زمان‌بندی شده بین کلاس‌ها، فواصل زمانی در نظر گرفته شده است، به طور معمول ۴ هفته کمی قبل از پایان سال تحصیلی امتحان برگزار می‌شود و البته امتحان نیز بر پایه شیوه‌های جدید آموزشی است، در واقع سعی می‌شود از کودک سوال شود که طی این آموزش‌ها چه چیزهایی در حفظ محیط‌زیست آموخته‌اند.

پس از برگزاری امتحان، برای کودکان «دیپلم محیط‌زیست» صادر می‌شود، برای تشویق بیشتر، یک کتاب مرتبط با موضوع به آنها جایزه داده می‌شود. سپس نوبت مراسم سوگند است، کودکان سوگند یاد می‌کنند که از این پس در جهت حفظ محیط‌زیست رفتار کنند.

اکنون بیش از ۱۰ سال است که برای کودکان مهدکودک و دانش‌آموزان دوره‌ی ابتدایی برگزار می‌شود. بنابراین می‌توان نتیجه مثبت این کلاس‌ها را در کودکان دیروز و شهروندان نوجوان و جوان امروز دریافت. البته، در این مکان‌ها، آموزش‌ها و گردهمایی‌های زیست‌محیطی زیادی برای سایر شهروندان برگزار می‌گردد. کتابخانه محیط‌زیست شهر لگنیتسا ۱۰ هزار جلد کتاب و تعداد زیادی مجله‌ی علمی دارد.

شهر لگنیتسا Legnica: شهری کهن در لهستان (از سده‌ی دوازدهم میلادی)، اینک با یکصد هزار نفر جمعیت که در نزدیکی مرز لهستان و آلمان واقع شده است، تا یکی دو دهه پیش یکی از آلوده‌ترین شهرهای لهستان بود که بعد از ساخت کارخانه ذوب‌آهن در حومه این شهر، آلودگی به اوج خود رسید و شرایط زیست بحرانی شد.

در نخستین سال‌های دهه ۹۰ پروژه‌های متعددی برای بالا بردن آگاهی زیست‌محیطی مردم تدوین و اجرا گردید که امروز می‌توان نتیجه این اقدامات را به خوبی مشاهده نمود. لگنیتسا امروز به نمونه‌ای از یک شهر با زیست‌محیطی سالم تبدیل شده است. که در این باره جوایز چندی دریافت کرده است که به آن «جایزه‌ی زیست‌محیطی اروپا» نام داده‌اند.

حفظ محیط‌زیست به آموزش و آگاهی شهروندان نیاز دارد. این شهر به الگوی آموزش و فرهنگ زیست‌محیطی تبدیل شده است. زیرا آموزش‌های زیست‌محیطی از دوران کودکی و مدرسه شروع می‌شود. با این دید، از کودکان، شهروندان آگاه به مسائل «زیست‌محیطی» ساخته می‌شود. محل برگزاری کلاس‌های آموزشی، کتابخانه محیط‌زیست شهر و یا به تعبیر بهتر فرهنگسرای محیط‌زیست است. تدریس نیز نه بر پایه اجبار بلکه با شیوه‌های سرگرمی و بازی انجام می‌گیرد. برحسب موضوعات مختلف زیست‌محیطی مثل حفظ آب، تفکیک زباله از مبدأ و... در کلاس‌های آموزشی ابتدا با اجرای نمایش‌های کوتاه، سرود و... شروع می‌شود، سپس از کودکان درخواست

منبع:

weboters New feogvaphical
Dictionary
www.dw-w.D\weLLe

طرح ساماندهی سیمای بافت قدیمی شهر خرم آباد

مصطفی عباس‌زادگان

دکتر در شهرسازی

سعیده احمدی زبرجد

کارشناس ارشد طراحی شهری دانشگاه علم و صنعت ایران

مقدمه

شهر خرم‌آباد مرکز استان لرستان در درون دره ای پا گرفته که رود خرم آباد با جهتی شمالی - جنوبی از خط القعر آن می‌گذرد. قسمت شمالی شهر منظره ای کوهستانی و ناهموار و جنوب آن چشم اندازی تقریباً جلگه ای دارد.

شکل گیری کالبد شهر خرم آباد متأثر از تبعات طبیعت آن است، هر کجا دره اندکی باز شده و شیب های کناری ملایم تر گشته، شهر به آن سو گسترش یافته و هر کجا دره تنگ شده، شهر باریک و کشیده شده است. سابقه تحولات منطقه شهری خرم آباد نشان می‌دهد که این شهر مانند دیگر شهرهای قدیمی ایران، مراحل تکاملی متفاوتی را در عمر تاریخی خود سپری کرده است. تحولات شهر نشینی ناشی از حوادث سیاسی منطقه در بعضی مقاطع تاریخی، باعث گردیده که تأثیر پذیری بافت شهری از پدیده‌های مربوط به دوران شکوفایی شهر، قابل مقایسه با سایر شهرهای قدیمی ایران نباشد. ساختار شهر تاریخی خرم‌آباد - هسته اولیه شهر امروز - با اتکا بر الگوهای رایج شهرسازی و نظام محله بندی در جوار مرکز حکومتی شهر - محوطه باروی قلعه فلک‌الافلاک - و در امتداد بازار شهر - کارکرد بازار در مبنای کوچک مطرح بوده - و دروازه های اصلی شهر بر اساس نظام محله بندی، نحوه دسترسی به آب شرب و تبعیت از بستر و توپوگرافی شهر شکل گرفته است.

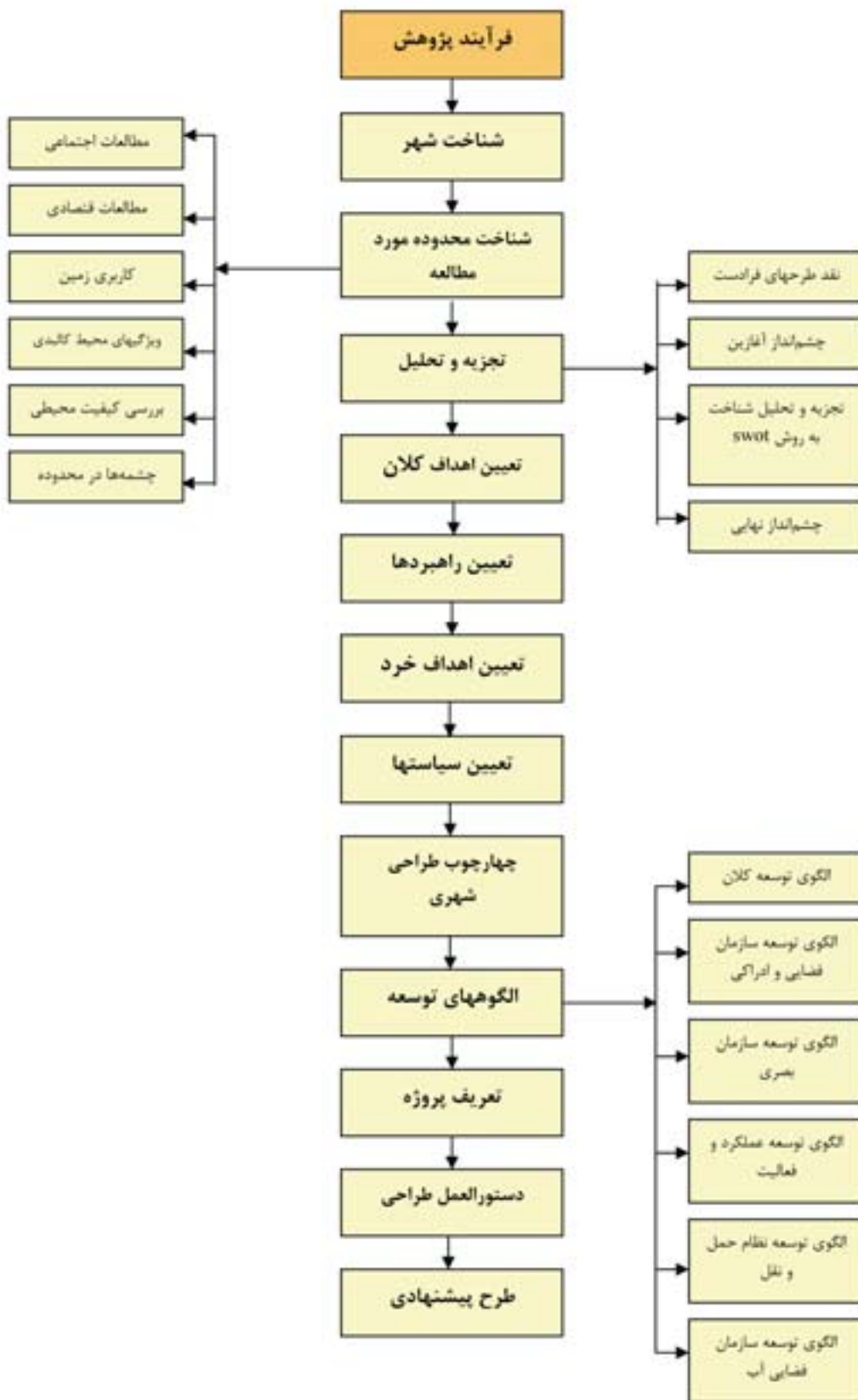
بافت قدیمی شهر در مرکز ثقل هندسی ساختار کالبدی و سازمان فضایی کنونی شهر خرم‌آباد واقع است. حضور عناصر طبیعی محدود کننده توسعه مانند رود خانه در شرق و ارتفاعات پر شیب سفید کوه در غرب، مانع از تغییرات اساسی در ساختار بافت قدیمی بوده است.

عناصر اصلی هویت بخش به بافت تاریخی خرم آباد، سیمای و تصویر ذهنی قلعه فلک‌الافلاک و قلمرو تحت نفوذ آن برای بینندگان و شهروندان است. علاوه بر مسجد جامع، امامزاده زیدبن علی نیز به عنوان یک عنصر هویت بخش مذهبی بر فضای ذهنی بافت حضوری تأثیر گذار دارد. در بافت قدیم شهر علاوه بر نشانه‌های کالبدی نشانه‌های ذهنی فراوانی وجود دارد. این نشانه‌ها به دلیل قدمت و اصالت بافت در ذهن شهروندان خرم‌آبادی جایگاه ویژه‌ای دارد. چشمه‌های طبیعی موجود در بافت قدیمی به دلیل عملکردشان در قدیم به عنوان

نشانه‌های ذهنی محسوب می‌شوند. هر کدام از شهروندان سالمند در خاطراتشان به نحوی از چشمه‌ها یاد می‌کنند. امروزه به دلیل ناآشنایی مسئولین با چنین عناصر با ارزش و باهویتی مورد غفلت قرار گرفته‌اند و به دست فراموشی سپرده شده‌اند.

بافت قدیمی شهر خرم آباد از نظر نقش و عملکرد اقتصادی و فرهنگی دارای وجوه و جایگاه متفاوتی در مقایسه با مناطق توسعه یافته جدید و نهایتاً در ارتباط با پیکره کلی شهر دارا می‌باشد. حضور قدرتمند و تأثیر گذار قلعه فلک‌الافلاک در مرکز ثقل شهر و در درون بافت قدیمی به طرز بارزی جایگاه و نقش فرهنگی متمایز و ویژه ای را برای بافت رقم زده است. در این بافت علی‌رغم آنکه مرکز تجاری و بازار های قدیمی شهر خرم آباد که در فراهم کردن پتانسیل ها و کارکردهای اقتصادی شهر تأثیر چشمگیری داشته و دارد، ارزش افزوده ناشی از نوسازی و توسعه شهری در سایر نقاط شهر، فاصله این دو گونه بافت (بافت قدیم مرکز شهر و بافت توسعه یافته پیرامونی جدید) به لحاظ اقتصادی بسیار زیاد است. بررسی های میدانی و برداشت کلی کیفیت ابنیه و فضاهای شهری موجود در بافت نشان دهنده آن است که میزان فرسودگی در درون محلات و بلوک های شهری بسیار زیاد می‌باشد. بخش هایی از بافت که از حیث کیفیت ابنیه و دوام مصالح و پایداری ساختمانی دچار فرسودگی و تخریب کلی یا جزئی بوده و موجب ایجاد محوطه هایی متروکه یا مخروبه در درون بافت شده اند به گونه ای است که در طبقه بندی و گونه شناسی وضعیت کیفی بافت، وزن اصلی را به سمت بافت های فرسوده سوق می‌دهد.

فرسودگی و زوال کالبدی بافت قدیمی بیش از هر چیز در سیمای ظاهری آن تجلی نموده است و از این حیث آنها با مشکلات فراوانی روبرو نموده است. سیمای آشفته و اغتشاش بصری بوجود آمده ناشی از این فرسودگی بیش از هر چیزی قابلیت‌های این بافت را مخفی نگه داشته و آنها را به زوال و نابودی نزدیک می‌سازد. ساماندهی سیمای بافت قدیمی این شهر اولین گام جهت بهبود وضعیت آن و بازگشت هویت و فرهنگ غنی از دست رفته آن است. در این پژوهش سعی شده با طی فرایندی که در نمودار زیر بیان گردیده است دستورالعمل‌های طراحی با اهداف ساماندهی سیمای بافت استخراج گردد تا راهنمایی جهت طراحی طراحان و مسئولین مربوطه باشد.

بررسی جایگاه بافت قدیمی در ساختار کالبدی شهر امروز

بافت قدیمی در مرکز ثقل هندسی ساختار کالبدی و سازمان فضایی کنونی شهر خرم‌آباد واقع است. محدوده‌ای که به نام بافت قدیمی شهر شناخته می‌شود اگرچه از نظر وسعت کمتر از ۵٪ سطح شهر را تشکیل می‌دهد (وسعت محدوده بافت قدیم حدود ۸۰ هکتار و وسعت شهر امروز قریب به ۳۰۰۰ هکتار است) اما کماکان مرکزیت خدماتی-اداری-فرهنگی شهر امروز نیز محسوب می‌شود. دلایل مؤید این نظریه به شرح زیر است.

- وجود عنصر فرهنگی و تاریخی شاخص، ارزشمند و هویت بخش قلعه فلک الافلاک در قلب بافت
- استقرار ادارات اصلی شهر در درون بافت قدیمی
- استقرار مرکز تجاری (بازار قدیم) در مرکز ثقل بافت قدیمی شهر
- تبعیت شبکه خیابان‌ها و نظام ارتباطات کلان از امتداد شبکه معابر اصلی بافت قدیمی

ارزش های تاریخی، فرهنگی، کالبدی و مذهبی بافت قدیمی شهر خرم آباد

بافت قدیمی شهر خرم آباد به لحاظ وجود ارزش های تاریخی، فرهنگی، کالبدی و مذهبی از عناصر و اجزای کلیدی و مهمی برخوردار است. ۱- ارزش های تاریخی: مجموعه عناصر تاریخی بافت قدیمی شهر خرم آباد به نوعی در تعریف هویت شهر از این حیث اهمیت می یابد به شرح زیر می باشند.

- قلعه فلک الافلاک که بار تاریخی آن طیفی از دوره ساسانی تا دوران اتابکان لر کوچک و قاجار و تا به امروز را در برمی گیرد.
- پل گپ یا پل صفوی که از آثار به جای مانده از دوران شاه سلطان حسین صفوی است.

- سبزه میدان که بجای مانده از شهر سازی دوران پهلوی اول است.

- گرداب سنگی که از آثار قابل توجه در نظام آبیاری دوران ساسانی است و در طول سالیان متمادی در خدمت شهر و شهروندان شاپور خواست و خرم آباد بوده است.

- دروازه های شهر: اگرچه در شرایط فعلی از دروازه های شهر قدیم، یعنی دروازه گرداب، دروازه باجگیران و دروازه پل اثری نمانده است، اما بعنوان یک اثر تاریخی در خاطره شهر، باقی است لذا می تواند در زمره ارزش های تاریخی شهر قرار گیرد.

- مقبره بابا طاهر: شاید بتوان اثر کالبدی بر جای مانده در محله ای که اکنون به نام باباطاهر مشهور است را متعلق به آرامگاه باباطاهر دانست اما پیوندی که این اثر با تاریخ برقرار می کند این عنصر را پیش از آنکه در جایگاه ارزش های کالبدی قرار گیرد به ارزشهای تاریخی شهر نزدیک تر می نماید.

۲- ارزش های فرهنگی: عناصر فرهنگی بافت قدیمی خرم آباد بخش هایی از خاطره شهر را تشکیل می دهند که دارای رنگ و بوی فرهنگی هستند؛ سر سلسله این عناصر و فضاها، قلعه فلک الافلاک است که اینک از سوی سازمان میراث فرهنگی و گردشگری به عنوان کانون توجه فرهنگی در مقیاس ملی و جهانی مطرح شده و می شود.

- از دیگر عناصر فرهنگی بافت قدیمی شهر، که در زمره ویژگی های اجتماعی بافت قدیمی نیز قرار می گیرد بافت اجتماعی و تشخیص ساکنان آن است. گویش و لهجه ساکنان بافت از اصالت بیشتری نسبت به سایر ساکنان حوزه های جدید الاحداث و توسعه یافته شهر بر خوردار است.

۳- ارزش های کالبدی: عناصر، فضاها و مجموعه های کالبدی زیادی در بافت قدیمی شهر خرم آباد وجود دارد که آنها را به شرح زیر می توان نام برد:

- قلعه فلک الافلاک: سرسلسله عناصر تاریخی شهر که ویژگیهای کالبدی آن بر تمام عناصر دیگر سنگینی می کند.
- راسته بازار قدیمی شهر که به راسته بروجردی ها مشهور است.

- میدان گپ که روزگاری بزرگترین میدان و فضای باز عمومی شهر بوده است و اکنون نیز در قلب بافت قدیمی قرار دارد.

- بازار طلا فروشان و کاروانسرای سید رضا که از دوران قاجار در حاشیه میدان بزرگ شهر فعال است.

- حمام گپ در حاشیه میدان گپ که امروزه به حمام آسیا مشهور است.

- عمارت بلدیة که روزگاری شهرداری خرم آباد بوده است و به نام عمارت میرملاس معروف است.

- گرداب سنگی که عظمت و سالخوردگی اش در دیدار نخست، چشم هر بیننده ای را جذب می کند.

- خانه های با معماری سنتی و بومی مانند خانه آخوند ابو در محله باباطاهر و ...

■ پل صفوی که علیرغم تعمیرات و نوسازی هایی که در دهانه های میانی آن صورت گرفته، هنوز هم در خاطرات گردشگران ثبت و یا برجاست.

■ رودخانه خرم آباد یکی از قوی ترین عناصر طبیعی موثر در ایجاد ارزش های کالبدی و فرهنگی بافت قدیمی خرم آباد محسوب می شود. اگر به نقش رودخانه ها در پدید آوردن تمدن ها و فرهنگ های اعصار و قرون باور داشته باشیم، به ارزش های نهفته در رودخانه که اینک ممکن است مجهول و یا مغفول مانده باشد پی می توان برد.

■ راسته ها محورها و گذرهای اصلی شکل دهنده ساختار شهر و بافت قدیمی نظیر خیابان امام خمینی و دوازده برجی، راسته بروجردی ها، خیابان حافظ و ... از جمله ارزش های کالبدی شهر محسوب می شوند.

■ چشمه های موجود در بافت قدیمی که جایگاه ویژه ای در تصور ذهنی شهروندان داشته و در روزگار نه چندان دور منبع حیات ساکنان شهر قدیم بوده است.

۳- ارزش های مذهبی: عناصر مذهبی بافت قدیمی خرم آباد در قالب چند بنای موجود و یک رفتار منبعث از شعائر مذهبی متبلور می شود.

■ امام زاده زیدبن علی که در محله بازار واقع است و اینک با دو منار بلند در جوار قلعه فلک الافلاک محل رجوع مردم شهر و روستا های پیرامون بوده و هست.

■ مسجد جامع و مساجد موجود در بافت که خود حاوی ارزش های قدیمی و کالبدی و فرهنگی هستند.

■ دسته های عزاداران حسینی که در ایام محرم برسینه و سر زنان از گذر های اصلی و راسته بروجردی ها و مسیر دروازه برجی، فضاهای معنوی شهر را غنا و روح خاصی می بخشند جزو ارزش های پنهان مذهبی بافت قدیمی خرم آباد محسوب می شوند.

بررسی هایی که در خصوص ارزش های کالبدی بافت قدیمی صورت گرفت ما را به نکات زیر رهنمون می شود:

۱- مجموعه ارزش های کالبدی بافت قدیمی شهر خرم آباد در پیرامون قلعه فلک الافلاک با فاصله ای اندک چیده شده اند. این تمرکز از جهت تعیین مکانیزم مداخله و ساماندهی، شانس مثبتی است.

۲- در محدوده بافت قدیمی به دلیل شدت فرسودگی معابر و ابنیه و فضاهای شهری، ارزش های کالبدی، در زیر غباری از بی مهری مسئولین و مدیران شهری مدفون شده بود.

۳- هجوم گونه ای از ساکنان و مهاجران و ایجاد بافت های حاشیه ای خودرو و بی ضابطه و ناهنجار نظیر بافت گل سفید، مطلوبیت های فضایی و کالبدی بافت قدیم را کاسته و کم مقدار کرده است.

۴- شتابزدگی مسئولان در برخورد با پدیده فرسودگی بافت، می تواند ارزش های کالبدی بافت قدیمی را با خطرات جدی مواجه سازد.

۵- الحاق عناصر نامطلوب و نامناسب کالبدی نظیر واحد های تجاری به تپه تاریخی پای قلعه، منظر عمومی این اثر ملی و فراملی را دستخوش آلودگی های بصری و عملکردی می نماید.

۶- هرگونه مداخله در مسیر خیابان حافظ می تواند اثرات جبران ناپذیری را بر پیکره بافت وارد سازد لذا می طلبد که در این خصوص نقش و عملکرد شبکه های ارتباطی به ویژه خیابان حافظ

تجدید نظر اساسی صورت گیرد.

۷- رودخانه به عنوان ارزشمند ترین عنصر طبیعی هویت بخش ساختار فضایی شهر، در بدترین وضعیت بهره برداری می شود. آلودگی های زیست محیطی و سرازیر کردن فاضلاب به درون این عنصر حیات بخش قابل پیشگیری و برخورد مناسب است. اما، چگونگی وارد کردن این پدیده در حیات فرهنگی و اجتماعی شهر خرم آباد نکته ای است که می تواند جایگاه این محور طبیعی را در تشکیل نظام ساختار فضایی و کالبدی خرم آباد دستخوش تغییرات شگرفی بنماید.

۸- چشمه های شهر که در طی ساخت وسازهای جدید به دست فراموشی سپرده شده و در زیر معابر و بناهای جدید مدفون گردیده اند.

۹- معضل ترافیک به عنوان یک بیماری، روزانه ساکنان شهر را می آزارد. این معضل بویژه در بافت قدیمی به علت ویژگی خاص کالبدی و معابر کم عرض بیشتر خود نمایی می کند.

مطالعاتی که از سوی شهرداری و بوسیله مهندسان مشاور شبدر انجام شده است تلاشی است که در جهت حل این معضل و یا کاهش اثرات سوء و آزار دهنده این پدیده صورت گرفته است. بدیهی است این مسئله نیز در مقطع تدوین راهکار اجرایی، مستلزم توجه به ارزش های بافت قدیمی است تا از هرگونه تعرض به ارزش های بافت پیشگیری شود.

۱۰- فضاهای گمشده و رها شده زیادی درون بافت قدیمی می توان یافت که از حیث ارزشهای محیطی در فرآیند زندگی شهر قرار نگرفته اند. این فضاها که عمدتاً دارای پتانسیل های تبدیل به فضاهای مثبت برای ارتقای کیفیت محیطی شهر و بافت قدیمی هستند، در شرایط فعلی از جمله آسیب ها و فضاها و محوطه های منفی بافت محسوب می شوند.

بررسی طرح‌های تهیه شده پیشین برای بافت قدیمی

تا کنون هیچ طرحی که به صورت کامل و جامع به موضوع بافت قدیمی خرم‌آباد پرداخته باشد تهیه نشده است. البته طرح‌های مختلف شهرسازی یا ترافیکی تهیه شده در شهر خرم‌آباد، به نوعی ناگزیر از پرداختن به بافت بوده اند که عناوین هر یک از آنها به ترتیب عبارتند از:

- ۱- طرح توسعه و عمران (جامع) شهر- مهندسان مشاور طرح و کاوش
- ۲- طرح تفصیلی شهر - مهندسان مشاور طرح و کاوش
- ۳- طرح ساماندهی ترافیک شهر - مهندسان مشاور شیدر
- ۴- طرح بازنگری طرح جامع و تفصیلی شهر خرم‌آباد - مهندسان مشاور بعد تکنیک
- ۵- طرح ساماندهی بافت قدیم خرم‌آباد- مهندسان مشاور فرهاد
- ۶- طرح راهبردی بافت تاریخی خرم‌آباد- مهندسان مشاور آباد بوم قشم

چگونگی نگرش به بافت قدیمی در طرح‌های فرادست مصوب

از دیدگاه طرح‌های مصوب گذشته یکی از راه‌حل‌های پیشنهادی جهت استفاده کمتر از زمین‌های جدید و توسعه افقی منتهی به تصرف سطوح بیشتری برای توسعه شهر استفاده از

اراضی موجود در بافت قدیمی بوده است در این رابطه در نخستین مرحله سعی گردیده است حتی الامکان از اراضی موجود در بافت پر استفاده شود.

به این ترتیب در نیم‌نگاهی که به موضوع توسعه درون‌زا شده بود نگرش به بافت در قالب پتانسیل تأمین مسکن بوده است و ارزش‌های قدیمی و پتانسیل‌های فضایی و کالبدی بافت مورد نظر قرار نگرفته بود.

طرح‌های جامع و سپس تفصیلی شهر از طریق تدوین ضوابط و پیشنهاد شبکه راه‌ها و کاربری‌ها در محدوده بافت قدیمی شهر مداخلاتی را مهیا کرده‌اند که چگونگی نگرش آن طرح‌ها را به محدوده بافت نشان می‌دهد. کمترین تأثیر فضایی و کالبدی که از طریق پیشنهادات طرح تفصیلی بر پیکره بافت قدیم شهر حادث خواهد شد از بین رفتن میدان قدیمی و بزرگ بافت قدیمی است.

در طول مسیر یاد شده، شاهد تخریب عمارت میر ملاس (عمارت بلدیه یا شهرداری رضا شاهی) در سه راهی حافظ- طالقانی خواهیم بود. همچنین بخشی از بازارچه طلا فروشان و حمام گپ نیز مستوجب تخریب قلمداد شده‌اند که قطعاً جبران‌ناپذیر خواهد بود.

موضوع دیگری که خلأ شدید آن در این طرح به چشم می‌خورد بی

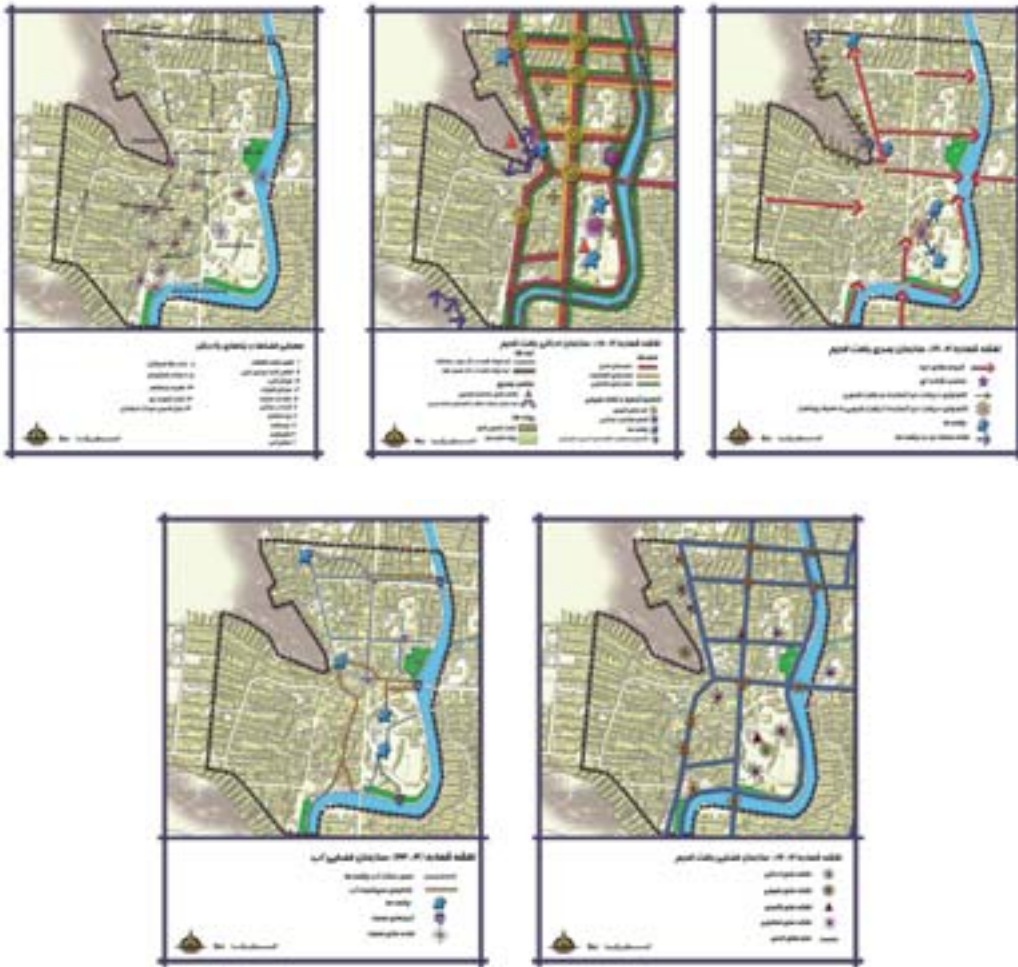
توجهی محض به حضور چشمه‌هاست. این امر در تعریض خیابان حافظ و نادیده گرفتن چشمه گرداب دارایی به وضوح مشخص است. در این طرح سرچشمه گرداب دارایی به زیر خیابان رفته و عملاً هیچ اثری از آن بر جای نمی‌ماند. کلیه مسیرهای حرکتی آب این چشمه‌ها فقط در حد جویهای کنار خیابانی در نظر گرفته شده و هر جا که ممکن بوده در زیر بناها دفن شده است.

بررسی کیفیت محیطی

از آنجا که بافت قدیمی شهرها به عنوان باهویت‌ترین مکان شهری حضوری قوی در ذهنیت شهروندان آن شهر دارد بررسی کیفیت‌های محیطی گام مهمی در تدوین طرح ساماندهی سیمای شهری می‌باشد.

به منظور شناسایی پهنه‌ها، محورها و نقاط کالبدی حائز اهمیت نخست با استفاده از تکنیک مصاحبه لینچ و رجوع به تصاویر ذهنی شهروندان خرم‌آبادی، موقعیت مکانی محلات، لبه‌ها، راه‌ها، گره‌ها و نشانه‌های شهری مشخص می‌گردد. پس از آن در طی مطالعات میدانی به عناصر سازمان فضایی، سازمان ادراکی، سازمان بصری و در نهایت سازمان کالبدی پرداخته می‌شود و به صورت نقشه‌هایی استخراج می‌گردد.

به روش S.W.O.T انجام پذیرفته است. در این روش سعی شده بسیاری از نقاط قوت و ضعف در زمینه های ذکر شده بیان گردد و فرصتها و تهدیدهای مرتبط با آنها با نگرشی به سیمای شهر مورد بررسی قرار گیرد.

تجزیه و تحلیل

تجزیه و تحلیل بافت قدیمی شهر خرم آباد با هدف ساماندهی سیمای شهری در قالب زمینه های کاربری زمین، سازمان فضایی، سازمان ادراکی، سازمان بصری و کالبدی و شبکه معابر

ارزیابی و تحلیل وضعیت شهر خرم‌آباد و محدوده مورد مطالعه

شاخص زمینه	نقاط قوت (S)	نقاط ضعف (W)	فرصتها (O)	تهدیدات (T)
کاربری زمین	<p>✓ تمرکز فعالیتهای اقتصادی و امکان استفاده از اثرات مثبت بیرونی یکدیگر (دسترسی به تعداد بیشتری بسیار زیاد برای عملکردها و امکان دسترسی به انواع عملکردها در مدت زمان کوتاه برای مردم)</p> <p>✓ نزدیکی بازار متمرکز خرم‌آباد با قلعه فلک-الافلاک در بافت قدیمی خرم‌آباد</p> <p>✓ تمرکز بسیار بالای سرمایه در قالب عملکردهای محدود و توانمند بودن صاحبان آنها برای احیای بافت</p> <p>✓ حضور موثر و قوی مردم و فعالیت در راسته خیابان امام خمینی، خیابان علوی و خیابان شهدا</p> <p>✓ وجود قلعه فلکالافلاک و آثار و منابع مهم طبیعی، تاریخی و فرهنگی دیگر در مرکز شهر به عنوان فعالیتهای جاذب گردشگر و سرمایه</p> <p>✓ اختلاط و تنوع فعالیتی موجد سرزندگی و تنوع فضایی در مرکز شهر</p> <p>✓ حضور پارک شهر به عنوان محل تفریح شهروندان در محدوده بافت قدیمی</p> <p>✓ وجود عناصر و جاذبه-های با ارزش تاریخی در بافت قدیمی</p>	<p>✓ استقرار فعالیتهای عملکردهای بزرگ مقیاس و ناهمخوان شهری در محدوده بافت قدیمی (پادگان امام حسین، زندان و ...)</p> <p>✓ کمبود امکانات و تسهیلات گردشگری و فراغتی (پارک، سینما، موزه، فضای باز عمومی، هتل، رستوران، کتابخانه و ...)</p> <p>✓ ترافیک سنگین و فزاینده به علت وجود مراکز متعدد تاریخی، تجاری، سیاسی و اداری با عملکرد استانی در محدوده بافت قدیمی</p> <p>✓ به هم خوردن موازنه جمعیت شب و روز به علت ساختار فعالیتی و عملکردی خاص حاکم بر مرکز شهر (وجود فراوان کاربریهای اداری، تجاری، مالی و...)</p> <p>✓ عدم استفاده مناسب و اصولی از منابع و جاذبههای طبیعی و تاریخی محدوده بافت قدیمی به عنوان فعالیتهای جاذب گردشگر و سرمایه</p> <p>✓ عدم وجود یا کمبود فضاها و عرصههای عمومی به عنوان بستر تعاملات اجتماعی و فعالیتهای گروهی</p> <p>✓ ریسک بالای تمرکز سرمایه در محدوده بافت قدیمی</p> <p>✓ وجود بافت مسکونی ارزان قیمت با کیفیت پایین در حاشیه بافت</p>	<p>✓ نزدیکی قطب اداری به پهنه مرکزی شهر و امکان استفاده بافت توسط گردشگر-کار</p> <p>✓ ایجاد فعالیتهای تفریحی- فراغتی- گردشگری</p> <p>✓ فرصت ایجاد سرمایه گذاری توسط ساکنان</p> <p>✓ فرصت ایجاد بافتی سرزنده و پویا</p> <p>✓ ایجاد فعالیتهای فرهنگی- گردشگری</p> <p>✓ فرصت ایجاد فعالیتهای سرزنده و پویا</p> <p>✓ فرصت ایجاد و تقویت جذب گردشگر</p>	<p>✓ فعالیت زندان و پادگان امام حسین به عنوان فضاهای دافع انسان و متناقض با فعالیتهای گردشگری</p> <p>✓ دفع گردشگران بومی و غیر بومی</p> <p>✓ پیشنهاد تعریض خیابانها در طرحهای فرادست که این بافت را از یک بافت فعال پیاده مدار به یک بافت غیر فعال و بیشتر عبوری تبدیل میکند.</p> <p>✓ خطر از بین رفتن امنیت جهت حضور افراد در شب. بنابراین این بافت در شب هنگام به بافتی مرده تبدیل میشود</p> <p>✓ خطر ایجاد اغتشاش در عملکردهای مجاور</p> <p>✓ تبدیل عملکرد بافت به عملکرد صرفاً خدماتی</p> <p>✓ عدم تمایل بخش خصوصی و سایر بخشها به سرمایه گذاری در بافت مسکونی مرکز شهر به علت پایین بودن قیمت زمین و بنا و در نتیجه نداشتن صرفه اقتصادی مناسب</p> <p>✓ همجواری مناطق حاشیه نشین در محدوده بافت قدیمی</p>

شاخص زمینه	نقاط قوت (S)	نقاط ضعف (W)	فرصتها (O)	تهدیدات (T)
	<p>✓ تمرکز فعالیتهای اقتصادی و امکان استفاده از اثرات مثبت بیرونی یکدیگر (دسترسی به تعداد بیشتری بسیار زیاد برای عملکردها و امکان دسترسی به انواع عملکردها در مدت زمان کوتاه برای مردم)</p> <p>✓ نزدیکی بازار متمرکز خرم آباد با قلعه فلک- الافلاک در بافت قدیمی خرمآباد</p> <p>✓ تمرکز بسیار بالای سرمایه در قالب عملکردهای محدود و توانمند بودن صاحبان آنها برای احیای بافت</p> <p>✓ حضور موثر و قوی مردم و فعالیت در راسته خیابان امام خمینی، خیابان علوی و خیابان شهدا</p> <p>✓ وجود قلعه فلک- الافلاک و آثار و منابع مهم طبیعی، تاریخی و فرهنگی دیگر در مرکز شهر به عنوان فعالیتهای جاذب گردشگر و سرمایه</p> <p>✓ اختلاط و تنوع فعالیتی موجد سرزندگی و تنوع فضایی در مرکز شهر</p> <p>✓ حضور پارک شهر به عنوان محل تفریح شهروندان در محدوده بافت قدیمی</p> <p>✓ وجود عناصر و جاذبه- های با ارزش تاریخی در بافت قدیمی</p>	<p>✓ استقرار فعالیتهای و عملکردهای بزرگ مقیاس و ناهمخوان شهری در محدوده بافت قدیمی (پادگان امام حسین، زندان و ...)</p> <p>✓ کمبود امکانات و تسهیلات گردشگری و فراغتی (پارک، سینما، موزه، فضای باز عمومی، هتل، رستوران، کتابخانه و ...)</p> <p>✓ ترافیک سنگین و فزاینده به علت وجود مراکز متعدد تاریخی، تجاری، سیاسی و اداری با عملکرد استانی در محدوده بافت قدیمی</p> <p>✓ به هم خوردن موازنه جمعیت شب و روز به علت ساختار فعالیتی و عملکردی خاص حاکم بر مرکز شهر (وجود فراوان کاربریهای اداری، تجاری، مالی و...)</p> <p>✓ عدم استفاده مناسب و اصولی از منابع و جاذبههای طبیعی و تاریخی محدوده بافت قدیمی به عنوان فعالیتهای جاذب گردشگر و سرمایه</p> <p>✓ عدم وجود یا کمبود فضاها و عرصههای عمومی به عنوان بستر تعاملات اجتماعی و فعالیتهای گروهی</p> <p>✓ ریسک بالای تمرکز سرمایه در محدوده بافت قدیمی</p> <p>✓ وجود بافت مسکونی ارزان قیمت با کیفیت پایین در حاشیه بافت</p>	<p>✓ نزدیکی قطب اداری به پهنه مرکزی شهر و امکان استفاده بافت توسط گردشگر- کار</p> <p>✓ ایجاد فعالیتهای تفریحی- فراغتی- گردشگری</p> <p>✓ فرصت ایجاد سرمایه گذاری توسط ساکنان</p> <p>✓ فرصت ایجاد بافتی سرزنده و پویا</p> <p>✓ ایجاد فعالیتهای سرزنده و پویا</p> <p>✓ فرصت ایجاد و تقویت جذب گردشگر</p>	<p>✓ فعالیت زندان و پادگان امام حسین به عنوان فضاهای دافع انسان و متناقض با فعالیتهای گردشگری</p> <p>✓ دفع گردشگران بومی و غیر بومی</p> <p>✓ پیشنهاد تعریض خیابانها در طرحهای فرادست که این بافت را از یک بافت فعال پیاده مدار به یک بافت غیر فعال و بیشتر عبوری تبدیل میکند.</p> <p>✓ خطر از بین رفتن امنیت جهت حضور افراد در شب. بنابراین این بافت در شب هنگام به بافتی مرده تبدیل میشود</p> <p>✓ خطر ایجاد اغتشاش در عملکردهای مجاور</p> <p>✓ تبدیل عملکرد بافت به عملکرد صرفاً خدماتی</p> <p>✓ عدم تمایل بخش خصوصی و سایر بخشها به سرمایه گذاری در بافت مسکونی مرکز شهر به علت پایین بودن قیمت زمین و بنا و در نتیجه نداشتن صرفه اقتصادی مناسب</p> <p>✓ همجواری مناطق حاشیه نشین در محدوده بافت قدیمی</p>

<p>✓ حضور نشانه‌های بصری مهم شهری در محدوده بافت قدیم</p> <p>✓ وجود کیفیت‌های بصری ویژه در شهر خرم‌آباد و محدوده بافت قدیم به دلیل تنوع عناصر اکولوژیک و عناصر هویتی و تاریخی</p> <p>✓ غنای کریدورهای دید در محدوده بافت قدیم</p> <p>✓ تعدد کانونهای در بافت منظر گسترده که امکان دید به محدوده بافت قدیم را دارند. به ویژه کانونهایی که محل تمرکز فعالیت‌های گردشگری نیز هستند از اهمیتی خاص برخوردارند. (پارک جنگلی کوه مدبه و سنگ سوراخ و...)</p> <p>✓ وجود کانونهای دریافت منظر گسترده درون محدوده بافت قدیم که امکان دید به دیگر نقاط شهر را دارند.</p> <p>✓ وجود عناصر طبیعی کوه، رود و محوطه‌های پر درخت و جنگلکاری شده در پس زمینه مناظر قابل رؤیت</p> <p>✓ غنای سیمای جداره خیابانهای اصلی و فضاهای شهری محدوده بافت قدیم</p> <p>✓ غنای محیط طبیعی به خصوص ناهمواریها، پوشش گیاهی، چشمهها و رودخانه</p>	<p>✓ عدم توجه به کیفیت‌های بصری در برنامه‌های بازسازی و توسعه</p> <p>✓ عدم توجه به نقش و جایگاه نشانه‌های بصری در سازمان عمومی شهر و محدوده بافت قدیم و بسته شدن امکان دید به آنها در مواردی متعدد</p> <p>✓ عدم طراحی و تجهیز نشده بودن پارک جنگلی دامنه سپیدکوه به عنوان یک فضای شهری با قابلیت بالای آن برای مشارکت در تقویت سازمان بصری محدوده بافت قدیم</p> <p>✓ ناکارآمدی ساخت و سازهای جدید حاشیه رودخانه در ارتقای کیفی این سیما</p> <p>✓ گسستگی در سیمای جداره بخشهایی از خیابانهای واقع در محدوده بافت قدیم</p> <p>✓ وجود اغتشاش در سیمای زمین فضاهای شهری</p> <p>✓ فرسودگی عناصر بصری و سیمای جداره زمین</p>	<p>✓ امکان ایجاد خوانایی در بافت قدیمی</p> <p>✓ فرصت ساماندهی سیمای فضاهای شهری محدوده بافت قدیم با اتکاء به عناصر اکولوژیک و باهویت</p> <p>✓ تقویت کریدورهای دید</p> <p>✓ فرصت تقویت و تجهیز کانونهای دریافت منظر گسترده به محدوده بافت قدیم با فعالیت‌های پشتیبان</p> <p>✓ فرصت ایجاد کانونهای دریافت منظر جدید و ساماندهی کانونهای موجود با اتکا به قابلیت‌های محیطی و بستر طبیعی شهر خرم‌آباد و بافت قدیم</p> <p>✓ فرصت ایجاد و تعریف نقاط دید در محدوده بافت قدیم (خیابان ساحلی، محدوده فلک-الافلاک و ...)</p> <p>✓ استفاده از سیمای جداره موجود به عنوان الگو جهت ساماندهی سیمای جدارهها</p> <p>✓ فرصت استفاده از عناصر طبیعی همچون آب در ساماندهی و منظرسازی سیمای بافت قدیم</p>	<p>✓ از بین رفتن عناصر منحصر به فرد طبیعی و تاریخی موجود در بافت</p> <p>✓ عدم توجه به سازمان بصری در برنامه‌های توسعه موجود وارد آمدن لطماتی جبران ناپذیر به این سازمان خواهد شد.</p> <p>✓ تبدیل شدن پارک سفید کوه به جنگلی حاشیهایی و خطر ایجاد مکانی جهت حضور بزهکاران</p> <p>✓ ایجاد اغتشاش بصری به دلیل ساخت و سازهای ناهماهنگ و غیر اصولی</p> <p>✓ از بین رفتن محصوریت در فضاهای شهری بافت</p> <p>✓ خطر زوال و نابودی بافت قدیم به عنوان هسته با هویت شهری</p>
--	--	---	---

سازمان کالبدی	<ul style="list-style-type: none"> ✓ تنوع مورفولوژی بلوکهای شهری در محدوده بافت قدیم ✓ وجود محلات دارای هویت در محدوده بافت قدیم ✓ وجود آثار کالبدی و تاریخی مهم در محدوده بافت قدیم ✓ وجود محدوددهای با کیفیت مناسب کالبدی 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ کارکرد ضعیف و ناقص قلعه فلکالافلاک (اصلیترین عنصر کالبدی شهر) و نحوه پیوند آن با رودخانه ✓ کیفیت نامناسب کالبدی محدوده بافت قدیم ✓ وجود فرمهای درونگرا در بافت قدیم که با کیفیات مورد تقاضای امروزی سکونت تناسب ندارد. ✓ تنزل هویت محلهای و حس تعلق به مکان در ساکنین بافت قدیم 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ فرصت بهره‌گیری از تنوع مورفولوژی بلوکهای شهری در غنای هویت محلهای هر بخش ✓ فرصت بازسازی و احیای محلات قدیمی جهت استقرار ساکنان آن ✓ ارتقاء کیفیت کالبد و استفاده از بناهای با ارزش به عنوان الگوهای کالبدی ✓ ایجاد فضاهای عمومی در شهر 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ زوال و نابودی کارکرد قلعه فلک الافلاک بدون توجه به قابلیت‌های بالای آن ✓ توسعه فرسودگی بافت قدیم به عناصر و محدوده‌های دارای ارزش کالبدی و هویتی ✓ خالی شدن بافت از سکنه و تبدیل شدن آن به بافتی خدماتی که در شب هنگام مرده و بی روح است ✓ فرم بافت برخی محلات باعث کاهش امنیت و نظارت گردیده است
شبکه ارتباطی	<ul style="list-style-type: none"> ✓ کارکرد گرهی معابر بافت قدیم در سطح شهر و قابلیت برقراری ارتباط سریع با تمام نقاط شهر ✓ ساخت ارگانیک شبکه معابر در بافت قدیم و وجود امکان پیمایش آن به صورت پیاده 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ضعف در ارتباط میان حوزه شمالی و جنوبی شهر و تحمیل بار سنگین سواره به بافت قدیم ✓ شدت تراکم سواره در معابر بافت قدیم و تحت فشار قرار گرفتن محیط شهری این محدوده ✓ تبدیل خیابانهای ساحلی به مجراهای عبور سواره و عدم توجه به قابلیت‌های محیطی و امکانات حرکت پیاده در آنها ✓ عدم توجه برنامه‌های ترافیکی به ارزشهای محیط و وارد کردن ضربه به آنها ✓ ضعف امکانات، تجهیزات و ایمنی برای تحرک پیاده در بافت قدیم ✓ ضعف سیستم حمل و نقل عمومی 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ فرصت باز تعریف جایگاه معابر بافت قدیم در شبکه معابر شهری ✓ فرصت تقویت امکانات پیادهروی 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ اجرا شدن طرحهای مصوب موجود و تقویت معابر سواره به تبع آنها بدون توجه به معضلاتی که در بافت شهری ایجاد خواهند کرد ✓ خطر از بین رفتن فضاهای شهری دارای هویت ✓ خطر نادیده گرفتن قابلیت‌های اکولوژیک رودخانه و تبدیل حاشیه آن به معبر عبوری ✓ از بین بردن بافت کالبدی بافت جهت ایجاد معابر سواره ✓ شدت گرفتن بهره‌برداری بیش از ظرفیت معابر بافت قدیم

اهداف کلان، راهبردها، اهداف خرد و سیاستها

اهداف کلان، گزاره اصلی شرایط مطلوب مداخله را در آینده ترسیم می‌کند و تمام فرایند برنامه‌ریزی به سمت تحقق و دستیابی به آنها سازمان داده می‌شود. این اهداف جنبه کلی، کیفی و بلندمدت دارند و از آمال و ارزش‌های جامعه نشأت می‌گیرند. برای آنکه اهداف کلان جنبه اجرایی و کاربردی پیدا کند، اهداف خرد با توجه به جنبه‌های عینی‌تر کوتاه‌مدت و کمی تدوین می‌شوند. بنابراین اهداف خرد، مسیر و جهت دستیابی به اهداف کلان را مهیا می‌کند. از طرف دیگر اهداف خرد جهت تحقق خود، نیازمند تدوین سیاست‌ها می‌باشند. سیاستها عبارتند از برنامه‌ها، طرح‌ها و پروژه‌ها که برای اهداف خرد تدوین می‌شود. به بیان دیگر، سیاست‌ها هدایت کننده تصمیمات اجرایی و اقدامات کوتاه‌مدت هستند که مسیر علمی اهداف خرد را مشخص می‌کنند. بدین ترتیب بر پایه اصول و مبانی توسعه پایدار شهری، نیازهای واقعی شهر و شهروندان و همچنین امکانات و محدودیت‌های بافت قدیمی، اهداف کلان، راهبردهای، اهداف خرد و سیاستهای این محدوده را می‌توان به صورت زیر تدوین و استنتاج کرد

جدول ۶-۱- اهداف کلان، راهبردها، اهداف خرد و سیاستها

سیاست	هدف عملیاتی	راهبرد	هدف کلان
<ul style="list-style-type: none"> ✓ بهسازی و نوسازی محدوده بازار ✓ بهسازی و نوسازی محله باغ فیض ✓ بهسازی و نوسازی عناصر مهم کالبدی محدوده (پل صفوی، خانه آخوند ابو و ...) ✓ تدوین برنامه برای ساماندهی سیمای جدارهها و سیمای زمین در خیابانهای اصلی و فضاهای شهری ✓ تکمیل و حفاظت از جداره سبز و کانالهای هدایت آب چشمهها در معابر به عنوان یک وجه مشخصه ویژه در سطح شهر ✓ حفاظت و بهره برداری از عناصر و محدوددهای با ارزش کالبدی به عنوان خطوط راهنما و الگو در توسعههای جدید 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ بهبود و ارتقاء کیفیت کالبدی و سیمای بافت قدیم 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ارتقاء کیفیت سکونت، فضاهای باز و سبز و کیفیت حمل و نقل همگانی ✓ جذب اضافه ارزش زمین و هدایت آن در جهت تأمین نیازهای عمومی شهروندان و همچنین ساماندهی گذران اوقات فراغت 	ارتقاء کیفیت زندگی شهری
<ul style="list-style-type: none"> ✓ بهسازی و نوسازی فعالیتی مرکز شهر (همخوان کردن فعالیت با کالبد) ✓ تبدیل خیابان شهدا و فردوسی به راسته خرید- گردشگری، با هویت فرهنگی، تجاری ✓ تبدیل میدان بزرگ و میدان کوچک به کانونهای مهم فعالیت در طول حافظ و در پیوند با عناصر مهم کالبدی همجوار 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ایجاد رونق اقتصادی و تحرک اجتماعی در بافت قدیم 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ بهسازی و نوسازی بافت در بخشهایی که فرسودگی کالبد و فعالیت به حدنهایی خود رسیده است 	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ ارتقاء کیفیت عناصر طبیعی موجود در مرکز شهر و تقلیل عناصر مخل و تخریب کننده آنها ✓ تقویت میان محیط طبیعی و فضاهای شهری به وسیله لبهبرداری از این عناصر (سپید کوه، رودخانه خرما باد و ...) 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ارتقاء کیفیت محیطی بافت قدیم 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ زمینه‌سازی به منظور کاهش آلودگیهای محیطی و بصری موجود 	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ باز تعریف و تکمیل فعالیتهای به گونهای که فضا در تمامی طول ساعات فعال شبانهروز دارای فعالیت باشد ✓ تقلیل و ساماندهی حرکت سواره در محدوده با هدف کاهش آلودگی هوا، آلودگی صوتی و ... ✓ ایمن سازی حرکت پیاده و تفکیک آن از حرکت سواره با تمهیدات کالبدی ✓ تأمین امنیت فضایی درونی محلات مسکونی به وسیله ایجاد محصوریت- های فضایی، تعیین کاربری فضاهای گمشده و رها و ... ✓ زمینه سازی به منظور ایجاد افزایش حضور افراد در مرکز شهر از طریق ایجاد مهمانسرا، رستوران، هتل و ... 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ ارتقاء ایمنی و امنیت اجتماعی و فضایی 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ توجیه ریسک بالای سرمایه در بافت مرکز شهر برای صاحبان عملکردها و تشویق آنها به نوسازی و بهسازی واحدها 	

<p>✓ باز تعریف و تاکید بر عناصر نشانه‌های بافت قدیم ✓ تقویت عناصر بصری و ادراکی موثر در بازشناسی بافت قدیم ✓ باز تعریف فعالیتها در محدوده بازار و بافت قدیم متناسب با توانها و قابلیت‌های موجود در جهت ارتقاء کیفیت فضا</p>	<p>✓ ارتقای کیفیت ادراکی بافت قدیم</p>	<p>✓ اتخاذ راهکارهایی جهت تقویت پیوند درونی ساختار فضایی</p>	
<p>✓ تغییر کاربردی عناصر کالبدی بازارش و همخوان با نیازهای فراغتی شهروندان (تغییر کاربری به سفرهخانه سنتی، موزه، کتابخانه و ...) ✓ شناسایی و حفاظت فعال از بخش‌های قابل نگهداری و هویت ساز بافت قدیم</p>	<p>✓ حفاظت و ارتقاء عناصر کالبدی مهم و با ارزش بافت قدیم</p>	<p>✓ ایجاد پیوند میان عناصر فضایی و عناصر ادراکی ✓ توجه به کیفیات ادراکی و بصری در</p>	<p>ارتقاء کیفیت فضایی و ادراکی</p>
<p>✓ ایجاد نمایشگاه از آثار فرهنگی و سنتی بازارش (لرستان شناسی) ✓ احیاء و ارتقاء عملکردی فضاهای شهری میدان بزرگ، میدان کوچک، سبزه میدان و ...</p>	<p>✓ احیاء هویت و ارزشهای بافت قدیم</p>	<p>برنامه‌های توسعه در دست تدوین</p>	
<p>✓ انتقال و جابجایی فعالیت های ناهمخوان همجوار تپه. ✓ آمیزش و لبزدایی تپه با محیط پیرامون (تعامل فضای سبز پلکانی و محور فعالیتی امام خمینی) ✓ باز تعریف فعالیت‌های همخوان و پایدار با گردشگری و ایجاد پیوند منطقی درون آنها ✓ باز تعریف جایگاه بصری قلعه فلک‌الافلاک در پهنه شهر و گشایش کریدورها و کانونهای دید به آن</p>	<p>✓ حفاظت و ارتقاء محیط طبیعی تپه فلک‌الافلاک و تقویت پیوند آن با بافت شهری</p>	<p>✓ ساماندهی و نظم-بخشی تک عناصر گردشگری، تاریخی، فرهنگی، فضاهای باز و پراکنده درون و برون شهری در یک سامانه کلی گردشگری در سطح شهر ✓ ایجاد، توسعه و تجهیز فضاهای فراغتی با تاکید بر محیط طبیعی، فرهنگی و شهری ✓ اولویت دادن به کاربریهای مربوط به گذران اوقات فراغت شهروندان و تسهیلات وابسته ✓ حفاظت، توسعه و بهبود کیفیت محیط طبیعی و فرهنگی محدوده</p>	<p>توسعه پایدار گردشگری شهری بر پایه گردشگری طبیعی و تاریخی</p>
<p>✓ تعریف و ایجاد محور پیاده گردشگری- ساحلی در جوار رودخانه خرم-آباد ✓ جلوگیری از انتقال و تخلیه فاضلاب و زباله شهری به درون رودخانه ✓ تعریف و ایجاد پلهای پیاده در عرض و بر روی رودخانه خرم‌آباد ✓ ایجاد مسیر ویژه دوچرخه سواری در جوار رودخانه خرم‌آباد</p>	<p>✓ حفاظت و توسعه فعال رودخانه خرم‌آباد به عنوان محور گردشگری و پیوند دهنده عناصر گردشگری</p>	<p>✓ تبدیل تپه و قلعه فلک‌الافلاک به سایت گردشگری طبیعی و فرهنگی-تاریخی ✓ گسترش و تجهیز پارکهای شهری ✓ استفاده از عنصر آب در طراحی محورهای پیاده به خصوص در محور شهدا، امام خمینی، حافظ و ... ✓ توسعه، تجهیز و تغییر کاربری مهمانسرای ارتش (تغییر از کاربری خاص به عمومی و اجتماعی) ✓ تبدیل صخره پاسنگر واقع در شمالغربی بافت قدیم و پشت عمارت میرملاس به پارک صخره‌های در ترکیب با فضای جنگل کاری شده همجوار</p>	
<p>✓ ایجاد حلقه‌های همپیوند، مجهز و امن ✓ ارتقاء کیفیات فضایی پیاده‌روها بوسیله تدقیق مقاطع عرضی معابر، پیش‌بینی محل کافی برای عناصر طبیعی در ارتباط با محلهای حرکت انسان، پیش‌بینی مبلمان شهری مناسب و ...</p>	<p>✓ تقویت امکانات تحرک پیاده در حاشیه رودخانه</p>		

<p>✓تغییر کاربری زندان و پادگان امام حسین و تبدیل آن به فضاهای فراغتی و گردشگری در ارتباط با فعالیت قلعه فلکالافلاک و رودخانه خرماآباد</p> <p>✓انتقال و جابجایی کاربریهای غیر ضروری مستقر در مرکز شهر (مانند سبزی فروشی، میوه فروشی و...)</p> <p>✓تقویت کانونها و گرههای مهم فعالیت سبزه میدان، چهارراه شهدا و چهارراه فرهنگ</p> <p>✓تقویت جبهه شرقی محور فرهنگ و شهدا به منظور ایجاد یک محور پیاده خرید - گردشگری بر اساس کاربری مختلط (تجاری لوکس، کافی شاپ، رستوران، قهوهخانه سنتی و ...)</p>	<p>پالایش فعالیتی و عملکردی مرکز شهر</p>	<p>✓انتقال و جابجایی فعالیتهای و عملکردهای ناهمخوان و بزرگ مقیاس شهری (پادگان، زندان و ...)</p> <p>✓انتقال و جابجایی فعالیتهای با سطوح عملکردی پایینتر به سایر هستهها و مراکز فرعی شهری</p> <p>✓ارتقاء کمی و کیفی فعالیتهای و فضاهای مسکونی و جلوگیری از جایگزینی آن توسط فعالیتهای غیر مسکونی</p> <p>✓تقویت، گسترش و ایجاد فضاهای شهری چند منظوره (کاربری مختلط)</p>	<p>تعدیل در نظام کاربری زمین</p>
<p>✓تکمیل نیازهای خدماتی ساکنین</p> <p>✓جانمایی و طراحی عناصر و کاربریهای ویژه تفریحی در حریم رودخانه خرماآباد (پارک، کافی شاپ، قهوهخانه سنتی و ...)</p>	<p>استقرار عملکردها و فضاهای مورد نیاز شهروندان</p>	<p>✓تقویت عملکردی محورها و کانونهای عمده فعالیت - عملکرد هم پیوند با منابع و عناصر عمده گردشگری</p> <p>✓بهبود کیفیت فعالیتهای خدمات، تجاری، گردشگری و ...</p>	

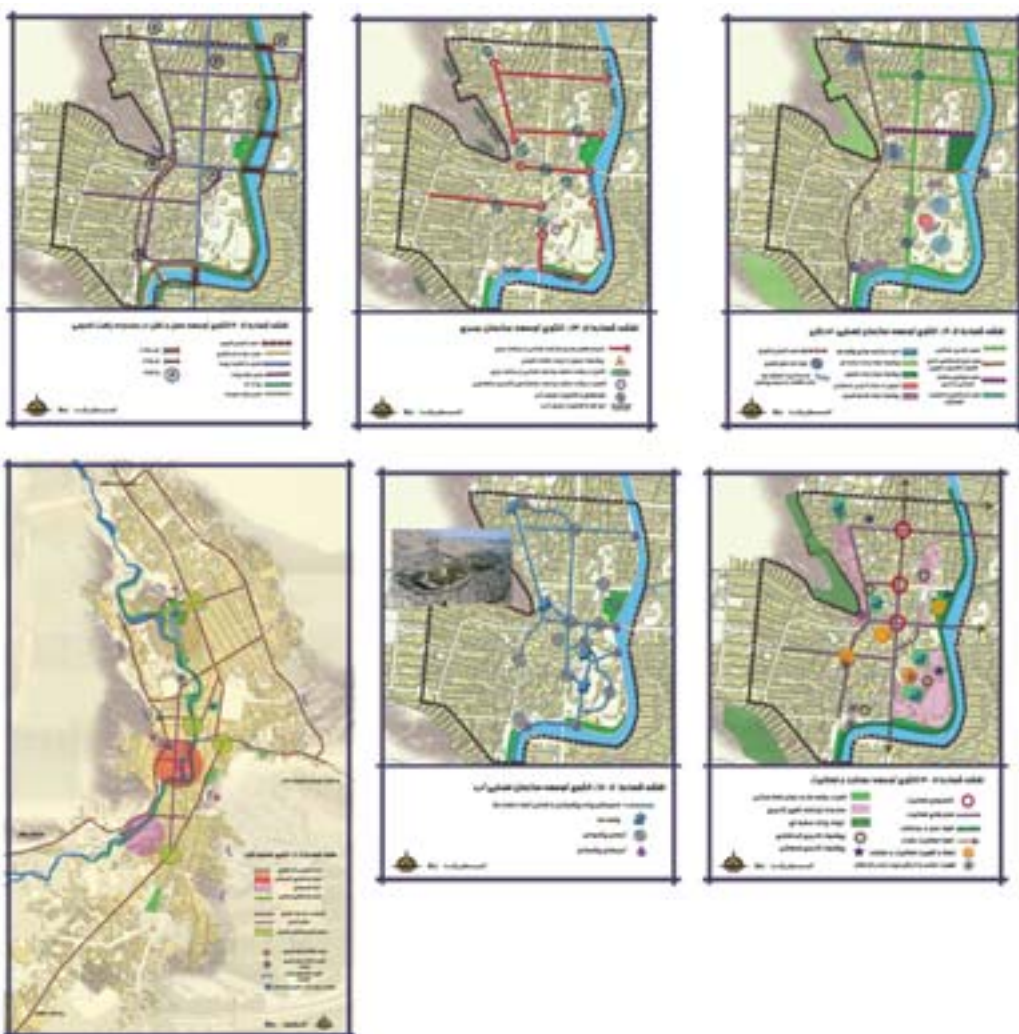
<p>✓کاهش نقش ترافیکی و عبوری خیابان امام خمینی و دیگر خیابانهای پر تراکم مرکز شهر و افزایش نقش دسترسی آنها</p> <p>✓ایجاد مسیر ویژه اتوبوسرانی در خیابان امام خمینی به منظور افزایش نقش سیستم حمل و نقل همگانی و ارتباط آن با سیستم حرکت پیاده</p> <p>✓تقلیل نقش ترافیکی معابر موجود در مرکز شهر به معابر دسترسی و داخلی با تأکید بر عنصر پیاده</p> <p>✓احداث پارکینگهای مورد نیاز در مرکز شهر به خصوص در جدارههای بیرونی آن</p> <p>✓تغییر مقطع عرضی خیابان امام خمینی، خیابان مجاهدین و خیابان شهدا با هدف کاهش نقش حرکت سواره و تقویت حرکت پیاده</p> <p>✓اعمال محدودیت توقف خودروها در کنار خیابان که منجر به کاهش تصادفات و راهبندان و بهبود کیفیت هوا در مرکز شهر خواهد شد.</p>	<p>کاهش تراکم ترافیک در مرکز شهر</p>	<p>✓تغییر الگوی حرکت در محدوده (از سواره به عمدتاً پیاده)</p> <p>✓تغییر الگوی سفر در محدوده (از وسایل نقلیه شهری به سیستم حمل و نقل همگانی)</p>	<p>تسهیل جریان ترافیک و کاستن از تراکم ترافیک</p>
<p>✓طراحی و ایجاد مسیرهای ویژه دوچرخهسواری و عابر پیاده در طول رودخانه خرماآباد به منظور دسترسی سریع و پاک به مرکز شهر</p> <p>✓تقویت و تجهیز محورهای شرقی - غربی با تأکید بر عابر پیاده</p> <p>✓تغییر کاربریهایی که از نظر زمانی با ساعت اوج ترافیک در مرکز شهر در تداخل هستند</p> <p>✓تعریض پلهای موجود بر روی رودخانه خرماآباد به منظور روانی تردد سواره و پیاده (پل شهدا، پل فرهنگ و ... به غیر از پلهای تاریخی حاجی و صفوی)</p> <p>✓تغییر مسیر خیابان ۳۶ متری طرح تفصیلی منطبق بر خیابان ۱۷ شهریور و حافظ امروزی به بافت شهری همجوار ۱۷ شهریور و خیابان پاسداران</p>	<p>برقراری دسترسی مناسب به مرکز شهر</p>	<p>✓تقویت و تجهیز سیستم حمل و نقل همگانی و تقویت و گسترش فضاهای پیاده</p> <p>✓کاهش مشکلات پارکینگ و وسایل نقلیه به واسطه ایجاد و جانمایی پارکینگ</p> <p>✓به واسطه ایجاد و جانمایی پارکینگ</p>	
<p>✓تقویت نقش تحرک پیاده در پلهای صفوی (گپ) و حاجی</p> <p>✓ایجاد پلهای عابر پیاده جدید بر روی رودخانه خرماآباد</p> <p>✓پیاده اعلام کردن خیابان فلکالافلاک به عنوان یکی از مسیرهای اصلی ورودی به قلعه فلکالافلاک</p> <p>✓شناخت گرههای مهم شهری در داخل و همجوار مرکز شهر به منظور طراحی ویژه بر اساس توجه به عنصر پیاده</p>	<p>تقویت سیستم حمل و نقل عابر پیاده</p>		

سازمان بصری، ساختار عملکرد و فعالیت و نظام حمل و نقل طرح ریزی شده است. بدیهی است جمع بست الگوهای توسعه در هر یک از رشته‌های فکری فوق، شکل گیری الگوی توسعه ترکیبی در محدوده مورد مطالعه را تحقق می‌بخشد.

توسعه و سیاستگذاری را فراهم می‌کنند. بر این اساس الگوی توسعه «ساماندهی سیمای بافت قدیم شهر خرم‌آباد» شامل رهنمودها و خط‌مشی‌های مطالعات و نظام‌های مختلف فکری است. در اینجا، الگوی توسعه طرح بر اساس سازمان فضایی- ادراکی، سازمان کالبدی،

۱- الگوی توسعه در این قسمت الگوهای توسعه در دو مقیاس کلان و خرد به شرح زیر بیان می‌شود:

۱-۱-۷ الگوی توسعه کلان مجموعه اهداف خرد و سیاستهای اجرایی، زمینه و بستر شکل گیری الگوی

دستورالعمل طراحی (Design Brief)

این راهنما به دستورالعمل‌های خاص یک محل به عنوان دستورالعمل توسعه اشاره دارد.

دستورالعمل طراحی سازمان فضایی - ادراکی

- سیاست ۱: تکمیل و حفاظت از جداره سبز و کانال‌های هدایت آب چشمه‌ها در معابر به عنوان یک وجه مشخصه ویژه در سطح شهر
- دستورالعمل طراحی ۱: به کارگیری از آب چشمه‌ها جهت ایجاد آبنا و فواره در معابر و فضای شهری
- دستورالعمل طراحی ۲: پیش‌بینی تمهیداتی جهت امکان تماس مستقیم مردم با آب و لمس آن
- سیاست ۲: ارتقاء کیفیت عناصر طبیعی موجود در مرکز شهر و تقلیل

- دستورالعمل طراحی ۱: حذف کاربریهای ناسازگار از لبه رودخانه
 - دستورالعمل طراحی ۲: فعالیتهای مرتبط با آب نظیر ماهیگیری، قایقرانی در لبه رودخانه ضروری است
 - دستورالعمل طراحی ۳: تعیین و تجهیز محلهایی برای دسترسی مستقیم به آب
 - سیاست ۴: باز تعریف و تأکید بر عناصر نشانه‌ای بافت قدیم
 - دستورالعمل طراحی ۱: عناصر نشانه‌ای بایستی دارای نورپردازی مناسب باشند
 - دستورالعمل طراحی ۲: هر گونه ساخت و ساز بایستی دارای ارتفاع مناسب و مجاز را داشته باشند طوری که اهمیت
- عناصر مغل و تخریب کننده آنها
- دستورالعمل طراحی ۱: استفاده از پوشش گیاهی بومی در معابر و فضای شهری
 - دستورالعمل طراحی ۲: جلوگیری راکد ماندن آب در فصول کم آب
 - دستورالعمل طراحی ۳: حفاظت از درختان توسط تدابیر کالبدی به ویژه در محلهای تجمع و جلوگیری از نابودی آنها
 - سیاست ۳: تقویت میان محیط طبیعی و فضاهای شهری به وسیله لبه‌برداری از این عناصر (کوه پاسنگر، رودخانه خرم‌آباد و...)

عناصر نشانه‌ای را تضعیف ننماید

- سیاست ۵: تقویت عناصر بصری و ادراکی موثر در بازشناسی بافت قدیم
 - دستورالعمل طراحی ۱: بدنه‌های بناهای بارزش بایستی نورپردازی شوند
 - دستورالعمل طراحی ۲: نصب تیر برق و کلیه تأسیسات شهری در معرض دید یا در محل تجمع شهروندان مجاز نمی‌باشد
 - دستورالعمل طراحی ۳: کلیه نقاط خاطره‌انگیز و با ارزش فرمال، عملکردی، معنایی، برای شهروندان در فضای شهری باید حفظ و تقویت شود.
 - سیاست ۶: شناسایی و حفاظت فعال از بخش‌های قابل نگهداری و هویت ساز بافت قدیم
 - دستورالعمل طراحی ۱: هرگونه ساخت و ساز، مرمت و تغییر می‌بایستی جنبه تاریخی و بار خاطراتی محل را حفظ و تقویت نماید
 - دستورالعمل طراحی ۲: دروازه‌های قدیمی باید به صورت نمادین با الهام از معماری گذشته احیا شوند.
 - سیاست ۷: تقویت کانون‌ها و گره‌های مهم فعالیت سبزه‌میدان
 - دستورالعمل طراحی ۱: پیوستگی و محصوریت سبزه میدان باید تامین شود.
 - دستورالعمل طراحی ۲: در طراحی معماری از اصول بنیادین معماری باید الهام گرفته شود.
- دستورالعمل طراحی سازمان کالبدی
- سیاست ۱: ساماندهی و طراحی مسیر ورودی قلعه فلک‌الافلاک
 - دستورالعمل طراحی ۱: مسیر ورودی قلعه بایستی دارای نورپردازی مناسب و با همخوان با کاراکتر قلعه باشد
 - دستورالعمل طراحی ۲: ایجاد مبلمان مناسب و برگرفته از صخره و سنگ در طول مسیر ورودی قلعه
 - سیاست ۲: حفاظت و بهره برداری از عناصر و محدوده‌های با ارزش کالبدی

به عنوان خطوط راهنما و الگو

- دستورالعمل طراحی ۱: بهره‌گیری از بنای بارزش دانشگاه لرستان به عنوان خطوط راهنما و الگو در توسعه جدید
- دستورالعمل طراحی ۲: ساختمان‌هایی که از نظر کالبدی مغایر با کاراکتر قلعه می‌باشند، می‌بایستی تدریجاً حذف و در صورت عدم امکان حذف آنها، ناماسازی مجدد گردند
- سیاست ۳: آزاد سازی جداره کالبدی چشمه‌ها

- دستورالعمل طراحی ۲: پرهیز از ساخت و ساز در حریم چشمه‌ها و بر روی مسیر آنها
- سیاست ۴: توجه به محصوریت و پیوستگی بدنه فضای شهری
- دستورالعمل طراحی ۱: با طراحی عناصر کالبدی از به وجود آمدن فضاهای رها شده اجتناب شود.
- دستورالعمل طراحی ۲: در طراحی به مقیاس ارتفاعی حریم قلعه توجه شود.
- دستورالعمل طراحی ۳: با شکست خط آسمان می‌توان بر محل ورودی میدان تاکید کرد
- سیاست ۵: استفاده از نظم پر و خالی (حجم و توده) در شکل دهی به فضای شهری
- دستورالعمل طراحی ۱: با طراحی

مناسب از به وجود آمدن فضای رها شده ممانعت شود.

- دستورالعمل طراحی ۲: با طراحی بازشوهای مناسب ارتباط درون و برون میدان حفظ شود.

- دستورالعمل طراحی ۳: جهت ایجاد محصوریت لبه‌های پر در بر میدان و فضای شهری قرار گیرند.

- سیاست ۶: توجه به مقیاس انسانی در افزایش حس مکان.

- دستورالعمل طراحی ۱: در طراحی به مقیاس انسانی توجه شود.

- دستورالعمل طراحی ۲: کاربری های مورد نیاز افراد بازدید کننده در نظر گرفته شود.

- دستورالعمل طراحی ۳: با استفاده از پوشش گیاهی تلاش شود ضمن تامین محصوریت و پیوستگی جداره ها مقیاس انسانی نیز رعایت شود.

- دستورالعمل طراحی ۴: با استفاده از مبلمان شهری مناسب فضای با مقیاس انسانی ساخته شود

- سیاست ۷: ایجاد تنوع در فضای شهری با توجه به گونه و نحوه استقرار کالبد از فضا

- دستورالعمل طراحی ۱: از دانه‌بندی‌های متفاوت با توجه به زمینه استفاده شود.

- دستورالعمل طراحی ۲: در جداره میدان با توجه به کم بودن ارتفاع از دانه‌بندی درشت دانه استفاده نشود.

- دستورالعمل طراحی ۳: با استفاده از جلوآمدگی و عقب‌رفتگی ساختمان می‌توان در کالبد جداره تنوع ایجاد کرد.

- دستورالعمل طراحی ۴: با شکست در خط ساختمان از به وجود آمدن درشت دانه ها ممانعت شود.

- سیاست ۸: تأمین دسترسی‌های لازم از خیابانهای هم‌جوار به محدوده طراحی

- دستورالعمل طراحی ۱: در شاخص نمودن ورودی‌ها از عناصر نشانه‌ای طبیعی یا مصنوع استفاده شود

- دستورالعمل طراحی ۲: تلاش شود که این دسترسی‌ها به دیدهای مهم در سطح فضای شهری باز شود.

دستورالعمل طراحی سازمان بصری

- سیاست ۱: تدوین برنامه برای ساماندهی سیمای جداره‌ها در خیابان‌های اصلی و فضای شهری

- دستورالعمل طراحی ۱: جداره‌سازی معابر با توجه به الگوهای بومی

- دستورالعمل طراحی ۲: طراحی جداره نیمه صلب (رواق) در معابر منتهی به رودخانه

- دستورالعمل طراحی ۳: کلیه سطوح قابل رؤیت بایستی ناماسازی شوند.

- سیاست ۲: تدوین برنامه برای ساماندهی سیمای زمین در خیابان‌های اصلی و فضای شهری

- دستورالعمل طراحی ۱: ایجاد تمهیداتی جهت دسترسی راحت معلولین به معابر و فضای شهری

- دستورالعمل طراحی ۲: طرح کفسازی باید منطبق بر فرم هندسی فضا باشد

- دستورالعمل طراحی ۳: استفاده از مصالح مرغوب و مناسب و غیرلغزنده در کفسازی

- دستورالعمل طراحی ۴: کفسازی بتن درجا و آسفالت مجاز نمی‌باشد

- دستورالعمل طراحی ۵: استفاده از آب‌نما، فضای سبز به صورت باغچه و عنصر مرکزی با الگوی باغ ایرانی طراحی شود.

- سیاست ۳: تدوین برنامه برای ساماندهی سیمای بام در خیابان‌های اصلی و فضای شهری

- دستورالعمل طراحی ۱: کلیه ساخت و سازهای جدید بایستی دارای پلان بام طراحی شده و همخوان باشند

- دستورالعمل طراحی ۲: استفاده از سقف‌های شیب‌دار قاجاری می‌تواند به ایجاد خط آسمان کمک کند.

- دستورالعمل طراحی ۳: تأسیسات

بناهای مجاور قلعه نباید قابل دید باشد

سیاست ۴: آمیزش و لبه‌زدایی تپه با محیط پیرامون
 ■ دستورالعمل طراحی ۱: استفاده از پوشش گیاهی بومی جهت زیباسازی منظر

■ دستورالعمل طراحی ۲: استفاده از فضای سبز پلکانی در تعامل با محور امام خمینی
 ■ دستورالعمل طراحی ۳: حضور آب با فرم نمادین

■ دستورالعمل طراحی ۴: پیش‌بینی فضاهای مکث و نشستن

سیاست ۵: استفاده از عنصر آب در طراحی محورهای پیاده
 ■ دستورالعمل طراحی ۱: بهره‌گیری از عنصر آب در طراحی منظر و منظرسازی در معابر و فضای شهری

■ دستورالعمل طراحی ۲: ایجاد فرم‌ها و منظرهای متنوع از طریق بازی با آب و آبنماها و فواره‌های فانتزی

■ دستورالعمل طراحی ۳: نورپردازی آبنماها و فواره‌ها ضروری است

سیاست ۶: حفظ دید به قلعه فلک‌الافلاک و رودخانه و کوه‌های اطراف

■ دستورالعمل طراحی ۱: توجه به ارتفاع ساخت و سازهای جدید با توجه به حریم قلعه (نباید از ۲ تا ۳ طبقه تجاوز کند)

■ دستورالعمل طراحی ۲: گشودگی معابر جهت دید به رودخانه و کوه‌های اطراف و رمز آلودگی معابر

■ سیاست ۷: ایجاد نقاط مکث و

حرکت در طول مسیر
 ■ دستورالعمل طراحی ۱: طراحی با استفاده از گشایش و قبض‌های کالبدی و نقاط مکث و حرکت طراحی شوند

■ دستورالعمل طراحی ۲: نقاط مکث توسط عناصر نشانه‌ای تقویت شود.

■ دستورالعمل طراحی ۳: در طراحی تلاش شود که نقاط مکث در کنار عناصر شاخص ساختار فضایی طراحی شوند تا این عناصر بهتر درک شوند

دستورالعمل طراحی عملکرد و فعالیت

سیاست ۱: بهسازی و نوسازی فعالیتی مرکز شهر (همخوان کردن فعالیت با کالبد)

■ دستورالعمل طراحی ۱: فعالیت فضای شهری اطراف قلعه به فعالیت گردشگری- تفریحی- فرهنگی تغییر یافته می‌یابد

■ دستورالعمل طراحی ۲: حضور باجه‌های مطبوعات، گل‌فروشی، اطلاعات و دست فروش‌ها باعث پویایی فضای شهری می‌شود

■ دستورالعمل طراحی ۳: تسهیلات لازم جهت برگزاری نمایشگاه‌های روباز ادواری (نهادهای دولتی، مردمی)، اجرای موسیقی و معرکه‌گردانی - در اوقاتی غیر از مراسم و گردهمائی‌های ملی و مذهبی- فراهم گردد

■ دستورالعمل طراحی ۴: فعالیتها و کاربریهای مستقر در فضای شهری نباید اهمیت قلعه را تضعیف نماید

سیاست ۲: باز تعریف و تکمیل فعالیتها به گونه‌ای که فضا در تمامی طول ساعات فعال

- شبانه‌روز دارای فعالیت باشد
- سیاست ۴: تغییر کاربردی عناصر کالبدی بارزش و همخوان با نیازهای فراغتی شهروندان
- دستورالعمل طراحی ۱: استقرار حداقل یک کاربری فعال در شب مانند رستوران و سینما و... در هر یک از بدنه‌های فضای شهری الزامی است
- دستورالعمل طراحی ۲: بستر فضایی لازم برای حضور فعالیتهای دستفروشی معرکه‌گیری و... در فضای شهری پیش‌بینی شود
- سیاست ۳: زمینه سازی به منظور ایجاد افزایش حضور افراد در مرکز شهر
- دستورالعمل طراحی ۱: ایجاد سیاست ۵: احیاء و ارتقاء

- بناهایی چون فرهنگسرا رستوران کتابخانه در فضای شهری باعث حضور افراد می‌شود
- دستورالعمل طراحی ۱: در جداره میدان با توجه به کم بودن ارتفاع از دانه‌بندی درشت استفاده نشود
- دستورالعمل طراحی ۲: فعالیت جاذب در بدنه تعبیه شود
- دستورالعمل طراحی ۳: علائم راهنما و مبلمان شهری مناسب ضروری است
- عملکردی فضای شهری سبزه‌میدان و ...
- دستورالعمل طراحی ۱: در جداره میدان با توجه به کم بودن ارتفاع از دانه‌بندی درشت استفاده نشود
- دستورالعمل طراحی ۲: فعالیت جاذب در بدنه تعبیه شود
- دستورالعمل طراحی ۳: علائم راهنما و مبلمان شهری مناسب ضروری است

سیاست ۶: انتقال و جابجایی فعالیتهای ناهمخوان همجوار تپه

دستورالعمل طراحی ۱: انتقال پادگان امام حسین و زندان از اطراف قلعه به مکان مناسب

دستورالعمل طراحی ۲: جابجایی دانشگاه لرستان به خارج شهر

سیاست ۷: انتقال و جابجایی کاربری‌های غیر ضروری مستقر در مرکز شهر

دستورالعمل طراحی ۱: انتقال کاربری‌های درشت دانه و با مقیاس فراشهری و کلان از محدوده به مکان دیگر

دستورالعمل طراحی ۲: تغییر کاربری‌هایی که از نظر زمانی با ساعت اوج ترافیک در مرکز شهر در تداخل هستند

سیاست ۸: جانمایی و طراحی عناصر و کاربری‌های ویژه تفریحی در حریم رودخانه خرم‌آباد

دستورالعمل طراحی ۱: پیش‌بینی کاربری‌های جاذب جمعیت مانند کافی‌شاپ، قهوه‌خانه و... در ساحل رودخانه

دستورالعمل طراحی ۲: ساخت محله‌هایی برای بازی بچه‌ها با آب و ایجاد فواره‌های خیس کننده و آبنا‌های فانتری

سیاست ۹: گسترش و تجهیز پارک‌های شهری

دستورالعمل طراحی ۱: استفاده از میلمان شهری مناسب با مقیاس انسانی

دستورالعمل طراحی ۲: پیش‌بینی کاربری‌های تفریحی- فرهنگی در پارک شهر

دستورالعمل طراحی ۳: بهره‌گیری از آب چشمه‌ها در تجهیز پارک جهت سرزندگی فضای آن

دستورالعمل طراحی سازمان حمل و نقل

سیاست ۱: تقلیل و ساماندهی حرکت سواره در محدوده با هدف کاهش آلودگی هوا، آلودگی صوتی و ...

دستورالعمل طراحی ۱: ایجاد مسیر ویژه اتوبوسرانی در خیابان امام خمینی به منظور افزایش نقش سیستم حمل و نقل همگانی و ارتباط آن با سیستم حرکت پیاده

دستورالعمل طراحی ۲: اعمال محدودیت توقف خودروها در کنار خیابان که منجر به کاهش تصادفات و راهبندان و بهبود کیفیت هوا در مرکز شهر خواهد شد.

دستورالعمل طراحی ۳: پیاده اعلام کردن خیابان فلک‌الافلاک به عنوان یکی از مسیرهای اصلی ورودی به قلعه فلک‌الافلاک

دستورالعمل طراحی ۴: کاهش نقش ترافیکی و عبوری خیابان مجاهدین اسلام و تقویت حرکت پیاده

راهنمای طراحی ۵: تغییر نقش خیابان ساحلی غربی به نقش دسترسی محلی- گردشگری

دستورالعمل طراحی ۶: تقویت نقش تحرک پیاده در پله‌های صفوی (گپ) و حاجی

دستورالعمل طراحی ۷: استفاده از مسیرهای ویژه دوچرخه‌سواری و عابر پیاده به منظور دسترسی سریع و پاک به مرکز شهر

سیاست ۲: ایمن سازی حرکت پیاده تمهیدات کالبدی

دستورالعمل طراحی ۱: استفاده از کفسازی مناسب و غیرلغزنده

دستورالعمل طراحی ۱: پرهیز از اختلاف سطح و استفاده از شیب

دستورالعمل طراحی ۳: توجه به حرکت آسان و راحت افراد معلول در طرح کفسازی

دستورالعمل طراحی ۴: ایجاد پله‌های عابر پیاده جدید و ایمن بر روی رودخانه خرم‌آباد

سیاست ۳: تعریف و ایجاد محور پیاده گردشگری- ساحلی در جوار رودخانه خرم‌آباد

دستورالعمل طراحی ۱: طراحی محور به صورت ارگانیک و طبیعی و همخوان با حرکت رودخانه

دستورالعمل طراحی ۲: پیش‌بینی میلمان شهری مناسب و مکانهای استراحت و نشستن و...

دستورالعمل طراحی ۳: استفاده از پوشش گیاهی بومی و سایه‌انداز و...

دستورالعمل طراحی ۴: در نظر گرفتن کاربری‌های مرتبط با گردشگری مانند رستوران، فست فود و... در طول مسیر

دستورالعمل طراحی ۵: ایجاد فضاهایی جهت بازی با آب و لمس آن و ورزش‌های آبی مانند قایقرانی و ماهیگیری و...

سیاست ۴: ایجاد مسیر ویژه دوچرخه سواری در جوار رودخانه خرم‌آباد

دستورالعمل طراحی ۱: طراحی مسیر به صورت ارگانیک و طبیعی و همخوان با حرکت رودخانه باشد

دستورالعمل طراحی ۲: استفاده از علائم و تابلوها در محل تقاطع با خیابان

دستورالعمل طراحی ۳: در نظر گرفتن مکانی جهت اجاره و کرایه دوچرخه در مجاورت رودخانه

سیاست ۵: احداث پارکینگ‌های مورد نیاز در محدوده

دستورالعمل طراحی ۱: احداث پارکینگ ویژه گردشگری در فضای شهری مورد نظر

دستورالعمل طراحی ۲: احداث پارکینگ در لایه اول مجاز نمی‌باشد

گونه‌های گیاهی سازگار با آب و هوای شهر تهران

هومن بهمن‌پور

گروه مهندسی منابع طبیعی - محیط زیست، دانشگاه آزاد اسلامی شاهرود

بهرنگ سلاجقه

گروه علوم محیط‌زیست، دانشکده محیط‌زیست و انرژی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران

یافتگی جوامع مطرح می‌باشد. موفقیت اجرای طرح‌های حفظ و توسعه فضای سبز، منوط به رعایت مواردی همانند: هدف، نوع فضای سبز، عملیات اجرایی، وضعیت آب و هوایی منطقه، حالت توپوگرافی منطقه، خاک‌شناسی و انتخاب گونه می‌باشد. انتخاب گونه مناسب از اساسی‌ترین بخشهای طرح‌های فضای سبز است، که در این مقاله نیز بر همین موضوع و انتخاب گونه مناسب درختی و یا درختچه‌ای برای کاشت در فضاهای باز شهر تهران تاکید گردیده است.

مواد و روش‌ها:

- مواد و وسایل مورد نیاز:

تعیین شاخص‌ها و معیارهای انتخاب گونه‌ها

- رایانه شخصی

- نرم‌افزارهای Excel, Word, Photoshop

روش کار:

همانگونه که بیان گردید، انتخاب صحیح گونه‌ها از اساسی‌ترین قسمت‌های طرح‌های فضای سبز محسوب می‌گردد. انتخاب گونه مناسب نه تنها از نظر موفقیت استقرار فضای سبز حائز اهمیت است، بلکه از نظر اقتصادی نیز می‌توان با انتخاب بهترین گونه

گسترش روزافزون شهرها در کلیه کشورهای جهان و از جمله در ایران، از پیامدهای غیرقابل اجتناب عصر دانش و فناوری به شمار می‌رود.

امروزه گسترش شهرها و بویژه شهرهای بزرگ در جهان سوم، موجب تشدید عوارض منفی توسعه شهری است، که تشدید آلودگیهای محیط از مهمترین آنها به شمار می‌رود. رشد و توسعه روزافزون شهرنشینی با گسترش کالبدی شهرها رابطه مستقیم دارد. توسعه فیزیکی شهرها دوری از طبیعت و قطع رابطه انسان را با محیط‌زیست طبیعی موجب می‌شود. توسعه بی‌رویه و ناپایدار شهری، باعث افزایش حاشیه‌نشینی، تخریب نواحی سبز شهری و بالا رفتن تقاضا برای زمین شهری می‌گردد، که خود زمینه‌ساز از بین رفتن فضاهای سبز درون شهری و تغییر کاربری این گونه اراضی است. فضای سبز، که بخشی از سیمای شهر را تشکیل می‌دهد، به عنوان یکی از پدیده‌های واقعی از نخستین مسایلی است که انسان همواره با آن در تماس بوده و خواهد بود. این مقوله دارای ابعاد زیست‌محیطی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و کالبدی می‌باشد. اهمیت فضاهای سبز در محیط شهری تا آن حد است که بعنوان یکی از شاخص‌های توسعه

در هزینه‌های مربوط به تهیه نهال، عملیات کاشت، آبیاری و ... صرفه‌جویی نمود. در این پژوهش؛ ابتدا با بررسی اسناد و مدارک موجود، اقدام به تعیین وضعیت موجود فضای سبز شهر تهران گردید. سپس؛ با مطالعات کتابخانه‌ای و بررسی نتیجه پژوهش‌های صورت گرفته (خراسانی، ۱۳۶۵، ۱۳۸۲)، (صانعی، ۱۳۷۴) و (Mcperson, ۱۹۹۹) شرایط زیست گونه‌های گیاهان مورد بررسی قرار گرفته و براساس شناخت عوامل تنش، شرایط زیست

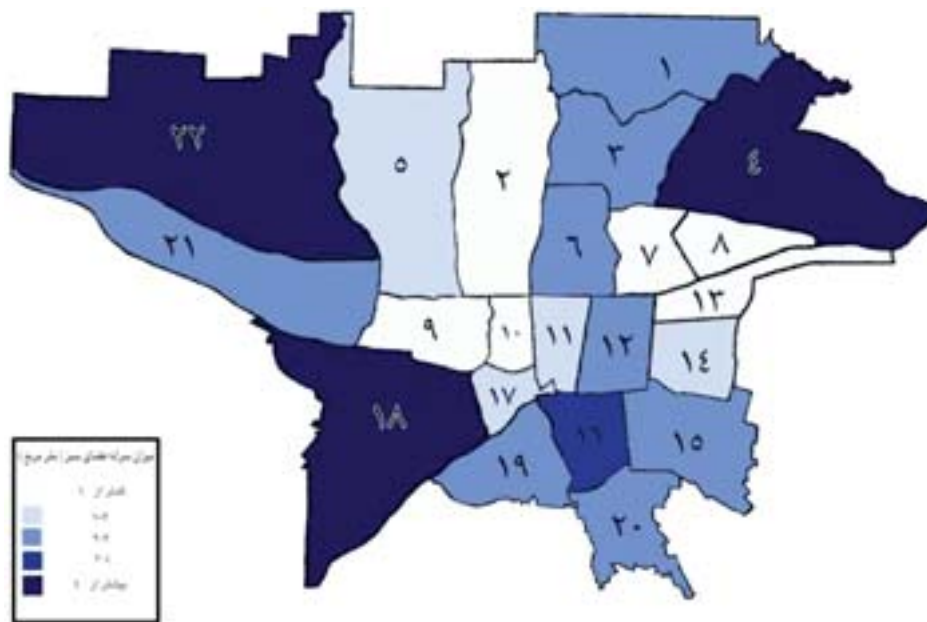
و خصوصیات تعدادی از گیاهان مختلف، اقدام به تهیه فهرستی از گیاهان انتخابی گردید. این گیاهان شامل گیاهان بومی و غیر بومی بوده‌اند. به منظور تهیه فهرست اولیه گیاهان و نیز تعیین معیارهای انتخاب، در اولین گام؛ از مطالب و اسناد و مدارک موجود (داخلی و خارجی) بهره‌گیری گردیده و در مرحله دوم؛ به منظور تکمیل شاخص‌ها، از طریق فن دلفی (Delphi) و با مراجعه به آراء کارشناسان، این مهم صورت پذیرفته است (جدول شماره ۱).

جدول شماره (۱): شاخص‌های تعیین شده جهت انتخاب گونه مناسب با شرایط آب و هوایی تهران

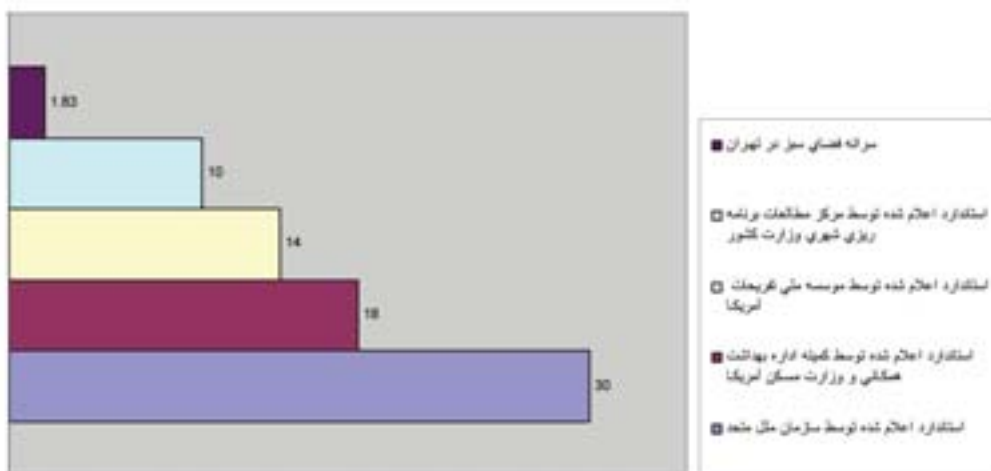
معیار اصلی	معیار فرعی	توضیحات
اکولوژیکی	شرایط زیستگاه گونه	نیاز آبی خیلی زیاد (روزانه حداقل ۱۱ میلیمتر) نیاز آبی زیاد (روزانه حدود ۹ میلیمتر) نیاز آبی متوسط (روزانه حدود ۶ میلیمتر) نیاز آبی کم (روزانه حدود ۴ میلیمتر)
	توقع اکولوژیکی گونه	پرتوقع / کم توقع
	وضعیت ریشه دوانی	سطحی / عمقی (کمتر و یا بیشتر از ۰/۵ متر)
	مقاومت در برابر عوامل جوی	حساس / مقاوم (تحمل رنج حرارتی ۱۵- تا ۴۰+ درجه سانتیگراد)
	مقاومت در برابر آفات	حساس / مقاوم
	مقاومت در برابر امراض	حساس / مقاوم
	نیاز نوری	نورپسند: نیاز به نور طبیعی ۱۰۰٪ حدواسط: نیاز به نور طبیعی ۵۰-۱۰۰٪ سایه پسند: نیاز به نور طبیعی، حداکثر ۵۰٪
	مقاومت در برابر شوری آب و خاک	حساس / مقاوم
	مقاومت در برابر آلودگی هوا	حساس / مقاوم (ازن، اکسیدهای گوگرد، اکسیدهای ازت، گرد و غبار، مونوکسید کربن)
	مقاومت در برابر آلودگی هوا	حساس / مقاوم (خاکهای آهکی، شور، اسیدی خشک، اسیدی قلبیایی، شنی، رسی، مرطوب)
	نوع پوشش	همیشه سبز / خزان پذیر
	وضعیت تاج درخت	باز / متراکم
	اجتماعی- کارکردی	سایه اندازی
وضعیت استحکام گونه در برابر باد و طوفان		کم / زیاد
وضعیت گونه از لحاظ انتشار گرده و ذرات آلرژی‌زا		الوان / ساده
رنگ گونه		مناسب / نامناسب
کاهش آلودگی صوتی		مناسب / نامناسب
کاهش آلودگی هوا		مناسب / نامناسب
رویش سالیانه		تنه اصلی: بیش از ۱ مترمکعب تاج: بیش از ۰/۳ مترمکعب ریشه: بیش از ۰/۱ مترمکعب

Platanus orientalis
 Pinus eldarica
 Cupresus arizonica
 Ulmus carpiniifolia
 Fraxinus rotundifolia
 Salix babylonica
 Salix excelasa
 Robinia pseudacasia
 Ajlantus grandulosa

نتایج:
 نتایج حاصل از بررسی وضعیت فعلی فضای سبز شهر تهران، حاکی از آن است که میزان سرانه فضای سبز شهری در تهران، از نسبت مناسبی برخوردار نمی‌باشد و با رقمی در حدود ۱/۸۳ مترمربع با استانداردهای جهانی (نمودار شماره ۱)، اختلاف فاحشی دارد. نقشه شماره (۱) میزان سرانه فضای سبز شهری در نقاط مختلف شهر تهران را نشان می‌دهد. همچنین؛ مهمترین و بیشترین گونه‌های درختی تشکیل دهنده فضای سبز شهر تهران عبارتند از:

نقشه شماره (۱)؛ سرانه فضای سبز شهری در مناطق مختلف شهر تهران

نمودار شماره (۱)؛ مقایسه سرانه‌ی فضای سبز تهران (وضع موجود) با استانداردهای جهانی

بحث و نتیجه‌گیری:

نتایج نهایی حاصل از طرح، بیانگر آن است که با توجه به موقعیت مکانی منطقه، نوع هدف، میزان آب در دسترس و دیگر شرایط زیستی گیاه، می‌باید اقدام به تهیه و کاشت گونه‌های درختی در سطح شهر تهران نمود. براساس تطبیق معیارهای تدوین شده با گونه‌های گیاهی (درختی و درختچه‌ای) انتخابی، فهرست نهایی گیاهان پیشنهادی به شرح جداول (۳ و ۴) می‌باشد.

همچنین؛ توصیه می‌گردد که گونه درختی چنار، تنها در نقاط مرتفع (بالتر از ۱۰۰۰ متر) غرس گردد. مناطق شمال شرقی تهران و جنوب غربی تهران، به جهت جنس خاک منطقه (آهکی) به منظور کاشت درخت چنار مناسب نمی‌باشد. و نیز؛ در مناطق مرکزی شهر تهران که دارای بار آلودگی بیشتری می‌باشند (هوا، صدا و ...) کاربرد گیاهانی نظیر: افاقیا، زبان گنجشک، برگ نو، زربین و کاج توصیه می‌گردد (نقشه‌های ۳، ۴ و ۳).

جدول شماره (۲): گونه‌های درختی مناسب در برابر آلودگی هوای تهران

نام فارسی	نام لاتین
عرعر	<i>Ailanthus alissina</i>
ابریشم	<i>Albizia julibrissin</i>
داغداغان	<i>Celis avstruliss</i>
توت	<i>Mprus alba</i>

جدول شماره (۳): گونه‌های درختی و درختچه‌ای مناسب در برابر شوری

نام فارسی	نام لاتین
اقاقیا	<i>Robinia pseudoacacia</i>
زبان گنجشک	<i>Fraxinus excelsior</i>
برگ نو	<i>Ligustrum vulgare</i>
زربین	<i>Cupressus sempervirens</i>
کاج کاشفی	<i>Pinus longifolia Roxb</i>

پیوست‌ها:

کاج تهران

اقاقیا

ارغوان

جدول شماره (۴): گونه‌های درختی و درختچه‌ای با نیاز آبی کم و مناسب برای شهر تهران

نام فارسی	نام لاتین
سنجد	<i>Eleagnus angustifolia</i>
لیلیکی	<i>Gleditsa triacanthos</i>
بلوط	<i>Quercus rubra</i>
اقاقیا	<i>Robinia pseudoacacia</i>
چنار	<i>Platanus acerifolia</i>
غان	<i>Betula verrucosa</i>
زبان گنجشک	<i>Fraxinus excelsior</i>
بید	<i>Salix alba</i>
برگ نو	<i>Ligustrum vulgare</i>

نقشه شماره (۲): محدوده مناسب جهت کاشت درخت چنار در شهر تهران

نقشه شماره (۳): محدوده نامناسب جهت کاشت گونه کاج در شهر تهران

نقشه شماره (۴): محدوده مناسب جهت کاشت گیاهان سازگار با شرایط آلودگی هوا

منابع:

- ۱- ابراهیم‌زاد، حسین، ۱۳۸۱، بررسی پارامترهای برنامه‌ریزی و توسعه فضای سبز شهر تهران - منطقه یک، پایان نامه کارشناسی ارشد محیط زیست دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات
- ۲- اشترقی، جنگیز، ۱۳۸۰، عملکرد جنگلکاری شهری در جذب گازهای گلخانه‌ای، انتشارات سازمان پارکها و فضای سبز شهر تهران، مجموعه مقالات فضای سبز، جلد دوم
- ۳- امانی، م، ۱۳۷۵، جنگلداری شهری، انتشارات سازمان پارکها و فضای سبز شهر تهران، مجموعه مقالات فضای سبز، جلد دوم
- ۴- بررسی و مطالعه تپه ماهورهای شهر تهران جهت تبدیل آن به فضای سبز، ۱۳۷۴، انتشارات سازمان پارکها و فضای سبز شهر تهران
- ۵- بهمن‌پور، هومن، ۱۳۷۸، گزارش وضع موجود فضای سبز منطقه هفت شهرداری تهران، ناحیه ۴
- ۶- بهمن‌پور، ه، ۱۳۸۳، بررسی اثرات توسعه شهری بر فضای سبز شهر تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات
- ۷- بیژن‌زاد، محمد رضا، ۱۳۶۹، بررسی فضای سبز شهر تهران، انتشارات جهاد دانشگاهی
- ۸- حقوقی اصفهانی، حمید رضا، ۱۳۷۷، نقش افسات و بیماریهای گیاهی در تخریب فضای سبز شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد کشاورزی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات
- ۹- حکمتی، جمشید، ۱۳۷۵، طراحی باغ و پارک، انتشارات فرهنگ جامع، چاپ چهارم
- ۱۰- خراسانی، نعمت الله، ۱۳۸۲، ویژگیهای اکولوژیک برخی از درختان مناسب برای کاشت در تهران، انتشارات سازمان پارکها و فضای سبز شهر تهران، فصلنامه فضای سبز، جلد پنجم
- ۱۱- شریفه، درسای، ۱۳۷۲، آلودگی صوتی و فضای سبز، انتشارات سازمان پارکها و فضای سبز شهر تهران
- ۱۲- طباطبایی، محمد، ۱۳۷۱، کاج‌هایی که برای کاشت در استان تهران مناسب هستند، انتشارات سازمان پارکها و فضای سبز شهر تهران
- 13- Alaska Department of Natural Resources, 2001, **Trees and Forests improve the urban environment.**
- 14- Mcpherson, E.G. 1994, **chicagos urban forest ecosystems.**
- 15- Nowak, D.J. 1999, **Quantifying the impacts of trees: the chicago urban forest climate project**, the united states department of agriculture forest service, chicago.
- 16- WWW.City of Tehran .org
- 17- WWW. Tehranshar.com

رییس جمهور در ادامه سفرهای استانی هیات دولت وارد شیراز مرکز استان فارس شد. دکتر محمود احمدی نژاد در بدو ورود به فرودگاه شیراز مورد استقبال نماینده ولی فقیه در استان، استاندار و شماری از مقام های ارشد محلی استان فارس قرار گرفت.

دومین گام برای آبادانی استان فارس

حضور مردم نشان دهنده بهره گیری از همه فرصت ها برای پیشبرد آرمان ها است

رییس جمهور با تقدیر از مردم استان فارس برای استقبال از خادمان ملت خاطرنشان کرد: حضور مردم نشان می دهد که آنان از همه فرصت ها برای پیشبرد آرمان ها، زنده بودن، با نشاط بودن و مصمم بودن و خسته نشدن از تلاش برای ساختن بهره می گیرند. دکتر محمود احمدی نژاد پنجشنبه شب در پایان سفر دو روزه خود به استان فارس در نشست خبری با خبرنگاران، همدلی و ارائه تصویر درست از هر منطقه را از شرایط اصلی پیشرفت سریع دانست و تاکید کرد: باید همه توان ها برای ساختن کشور مجتمع و فزاینده شود و نوعی هم افزایی ایجاد گردد. اگر همدلی نباشد یک خانواده، شهرستان، کشور و وطن به جایی نمی رسد.

وی ارائه تصویر درست از هر منطقه از استان را ضروری برشمرد و آن را هنر رسانه خواند و خاطرنشان کرد: هرچه تصویر زیباتر باشد، انگیزاننده تر و عامل شوق و نشاط است و اگر چنین نباشد همه انگیزه ها را از بین می برد. رییس جمهور گفت: البته این موضوع بدان معنا نیست که رسانه نقد نکند، نقد هم بخشی از زیبایی هاست. برخی انتقادها انسان ها

صنعت، معدن و اشتغال بود که برخی برای تصویب نهایی برای جلسه ویژه هیات دولت ارجاع شد.

برگزاری نشست کارگروه های تخصصی آب، کشاورزی و مسکن استان فارس با حضور رییس جمهور

نشست کارگروه های تخصصی آب، کشاورزی و مسکن فارس برای بررسی چگونگی اجرای مصوبات دور نخست سفر و هم چنین ارائه پیشنهاد برای جلسه امروز هیات دولت برگزار شد. در این نشست وزیران مربوط درباره روند توسعه و پیشرفت استان در این حوزه ها و اعضای دولت نیز در مورد اجرای مصوبات دور نخست سفر گزارش دادند. براساس این گزارش، تامین اعتبار خط دوم آب رسانی به شیراز، تکمیل و بازسازی شبکه های آبیاری و زه کشی، طرح جامع بهبود و توسعه امور زیربنای آب و خاک و احداث ۱۵ هزار واحد مسکونی ارزان قیمت برای محرومان از جمله پیشنهاد های بررسی شده در کارگروه آب، مسکن و کشاورزی بود که دیشب مطرح و برای طرح در جلسه امروز دولت آماده شد.

رییس جمهور در پایان سفره دو روزه هیات دولت به استان فارس گفت:

تشکیل جلسه کارگروه های تخصصی صنعت، معدن و اشتغال استان فارس با حضور رییس جمهور

جلسه مشترک کارگروه های تخصصی صنعت، معدن و اشتغال استان فارس چهارشنبه شب با حضور دکتر محمود احمدی نژاد در محل استانداری فارس برگزار شد.

در این جلسه که با حضور وزرای مربوطه، مدیران استانی، مسئولین بانک ها، نمایندگان استان در مجلس شورای اسلامی و نمایندگان بخش خصوصی برگزار شد، روند پیشرفت و توسعه استان در حوزه های صنعت، معدن و اشتغال مورد بحث و بررسی قرار گرفت و در این زمینه تصمیمات لازم اتخاذ شد.

اجرای راهبردهای حمایت از صنایع موجود و بحرانی، تعیین طرح های جدید و نیمه تمام مصوب طرح آمایش، ایجاد دانشگاه صنایع و معادن و پژوهشگاه فنآوری اطلاعات، ایجاد سه شهرک تخصصی صنایع غذایی، آشامیدنی و دارویی، ارائه تسهیلات پلکانی اعتبارات بنگاه های زود بازده، ارائه تسهیلات و یارانه به طرح های زیربنایی بخش های کشاورزی و نوسازی صنایع و اختصاص وام های قرض الحسنه برای اجرای طرح اشتغال زایی از جمله موضوعات و پیشنهادات مورد بررسی در کارگروه

را متوقف و بی انگیزه می کند و در مقابل برخی انتقادهای فرد را تشویق می کند کار بیشتری انجام دهد.

دکتر احمدی نژاد مردم استان فارس را مردمی تمدن ساز و فرهنگ ساز خواند و اظهار داشت: حضور مردم نشان داد که یک تمدن بزرگ آرمانی در راه ملت پایه گذاری شده است. وی همچنین از علما و روحانیون و سایر دستگاه های محلی تقدیر کرد و گفت: نمایندگان استان در مجلس نیز دلسوزانه و فعال در نشست های بررسی مصوبات حضور داشتند تا مصوبات کاملتر و بهتر باشد. دکتر احمدی نژاد بخشی از ۲۳۰ مصوبه دومین نشست استانی هیات دولت در استان فارس را تشریح کرد.

با ۲۳۰ مصوبه در دور دوم سفرهای استانی صورت گرفت:

دومین گام بلند هیات دولت برای تسریع در عمران و آبادانی فارس
دومین دور سفر استانی هیات دولت به استان فارس با ۲۳۰ مصوبه برای شتاب بخشیدن به روند توسعه و آبادانی بیش از پیش این استان همراه شد. در این جلسه که به ریاست دکتر محمود احمدی نژاد و با حضور اعضاء هیات دولت و نمایندگان استان در مجلس شورای اسلامی در محل استانداری شهر شیراز به مدت بیش از ۶ ساعت برگزار شد، طرح و پروژه های مهمی برای افزایش سطح رفاه، توسعه، امنیت و آبادانی استان به تصویب رسید که اهم این مصوبه ها به شرح زیر است:

صنعت، معدن و اشتغال:

■ معافیت مالیاتی برای شهرکهای صنعتی، گردشگری و کشاورزی خارج از شعاع ۳۰ کیلومتری مرکز استان.
■ ایجاد منطقه ویژه اقتصادی شیراز (شهر سلامت).
■ کمک به تکمیل، توسعه و تجهیز پروژه نمایشگاه بین المللی استان فارس، پایانه صادراتی، مجموعه نمایشگاهی جهت دیو ماشین آلات صادراتی و پایانه

صادراتی فرش مناسب با پیشرفت پروژه حداکثر به میزان ۱۲,۵٪ سرمایه گذاری بخش خصوصی و تعاونی.

■ صدور مجوز ایجاد بورس کالاهای کشاورزی در استان فارس.
■ کمک به ایجاد خوشه های صادراتی برای انجیر، خرما و محصولات ارگانیک شیرین بیان و گیاهان دارویی و فرش.
■ تهیه نقشه های ژئوشیمی استان در مقیاس ۱/۱۰۰۰۰ و ۱/۲۵۰۰۰ در نواحی مورد نیاز.
■ مطالعه و پیهنه بندی استان از نظر لرزه خیزی و رانش زمین.

■ اختصاص اعتبار جهت تجهیز آزمایشگاههای استاندارد در مرکز استان، شهرستانهای لارستان و اقلید.
■ احداث اداره استاندارد لارستان و اقلید.

■ ایجاد آزمایشگاه جامع صنایع غذایی، آشامیدنی، برق و الکترونیک استاندارد در شهرستان شیراز.
■ انجام مطالعه و ایجاد خوشه صنایع غذایی، دارویی، کنسرو سازی و آشامیدنی در استان فارس.
■ اجرای تصفیه خانه های شهرکهای صنعتی شیراز ۲، داراب، ممسنی نورآباد، مرودشت، سروسستان، خرم بید، سپیدان و ملوسجان در سالهای ۱۳۸۸، ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰.

■ اجرای ۶۰ طرح متوسط و بزرگ صنعتی و معدنی با سرمایه گذاری به میزان ۱۵۰۰۰ میلیارد ریال از محل طرح آمایش صنعت و معدن (شرکت ایران خودروی فارس).
■ تامین تسهیلات ارزی مورد نیاز فاز اول آلومینیوم جنوب (لامرد) از محل حساب ذخیره ارزی.

■ ایجاد شعبه دانشگاه صنایع و معادن با رشته های علمی-کاربردی از طریق دانشگاه صنایع و معادن ایران.
■ تکمیل خط تولید خودروی سنگین در سطح استان.

■ تقویت اعتبار زیرساختهای سایت منطقه ویژه صنایع انرژی بر لامرد.

■ تسریع در تهیه لایحه معافیت ۱۰ ساله مالیاتی برای واحدهای صنعتی جدید الاحداث در شهرکهای صنعتی در داخل شعاع ۳۰ کیلومتری مراکز استانها و ۱۵ ساله برای مناطق ویژه اقتصادی.

راه و حمل و نقل:

■ اجرای آزاد راه شیراز- اصفهان به نحوی که تا سال ۱۳۹۱ پروژه به اتمام برسد.

■ مطالعه و احداث ۸ تقاطع غیرهمسطح و ۲۰ زیرگذر در محورهای بزرگراهی و اصلی استان.

■ صدور مجوز پروازهای مستقیم از کشورهای مسلمان به فرودگاه های استان با هماهنگی سازمان هواپیمایی و شرکت های هوایی.
■ ادامه راه آهن شیراز- بوشهر- عسلویه به منطقه ویژه صنایع انرژی بر لامرد.

■ مطالعه و ایجاد راه آهن ارتباطی حوزه نفتی خوزستان به حوزه گازی استان فارس و عسلویه.

■ مطالعه و احداث کمربندی شهرهای لار- فسا- شهر- لامرد- فراهسبند- فیروزآباد و سپیدان و اتصال مرودشت به بزرگراه شیراز- اصفهان از پل فتح آباد و پاسارگاد به بزرگراه شیراز- اصفهان طی سالهای ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۲.

■ برقی کردن راه آهن شیراز- تخت جمشید.

■ تأمین اعتبار بهسازی و توسعه فرودگاههای لارستان- داراب- فسا- جهرم و شمال فارس و رادار طرح تقرب فرودگاه شیراز.

■ تکمیل و تجهیز ۲۳ ساختمان راهدارخانه در سطح استان.

■ اصلاح و رفع ۷۰ نقطه حادثه خیز راههای پر تردد.

■ تکمیل راههای روستایی برای روستاهای بالای ۵۰ خانوار طی سالهای دو سال.

■ احداث پایانه بار راه آهن ایستگاه

شیراز در مسیر شبکه راه آهن بوشهر - شیراز در سالهای ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۰.

■ ایجاد ردیف اعتباری در قانون بودجه سال ۱۳۸۹ جهت بهسازی و تبدیل راههای فرعی به اصلی مطالعه شده.

■ انجام مطالعه و اجرای تبدیل ۸ راه فرعی به اصلی مرودشت-تخت طاووس - ارسنجان / چهارم-سینکان-میمند - سه راهی میمند / نوآباد-مشایخ-شیراز / کازرون-دریاچه پریشان / ارسنجان - کره ای-مزایجان-سروستان-بوانات / لار-لامرد / لار-بستک / خان زینان - سیاخ-شوراب-فیروزآباد.

■ بازسازی و نوسازی و تأمین ۱۰۰ دستگاه ماشین آلات راهداری استان.

■ اجرا و خرید تجهیزات ایمنی شامل ITS و VMS جهت نصب در محورهای شریانی ترافیکی.

■ احداث مرکز کاوشهای جوی و خرید و نصب تجهیزات مدرن و مرکز شماره ۲ هواشناسی کشور در شیراز.

■ مطالعه کمربندی آزادراهی شیراز.

■ معرفی متقاضیان به بانکها جهت دریافت تسهیلات بانکی به منظور ایجاد مجتمع های خدمات رفاهی بین راهی.

■ ایمن سازی فیزیکی ۱۰۰ مدرسه حاشیه راهها.

■ احداث محور اصلی هنگام-جاده عسلویه (آغار-دالان).

■ مطالعه و احداث محور اصلی هرات- ارسنجان.

■ مطالعه راه آهن شیراز-چهرم-لار- بندرعباس.

■ توسعه باند فرودگاه چهرم.

■ بهسازی اتصال محور کازرون- فراشبند به محور احمدآباد-دهرم و راه اصلی اتصالی کوهنجان و راه اصلی سپیدان به اقلید-یاسوج (مارگون) و راه اصلی بوانات-صفاشهر.

■ تکمیل مطالعات و احداث راه آهن شیراز-فسا-استهبان-نی ریز-گل گهر.

■ انجام مطالعات امکان سنجی ارتقاء ظرفیت محور شیراز - سپیدان خصوصاً حدفاصل دالین - شیراز.

■ احداث بزرگراه سه راهی فسا- استهبان- نی ریز- قطرویه.

مسکن و عمران شهری:

■ اختصاص مبلغ ۹۰۴ میلیارد ریال برای اجرا و توسعه فعالیت های شهرداریها و دهیاریها و ستاد پیشگیری از حوادث غیرمترقبه.

■ اختصاص ۱۹۷ دستگاه اتوبوس، ۲۴۰ دستگاه ون، ۳۰۰ دستگاه مینی بوس و ۵۵۰۰ دستگاه تاکسی.

■ احداث ۲۱ پاسگاه و کلاتری.

■ اختصاص مبلغ ۲۰ میلیارد ریال جهت کمک به بهسازی و نوسازی بافتهای فرسوده شهرهای استان.

■ مطالعه ساماندهی سکونتگاههای غیررسمی استان.

■ اختصاص اعتبار لازم جهت مطالعه و تهیه طرحهای طراحی شهری (ساماندهی سیما و منظر شهری) در سال ۱۳۸۹.

■ تأمین زمین طرح مسکن مهر شیراز در اراضی شمال غرب شهر جدید صدرا با تعیین میزان نیاز شهرک دانشگاهی (۵۰۰ هکتار) و زمین مسکن مهر (۵۰۰ هکتار) و طرحهای توسعه حرم و حافظیه.

■ تأمین زمین یا اعتبار خرید زمین مورد نیاز طرح مسکن مهر در شهرهای فاقد زمین.

■ تأمین زمین مورد نیاز طرحهای مسکن مهر با توجه به تقویض اختیار شورای عالی شهرسازی و معماری ایران به کارگروه معماری و شهرسازی استانها در مورد تصویب طرح جامع شهرهای زیر ۱۰۰ هزار نفر.

■ رسیدگی خارج از نوبت موضوعات مربوط به طرح مسکن مهر در شورای عالی شهرسازی و معماری ایران.

■ اختصاص زمین به میزان ۴۰ هکتار جهت احیای بافتهای فرسوده شهری، ساماندهی سکونتگاههای غیر رسمی شهرهای استان از محل علی الحساب ۱۰٪ شهرداریها.

■ ارائه زمین در حریم شهر شیراز به شهرداری برای احداث ۵ پایانه و ۳ توقفگاه اتوبوس.

■ تأمین زمین مسکن اساتید دانشگاههای استان.

■ بررسی موضوع چگونگی پرداخت وام برای مددجویان در قالب وام طویل المدت و همچنین چگونگی دریافت اقساط و ضمانت آن با مشارکت کمیته امداد امام(ره) و سازمان بهزیستی (در قالب طرح مسکن مهر) و ارائه نتیجه به هیئت دولت.

■ اختصاص تسهیلات به منظور احداث ۶۰ هزار واحد مسکونی به صورت انبوه توسط انبوه سازان.

آب:

■ تکمیل و بهره برداری آبرسانی به شهر ایزدخواست در سال ۱۳۸۸.

■ اختصاص اعتبار احداث مخزن و رینگ شبکه های شهرهای لامرد و مهر از محل طرح موجود.

■ تکمیل رینگ آب اتصال شهر جدید و قدیم لار تا پایان سال ۱۳۸۹.

■ تسریع در مطالعه سدهای گورک، ماربر، سد شش پیر و سد تأخیری تنگ خمار و اجرای سدها.

■ انجام مطالعات و آبرسانی به شهر قیر از سد سلمان فارسی.

■ مطالعه طرح تأمین آب شرب فیروز آباد از سد تنگاب یا سایر منابع در سال ۱۳۸۸.

■ مطالعه انتقال آب از تنگ سرخ بشار به حوزه بختگان.

■ مطالعه امکان سنجی تأمین آب دشت بکان.

■ اختصاص اعتبار جهت باروری ابرها در مناطق مستعد استان فارس.

■ مطالعه آبرسانی به شهرهای استهبان، داراب و حاجی آباد (از سد رودبال).

■ پیش بینی اعتبار اجرای احداث فاضلاب ۳ شهر (نی ریز، آباده و داراب) استان و مطالعه احداث فاضلاب ۱۷ شهر استان (بوانات، دژکرد، سیدان، فیروزآباد، لار، زرقان، لپویی، سده، گراش، کوار، کارزین، سعادت شهر، ارسنجان، قیر، قطب آباد، خاوران و لامرد).

■ اولویت دادن به طرحهای ایجاد

تأسیسات فاضلاب شهرهای استهبان، نورآباد، سپیدان، فسا، جهرم و فیروزآباد جهت بهره‌مندی از وام بانک توسعه اسلامی.

■ تشکیل کارگروه جهت بررسی راه‌های تبدیل به احسن نمودن شبکه آبرسانی موقوفه نمازی و اعلام نتیجه به هیأت دولت.

■ مطالعه و آبرسانی به شهرک‌های اقماری شیراز از جمله زیبا شهر، اکبرآباد، محمودیه، جوادیه، دینکان و منصورآباد. ■ تکمیل مطالعات و ایجاد ردیف اعتباری جهت شروع عملیات اجرایی ساختمان سد تنگ سرخ شیراز در قانون بودجه سنواتی سال ۱۳۸۹.

■ کمک جهت اجرای طرح‌های مدیریت مصرف (شامل طرح‌های مطالعات مدیریت مصرف آب، مهندسی مجدد و مهندسی ارزش تأسیسات آب، خرید و نصب ادوات و تجهیزات کاهنده مصرف، استاندارد سازی ائشعابات مشترکین پیاده سازی تکنیک‌های کنترل آب بدون درآمد، آموزش و فرهنگسازی و ترویج مصرف بهینه آب شرب).

■ افزایش اعتبار خط دوم آبرسانی به شیراز از سد درودزن در سال ۱۳۸۹.

■ بررسی تامین آب شرب شهر و روستاهای حاشیه خط آبرسانی از سد درودزن از خط یک، یا دو.

■ تامین آب شرب بخش علا مرودشت و دهقان چاورز در شهرستان لامرد از سد هایقر.

■ افزایش اعتبار تکمیل شبکه ای اصلی آبیاری و زهکشی سدهای سلمان فارسی، سیوند، رودبال، ملاصدرا، درودزن، تنگاب و میرزای شیرازی (کوار) و بازسازی شبکه های آبیاری و زهکشی و سایر تأسیسات آب موجود در سال ۱۳۸۹. کشاورزی:

■ ایجاد یک ردیف مستقل اجرایی طرح‌های آب و خاک استان فارس در لایحه بودجه سال ۱۳۸۹ با پیش بینی اعتبار در یک دوره پنج ساله متناسب با سهم تولیدات استان.

■ اختصاص اعتبار به منظور تجهیز و

تقویت ایستگاه‌های کشاورزی و منابع طبیعی استان.

■ اجرای ۶ پروژه ترویجی شیلاتی توسط سازمان شیلات ایران تا پایان سال ۱۳۸۹.

■ اختصاص اعتبار به منظور تکمیل انبارهای موجود تعاونیه‌های تولید ۱۶ شهرستان استان.

■ تهیه بانک اطلاعات اراضی استان. ■ اختصاص مبلغ ۲۲۰ میلیارد ریال به منظور اجرای عملیات آبخیزداری.

■ اجرای طرح‌های احیای جنگلها و مراتع و حفاظت از آنها و اطفاء حریق. ■ تجهیز آزمایشگاه منطقه ای دامپزشکی (بین المللی تب برفکی) استان مطابق استاندارد.

■ تأمین اعتبار مورد نیاز تجهیز ۷ کانون عشایری استان.

■ اختصاص اعتبار به منظور خرید خدمات کارشناسی تقویت شبکه های مراقبت و پیش آگاهی محصولات زراعی و باغی.

■ تکمیل و تجهیز پروژه تولید واکسن‌های ویروسی طیور در سال ۱۳۸۸ در استان.

■ ایجاد ردیف مستقل اعتباری در قانون بودجه سال ۱۳۸۹ با عنوان بهره برداری بهینه از اراضی شیب دار با اجرای عملیات آبخیزداری، کشت درختان مثمر و غیرمثمر، علوفه کاری، توسعه کاشت گیاهان دارویی و صنعتی.

■ افزایش سرمایه صندوق حمایت از توسعه سرمایه گذاری کشاورزی استان.

■ تهیه بانک اطلاعاتی مکانی بهره برداران کشاورزی استان تا پایان سال ۱۳۸۹.

■ اختصاص مبلغ ۲۷۵ میلیارد ریال تسهیلات در قالب سرمایه ثابت و در گردش جهت احداث، توسعه، نوسازی و اجرای طرح‌های نیمه تمام صنایع تبدیلی انجیر.

■ اختصاص اعتبار به منظور افزایش درجه مکانیزاسیون محصولات کشاورزی جهت اجرای طرح الگویی کشاورزی هوشمند در یکی از دشتهای استان.

■ پوشش بیمه ای باغات انجیر دیم، انار و پسته استان.

■ ایجاد ردیف اعتباری جهت حفظ و نگهداری باغات انجیر در بودجه سال ۱۳۸۹.

■ احداث ایستگاه تحقیقات غلات و مرکبات شهرستان فسا و میوه های سردسیری شهرستان سپیدان.

■ اختصاص اعتبار جهت جبران خسارت وارده به کشاورزان و اجرای طرح‌های متاثر از خشکسالی.

■ اختصاص اعتبار جهت اجرای طرح‌های جامع بهبود و توسعه امور زیربنایی آب و خاک استان (آبیاری تحت فشار، لایروبی و ...).

■ اختصاص اعتبار جهت پیشگیری و مقابله با بیابان زایی در کانونهای بحرانی فرسایش بادی در مجاورت تأسیسات نفتی و راه‌های مواصلاتی منتهی به مراکز نفت خیز جنوب استان.

توسعه اشتغال و سرمایه گذاری:

■ اختصاص مبلغ ۳۰۰ میلیارد ریال وام قرض الحسنه.

■ اختصاص ۳۵۰ میلیارد ریال وام اشتغالزایی به متقاضیان طرح‌های خود اشتغالی از محل منابع قرض الحسنه صندوق مهر امام رضا(ع).

■ اختصاص مبلغ ۷۵ میلیارد ریال تسهیلات به شرکتهای تعاونی فارغ التحصیلان، ایثارگران و بانوان.

■ اختصاص مبلغ ۶۰ میلیارد ریال تسهیلات سرمایه در گردش به تعاونیهای استان.

■ اختصاص مبلغ ۷۰ میلیارد ریال از محل منابع قرض الحسنه استان برای تأدیه بدهی زندانیان نیازمند و معسر استان.

■ اختصاص سرمایه در گردش برای بنگاههای نیازمند استان.

■ تعیین و ابلاغ سهم تسهیلات بنگاههای اقتصادی زودبازده.

■ اختصاص مبلغ ۱۰۰۰ میلیارد ریال از منابع قرض الحسنه جهت طرح‌های خود اشتغالی به افراد تحت پوشش کمیته

امداد امام(ره).

■ تسریع در بررسی تأمین ارز مورد نیاز پتروشیمی های فیروزآباد، فراشیند، جهرم، داراب، فسا، کازرون، ممسنی، استهبان، لار، مرودشت و نودان کازرون و ۳ شهر دیگر.

■ بررسی تسری معافیت های مالیاتی بخش کشاورزی به صنایع تبدیلی استان.

■ ارائه آئین نامه اجرایی قانون تسهیل پرداخت تسهیلات بانکی موضوع ممنوعیت اخذ وثایق خارج از طرح به هیات وزیران.

■ معافیت مالیاتی سنواتی تعاونیهای تولیدی بخش کشاورزی استان تا پایان سال ۱۳۸۷ مشروط به اینکه تا پایان مهلت زمان مالیاتی سال جاری تسویه حساب گردد.

انرژی:

■ انجام امور لرزه نگاری و اکتشاف در بلوک های اکتشافی در سطح استان.

■ مطالعه احداث پالایشگاه گاز قیر و کارزین در سال ۱۳۸۸.

■ شروع عملیات احداث پالایشگاه دوم پارس در سال ۱۳۸۸.

■ اجرای ۱۸ ایستگاه TBS و خط انتقال گاز به شهرکها و نواحی صنعتی استان.

■ اجرای طرح گازرسانی به شهرهای دبیران، شهرپیر، بیرم، افزر، سیمکان، اهل و لطیفی و گازرسانی به ۱۲۸ روستای جدید تا سال ۱۳۹۱.

■ تأمین گاز مصرفی صنایع بزرگ استان در مرحله بهره برداری.

■ کمک به احداث جاده قیر و کارزین و آغار و دالان.

■ کمک به احداث راه آهن شیراز-خوزستان (اهواز).

■ تکمیل و تجهیز فاز دوم مرکز ترومای شهید چمران شیراز و تجهیز بیمارستان مادر و کودک.

■ تأسیس هلدینگ پتروشیمی مرکزی با مشارکت بخش غیردولتی در سال ۱۳۸۸.

■ مطالعه و احداث یک واحد پتروشیمی در لامرد با مشارکت بخش غیردولتی.

■ احداث پژوهشگاه پتروشیمی و نفت در فارس(حداکثر تا سال ۱۳۹۰ تکمیل شود).

■ کمک به احداث بزرگراه سه راهی فسا- استهبان- نی ریز- قطروهه.

■ تکمیل و بهره برداری از شبکه ها و پستهای ۴۰۰ کیلوولتی مسیر خط انتقال نیروی برق شمال- جنوب استان (سورمق، فسا و عسلویه) تا پایان سال ۱۳۸۹.

■ تأمین اعتبار اصلاح شبکه روشنایی بلوار مرکزی شهر شیراز با مشارکت استان (قطار شهری).

■ نصب کنتور هوشمند (آب و برق) بر چاههای دارای برق آب کشاورزی استان طی سه سال.

■ برق رسانی به روستاهای ۲۰ خانوار فاقد برق استان در سال ۱۳۸۸.

■ اصلاح و بازسازی شبکه توزیع برق بافت تاریخی شهر شیراز.

■ تأمین برق دوره بهره برداری صنایع استان فارس.

فرهنگی:

■ اختصاص تا سقف یک درصد از اعتبارات جاری و عمرانی همه دستگاههای اجرایی استان (به جز بودجه جاری آموزش و پرورش) با مکانیسم جایجایی اعتبارات جهت انجام فعالیتهای فرهنگی.

■ ایجاد ردیف مستقل طرح توسعه حرم مطهر حضرت احمد بن موسی شاهچراغ (ع) از سال ۱۳۸۹.

■ اختصاص اعتبار جهت مرمت و تعمیر مساجد و مدارس علمیه، بهسازی و بازسازی بنای فرسوده بقاع سطح استان.

■ اختصاص اعتبار جهت اجرای طرح توسعه آستان حضرت علی بن حمزه (ع).

■ اختصاص اعتبار برای تکمیل کتابخانه تخصصی حضرت سید علاء الدین حسین (ع).

■ تأسیس دانشگاه جامع علوم و حدیث احمدی (ع).

■ اختصاص اعتبار جهت تکمیل دانشکده علوم قرآنی در سال ۱۳۸۸، تکمیل مدارس علمیه برادران و خواهران استان.

■ مطالعه و احداث مجتمع فرهنگی آیت ... سید عبدالحسین لاری در سال ۱۳۸۹.

■ مطالعه و احداث موزه هنرهای معاصر.

■ کمک به تکمیل و تجهیز کتابخانه در شهرهای فاقد کتابخانه یا کتابخانه قدیمی و فرسوده و مجتمع های فرهنگی- هنری شهرستانها.

■ اختصاص اعتبار برای کمک به فعالیتهای فرهنگی- هنری و قرآنی- دینی.

■ تجهیز مراکز فرهنگی و هنری و کتابخانه های عمومی رئیسی و خاوران.

■ اختصاص ۳۰۰ هزار جلد کتاب برای کتابخانه های سطح استان در سال ۱۳۸۸.

■ کمک به راه اندازی ۵۰۰ کانون فرهنگی جدید مساجد در سطح استان.

■ تأمین اعتبار برگزاری کنگره بین المللی خوشنویسی جهان اسلام بزرگداشت میرزا احمد نی ریزی و بزرگداشت سلمان فارسی در کازرون.

■ احداث دبیرستان معارف اسلامی.

■ احداث پژوهشکده قرآن و اهل بیت(ع).

■ تشکیل کارگروه توسعه فرهنگی مذهبی شهر شیراز بعنوان سومین شهر مذهبی ایران.

■ اختصاص اعتبار برای ساماندهی و بهسازی گلزار شهدای استان.

■ اختصاص اعتبار جهت تکمیل مجتمع توانبخشی استان.

■ مطالعه و احداث موزه شهدای استان با مشارکت استان.

■ اختصاص ۱۰۰ میلیارد ریال تسهیلات و یارانه آن جهت احداث مجموعه فرهنگی سیاحتی در محدوده بافت فرسوده و تاریخی مدرسه خان

شیراز توسط بخش غیردولتی.
■ اختصاص مبلغ ۵/۶۵۵ میلیارد ریال برای توسعه، تجهیز و نوسازی فعالیتهای صدا و سیما استان.

بهداشتی و درمانی:

■ تأمین خوابگاههای دانشجویی (مجردین) دانشگاههای علوم پزشکی استان.
■ مطالعه و احداث مجتمع ورزشی دانشگاه علوم پزشکی شیراز.
■ تجهیز ۳۴ پایگاه اورژانس امداد جاده ای.
■ مطالعه احداث پردیس دانشگاه علوم پزشکی شیراز.
■ مطالعه توسعه بیمارستان قائم فیروزآباد از ۹۶ تختخوابی به ۱۵۰ تختخوابی و بیمارستان قیر از ۳۲ به ۵۶ تختخوابی و کازرون از ۹۶ تختخوابی به ۳۰۰ تخت و پیش بینی اعتبار اجرایی.
■ اختصاص تسهیلات برای سرمایه گذاری بخش غیردولتی جهت تأمین و نصب دستگاههای زباله سوز برای بیمارستانهای استان.
■ کمک به تکمیل و تجهیز مرکز درمانی شهر زرقان در سال ۱۳۸۸.
■ مطالعه و احداث بیمارستانهای شبانه روزی (۱۰ تختخوابی) قائمیه، رستم و کامفیروز، قادر آباد و سیمکان چهارم.
■ اختصاص اعتبار جهت نوسازی و مقاوم سازی و تعمیرات اساسی بیمارستان شریعتی فسا.
■ اختصاص اعتبار برای تأمین تجهیزات مورد نیاز پزشکی دانشگاههای علوم پزشکی فسا و چهارم.
■ مطالعه و احداث استخر سرپوشیده در پردیس دانشگاههای علوم پزشکی فسا و چهارم.
■ احداث ۴ واحد مسکونی متخصصین -پزشکان- برای شهر خفر.
■ صدور مجوز و تأمین هزینه گمرکی ۱۰۰ دستگاه آمبولانس ورودی خیرین.
■ اختصاص ۵۰ دستگاه آمبولانس به دانشگاه های علوم پزشکی استان.
■ تأمین اعتبار جهت تجهیز مراکز

تحقیقاتی دانشگاههای علوم پزشکی استان.
■ تجهیز دو پایگاه امداد درون شهری شیراز به امکانات و آمبولانس.
■ احداث، توسعه، تکمیل و تجهیز ۹ پایگاه مرکز انتقال خون توسط استان.
■ تکمیل و تجهیز بیمارستان ۲۲۰ تختخوابی فسا.
■ احداث مراکز درمانی کهمره نودان، دریس، جره بالاده کازرون، فرگ داراب، کره ای و قادر آباد.
■ اختصاص اعتبار برای تأمین تجهیزات مورد نیاز دانشگاه علوم پزشکی شیراز.
■ اختصاص اعتبار برای احداث، تکمیل، تعمیر و تجهیز مراکز بهداشتی درمانی دانشگاههای علوم پزشکی استان.
■ احداث درمانگاه بیماران خاص.

آموزش و آموزش عالی:

■ احداث و تکمیل کانون های فرهنگی، تربیتی پژوهش سرای دانش آموزان دختر/ پسر به ازای هر ناحیه و شهرستان (یک واحد دخترانه و یک واحد پسرانه).
■ احداث و تکمیل باشگاههای آموزشی فرهنگی و رفاهی فرهنگیان در شهرهای اقلید و ناحیه یک شیراز و نی ریز.
■ احداث ۱۵ باب خانه معلم یا باشگاه آموزشی، فرهنگی.
■ اختصاص اعتبار جهت مقاوم سازی و تخریب مدارس غیر استاندارد.
■ اختصاص ۳۳ دستگاه مینی بوس برای ایاب و ذهاب دانش آموزان.
■ احداث و تجهیز اردوگاه (کشوری) شهید دستغیب.
■ مطالعه و توسعه فضای آموزشی، کمک آموزشی و خوابگاهی در ۱۳ آموزشگاه موجود استان.
■ احداث و تجهیز ۱۰ مدرسه شبانه روزی جایگزین مدارس تخریب شده در سطح استان.
■ اختصاص اعتبار برای تکمیل پروژه های نیمه تمام مربوط به خیرین

مدرسه ساز.
■ تأسیس یک واحد آموزشی تیزهوشان در چهارم
■ احداث ۹ واحد آموزشی شبانه روزی در سطح استان.
■ تجهیز مدارس استان به تجهیزات فناوری اطلاعات (IT) و خرید کامپیوتر و تجهیزات آزمایشگاهی و کارگاهی.
■ احداث هنرستان و خوابگاه عصمتیه نی ریز.
■ اختصاص اعتبار برای تجهیز مدارس به امکانات اسکان به منظور استفاده گردشگران.
■ تخصیص اعتبارات تملک دارایی استان با اولویت برای حل مشکل مدارس قلع و قمعی در سال ۱۳۸۸.
■ مطالعه و احداث آموزشگاه فنی و کشاورزی فسا.
■ مطالعه و احداث دانشکده های مهندسی عمران، مواد و محیط زیست دانشگاه صنعتی شیراز و احداث دانشکده مهندسی صنایع، برق و کامپیوتر.
■ مطالعه و احداث دانشکده های مکانیک و هسته ای دانشگاه شیراز.
■ احداث یک بلوک خوابگاه مجردین دانشگاه صنعتی شیراز در سال ۱۳۸۹.
■ تکمیل و تجهیز واحدهای پراکنده پردیس ارم دانشگاه شیراز طی سالهای برنامه پنج توسعه.
■ مطالعه و تهیه طرح ساماندهی و تجمیع دانشگاه شیراز در سال ۱۳۸۸.
■ بررسی (امکان سنجی) و ارتقاء مراکز آموزش عالی داراب، چهارم و فسا به دانشگاه.
■ اختصاص اعتبار برای برگزاری هشتمین کنگره بین المللی مهندسی عمران در سال ۱۳۸۸.
■ تکمیل و تجهیز پارک علم و فناوری فارس طی سالهای ۱۳۸۸ و ۱۳۸۹.
■ بررسی و ایجاد ۴ مرکز آموزش عالی دولتی (لار، مرودشت، آباده، اقلید، لامرد و استهبان) و بررسی ایجاد مراکز دیگر.
■ صدور مجوز تأسیس دانشکده علوم قرآنی در لارستان.
■ ایجاد پژوهشگاه تولیدات کشاورزی

شیراز در شرایط گلخانه ای.
■ اختصاص اعتبار جهت تکمیل پروژه مرکز منطقه ای اطلاع رسانی علوم و فناوری.

■ اختصاص اعتبار برای تکمیل پروژه های نیمه تمام دانشگاه پیام نور استان.
■ اختصاص اعتبار جهت تکمیل و توسعه دانشکده علوم پایه مرکز آموزش عالی کازرون.
■ احداث مرکز تحقیقات خشکسالی استان.

■ ایجاد پژوهشکده فناوری اطلاعات صنایع با فناوری پیشرفته در مجموعه دانشگاه شیراز.

■ اختصاص اعتبار جهت تکمیل ۵۰ سالن ورزشی مدارس.

رفاهی:

■ اختصاص مبلغ ۲۳۰ میلیارد ریال برای کمک به محرومین تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی و بهزیستی.

■ احداث ۱۴ باب درمانگاه عمومی و تخصصی تامین اجتماعی.

■ احداث بیمارستان ۵۰۰ تختخوابی تامین اجتماعی شیراز.

گردشگری:

■ اختصاص تسهیلات یارانه ای به بخش غیردولتی برای اجرای طرحهای داخل منطقه نمونه گردشگری پارک تمدنها.

■ تجهیز موزه مجموعه زندیه و تکمیل موزه های نیمه تمام پاسارگاد.

■ احداث موزه منطقه ای فارس.
■ احداث ۵۰ سرویس بهداشتی در مناطق گردشگری.

■ اختصاص اعتبار جهت انجام مرمت بناها، کاروانسراها و تملک عرصه و حریم آثار شاخص تاریخی استان.

■ مرمت و ساماندهی بافت تاریخی محور گردشگری سید علاء الدین حسین (ع) - سنگ سیاه در سال ۱۳۸۸.

■ مطالعه ایجاد دو اقامتگاه گردشگران در میدادی ورودی استان.

■ تعیین ۲۳ منطقه نمونه گردشگری.
■ اختصاص اعتبار برای اجرای طرحهای حافظیه و پاسارگاد و تخت جمشید.

ورزشی:

■ احداث ۸ باب سالن ورزشی ۱۲۰۰ نفری در شهرهای اولویت دار طی سالهای ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰.

■ احداث استخر مسابقاتی سرپوشیده

۵۰ متری شیراز در سال ۱۳۹۰.
■ احداث ۱۰ سالن اختصاصی بانوان در شهرهای پرجمعیت استان طی سالهای ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰.

■ احداث ۲۰ سالن تخصصی ۴۵۰ متری در شهرهای استان در سال ۱۳۹۰.

■ احداث ۵۰ ورزشگاه روستایی در روستاهای با جمعیت بیش از ۱۰۰۰ نفر در سال ۱۳۸۹.

■ احداث ۳ زمین چمن مصنوعی (شهرهای اولویت دار) در سال ۱۳۹۰.

■ اختصاص اعتبار برای تکمیل سالن واگذاری شده مجبی به تربیت بدنی در سال ۱۳۹۰.

■ مطالعه و احداث استادیوم فوتبال ۵ هزار نفری فضا طی سالهای ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۰.

■ اختصاص اعتبار برای تکمیل، تجهیز و محوطه سازی ۱۶ مکان ورزشی موجود در استانها در سال ۱۳۸۹.

■ مطالعه و احداث ۱۱ مجموعه ورزشی کارگران در سطح استان.

■ اجرای طرح توسعه باشگاه کارگران شیراز و استراحتگاه کارگری کمهر سپیدان.

مقدمه ای بر دیدگاه بومشناسی شهری

دکتر اسماعیل نصیری
مدرس دانشگاه پیام نور

مقدمه:

از دیدگاه علوم زیست محیطی هدف بومشناسی شهری همواره شناخت تغییرات بومشناختی در ساخت بستر طبیعی شهر است. این پدیده که بر اثر پیکر و عملکرد شهر ایجاد می شود و سبب بروز اختلال هایی را در زندگی و سلامت جامعه شهری و نیز عملکرد سالم اکوسیستمی که محیط شهری در درون آن جای گرفته است، می گردد. تردیدی نیست فضاهایی که امروزه شهرهای کوچک و بزرگ اشغال کرده اند، در گذشته دور یا نزدیک فضایی طبیعی به حساب می آمده اند. به همین ترتیب، روشن است که فرایندهای چرخه مواد و جریان انرژی در محیط های طبیعی، با آنچه در شهرها وجود دارد، کاملاً متفاوت است. در یک اکوسیستم طبیعی همه فرایندهای جاری در طبیعت را پسخورهای منفی کنترل می نمایند، در محیط های شهری، علی الاصول مدیریت شهری باید نقش « تنظیم کننده» را ایفا کند.

در حقیقت موضوع قلمرو و مباحث بومشناسی شهری نیز بررسی و شناخت سازوکارهای حاکم بر این فعل و انفعالات مکان یابی حرکات جمعیت است؛ همچنین کوشش برای رفع زمینه های پیدایش این قبیل اختلالات و هدایت فرایندهای بومشناختی جاری در محیط شهری است که نه تنها به حل مشکلات موجود کمک می نماید، بلکه موجبات کیفیت زندگی

از جمله موضوعات مهم در سده بیست و یکم در نواحی شهری، بومشناسی و جمعیت می باشد. دو عامل یاد شده تا حد زیادی زمینه تخریب محیط زیست، انفجار جمعیت، تغییر ارزشهای اجتماعی را به دنبال آورده اند. (شکویی، ۱۳۷۰، ص ۱۵)

در سالهای اخیر تغییر در بافتهای شهری تا حد زیادی خود ناشی از حرکات جمعیت و مکانیابی آنها در نقاط شهری بوده است، یعنی پدیده ای که به طور اجتناب ناپذیر تحت تأثیر عوامل مختلف اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی به وجود آمده است. چنین فرآیندهایی امروزه نگرانی دولتها و مدیران شهری را فراهم آورده است. به همین سبب دست اندرکاران برنامه ریزی شهری در جوامع مختلف به اشکال مختلف به طراحی و برنامه ریزی پرداخته اند تا بلکه بتوانند توازنی در بومشناسی شهری خود ایجاد نمایند. (شیخی، ۱۳۷۸، ص ۱۲-۱۰)

فرآیندهای بوم شناسی شهری

در نوشتگان برنامه ریزی شهری مفهوم بومشناسی شهری، در چارچوب متفاوت با آنچه در علوم زیست محیطی به کار می آید، مورد استفاده قرار می گیرد.

در محیط های شهری را نیز فراهم می آورد.

برپایه آنچه از اهداف و وظایف بوم شناسی شهری مطرح گردید، آشکار می شود که مکانیابی حرکات و تراکم جمعیت از هر نوع آن نمی تواند عاری از پیامدهای بومشناختی، زیست محیطی باشد که به صورت مختلف کیفیت زندگی در محیط شهری را زیر تأثیر قرار می دهند افزایش تراکم تنها زمانی می تواند مسأله آفرین گردد، که روند شکل گیری و سازمان یابی فضایی آن آزاد از هر گونه کنترل و نظارت مستمر و موثر باشد (ولستر، ۱۳۷۵، صص ۲۵-۱۷، Silton، ۲۰۰۶، ۲۳۸)

تراکم و حرکات جمعیت

افزایش تراکم جمعیت و حرکات آن به اشکال مختلف و به طور مستقیم و غیر مستقیم موجب ظهور تغییرات بومشناختی در محیط های شهری می گردد. تغییرات مذکور در بیشتر موارد نه به صورت زنجیره های علی یا خطی، بلکه بیشتر در قالب حلقه های پسخور و در این حالت، عمدتاً پسخور مثبت عمل می کنند. از دیدگاه بومشناسی شهری رقابت، تهاجم و جانشینی جمعیت شهری می تواند در صورتی که برنامه ریزی شهری به شیوه های منطقی صورت پذیرد، پیامدهای مثبتی را نیز به همراه داشته باشد. ایجاد و توسعه فضاهای سبز شهری و فضاهای سبزی که برای برقراری موازنه بومشناختی ایجاد می گردند، از این جمله اند. نکته آخر خصوصاً درباره ی شهرهای مستقر در اکوسیستم های بیابانی، نیمه بیابانی و استپی مصداق می یابد. زیرا این قبیل فضاها، در شرایط طبیعی بیشتر فاقد طبیعت سبز و توانایی های بومشناختی بالا می باشند، در این حالت فضاهای سبز و گسترده شهری، می توان به تنوع و توانایی های بومشناختی محیط کمک کرده و موجبات ارتقای کیفیت محیط را فراهم آورد. با این همه این اوصاف واقعیتی است که شهرهای ایران بیش و کم از دید فضای سبز فقیر بوده و آنچه وجود دارد، نیز نه از نظر مکانیابی، وسعت و ساخت و ساز و نه از نظر شیوه ی توزیع و پراکندگی در سطح شهر فاقد هر گونه منطق است. به عبارت دیگر توسعه ی فضاهای آزاد و سبز شهری در همترازی با تغییرات تراکم جمعیت و سطوح و احجام ساخته شده، انجام نپذیرفته و به همین سبب پاسخگوی نیازهای بومشناختی شهری. (ممتاز، ۱۳۸۲، صص ۸۳-۷۰)

روند اسکان جمعیت و عوامل بومشناختی در شهرها

شهرها زاده ی روستاها هستند و به عبارتی روستاها سنگ مادر شهرها شمرده می شوند. استقرار روستاهای کشور در دوره ای که انسان در تبعیت از پدیده های طبیعی بوده است، در مناطقی صورت می گرفته که طبیعت امکان حیات در اختیار گذاشته بود. حفر قنات و یا ساخت آبراهه ی انتقال آب از نقطه ای به نقطه دیگر نیز در پیوند با وجود امکانات کشت و کار در زمین بوده است. شکل سکونت و ریختشناسی محل استقرار

انسان بیشتر از عامل طبیعی و اجتماعی تأثیر می پذیرفته است. وجود آب، پراکندگی زیستگاهها در حالی که بخش بزرگی از کشور از کم آبی و یا بی آبی در رنج بوده است، این مناطق همواره با تراکم نسبی جمعیت رو به رو بوده اند. در بخش های جنوبی، غربی، شرقی و مرکزی کشور، حتی در نقاطی که آب کشاورزی از رودخانه تأمین می گردیده است، خانه ها به صورت متمرکز و بیشتر برگرد منبع و یا مظهر آب شکل گرفته اند. علاوه بر این، عامل امنیت و ضرورت توجه به آن، خاصه در رابطه با خشکسالی و تعرض احتمالی دامداران کوچنده به یکجانشینان کشاورز، روستاییان را به نزدیکی فیزیکی بیشتر واداشته است، حتی در نقاطی که به دلیل کوهستانی بودن کشتزارها و منابع آب به ضرورت پراکنده بوده اند، زندگی مجتمع و متمرکز بوده است. مسکن قلعه ای یا پلکانی شکل و نمودهای تأثیر این واقعیات اند. (بهرام سلطانی، ۱۳۷۰، صص ۲۳-۲۰)

خاستگاه رسم های اجتماعی و قواعد رفتاری، از چنان قوتی برخوردار است که هنگام مهاجرت روستاییان به شهرها مسکن غیر رسمی و حاشیه ای خود را بر همان روش می سازند. نزدیکی فیزیکی خواست آنهاست و به آن مأنوس اند، اگر چه گرانی زمین در شهرها و ضرورت حمایت از یکدیگر از عوامل تشدید کننده آن هستند. نگاهی به تپه مراد آب کرج و یا مناطقی از اسلام شهر گویای این واقعیت است.

مطالعاتی که ورث از صاحب نظران مکتب شیکاگو انجام داده است، آهنگ زندگی در شهرها سریع تر از آهنگ زندگی در پهنه های روستایی است و بنابراین باید پذیرفت که عوامل بومشناسی اجتماعی در شهرها به تشکیل محله های می انجامد که دارای ویژگی های مشخصی هستند و بعضی از آنها ممکن است ویژگی اجتماعی کوچک را حفظ کنند. در این محله ها انواع ارتباطات سنتی بین خانواده ها یافت می شود بیشتر مردم، عده زیادی از مردم را بر مبنای روابط شخصی می شناسند. اما هر چه این گونه نواحی بیشتر در الگوی وسیع تر زندگی شهری جذب شوند، این ویژگیها کمتر باقی می ماند.

کلوفیشسر درباره ی این که چرا شهرگرایی با مقیاس وسیع در عمل به جای اینکه هر کسی را در درون یک توده گمنان غرق کند، به رواج خرده فرهنگ های گوناگون گرایش دارد. تبیینی ارائه کرده است. او می گوید کسانی که در شهرها زندگی می کنند، می توانند با دیگرانی که زمینه یا علایق همانندی دارند برای به وجود آوردن ارتباطات محلی همکاری کنند و به گروه های مذهبی، قومی، سیاسی و خرده فرهنگ های دیگر بپیوندند. یک شهر کوچک یا روستا اجازه پیدایش چنین تنوع خرده فرهنگی را نمی دهد.

جریان گرد آمدن برخی خرده فرهنگ ها به دور یکدیگر بعد از مدتی مواجه با دگرگونی می شود، دستکم برای نسل دوم

مهاجران تغییر می کند. موضع تراکم در این محلات بیشتر از خصلت محیط روستایی تبعیت می کند و افراد گرایشی به نزدیکی هر چه بیشتر دارند. در تأیید این موضوع می توان از شهرک های رسمی و یا نیمه رسمی احداث شده در برخی از شهرهای کشور بعد از پیروزی انقلاب اسلامی نمونه آورد. در این شهرک ها خانه های ساخته شده توسط انبوه سازان دولتی و یا غیر دولتی ماوا تعداد بیشتری از افراد پیش بینی شده گردیده است و تا حد امکان با انجام تغییراتی در واحد مسکونی، سکونت دو یا چند خانوار را در یک واحد مسکونی فراهم آورده اند. (دانیل، ۱۳۷۸، صص ۸۳-۸۰ و وزارت مسکن و شهرسازی، ۱۳۸۵، صص ۴۵-۴۰)

این بخش های مسکونی در گوشه و کنار شهرها، گاه به عنوان بافت های مسئله دار مطرح می شوند این بافت ها بعد از پیروزی انقلاب اسلامی همراه با آماده سازی قالب ها و گسترش سطح شهرها در جوار آنها به وجود آمده تا از امکانات گسترش های شهری استفاده نمایند. گستره های شهری در قالب آماده سازی ها مورد استفاده چند قشر اجتماعی قرار گرفت.

رده های کم درآمد محدوده های شهری که به کم مسکنی و یا بدمسکنی و در مواردی نیز بی مسکنی روبه رو هستند. پایین بودن قیمت زمین در این مناطق از یکطرف و واگذاری قطعاتی از زمین که امکان زندگی در واحدهای مستقل یک طبقه را می داد. گسترش سطحی شهر را موجب گردید. حرکت متوسط شهری از بافت های مرکزی شهر به اطراف به دلیل توسعه خدمات شهری و با پر کردن فاصله های موجود بین آماده سازی ها و بافت قدیم شهری صورت گرفت. این فاصله با اراضی موات و یا بایر و حتی در مواردی دایر به صورت باغ و یا کشتزار پر می شد و مالکان وابسته، دست به ساخت واحد مسکونی نسبتاً بزرگ و انتقال از بافت درونی شهر اقدام می شدند.

اقتدار فقیر و کم مایه نیز در گوشه و کنار این توسعه های شهری نقطه ای را یافته و به ساخت سرپناه هایی در پیوند با وضعیت ضعیف مالی خود اقدام کردند. این نوع مسکن بدون برنامه و طرح شهری احداث شده، و چون حالتی تجاوز گرانه داشته اند به سرعت و بدون دارا بودن حداقل استحکام ساخته شده اند. (وزارت مسکن و شهرسازی، ۱۳۸۵، صص ۱۹-۱۰)

بوم شناسی شهری (جابجایی جمعیت و تغییرات بافتهای شهری)

شهرهای ایران را می توان بر حسب ملاکهای بومشناختی (الگوهای مکانیابی، حرکت و مکان یابی محدود) دسته بندی کرد:

- گروه اول شهرهای قدیمی و با سابقه فرهنگی دیرین با روابط نزدیک و شخصی اجتماعی که به تدریج و یا متناسب با شرایط اقتصادی، اجتماعی و سیاسی رشد سریعی یافته اند، مثل

تهران، تبریز، مشهد، اصفهان، شیراز و ..
- گروه دوم شهرهایی که دارای سابقه زیادی هستند، ولی رشد همزمان سایر شهرها پیدا نکرده اند. گسترش ابعاد کمی شهر نیز به علت پذیرش مهاجران مناطق اطراف بوده. این شهرها در سالهای پس از پیروزی انقلاب اسلامی به دلیل قبول تعداد زیاد مهاجران، حالت روستا زده پیدا کرده و شهرنشینان در اقلیت قرار گرفته اند.

- گروه سوم شهرهایی هستند که بنا به ملاحظات سیاسی و آماری و برای برخورداری از بودجه که دولت به شهرها تخصیص می دهد از نظر قانونی شهر شده اند، بدون اینکه تغییرات اجتماعی متناسب محیط های شهری را پذیرفته باشند. این شهرها به لحاظ منابع تأمین معیشت، ریختشناسی و ماهیت روابط اجتماعی هنوز بیشتر روستایی اند.

در گروه اول شهرها کم و بیش زیر تأثیر صنعتی شدن قرار دارند، این شهرها بیشتر مصداق نظر هاروی هستند. وی شهر نشینی دوره ی صنعتی را یکی از جنبه های محیط مخلوق می داند که در اثر گسترش سرمایه داری صنعتی پدید آمده است. به گفته وی در شهرنشینی امروزی، فضا، پیوسته تجدید ساخت پیدا می کند. نظریه کلاسیک مکتب شیکاگو نیز در این زمینه معتقد است که شهرها به طور اتفاقی رشد نمی کنند، بلکه در واکنش به ویژگی های مساعد محیط گسترش پیدا می کند.

پارک از صاحب نظران این مکتب معتقد است: همین که شهر ایجاد گردید.... به گونه ای خطاناپذیر افرادی را که برای زندگی در منطقه خاصی یا محیط ویژه ای از همیشه مناسب ترند، از میان جمعیت گزینش می کند. (بهرام سلطانی، ۱۳۷۰، صص ۴۹-۴۰)

شهرهای ایران از راه فرآیند های رقابت، تهاجم و جانشینی به صورت نواحی پیرو سامان می یابند. بر طبق دیدگاه بومشناختی، الگوهای مکان یابی حرکت و مکان یابی دوباره شکل مشابهی دارند. محلات مختلف در شهرهای ایران در جریان تلاش ساکنان آنها در سازگار کردن خود با شرایط متغیر در مورد تأمین معاش به وجود آمده اند در شهرهای ایران مراکز تولیدی در کنار گذرگاه یا در نزدیکی منابع اولیه شکل می گیرند. جمعیت، پیرامون این مراکز گرد می آیند، افزایش جمعیت در این نقاط و پدید آمدن خدمات رفاهی و تفریحی مورد نیاز آنان، قیمت زمین و مسکن را بالا می برد. رقابت برای تصرف و سکونت در این مناطق جدی است، بنابراین ارزش زمین و مستغلات را بالا می برد و رفته رفته ادامه زندگی در مناطق مرکزی برای خانواده ها دشوار می شود و محل های خود را به مراکز تجاری و تفریحی واگذار می کنند و ساکنان میل به سکونت در حومه ها می کنند، گسترش شبکه های ترابری نیز این دوری را از مرکز فعالیت میسر می سازد.

مکتب شیکاگو شکل گیری شهر را به صورت حلقه های

هم‌مرکزی می‌داند که در مرکز آمیزه‌ای از ساختمان‌های بزرگ تجاری و خانه‌های شخصی قدیمی در حال ویرانی وجود دارد. در پیرامون این محل کارگرانی زندگی می‌کنند و سرانجام دورتر از این گروه حومه است که محل زندگی گروه‌های مرفه می‌باشد. اگر بخواهیم این نظر را برای شهرهای ایران بپذیریم با مشکلاتی روبه‌رو می‌شویم. به این‌گونه که زوال و فرسودگی مرکزی را شاهد هستیم، بدون اینکه فعالیت تجاری و یا اقتصادی چشمگیری در آنجا وجود داشته باشد. (حسینی، ۱۳۸۵، صص ۷۹-۷۰)

در ایران بسیاری از شهرها مرکز ارائه خدمات و کالا به روستاهای مجاور بوده‌اند، وظیفه‌ی اصلی بازار، خرید مازاد فرآورده‌های کشاورزی و تأمین کالاهای مورد نیاز آنها بوده است و در واقع شهرهای خدماتی بوده‌اند.

با تغییراتی که در پی اصلاحات ارضی پدید آمد و گسترش مغازه‌ها و فروشگاه‌ها در خیابان‌ها و ساخت پاساژها از یک طرف و گسترش فعالیت‌های تجاری و اقتصادی در قالب شرکت‌های نوع جدید (این شرکتها فعالیت‌های خود را از طریق غیر از تمرکز در محل فیزیکی بازار انجام می‌دهند) و .. دیگر بازار نیز رونق و کارکردهای گذشته را ندارد و به عبارت دیگر کارکردهای خود را از دست داده است. مراکز شهرها در ایران به دلیل نبود امکان برای خودروها، نبود خیابان و گذرگاهی که متناسب شرایط امروز باشد، و از همه مهمتر، تغییر کارکرد بازار، به تدریج خالی از سکنه شده و ساکنان به حومه پناه برده‌اند. جایی که امکان احداث واحدهای ویلایی و با تسهیلات جدید وجود داشته باشد.

در برخی از شهرها گونه‌ای فرار جمعی از مرکز شهر به چشم می‌خورد است و این مناطق به دلیل پایین بودن قیمت و اجاره مسکن، مأوا و محل زندگی کسانی شده است که از قشرهای کم درآمد اجتماعی بوده و این اماکن را بیشتر مرکز اشاعه بزه و ... کرده‌اند.

در این جریان (گرایش به حومه) مردم الگوی مسکن خود را از دید ابعاد و وجود برخی از امکانات زندگی از بزرگ مالکان و تجار شهر، و از دید تعداد و ترکیب اتاق‌ها و برخی خدمات نو (مثل استخر، پارکینگ، و ...) از الگوی زندگی غربی گرفته‌اند. در گذشته، شهرها محل زندگی مالکان بزرگ و میانه حال بوده و هر یک متناسب با تعداد روستاها و میزان فعالیت‌های خود دارای خانه‌های بزرگ با کارکردهای متفاوت بوده‌اند. تجار و ثروتمندان شهری نیز دارای منازل بزرگ بودند. به عبارت دیگر، بزرگی منزل و محل زندگی یکی از عمده‌ترین نشانه‌های تشخیص و ثروتمندی بوده است. قشر بعدی، یعنی کسانی که در رده‌های بعدی از بازرگانان عمده و ملاکان بزرگ قرار می‌گرفتند نیز صاحب منزل نسبتاً بزرگ و بعضاً با اندرون و بیرونی بودند. دارا بودن منزل مستقل با امکانات معمول زندگی

از مشخصه‌های این گروه بوده است. قشرهای میانه حال و در حیطه‌هایی با چند خانوار و در تعداد اتاق‌های معدودی زندگی می‌کرده‌اند. غالباً یک خانوار در یک یا حداکثر دو اتاق سکونت داشته‌اند (وزارت مسکن و شهرسازی، ۱۳۸۵، صص ۷۵-۷۰)

شهرهای گروه دوم که با فرسودگی بافت میانی و مرکزی رو به رو شده‌اند، ولی در عین حال حرکت به پیرامون شهر به ویژه نقاط خوش آب و هوا مثل باغات سرعت گرفته و مهاجران روستایی نیز از شیوه زندگی شهری تقلید کرده و اندازه‌ی حیات و تعداد اتاقها به منزله ارزش اجتماعی و نشانه تشخیص می‌شناسند. در این شهرها به شهرک‌هایی با تراکم بالای جمعیتی می‌خوریم که محل زندگی قشرهای فقیر و کم درآمد روستایی شده‌اند. گروه‌های کم درآمد و برای برخورداری از مزایای زندگی شهر، خانواده خود را به شهر منتقل کرده‌اند، داشتن خانه‌ی وسیع را ارزش می‌داند و به رغم الگوی متراکم روستایی عمل می‌کنند. میانگین ساختمان‌های تازه‌ساخت در برخی از این شهرها از ۲۵۰ متر مربع برای هر خانوار می‌گذرد.

گروه سوم شهرهای بودجه‌ای هستند. یعنی شهرهایی که برای برخورداری از منابع دولتی به راههای مختلف، طبق مصوبه دولت یا مجلس شورای اسلامی نام شهر گرفته‌اند، در حالی که ساختار اقتصادی-اجتماعی آن و همچنین ساختار کالبد روستا را حفظ کرده و احياناً با احداث بلوارهای عریض در پی اجرای طرح هادی، گسترشی در طول بلوار اصلی شهر و با به طرف مزارع و باغات پیدا کرده‌اند (بحیرایی، ۱۳۸۴، صص ۲۵-۱۷)

نتیجه گیری

به دنبال رشد جمعیت و افزایش اشکال مختلف مهاجرتها، تراکم جمعیت در نقاط شهری رو به افزایش است به طوریکه:

- مکانیابی، حرکات و تراکم جمعیت نمی‌تواند عاری از پیامدهای بومشناختی - زیست محیطی باشد.
- عوامل بومشناسی اجتماعی در شهرها به تشکیل محلاتی می‌انجامد که دارای ویژگیهای خاصی هستند.
- حرکت قشرهای میانه‌حال شهری از بافت مرکزی شهر به اطراف به دلیل توسعه خدمات شهری صورت می‌گیرد.
- محله‌های مختلف در شهرهای ایران در جریان تلاش ساکنان آنها در سازگار کردن خود با شرایط متغیر دربارہی تأمین معاش پدید آمده‌اند.
- رقابت برای تصرف و سکونت، ارزش زمین و مستغلات رفته رفته ادامه زندگی در مناطق مرکزی شهرهای ایران را برای خانواده‌ها دشوار نموده و میلی به سکونت در حومه‌ها افزایش می‌یابد.

منابع

- ۱- بحیرایی، مجتبی، نظریه‌های جامعه‌شناسی، انتشارات فردا، (۱۳۸۴).
- ۲- بهرام سلطانی، کامیبر، اکولوژی شهری از دیدگاه محیط زیست، نشریه آبادی شماره سوم، (۱۳۷۰).
- ۳- جرمی، هوارد، جهان در سراسیمبی سقوط، ترجمه محمود بهزاد، انتشارات مزده، (۱۳۷۵).
- ۴- حسینی، شیدا، بررسی جایگاه خرده فرهنگها در جوامع شهری، انتشارات آگاه، (۱۳۸۵).
- ۵- دانیل، بوتکین، شناخت محیط زیست، ترجمه عبدالحسین وهاب زاده، انتشارات موزه طبیعت، (۱۳۷۸).
- ۶- شکویی، حسین، جغرافیای اجتماعی شهرها- انتشارات جهاد دانشگاهی، (۱۳۷۰).
- ۷- شکویی، حسین، دیدگاه‌های نو در جغرافیای شهری، انتشارات سمت، (۱۳۸۴).
- ۸- شیخی، محمد، جامعه‌شناسی شهری- انتشارات نورگیتی، (۱۳۷۸).
- ۹- کنت، وات، مبانی محیط زیست، ترجمه عبدالحسین وهاب زاده، انتشارات انترک، (۱۳۸۲).
- ۱۰- لسترز آر، جهان در آستانه سال ۲۰۰۰، ترجمه مهرسیما، انتشارات سروش، (۱۳۷۵).
- ۱۱- ممتاز، فریده، جامعه‌شناسی شهری، انتشارات فرید، (۱۳۸۲).
- ۱۲- وزارت مسکن و شهرسازی، طرح تحقیقاتی اصول و معیارهای تعیین تراکم شهری، جلد اول، (۱۳۸۵).
- ۱۳- وزارت مسکن و شهرسازی، طرح تحقیقاتی اصول و معیارهای تعیین تراکم و جایجایی جمعیت در نواحی شهری ایران، (۱۳۸۵).

14- Belt, V, Urban ecology in third world, Oxford, (2005).

15- Sklirt, L, Sociology of Global system, London, (2004).

16- Siltan, M, Introduction to urban studies in developing County. uk. London, (2006).

17- Wilkan, S, Urban ecology, approach and theory, Washington DC, (2006).

جغرافیای گردشگری شهری

داوود رضانی
دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی

تعریف گردشگری:

- گردشگری (توریسم) از نظر واژه‌شناسی از کلمه (tour) مشتق شده است و معنی آن سیر و سفر از یک نقطه به نقطه دیگر می‌باشد. گردشگری در زبان فرانسه هم به معنای مسافرت به اطراف و اکناف و یا گردش در پیرامون می‌باشد. (قره نژاد، ص ۴۲).

- صنعت جهانگردی مجموعه‌ای متشکل از جهانگرد، عرضه کنندگان خدمات و کالا دولت و جامعه میزبان است که با یک دیگر در تعامل و ارتباط بوده و هدف از آن جذب و جلب جهانگرد است. جهانگردی ترکیبی از فعالیت‌ها، خدمات، سیاستها، خط مشی‌ها، ضوابط، معیارها، و کالاهایی است برای تحقیق سفر جهانگیری ضرورت دارد. (مجتبی زاده، ۱۳۸۴، ص ۹).

- طبق تعریف سازمان بین‌المللی جهانگردی (W.T.O) توریست کسی است که به کشور یا کشورهایی که در آن اقامت دائم ندارند سفر کند و هدف اصلی سفرش انجام فعالیتهای درآمد ساز نیست و در داخل مرزهای کشوری که به آن سفر می‌کند حداقل یک شب و حداکثر یک سال اقامت کند (مجتبی زاده، ۱۳۸۳، ص ۱۹).

- در زبان فارسی به جای کلمه توریست از کلمه سیاح در گذشته استفاده می‌شده است و سیاحان بیشتر با هدف شخصی مسافرت می‌کردند و لی بعد ها واژه جهانگردی بکار رفت (رضوانی، ۱۳۸۲، ص ۱۹).

- امروزه به صورت صنعت جهانگردی در کشورهای پیشرفته و توسعه یافته از درآمد ارزی بالایی برخوردار است. جهانگردی به معنای نوین آن قدمت چندانی در کشور ما ندارد. اگر چه از سالیان دراز جهانگردانی به صورت پراکنده به ایران سفر کرده اند.

- اشکال مختلف جهانگردی به صورتهای زیر می‌باشد:

- ۱- گردشگری فرهنگی
- ۲- گردشگری اجتماعی
- ۳- گردشگری سیاسی
- ۴- گردشگری آموزشی
- ۵- گردشگری ورزشی

- جهانگردی عموماً بر بنیاد عامل اساسی سفر و جابجایی قرار دارد، مسافرت سالانه میلیونها توریست را شامل می‌شود. صنعت گردشگری دارای آثار اقتصادی و اجتماعی قابل ملاحظه‌ای می‌باشد ایجاد اشتغال و دست‌یابی به درآمد ارزی پایدار و مناسب و همچنین شناخت متقابل در راستای صلح و وفاق بین المللی از آثار اقتصادی و اجتماعی این صنعت است.

- ایران از لحاظ جاذبه گردشگری جزء ده کشور اول پرجاذبه گردشگری در جهان است. بر اساس اعلام یونسکو از لحاظ تنوع زیستی و تنوع جاذبه‌های طبیعی رتبه پنجم جهان را دارا است. ولی متأسفانه به دلیل برخی مشکلات هرگز جایگاه خود را در عرصه بین‌المللی گردشگری نیافته است.

- از نقطه نظر گردشگری واخذ درآمد همواره رتبه‌ای بعد از ۶۰ را داشته و از نقطه نظر هزینه گردشگری رتبه بعد از ۴۰ را داراست. و اگر این دید را به شهری تعمیم دهیم شاهد این خواهیم بود که شهری از لحاظ رتبه‌ای جزء ده شهر اول کشور مد نظر قرار دارد که دارای جاذبه‌های تاریخی، فرهنگی متنوع در ایران مطرح می‌باشد ولی نتوانسته به آن جایگاه که در خور شأن این شهر است پیدا کند. پس ضرورت برنامه‌ریزی گردشگری شهری را با تأکید بر توسعه‌های پایدار توجیه می‌سازد و به همین منظور نظری اجمالی به پتانسیلهای این شهر تاریخی می‌اندازیم تا همانگونه که مقام معظم رهبری فرمودند

همیشه و در همه حال ری قبله تهران باشد.

اینانج - نقش برجسته چشمه علی - حرم عبدالعظیم الحسنی -
- شیخ صدوق - کاروانسرای شاه عباسی - بازار حضرت
عبدالعظیم .

ویژگیهای طبیعی و انسانی :

شهرستان ری یکی از شهرستانهای استان تهران می باشد که از شمال به شهرستان تهران و از جنوب به شهرستان قم و از مشرق به شهرستانهای پاکدشت و ورامین و از مغرب به شهرستان اسلامشهر ، رباط کریم ، زرنده محدود می گردد . وسعت آن بالغ بر ۲۶۹۶ کیلومتر مربع است . شامل سه بخش مرکزی ، بخش کهریزک ، بخش فشافویه می باشد که جمعیتی بالغ بر ۸۰۰/۰۰۰ نفر را در خود جای داده است .

شهر ری مرکز شهرستان ری است که بین مختصات جغرافیایی ۲۶° و ۵۱° و عرض جغرافیایی ۳۶° و ۳۵° واقع شده است . ارتفاع متوسط این شهر از سطح دریا ۱۰۶۲ می باشد . شهر ری در جنوبشرقی شهر تهران به فاصله ۱۴ کیلومتر از مرکز شهر تهران قرار دارد .

آب و هوای شهری گرم و خشک و متوسط بارندگی آن ۲۰۰ میلی لیتر می باشد . شهرستان ری در دشت واقع گردیده و کوههای آن شامل کوه بی بی شهربانو ، آراد کوه ، کوه مره ، دامنه های شمالی کوه کورابلاغ ارتفاع چندانی ندارند . رودخانه های آن عبارتند از : رودخانه کرج - رودخانه جاجرود - رودخانه شور - رودخانه کن .

شهرستان ری به لحاظ آب و هوا گرم خشک که دارد فاقد جنگل بوده و از نظر مرتع نسبتاً غنی است که در استان تهران رتبه چهارم را دارد . سرزمین کهنری با قدمت چندین هزار ساله و آثار به جای مانده از فرهنگ بزرگ ایرانی و اسلامی که امروز یادگاری از آن در جنوبی ترین منطقه تهران به جای مانده است مکانی مناسب برای زوار و گردشگران علاقه مند به تاریخ کهن این مرز و بوم است .

نام ری در منابع باستان به اشکال گوناگون ذکر شده است رگا (rega) ، رغه (rege) از جمله نامهایی هستند که بر این سرزمین نهاده شده است .

وجود زیارتگاههای پراهمیتی از جمله آرامگاه عالم ربانی شیعه شیخ صدوق علیه الرحمه معروف به ابن بابویه ، شیخ کلینی ، و نیز دهها تن از مشاهیر علم و ادب و تاریخ ایران درخشش این شهر تاریخی را صد چندان کرده است . زیارتگاههای متعدد دیگری از جمله امام زاده ابوالحسن ، امام زاده عبدالله ، امام زاده هادی ، بقعه بی بی شهربانو و ... نیز در این شهرستان قرار دارد .

آثار و ابنیه تاریخی که در شهرستان ری وجود دارد و آنرا از نظر زمانی می توان به دو مقطع تقسیم نمود (۱) آثار باقیمانده پیش از اسلام - استودان گبرها - دژ رشکان - قلعه گبری - تپه میل - حصار (۲) آثار باقیمانده بعد از اسلام - قلعه طبرک - زندان هارون - برج طغرل - برج نقاره خانه - برج

نتیجه گیری :

شهر ری دارای توان و استعداد بالایی در زمینه جاذبه های توریستی و حتی امکانات و تجهیزات توریستی در مرکز کشور می باشد . وجود بازار تاریخی ری که در کنار بافت قدیمی شهر ، به صورت بازسازی و بهسازی می تواند توریستهای شهری زیادی را به سمت خود متوجه سازد . در سطح شهری با مدیریت و برنامه ریزی صحیح مبتنی بر مطالعات علمی راسخ می توان با کسب درصد قابل توجهی از درآمد ملی و منطقه ای را بالا برد و توسعه اقتصادی و پایدار شهر را موجب گردید و به دلیل گستردگی گردشگری طبیعی و انسان ساخت در شهر ری باید آنها را شناسایی و معرفی کرد و با ایجاد امکانات و تسهیلات مورد نیاز می توان این استعدادها بالقوه موجود را به صورت بالفعل در آورد .

بررسی های حاصل بر روی شهری نشامگر این است که در تمام سطوح گردشگری و ویژه در زمینه گردشگری بین المللی شهری ، جاذبه های تاریخی در درجه اول اهمیت قرار دارند و سپس جاذبه های فرهنگی ، هنری ، زیارتی و تفرجگاهی می توانند مورد توجه باشند و بیشترین جاذبه های تاریخی در بافت قدیمی شهر متمرکز می باشند که کانون اصلی جذب گردشگری خارجی شهری را تشکیل می دهند که نیازمند سازماندهی در آماده سازی برای مقاصد گردشگری شهری هستند . موانع و چالشهای عمده پیش روی توسعه صنعت گردشگری در ایران و به تبع آن در طرحی کوچکتر در شهر ری را بطور خلاصه به شکل زیر جمع بندی نمود .

۱- فصلی بودن

۲- مشکلات مدیریتی

۳- مشکلات و موانع تکنولوژیکی

۴- ضعف منابع مالی و آماری

۵- ضعف تأسیسات و تجهیزات توریستی

۶- ضعف پایه های اقتصادی کشور

۷- ضعف نارسایی قوانین و مقررات داخلی

۸- عدم توانایی برای مسافرت

که انشاء الله با شناخت موانع و چالشهای فوق الذکر دست اندر کاران امر توریست در کشور با وفاق ملی و همدلی با اتخاذ تصمیم واحد در جهت گسترش این صنعت در سطح کلان و نیز در اندازه کوچکتر (شهری) اقدام نمایند و همانگونه که بخشهای دیگر اقتصادی و صنعتی ایران گامهای بلند در این بخش نیز گامهای اساسی برداشته شود و پیرو فرمایشات مقام معظم رهبری ری همیشه قبله تهران باشد .

شهر، فرصت یا تهدیدی برای محیط زیست

فاطمه شهبازی

تجدیدناپذیر می‌شود، دیگر نمی‌توان گفت محیط زیست شهری که انسان ایجاد کرده است، زیرا در این مقطع، انسان، خود جزئی از محیط شهری می‌شود.»

وی به نکته دیگری اشاره می‌کند که در واقع عنصر اصلی حیات است. اکسیژن که ۲۰ درصد از نظر وزنی و حجمی هوا را تشکیل می‌دهد و زندگی کمتر از ۵ دقیقه بدون آن امکان‌ناپذیر است. امروزه به دلیل استفاده از تکنولوژی‌های ناسازگار با محیط زیست، به گازی سمی تبدیل شده، به طوری که اگر در جوامع توسعه‌یافته وسایل نقلیه موتوری برای طی مسافت ۱۰۰ کیلومتری، ۵ لیتر بنزین مصرف می‌کنند، در ایران این مقدار سوخت، ۲ برابر بیشتر خواهد بود، نتیجه این عمل تنها گسترش آلودگی هوا است که متأسفانه شاهد پیامدهای زیست محیطی مخرب آن به زندگی شهری هستیم.

این پژوهشگر منابع طبیعی خاطرنشان می‌کند: گازهای سمی که از آگزوز ماشین‌ها دودکش کارخانه‌ها و منازل خارج می‌شود، پیامدی ندارد جز بروز انواع بیماری‌های قلبی پوستی و سکنه‌های قلبی در شهرهای کنونی.

در این باره مدیر کل محیط زیست استان تهران چندی پیش اعلام کرده بود: سالانه دست کم ۲۵۰۰ شهروند تهرانی در اثر آلودگی هوا فوت می‌شوند. دکتر محمدباقر صدوق با این وجود، این آمار را قابل اطمینان ندانسته و گفته: «آلودگی هوا به طور مستقیم کسی را نمی‌کشد، مگر اینکه در محیط بسته این آلودگی ایجاد شود.»

نزدیک به نیمی از جمعیت جهان در مناطق شهری زندگی می‌کنند، به طوری که بر اساس گزارشات UNEP، هر سال در حدود ۶۰ میلیون نفر به جمعیت مناطق شهری از طریق مهاجرت روستاییان به شهر، تولد در مناطق شهری و تبدیل روستاها به شهر افزوده می‌شود. یک پیش‌بینی تا سال ۲۰۳۰، نشان می‌دهد که نزدیک به ۵ میلیارد از ۸/۱ میلیارد نفر جمعیت جهان در شهرها زندگی خواهند کرد.

در واقع با رشد جمعیت شهرنشین، مشکلات زیست محیطی نیز افزایش خواهد یافت، زیرا مطالعات نشان داده، رابطه متقابلی بین شهرنشینی، فقر، اثرات زیست محیطی و پایداری وجود دارد.

امروزه گفته می‌شود، اثرات منفی زیست محیطی شهری ناشی از مصرف منابع خاک، آب و انرژی، تصفیه پسماندها و فاضلاب و عمل دفع، مصرف صنعتی و خانگی مواد شیمیایی، از عمده‌ترین مسائل مناطق شهری هستند که به نظر می‌رسد با درک رعایت مسائل زیست محیطی از سوی شهروندان و برنامه‌ریزی جامع و منسجم از سوی تصمیم‌گیران شهری و دولتی بتوان شهری پایدار و فاقد هرگونه آلاینده‌ای را ترسیم کرد.

محیط زیست شهری محیطی است که ما برای رفاه، اشتغال و سایر احتیاجات فردی بوجود آورده‌ایم. دکتر علی یخکشی استاد محیط زیست و منابع طبیعی با اعلام این مطلب می‌افزاید: «زمانی که صحبت از آب، خاک، فضای سبز، هوا و انرژی‌های

در شرایط بحران زیست محیطی موجود در شهرها و کلان‌شهرهای کشور، توسعه و حفظ فضای سبز پاسخ مناسبی برای مبارزه با آلودگی هوا خواهد بود. هر چند طبق استانداردهایی جهانی به ازای هر فرد ۳۰ تا ۵۰ مترمربع فضای سبز لازم است و این مقدار در پایتخت ایران ۱۰-۷ مترمربع بیش نیست، دکتر یخکشی به عنوان کارشناس منابع طبیعی پیشنهاد می‌کند: «نیاید تنها به روز درختکاری بسنده کرد، بلکه پیشنهاد می‌کنم هر فرد به مناسبت هر واقعه مهم زندگیش یک نهال بکارد و دولت نیز صاحبان صنایع را مکلف کند در هفته منابع طبیعی در ازای هر واحدی که تولید می‌کنند نهال بکارند، این حرکت بی‌شک آینده شهرها را تغییر خواهد داد.»

برخی کارشناسان معتقدند که شهرها از بعد زیست محیطی هم تهدید به شمار می‌آیند و هم فرصت. تهدید از آن جهت که تمرکز بالای جمعیت، تولید، مصرف انرژی، آب، کالا و خدمات در یک مکان، فشار بسیار شدیدی را بر محیط زیست محلی و منطقه‌ای و جهانی وارد می‌آورند.

مسائل زیست محیطی شهر، بستگی به مراحل توسعه آن شهر دارد. دکتر اسماعیلی کرمی مدرس دانشگاه با بیان این مطلب می‌گوید: به طور مثال اگر با هواپیما بر فراز شهرهای ایران پرواز کنیم مشاهده می‌کنیم که تمامی شهرهای ایران در مناطق خوش آب و هوا بر روی جنگل‌ها و مراتع اخذ شده‌اند، همین زیبایی و خوش آب و هوایی، جمعیت را به سوی خود کشاند تا اینکه شهرهای فعلی شکل گرفتند، ولی باز بروز پدیده شهرنشینی آن طبیعت اولیه نابود آسمانخراش‌ها پدید آمدند به طوری که امروز فاصله ما با طبیعت کاملاً جدا شده است.»

از سویی دکتر یخکشی با بیان اینکه ما تکنولوژی را اختراع کردیم ولی متأسفانه عقل و خرد خود را در استفاده از تکنولوژی به کار نگرفته‌ایم گفت: «امروزه نه تنها در ایران، بلکه در سایر نقاط جهان نیز، تکنولوژی بر ما حاکم شده و در حال از بین بردن بشر و کل موجودات هستی است. در حالی که اگر خرد را با استفاده از تکنولوژی سازگار با محیط زیست به کار بگیریم، نه تنها ضرر نیست، بلکه وجود تکنولوژی نیز ضروری خواهد بود، مشروط بر آنکه دیدگاه آینده‌نگری را حفظ کرده و با صرف هزینه‌های زیاد، پرداخت مالیات و اعتبارات دولتی بتوانیم به تکنولوژی سازگار با محیط زیست دست یابیم.»

به هر حال هیچ شهری از آمادگی کامل برای تضمین پایداری خود در آینده برخوردار نیست. تمام شهرها به واسطه رشد روزافزون مصرف کالا، شرایط اقلیمی را تغییر می‌دهند. مواد شیمیایی سمی تولید می‌کنند، در انقراض گونه‌های مختلف حیات و در تخریب جنگل‌ها و منابع جنگلی نقش فعالی دارند. دکتر اسماعیل کرمی با اشاره به تبدیل شهر تهران به خوابگاهی بزرگ بدون در نظر گرفتن ملاحظات زیست محیطی

می‌گوید: «شهر تهران با توجه به آلودگی‌های ناشی از وسائل نقلیه قدرت تولید اکسیژن را ندارد بنابراین، تنها راه نجات این شهر، اهمیت دادن به فضای سبز تهران و حفظ گوشواره‌های آن یعنی جنگل سرخه حصار، خجیر، لویزان و چیتگر است.» وی شهرها را تهدیدی برای محیط زیست دانسته و می‌افزاید: «برای داشتن محیط زیستی سالم در شهرها باید الگوهای رفتاری شهروندان و دولت تغییر یابد. ساخت و سازها در شهرها کاهش یابد و تا جایی که امکان دارد به توسعه فضای سبز شهری اقدام کنیم در این باره مسئولان می‌توانند باغ‌های قدیمی را بار دیگر احیاء کنند و با اهمیت دادن به گوشواره‌های حیاتی شهرها، فرایند زیست محیطی شهرها را در مسیر درستی هدایت کنند.»

بسیاری از ساکنان شهرها تصور می‌کنند به دلیل فاصله مسکونی با محیط‌های طبیعی و جانوری، ملزم به رعایت مسائل زیست محیطی نیستند و به تصور غلط می‌پندارند که حیوانات و سایر موجودات به جنگل، بیابان و ... تعلق دارند در صورتیکه شهر جزئی از مرتع، جنگل و دشت است.

دکتر یخکشی می‌گوید: «در سال ۱۳۷۶ باران شدیدی در جاجرد به راه افتاد، شدت بارش به حدی بود که باران، انباشت زباله‌ها را به حرکت درآورد و به مرور شیرابه سیاه‌رنگی از این انباشت خارج و به سمت رودخانه جاجرد حرکت کرد و رودخانه را به خود آغشت. شدت شیرابه به حدی بود که درختان قرار گرفته در مسیر حرکت خود را خشکانید و چه بسیار جانوران وحشی که به علت نوشیدن آب رودخانه جاجرد تلف شدند، عمق فاجعه به حدی بود که حیوانات به فاصله ۵ کیلومتر دور شده از رودخانه جان باختند.»

وی در این باره تأکید می‌کند که: نباید تصور کرد دولت و شهرداری مکلف به ایجاد محیطی سالم در شهرها هستند، این مسئله نیازمند همکاری، همیاری و مشارکت مردمی است که ابتدایی‌ترین آن تفکیک زباله در خانه است، از سویی دیگر شهرداری نیز موظف به دفن بهداشتی زباله‌ها است نه آنکه فقط زباله‌ها را از شهر خارج و آنها را دفع کند.

خطرناک‌تر از آلودگی هوا

فاطمه اکبرپور

جلوگیری شود. این قانون اخیراً در کشور ما مطرح شده و در انتظار اجرای صحیح آن هستیم. مدیرکل دفتر آب و خاک سازمان حفاظت محیط‌زیست درباره قانون جلوگیری از آلودگی خاک‌های ایران می‌گوید: «اگر واحدی منجر به آلودگی خاک مناطق اطراف خود شود در مرحله اول به ۶ ماه تا ۲ سال حبس و در مراحل بعدی به پرداخت جرایم نقدی محکوم می‌شود، البته سعی شده تا از جرایم نقدی کمتر استفاده شود، زیرا تعیین میزان جریمه نقدی با توجه به وسعت آلودگی کار دشواری است و معمولاً نمی‌توان وسعت آلودگی را به‌طور دقیق مشخص کرد. همچنین واحد آلاینده موظف است برای رفع آلودگی ایجاد شده مشاور و پیمانکار استخدام کند تا زمانی که خاک به حد استاندارد می‌رسد و خطری منطقه را تهدید نمی‌کند کار خود را ادامه دهد.»

هزینه‌های پاکسازی محیط‌زیست

تا سال ۲۰۰۰ در ایالات متحده حدوداً ۲ درصد از درآمد ناخالص ملی صرف پاکسازی محیط‌زیست و کنترل آلودگی

در حالی که مدت‌هاست بسیاری از مسئولان، آلودگی هوا را تهدیدی برای سلامت شهروندان عنوان می‌کنند؛ چندی پیش، دکتر محمدباقر صدوق، مدیرکل محیط‌زیست استان تهران، نسبت به آلودگی خاک هشدار داد و اعلام کرد:

«خطر آلودگی خاک کمتر از خطر آلودگی هوا نیست اما از آنجایی که این آلودگی ملموس نیست کمتر به آن توجه می‌شود.» آلودگی خاک اما تنها پایتخت را تهدید نمی‌کند بلکه بسیاری از شهرهای ما اینک در معرض این خطر قرار دارند. در مقاله‌ای که در پی می‌آید با اشاره به قانون آلودگی خاک در ایران، مناطقی که در معرض این آلودگی قرار دارند معرفی شده‌اند.

هرگونه تغییر در ویژگی اجزای تشکیل دهنده خاک به‌طوری که استفاده از خاک ناممکن شود، آلودگی خاک نامیده می‌شود. آلودگی خاک باعث از بین رفتن پوشش گیاهی و کاهش رشد و نمو گیاهان و در نهایت منجر به فرسایش خاک و بیابان‌زایی می‌شود. در حال حاضر در کشورهای اروپایی برای جلوگیری از آلودگی خاک عامل بازدارنده‌ای با عنوان «قانون خاک» وجود دارد که موجب شده تا حد زیادی از افزایش آلودگی‌های خاک

شده است. این میزان ۵۰ درصد مبلغی است که ما برای پوشاک خود می‌پردازیم و ۳۳ درصد مبلغی است که به نیروهای نظامی پرداخت می‌شود.

پس از سال ۲۰۰۰ این مبلغ به بیش از ۲/۸ درصد از تولید ناخالص ملی افزایش یافته است. به استثنای هلند، هیچ کشور دیگری به این میزان روی مشکلات زیست محیطی سرمایه‌گذاری نمی‌کند.

آلودگی خاک در ایران

براساس آمار، درصد کمی از فاضلاب‌های صنعتی و خانگی در کشور تصفیه شده و بخش عمده فاضلاب‌های خانگی و صنعتی کشور بدون تصفیه و به صورت خام وارد محیط‌زیست می‌شود که این روند، آلودگی خاک و آب‌های زیرزمینی را در پی دارد که نمونه بارز آن افزایش میزان نیترات در آب چاه‌هاست.

یکی از موارد آلودگی خاک که خوشبختانه در کشور ما کمتر دیده می‌شود، باران‌های اسیدی است. یکی از اقدامات سازمان محیط‌زیست برای جلوگیری از بارش باران اسیدی مخالفت شدید با تاسیس کارخانه کک‌سازی در منطقه سوادکوه است. اطلس آلودگی خاک‌های ایران در حال تهیه است که به‌زودی آمار دقیقی از میزان آلودگی خاک در کشور به دست می‌آید. تا به امروز مناطق زیر در شمار آلوده‌ترین مناطق ایران گزارش شده‌اند: استان اصفهان؛ جنوب تهران؛ عسلویه بوشهر؛ زمین‌های اطراف مس سرچشمه؛ استان سیستان و بلوچستان؛ بخش عمده‌ای از خوزستان.

آلودگی خاک در تهران

آلودگی‌های ناشی از نشست نفت لوله‌های انتقال نفت در جنوب تهران یکی از آلاینده‌های خاک در تهران گزارش شده است. استفاده از سموم کشاورزی در سطح استان تهران از دیگر آلاینده‌های خاک ذکر می‌شود.

بارش باران‌های اسیدی به‌علت وجود آلودگی زیاد در هوای تهران نیز از دیگر موارد آلوده‌کننده خاک در این شهر به شمار می‌آید.

منابع آلودگی خاک

امروزه از میان منابع آلاینده موارد زیر مهم‌ترین عوامل آلودگی بیوسفر محسوب می‌شوند:

- معادن فعال (آلودگی صنعتی)
- مصرف سوخت‌های فسیلی (آلودگی‌های نفتی)
- کودها و سموم کشاورزی

که در ادامه، اشاره‌ای مختصر به این آلاینده‌ها می‌شود.

۱- در حال حاضر به‌دلیل تولید بیش از حد زباله، جمع‌آوری

غلط و بازیافت ناقص زباله‌های خانگی، صنعتی، بیمارستانی، پساب‌های صنعتی، فاضلاب شهری و نخاله‌های ساختمانی و انباشت زباله در حاشیه شهرها با آلودگی شدید خاک و منابع آب روبه‌رو هستیم.

۲- وسایط نقلیه موتوری از یک سو با تولید منواکسیدکربن هوا را آلوده می‌کنند و از سوی دیگر روغن، براده‌های لاستیک و لنت‌های ترمز آنها که حاوی آزرست است، منابع خاک و محیط‌زیست را نابود می‌کنند.

۳- یکی از مشکلات فاضلاب‌ها و پسماندهای صنعتی که وارد خاک می‌شود فلزات سنگین است. فلزات سنگین همچون سرب، کادمیوم، سلنیوم و... که در کلوئیدهای خاک ذخیره می‌شوند، بسیار خطرناک هستند و با ورود به چرخه غذایی زیان‌های جبران‌ناپذیری را به جای می‌گذارند.

۴- یکی دیگر از موارد آلودگی خاک که می‌توان نام برد باران‌های اسیدی است که در اثر آلودگی و دود کارخانه‌ها در شهرهای صنعتی و پرجمعیت دیده می‌شود. باران اسیدی در آلودگی‌های خاک بدترین نوع آلودگی محسوب می‌شود؛ چرا که در وهله اول باعث از بین رفتن پوشش‌های جنگلی و در وهله دوم باعث آلودگی منابع آب در حد وسیع می‌شود.

۵- آلودگی حاصل از فعالیت‌های کشاورزی

۶- آلودگی‌های نفتی.

۷- آلودگی‌های صنعتی که از کارخانه‌ها و معادن حاصل می‌شود.

آلودگی صنعتی

در اکثر شهرها شاهدیم که پساب‌های کارخانه‌ها به رودخانه‌ها ریخته می‌شود که این مسئله علاوه بر آلودگی آب‌های سطحی و آلودگی خاک به آلوده شدن منابع زیرزمینی نیز منجر می‌شود. دود و آلاینده‌هایی که به‌صورت گاز و بخارات سمی از دودکش‌های عظیم کارخانه‌ها بیرون می‌آید، علاوه بر آلودگی‌های هوای شهرها و ایجاد مشکلات تنفسی برای انسان‌ها باعث تشکیل باران اسیدی می‌شود. بیشترین آلودگی‌ها در منابع خاک، در اطراف پالایشگاه‌هاست.

مقاومت و پایداری عناصر سنگین در خاک نسبت به سایر آلاینده‌ها بسیار طولانی بوده و آلودگی خاک توسط فلزات سنگین تقریباً دائمی است. فلزات سنگین شامل سرب، کادمیوم،

نقره و جیوه هستند که اثرات زیانبار آنها بر موجودات زنده ثابت شده است و بارها موجب حوادث زیست محیطی شده‌اند. بعضی از این اثرات زیانبار فلزات سنگین شامل موارد زیر است:

اختلال فعالیت‌های بیولوژیک خاک، اثرات سمی بر گیاهان و اثرات زیانبار بر انسان در اثر ورود مواد به زنجیره غذایی.

زباله‌ها

می‌شوند که عبارتند از: از طریق کاربرد مستقیم آنها در خاک؛ از طریق سمپاشی و برگشت مستقیم ذرات سموم معلق در هوا به زمین؛ سموم جذب شده در سطح ذرات خاک معلق در هوا و نشست آنها بر زمین و بقایای نباتی که به خاک اضافه می‌شوند و سموم جذب شده به وسیله موجودات زنده خاک (غیرذره‌بینی) است. کودهای شیمیایی خواص خاک را تغییر می‌دهند یعنی نفوذپذیری خاک را نسبت به هوا و آب کم می‌کنند و اصطلاحاً خاک‌ها را سخت می‌کنند.

سموم شیمیایی نیز در خاک آلودگی ایجاد می‌کنند. تعدادی از آفات به‌ویژه حشرات در مقابل سموم مصرفی مقاوم می‌شوند که ناچار هستیم یا تعداد سمپاشی را افزایش دهیم یا غلظت سموم را بالا ببریم. این سموم به راحتی تجزیه نمی‌شوند و برای سالیان دراز در خاک باقی می‌مانند.

آلودگی نفتی

مدت‌هاست که مواد نفتی و مشتقات آن در اثر حمل‌ونقل یا ذخیره‌سازی موجب آلودگی خاک می‌شود.

آلودگی‌های نفتی یک پیامد اجتناب‌ناپذیر از افزایش سریع جمعیت و فرایند صنعتی شدن است که به‌دنبال آن آلودگی خاک توسط مواد هیدروکربنه نفتی به شکل وسیع در اطراف تاسیسات اکتشاف و پالایش و به شکل موضعی در مسیرهای انتقال این مواد قابل مشاهده است. علاوه بر انتشار مستقیم این آلاینده‌ها، غبارات حاصل از سوخت گازهای همراه نفت، طی سالیان متمادی توانسته مواد سمی و مضر به خاک‌های منطقه اضافه کند هرچقدر مواد نفتی به عمق بیشتری از خاک نفوذ کند، رفع آلودگی آن مشکل‌تر و هزینه آن چندین برابر خواهد بود.

زباله یکی از مهم‌ترین منابع آلوده‌سازی خاک‌ها محسوب می‌شود. زباله‌ها می‌توانند به داخل زمین نفوذ کنند و منابع آبی را نیز آلوده کنند. این در حالی است که همه کشورهای پیشرفته زباله‌ها را طلای کثیف می‌نامند و با بازیافت و تولید کمپوست به زباله‌ها ارزش افزوده می‌دهند. یکی از مهم‌ترین و خطرناک‌ترین زباله‌های شهری، زباله‌های بیمارستانی است که بخشی از بافت بدن یک بیمار، سوزن‌های آلوده به بیماری‌های خطرناک، تیغ‌های جراحی بیماران حاوی بیماری ایدز و... قسمتی از زباله‌هایی است که از بیمارستان، همراه با صدها هزار تن زباله معمولی جمع‌آوری می‌شود. دفن زباله‌های بیمارستانی آب‌های زیرزمینی را آلوده می‌کند.

اثر شوینده‌ها در خاک

وجود شوینده‌ها در فاضلاب نفوذپذیری خاک را افزایش داده و میکروارگانیسم‌ها و حتی مولکول‌هایی که به‌طور معمول نمی‌توانند از صافی‌های خاک عبور کنند در حضور شوینده‌ها قادر خواهند بود از خلل و فرج لایه‌های متوالی و مختلف خاک عبور کنند و موجب آلودگی میکروبی آب‌هایی شوند که در فاصله زیاد نسبت به سطح زمین قرار دارند.

آلودگی کشاورزی

استفاده بیش از حد سموم و کودهای کشاورزی، آنتی‌بیوتیک‌ها و هورمون‌ها در دام و آبیاری مزارع با فاضلاب‌های آلوده از عوامل کشاورزی مؤثر در آلودگی خاک است. سرطان، بیماری‌های عصبی و تنفسی و پوستی از اثرات درازمدت آفت کش‌ها بر انسان است. آفت‌کش‌ها از راه‌های مختلفی وارد خاک

شناریان سرخ بر سواحل شهر - بندرهای جنوب

ندا خسروی

شده است. این رخداد طبیعی تاکنون اثرات زیادی بر شرایط اجتماعی و اقتصادی کشورهای حاشیه این دریا برجا گذاشته است. تشدید این پدیده می‌تواند با عواقب بسیار شدیدی همراه باشد. جلبک‌های قرمز از آغاز فعالیت خود از شهریور ۸۷ خسارات بسیاری به صیادان، استخرهای پرورش میگو، صنعت گردشگری و محیط‌زیست این منطقه وارد کرده‌اند، هر چند هنوز برآورد دقیقی از میزان خسارات ناشی از این پدیده در دست نیست.

اما اداره‌ی شیلات از مرگ حدود ۳۰ تن ماهی در این منطقه خبر داده است. البته این رقم هنوز شامل مرگومیر ماهیان غیر شیلاتی، بی‌مهرگان و نرم‌تنان، خارپوستان، سخت‌پوستان، مارماهیان و ماهیان تزئینی نمی‌شود. با آزمایش‌های متعدد مشخص شده که آبزیان سواحل جنوبی ایران مشکلی ندارند و تنها صدف‌ها می‌توانند مشکل آفرین باشند که باید از خوردن آنها پرهیز نمود. فیتوپلانکتون دارای سم عصبی (نوروتوکسین) ۵ است که بر انسان تأثیری ندارد. اما این فیتوپلانکتون که از گروه جلبک‌های زیان‌آور (HAB) است در چگالی بالا سبب مصرف زیاد اکسیژن محلول در آب و نشست گونه‌های ماده‌ی ژلاتینی در آبشش ماهیان و در نتیجه مرگومیر آنها می‌شود.

گفتنی است که پدیده‌ی کشند قرمز در سال‌های گذشته نیز در آب‌های کرانه‌های کشور دیده شده است اما نوع آن کشند به شکل و گونه فعلی نبوده است. در دفعه‌های پیشین «کشند قرمز» مدت زمانی محدود رخ می‌داد؛ یعنی برای مدت ۲۴ یا

شهریور ماه سال گذشته بود که سرخی آب‌های ساحلی باعث جلب توجه عابران و البته کارشناسان محیط‌زیست دریایی شد. میهمان ناخوانده سرخپوش ابتدا در سواحل بندرعباس، قشم و عسلویه بر روی آب نشست و بعدها به سمت سواحل خوزستان کشیده شد. این سرخپوش ناخوانده یک پدیده زیست‌محیطی است که به دلیل افزایش آلودگی دریا و جمعیت فیتوپلانکتون‌ها ایجاد می‌شود، در اصطلاح علمی به آن «کشند قرمز» یا «جزرومد قرمز» می‌گویند. این پدیده در برخی مناطق آب‌وهوایی معتدل معمولاً به مدت چند روز در اوایل فصل بهار و پاییز رخ می‌دهد، اما گاه حالت غیر طبیعی به خود می‌گیرد و به اندازه‌ای افزایش می‌یابد که برای مدتی طولانی سبب تغییر رنگ آب دریا می‌شود. چگالی زیاد این فیتوپلانکتون‌ها بر رشد و بقای برخی از «زئوپلانکتون‌ها» ۳ مثل لار و دوکفه‌ای هائیز تأثیر می‌گذارد. «کوکلودینوم» ۴ یک «داینو فلاژله پلانکتونی» و دارای کلروپلاست‌های زرد، سبز تا قهوه‌ای است و به رنگ قهوه‌ای متمایل به قرمز آشکار می‌شود. گاهی اوقات با توجه به شرایط مناسب محیطی، کشند قرمز مسافت زیادی از سطح دریا را دربرمی‌گیرد. برخی از انواع این جلبک‌ها تولید سم می‌کنند. گفته می‌شود که گونه‌ی کشند قرمز در آب‌های جنوب سمی نیستند. طبق گزارش کارشناسان گروه علوم زیستی «کشند قرمز» که بر اثر شکوفایی «فیتو پلانکتونی» از جنس «کوکلودینوم» پدید آمده، باعث مرگومیر ماهیان مرجانی و شیلاتی زیادی در سواحل استان هرمزگان

نترات و فسفات و تخلیه پساب‌های شهری مهمترین دلیل تشدید این فاجعه در منطقه عنوان شده است اما همچنان همه روزه ده‌ها تن پساب پالایش نشده، فقط از شهرهای ساحلی ایران از جمله بندرعباس، در دریا ریخته می‌شود که پیوستگی این روند می‌تواند به پایدار شدن این فاجعه در خلیج فارس و تلفات بیشتر آبریزان در آب‌های ساحلی کشورهای منطقه بینجامد بیشترین میزان شکوفایی جلبکی را در آب‌های بندرعباس و قشم که بیشترین جمعیت و ورود بار آلی به دریا را دارند، گفته‌اند. مهمترین عامل پیشگیری از آن را، جلوگیری از ورود پساب‌های شهری و صنعتی به دریا می‌دانند.

روش‌هایی برای رویارویی با این پدیده در سطح جهانی وجود دارد که به برخی از آنها اشاره می‌کنیم:

الف) پاشیدن ذرات رس زرد یا قرمز بر روی دریا البته این روش را می‌توان در محیط‌های محدود انجام داد ولی در محیط‌های بزرگ مانند دریا، ممکن است مشکلات زیست‌محیطی برای

بعضی از اکوسیستم‌ها یا برای سنگ‌های مرجانی پدید آورد.

ب) در روشی دیگر آب سرد ژرفای دریا را روی لایه‌های سطحی می‌پاشند تا بتوانند دمای لایه‌های سطحی آب را کاهش بدهند و از این راه مشکل موجود را از میان بردارند، یا کم کنند.

از جمله وظایفی که بر عهده کمیته‌ی علمی گذاشته شده، بررسی روش فنی و تمام روش‌های زیست‌شناختی و فیزیکی برای رویارویی با این پدیده و بررسی کاهش تراکم پلانکتون‌ها به ویژه روش بهره‌برداری از ذرات رس و توضیحات فنی آن و شروع انجام این روش در خلیج فارس به صورت راهنما و بررسی جزئیات فنی آن می‌باشد.

۴۸ ساعت اتفاق می‌افتاد و بعد از آن تجزیه می‌شد و از بین می‌رفت، اما این بار این «بلوم جلبکی قرمز» اگر چه سمی نیست اما پایدار است و این پایداری باعث گرفتگی آبشش ماهیان شده و کاهش اکسیژن آب دریا را ایجاد کرده است. مسئله ایجاد شده تنها به ایران مربوط نمی‌شود و همه‌ی کشورهای منطقه دچار شکوفایی جلبکی شده‌اند. در حال حاضر ۸ کشور در حوزه خلیج فارس و دریای عمان درگیر این پدیده هستند. در همین راستا کمیته‌ای ملی و منطقه‌ای در سطح کشور و سازمان محیط‌زیست و همچنین کمیته‌ای منطقه‌ای در سطح کشورهای منطقه تشکیل شده که تمام این اقدامات در راستای پایش (کنترل) و یا کاهش این پدیده است. کشند سرخ خلیج فارس یعنی همان پدیده قرمز شدن دریا که به دلیل بارندگی‌های چند روزه (تعطیلات نوروزی سال ۱۳۸۸) در تمامی سواحل کم‌رنگ شده بود با شدت بیشتری در حال بازگشت است.

از جمله عوامل به وجود آورنده این کشند می‌توان به عامل گرمایی (ناثی از گرم شدن هوا)، فعالیت‌های انسانی مانند پساب‌ها و مواد مغذی خروجی از استخرهای پرورش و بارش باران و تنش‌های برخاسته از باد، وجود فسفات و نترات و حتی تلاطم و کدورت آب اشاره کرد که باعث آسانی در شکوفایی چنین «داینو فلاژله‌هایی» می‌شوند. پساب‌ها دارای «نترات» و «فسفات» بسیار زیادی است که باعث می‌شود شرایط برای بروز شکوفه‌های پلانکتونی آماده شود که اگر جلوی این کار گرفته نشود راهکاری اساسی برای جلوگیری از بروز چنین پدیده‌هایی خواهد بود.

به گفته کارشناسان محیط‌زیست، آلودگی خلیج فارس به

پانوش:

- 1-phytoplankton
- 2-Red tide
- 3- Zooplankton
- 4- cochlodinium
- 5-Neuro toxin

منابع:

- 1-Dictionary of Environment And conservation. Chris Park 2007
- 2- Dictionary of Ecology Michol Allaby, 1994
- ۳- فرهنگ محیط‌زیست، حسن دولت‌آبادی، فرهنگ معاصر، ۱۳۸۶
- ۴- روزنامه اعتماد ملی، فروردین ۸۸

تخفیف ۵۰ درصدی عوارض و خدمات پسماند برای فرهنگیان بوشهر

شهرداری بوشهر در راستای تکریم و بزرگداشت مقام معلم با هماهنگی شورای شهر فرصتی ایجاد نمود تا فرهنگیان و شاغلان در آموزش و پرورش مشمول ۵۰ درصد تخفیف عوارض نوسازی و بهای خدمات جمع‌آوری زباله شوند. رجایی، شهردار بوشهر درباره‌ی وضعیت بازنشستگان فرهنگی گفت: "معلمان و فرهنگیان آنقدر به گردن جامعه حق دارند که باید هر چه در توان داریم در پاسداشت این عزیزان انجام دهیم و از اینرو

شهرداری بوشهر در راستای تکریم و بزرگداشت مقام معلم با هماهنگی شورای شهر فرصتی ایجاد نمود تا فرهنگیان و شاغلان در آموزش و پرورش مشمول ۵۰ درصد تخفیف عوارض نوسازی و بهای خدمات جمع‌آوری زباله شوند. رجایی، شهردار بوشهر درباره‌ی وضعیت بازنشستگان فرهنگی گفت: "معلمان و فرهنگیان آنقدر به گردن جامعه حق دارند که باید هر چه در توان داریم در پاسداشت این عزیزان انجام دهیم و از اینرو

شهرداری چهار برج

که از وسط شهر می‌گذشت، مشکلات بهداشتی شهروندان نیز از میان برداشته شد. ساخت چهاردهنه پل هرکدام به طول ۹۰ متر، ساخت و تجهیز ایستگاه آتش‌نشانی، تکمیل و تجهیز ساختمان اداری شهرداری از دیگر کارهای انجام شده‌ی شهرداری است. شهرداری چهاربرج با ساخت پارک بوستان شهدای دولت در زمینی به مساحت ۵۰/۰۰۰ مترمربع و تجهیز آن به ابزارهای ورزشی برای جوانان، وجود آبنا و سایر امکانات رفاهی، محل خوب و مناسبی را برای گردشگران و اهالی و جوانان شهر فراهم کرده است.

شهر چهاربرج در جنوبی‌ترین بخش استان آذربایجان غربی و در فاصله ۱۸۰ کیلومتری شهر ارومیه قرار دارد. شهرداری چهاربرج که در سال ۱۳۷۵ تأسیس شده، برای خارج کردن چهره‌ی شهر از بافت روستایی و عمران و آبادانی شهر همچنان تلاش می‌کند. واحد عمرانی شهرداری برای بهبود وضعیت معابر شهری و تسهیل در رفت و آمد شهروندان، دست به کار جدول‌گذاری، زیرسازی گذرگاههای اصلی و فرعی و آسفالت خیابانهای شهر شده است. همچنین با ساماندهی نهر عمومی

ویژه برنامه‌های هفته‌ی سلامت در بوستان ملت تهران

گوناگون، انجام آزمایش رایگان قند و فشارخون، مشاوره، اجرای نمادین بازیهای سنتی و پخش بروشور اطلاع‌رسانی می‌کنند. محمدرزاه ادامه داد: "برپایی جشنواره غذاهای شیرینی (لبنی) با همکاری کارشناسان و متخصصان تغذیه و همچنین مسابقات با هدف آشناسازی شهروندان با راه‌های پیشگیری از بیماریهای قلبی و عروقی پوکی استخوان و بیماریهای مفصلی یکی دیگر از برنامه‌های جانبی برگزار شده در بوستان ملت است."

به مناسبت فرا رسیدن هفته‌ی سلامت، ۲۷ تشکل غیردولتی (N.G.O) فعال در امر سلامت با همکاری اداره‌ی سلامت حوزه معاونت امور اجتماعی منطقه ۳ اقدام به برپایی غرفه‌ها و ایستگاه‌های مختلف کردند. به گفته مدیر اجتماعی و فرهنگی شهرداری ناحیه ۶ این منطقه، انجمن‌های شرکت‌کننده ضمن معرفی انجمن و اعلام نوع فعالیت خود در پهنه‌ی سلامت اقدام به برپایی کارگاههای آموزشی مختلف در زمینه‌های

بودجه‌ی شهرداری کاشان به تصویب شورای شهر رسید

سال ۸۶ هیچگونه افزایشی نداشته که با توجه به نرخ تورم ۲۰ درصدی و افزایش ۲۵ درصدی حقوق کارکنان عملاً ۲۵ درصد صرفه‌جویی را در پی خواهد داشت. به گفته وی، اولویت شورای اسلامی شهر و شهرداری در بودجه‌ی عمرانی، آسفالت خیابانها و معابر و همچنین بازگشایی گروه‌های راه‌بندها شهر می‌باشد که اعتباری بالغ بر ۱۸۰ میلیارد ریال را در بودجه‌ی سال ۸۸ به خود اختصاص داده است.

بودجه‌ی شهرداری کاشان نسبت به سال ۸۷، ۲۵ درصد افزایش یافت. قائم مقام شهردار و معاون اداری و مالی شهرداری، بودجه‌ی شهرداری در سال ۸۸ را ۵۰۰ میلیارد ریال اعلام کرد که ۳۵۰ میلیارد ریال آن به هزینه‌های عمرانی و ۱۵۰ میلیارد ریال به هزینه‌های جاری اختصاص دارد. عباسعلی خلیق با اشاره به اینکه بخش عمده‌ی هزینه‌های جاری مربوط به پاکسازی سطح شهر و نگهداری از ۸۵۰۰ هکتار فضای سبز شهری است گفت: "هزینه‌های جاری شهرداری نسبت به

برگزاری سومین همایش پسماند در ارومیه

ارتقاء شاخصهای خدماتی و افزایش توان عملیاتی تأکید کرد. وی گفت: تهیهی کمپوست از زباله‌های دفعی از مقوله‌های مهم در زمینه‌ی مدیریت پسماند است که می‌تواند اثرات مضر زباله بر محیط را کاهش دهد و با دفع غیر اصولی آن به محیط زیست آسیب برساند. در این همایش علی داداش‌زاده، مدیرکل

سومین همایش شهرداران آذربایجان غربی با موضوع پسماند در سالن خانه جوان ارومیه برگزار شد.

رحیم قربانی، استاندار آذربایجان غربی، تنظیف و پاکیزگی شهرها را از وظایف مهم شهرداری‌ها دانست و گفت: "مسوولان شهری باید به گونه‌ای برنامه‌ریزی کنند تا زمینه‌ی

امور شهری استانداری از طرح گردآوری پسماندهای شهری در ۱۳ شهرستان استان تا پایان سال ۸۸ خیر داد. همچنین این طرح در سه ماه آخر سال گذشته در دو شهرستان ارومیه و خوی به اجرا درآمده است. وی نقش مدیریت پسماندهای شهری را به عنوان یکی از پایه‌های مدیریتی دارای اهمیت بسیار دانست و افزود: می‌توان با مدیریت درست پسماندهای شهری، محیط زیست این استان سرسبز را همچنان بصورت بکر و دست‌نخورده نگه داشت.

مشارکت قشرهای مختلف مردم در تنظیف شهر و محل زندگی بیشتر فراهم شود." وی با اشاره به فرهنگ‌سازی برای افزایش مشارکت مردم در فعالیت‌های شهری افزود: "با انجام فعالیت‌های اجتماعی، فرهنگی و عمران شهری مشارکت مردم در عرصه‌های مختلف نیز افزایش می‌یابد." در ادامه، محمد باقر داریانی، معاون امور عمرانی استاندار طرح گردآوری و دفع پسماندهای شهری را به عنوان یکی از محوری‌ترین مباحث، عنوان نمود و بر توجه شهرداران به تنظیف محیط شهری،

محیط زیست، نخستین اولویت شورای شهر تهران است

از گرفتاری‌ها نگاه فرهنگی و اجتماعی به مقوله‌های مدیریتی و اجرایی از سوی مدیران است و به اعتقاد من هر مدیری از راس تا ذیل باید چنین نگرشی به مسائل داشته باشند. نماینده شورای شهر تهران با تأکید بر اینکه محیط زیست مسئله‌ای جدی از ساختار مدیریتی نیست، تأکید کرد: محیط زیست جزء لاینفک زندگی بشر است و در تمام شئون زندگی باید رعایت شود.

اما وقتی بحث توسعه شهری وسط می‌آید باید به این مسئله به طور جدی نگاه شود، چرا که در کشور ما هیچگاه پیش نیاز توسعه در نظر گرفته نشده و فراهم نشده است. عضو کمیسیون فرهنگی شورای شهر تهران توسعه موفق را توسعه‌ای مبتنی بر تعادل با ساختارهایی مثل محیط زیست ارزیابی کرد و افزود: نباید محیط زیست را با رویکردی غیر تخصصی نگاه کرد؛ چرا که وقتی حتی یک پل ساخته می‌شود باید معاون عمرانی شهرداری بداند که با چه استانداردی می‌تواند تأثیر مخرب زیست محیطی کمتری برای شهر و شهروندان داشته باشد. طلایی با اشاره به دغدغه‌های شهردار تهران برای رعایت مسائل زیست محیطی گفت: یکی از افتخارات شورای شهر تهران این است که شهرداری دارد که نگاهی ویژه به مقوله‌های زیست محیطی دارد و خوشحالیم که شهردار تهران در موضع خود باقی می‌ماند و یقین داریم تهران تا ۴ سال آینده پایتختی شایسته نظام و مردمش خواهد شد.

مرتضی طلایی، یکی از کارکردهای مهم و نقاط مثبت شورای سوم شهر تهران را توجه به مقوله محیط زیست و اقدامات شهرداری در این حوزه دانست و گفت: از مهم‌ترین دلایل این رویکرد نگاه و نقطه نظر کارشناسی اعضای این شورا در حوزه محیط زیست است.

مرتضی طلایی در گفت و گو با مهر، با اشاره به فقدان مدیریت واحد شهری گفت: سهم شورای شهر در بهبود وضعیت محیط زیست تهران در صورتی نمود پیدا می‌کند و میتوان آلاینده‌های شهر تهران را کنترل کرد که از آن طرف ماشین‌هایی با تولید آلاینده‌های زیاد نداشته باشیم اما در این زمینه‌ها تعریف مشخصی در مدیریت کشور وجود ندارد. عضو شورای شهر پایتخت با اشاره به توسعه فضای سبز، توسعه حمل و نقل عمومی، توسعه مترو، دره‌ها و پاکسازی و نوسازی و بازسازی مناطق حاشیه‌ای شهر تهران، نظافت و بهداشت شهر گفت: همه این اقدامات تلاشی در راستای بهبود وضعیت محیط زیست تهران است. عضو کمیسیون فرهنگی اجتماعی شورای شهر تهران افزود: محیط زیست مسئله‌ای نیست که در فعالیت‌ها و مسئله توسعه‌ای در کشور و شهر تهران به آن توجه نشود و این مسئله باید در راس برنامه‌ها قرار گیرد ولی باید پیش از آن به فرهنگ به عنوان موضوعی اساسی توجه کرد. طلایی فرهنگ را بحثی جزئی و بخشی ندانست و گفت: یکی از راه‌های برون رفت اجتماع ما از بن بست‌های مدیریتی و بسیاری

رئیس جمهوری: محورهای شش گانه ای در زمینه اصلاح الگوی مصرف استخراج شده است

ها نیز یک اقدام اساسی و ریشه ای است و اجرای آن می تواند در اصلاح الگوی مصرف موثر باشد. دکتر احمدی نژاد با بیان اینکه انقلاب در آستانه جهانی شدن قرار دارد گفت: افق نگاه و چارچوب برنامه ریزی و همت های ما باید همتراز با این موضوع شکل بگیرد، جمهوری اسلامی می تواند همه مناسبات را در جهت عدالت و آرمان های بشری تغییر دهد. رئیس جمهور با اشاره به شکست و اضمحلال مکاتب و اندیشه غربی خاطر نشان کرد:

رئیس جمهور در دیدار نوروزی نمایندگان مجلس شورای اسلامی نوروز را موجب تعالی روحی و معنوی انسان دانست و با تبریک آغاز سال جدید گفت: سال ۸۸ سال جهش های بزرگ برای انقلاب اسلامی خواهد بود. دکتر محمود احمدی نژاد یکشنبه شب که به مناسبت آغاز سال جدید میزبان نمایندگان مجلس شورای اسلامی بود با بیان اینکه اندیشه نوروز از الهامات الهی و هدایت بزرگان دینی بوده است اظهار داشت: «با تحویل سال نشاط و

امروز مکتب و نظریه ای در برابر نظریه انقلاب اسلامی وجود ندارد از این رو مسوولیت های بزرگی برای پاسخ به نیازهای بشری داریم. در این دیدار که بیش از ۱۵۰ نمایندگان مردم در مجلس شورای اسلامی حضور داشته اند، دکتر احمدی نژاد همچنین با اشاره به انتخابات آتی ریاست جمهوری تصریح کرد: انتخابات تجدید حیات انقلاب است و مانند فصل بهار انرژی جدیدی را به جامعه تزریق می کند که می تواند موجب جهش های بزرگی باشد.

اتحاد جدیدی در فضای جامعه و در دل و جان انسانها شکل می گیرد». رئیس جمهور در ادامه با اشاره به نامگذاری امسال با عنوان «اصلاح الگوی مصرف» توسط رهبر معظم انقلاب، بر ضرورت حرکت در این مسیر تاکید کرد و گفت: این موضوع در دولت مورد بررسی قرار گرفته و محورهای شش گانه ای در این زمینه استخراج شده است و اگر دست به دست هم مدیریت و الگو سازی مناسبی انجام دهیم یقیناً مردم هم از آن استقبال خواهند کرد. وی افزود: لایحه هدفمند کردن یارانه

شش هزار میلیارد ریال برای آسفالت شهرها در کشور اختصاص یافت

با بیان خبر فوق در ایلام داشت: این میزان اعتبار از طریق استانداردها، سازمان همیاری شهرداریها و شهرداریها باید صرف آسفالت خیابانهای شهرها شود. وی افزود: این اعتبار باید بیشتر صرف فعالیت و بهسازی معابری که تاکنون آسفالت نشده شود.

مهندس علی نیکزاد معاون هماهنگی امور عمرانی وزیر کشور گفت: شش هزار میلیارد ریال اعتبار امسال برای آسفالت خیابانها و کوچه های شهرهای بالای ۲۰ هزار نفر جمعیت کشور در نظر گرفته شده است. مهندس نیک زاد روز شنبه ۲۲ فروردین ماه

انتقاد رئیس سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور از عدم تقدیر از شهرداریها برای پذیرائی از مسافران نوروزی

تقدیر از دست اندرکاران خادمان سفرهای نوروزی، اظهار کرد: به نمایندگی از وزارت کشور و سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور و شهرداریها که زحمات زیادی در ساماندهی مسافران نوروزی کشیدند، اعتراض خود را به رئیس جمهوری و ستاد مربوطه اعلام کردیم، چرا که در جریان تشکر از مسوولان این ستادها هیچ حرفی از اقدامات و زحمات شهرداریهای سراسر کشور و وزارت کشور صورت نگرفت و بعد نیز گفته شد که اشتباه شده و فراموش کرده اند. نیکزاد خطاب به معاونان عمرانی استانداردها گفت: از شما می خواهیم به جبران این اشتباه از شهرداریهای استان خود تقدیر و تشکر کنید، چرا که در نوروز امسال اقدامات ارزشمندی در جهت اسکان، ساماندهی و فراهم کردن امکانات شهری و رفاهی برای مسافران نوروزی انجام دادند.

رئیس سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، از عدم تقدیر از شهرداریها در مراسمی که اخیراً از سوی سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی برای تقدیر از خادمان سفرهای نوروزی برگزار شد، انتقاد کرد.

وی که سه شنبه ۲۵ فروردین ماه در چهاردهمین گردهمایی معاونان امور عمرانی استانداردها در وزارت کشور سخن می گفت، با بیان اینکه شهرداریها طی تعطیلات نوروزی همواره بیشترین خدمات را در زمینه اسکان و استقبال از مسافران نوروزی ارائه می دهند و امور مربوط به آماده سازی شهرها و نظافت آخر سال را نیز انجام می دهند، گفت: جا داشت که در این تقدیر نگاه اندکی نیز به فعالیتهای شهرداریها صورت می گرفت. وی با اشاره به اسکان نزدیک به ۳ میلیون مسافر از سوی شهرداریها در تعطیلات نوروزی، ضمن گلایه از ستاد

مهندس نیکزاد: مدیران کل دفاتر شهری حلقه اتصال سازمان شهرداریها و شهرداران هستند

تومان برشمرد و گفت: بخشی از این اعتبار توسط سازمان شهرداریها، بخشی توسط استانداریها و مابقی توسط شهرداریهای بالای ۲۰ هزار نفر جمعیت تحقق خواهد یافت. رئیس سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور ضمن اشاره به پرداخت بخشی از مطالبات شهرداریها در سال گذشته از مدیران کل دفاتر شهری خواست با فعال نمودن کمیسیون ماده ۷۷ شهرداریها مجدانه مطالبات شهرداریها را پیگیری نمایند وی افزود: شهرداران پر کارترین مدیران شهری هستند که متأسفانه حقوق مناسبی هم ندارند بنابراین تصمیم گرفته شد طرح ترمیم حقوق شهرداران مورد بررسی قرار گرفته و در آینده نزدیک تصمیمات مربوط این موضوع اعلام

مهندس نیکزاد رئیس سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، مدیران کل امور شهری استانداریها را حلقه اتصال این سازمان و شهرداریهای سراسر مشور برشمرد و آنها را حامیان اصلی شهرداران خواند. مهندس نیکزاد معاون عمرانی وزیر کشور که پنجشنبه ۲۷ فروردین ماه در اولین کارگاه آموزشی مدیران کل دفاتر امور شهری استانداریهای کشور در بم سخن می گفت، با گرامیداشت یاد و خاطره قربانیان زلزله بم، اظهار داشت: مدیران کل دفاتر شهری حامیان شهرداران هستند و ادارات کل امور شهری دارای جایگاه بسیار حساس بوده و بعنوان حلقه وصل استانداریها و شهرداری ها هستند مدیران کل شهری باید تلاش کنند مشکلات

خواهد شد. وی در خصوص اصلاح چارت سازمانی شهرداریها گفت: کارآمد شدن شهرداریها با استخدام ۳۰ هزار نفر نیرو و حرکت به سمت تخصصی شدن و بدنه کارشناسی شهرداریها در سال ۸۸ تحقق خواهد یافت و از مدیران انتظار می رود تلاش لازم در خصوص اصلاح چارتهای سازمانی شهرداریها را مورد پیگیری قرار دهند.

مهندس نیکزاد با گرامیداشت سال اصلاح الگوی مصرف از مدیران کل و شهرداران خواست تا در راستای اصلاح الگوی مصرف و تحقق رهنمودهای مقام معظم رهبری برنامه ریزی نمایند و افزود: هر اداره کل و یا شهرداری که بتواند الگوی مناسبی در رابطه با اصلاح الگوی مصرف ارائه دهد مورد تشویق و حمایت سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور قرار خواهد گرفت.

در پایان وی با پیشنهاد مدیران کل در رابطه با اجرای برنامه های آموزشی مدیران موافقت نمود و از مدیران خواست با تشکیل کارگروههای تخصصی مجدانه در راستای برنامه ریزی و تقویت شهرداریها تلاش نمایند.

لازم به ذکر است اولین کارگاه آموزشی مدیران کل دفاتر امور شهری استانداریهای کشور ۲۶ لغایت ۲۸ فروردین توسط دفتر آموزش و مطالعات کاربردی سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور با همکاری دفتر امور شهری استانداری کرمان در بم برگزار شد.

موجود در بحث مدیریت شهری که شهرداران را دچار چالش می کند شناسایی کرده و در برطرف نمودن آنها کوشش نمایند وی افزود: انتظار می رود که مدیران کل با اقتدار از شهرداران موفق حمایت نمایند و اشراف کامل به موضوعات شهرداریها من جمله بودجه های مصوب، اقدامات شهرداریها، درآمدها و مشکلات شهرداریها داشته باشند و گزارش کلی و ممیزی شهرداریها را به سازمان منعکس نموده تا بتوان برنامه ریزی مناسبی برای شهرداریها داشته باشیم. وی با اشاره به حضور هیات دولت در استان کرمان گفت: خون شهداء هشت سال دفاع مقدس و تعامل ملت با دولت باعث شد امروز ایران بعنوان یک کشور مقتدر در عرصه جهانی شناخته شود. همه دولتها در این رابطه تلاش کرده اند اما دولت نهم از همان ابتدا با اعتقاد راسخ به خواسته های مردم و توکل به خدا فعالیت خود را آغاز کرد. تلاش بی وقفه و شبانه روزی دولت در همه صحنه ها و توجه به قشر آسیب پذیر در قالب سهام عدالت یکی از ویژگیهای دولت نهم است که رابطه قوی با انگیزه های دینی ما دارد. همچنین مهندس نیکزاد به نهضت آسفالت خیابانها و معابر در سالجاری اشاره کرد و گفت: با دستور رئیس جمهور به وزیر نفت، قیر مورد نیاز برای تحقق نهضت آسفالت تامین شده و حواله این میزان آسفالت به معاونت های عمرانی استانداریها ارسال و از طریق آنها با ارائه طرح جامع و هادی به شهرداریها ارائه می شود. وی اعتبار نهضت آسفالت را معادل ۶۰۰ میلیارد

معاون عمرانی وزیر کشور:

۱۱ هزار و ۱۰۰ دستگاه اتوبوس در سه سال گذشته به شهرداریها اختصاص یافت

زیرساخت شهری و روستایی و دیگر بخشها بوده است. وی ادامه داد: برای اجرای این طرحها در مجموع بیش از ۵۴۶ هزار میلیارد ریال هزینه شده است. او افزود: از مجموع این طرحها، تنها در دهه فجر انقلاب اسلامی پارسال ۱۹ هزار و ۷۹۷ پروژه با ۱۰۲ هزار میلیارد ریال به بهره برداری رسید.

مهندس علی نیکزاد معاون هماهنگی امور عمرانی وزیر کشور گفت: در سه سال گذشته به منظور توسعه حمل و نقل عمومی شهری در کشور ۱۱ هزار و ۱۰۰ دستگاه اتوبوس به شهرداریهای کشور اختصاص یافته است. مهندس علی نیک زاد که روز شنبه ۲۲ فروردین ماه در نشست

شورای اداری استان ایلام سخن می گفت ، افزود : قیمت تمام هر اتوبوس یکهزار و ۴۰۰ میلیون ریال می باشد که ۸۲/۵ درصد آن را دولت پرداخت نموده است و هر اتوبوس به قیمت ۲۴۵ میلیون ریال به شهرداریها فروخته شده است. معاون امور عمرانی وزیر کشور در ادامه گفت: ۱۴۷ هزار پروژه عمرانی در سه سال گذشته با همت دولت نهم در کشور به بهره برداری رسیده است. وی افزود: این طرحها در بخشهای کشاورزی، راه و ترابری، حمل و نقل، مخابرات، توسعه

شورای اداری استان ایلام سخن می گفت ، افزود : قیمت تمام هر اتوبوس یکهزار و ۴۰۰ میلیون ریال می باشد که ۸۲/۵ درصد آن را دولت پرداخت نموده است و هر اتوبوس به قیمت ۲۴۵ میلیون ریال به شهرداریها فروخته شده است.

معاون امور عمرانی وزیر کشور در ادامه گفت: ۱۴۷ هزار پروژه عمرانی در سه سال گذشته با همت دولت نهم در کشور به بهره برداری رسیده است. وی افزود: این طرحها در بخشهای کشاورزی، راه و ترابری، حمل و نقل، مخابرات، توسعه

نشست شهرداران استان کرمان با حضور مهندس نیکزاد برگزار شد

از حقوق قضایی کارکنان دولت را از دیگر اقدامات مثبت دولت و مجلس عنوان نمود . وی سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور را خانه دوم شهرداران برشمرد و گفت : به خوبی می دانیم که شهرداران از پرکارترین قشر مدیران هستند و همیشه با مشکلات ، چالشها و انتظارات زیادی روبرو هستند . ما و همکارانمان در سازمان همواره بر این اعتقادیم که با تعامل با شهرداران در رفع مشکلات آنها تلاش کنیم . وی همچنین با اشاره به بحث پژوهش و آموزش در شهرداریها لزوم اطلاع رسانی مناسب از اقدامات شهرداریها را نیز مهم

نشست شهرداران استان کرمان پنجشنبه ۲۷ فروردین ماه با حضور مهندس علی نیکزاد معاون عمرانی وزیر کشور و رئیس سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور به میزبانی شهرداری بم برگزار شد. مهندس نیکزاد در این نشست ضمن اشاره به عزم وزارت کشور و سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور برای تحقق نهضت آسفالت در شهرهای کشور گفت : دولت نهم شهرداری باور و شهرداران هم دولت باورند و شهرداران باید بعنوان نمایندگان دولت در تکریم ارباب رجوع تلاش کنند.

ارزیابی کرد و گفت : با توجه به انتشار ماهنامه شهرداریها و سایر نشریات تخصصی مدیریت شهری و بالاخص روزنامه شهروند که به اخبار شهرداریها می پردازد از کلیه شهرداران انتظار داریم تعامل مناسبی با این نشریات داشته باشند تا با انتقال تجربیات شهرداریها عملا گام موثری در اطلاع رسانی از مدیران پرکار شهری داشته باشیم.

وی با اشاره به سفر استانی رئیس جمهور و هیات دولت به استان کرمان گفت : از آنجائیکه بیشترین انتظارات مردم از موضوع عمران شهری است در مصوبات دور دوم استان کرمان موضوع شهرداریها و عمران شهری مورد توجه دولت خواهد بود. وی از شهرداران خواست در عملیاتی نمودن مصوبات دوره دوم مصرانه تلاش نمایند. مهندس نیکزاد تصویب قانون حمایت

۹۶۰ ستاد اسکان و استقبال نوروزی شهرداریها ۲ میلیون و ۷۸۰ هزار مسافر نوروزی را اسکان دادند

از ۱۵ روز مانده به خاتمه سال ۸۷ ضمن آماده باش کامل برای خدمت رسانی مطلوب به مسافران نوروزی ، فعالیتهای مربوط به نظافت و تزئین شهرها برای ایام نوروز را انجام دادند. رئیس سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور در ادامه از تهیه و تکثیر بیش از یک میلیون و ۲۰۰ هزار بسته فرهنگی شامل بنر ، بروشور و اقلام تبلیغاتی از سوی این سازمان و توزیع رایگان آنها بین شهرداریهای سراسر کشور خبر داد. وی همچنین از استقرار ۳۴۰ کیوسک ویژه ستاد اسکان و استقبال نوروزی شهرداریها

مهندس علی نیکزاد معاون عمرانی وزیر کشور و رئیس سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور گفت : ستادهای اسکان و استقبال نوروزی در ۹۶۰ شهرداری کشور طی تعطیلات نوروزی به ارائه خدمات به مسافران نوروزی پرداختند. وی با اعلام خبر فوق افزود : این ستادها کار خود را از نیمه اسفند ماه ۸۷ آغاز و تا نیمه فروردین ۸۸ مشغول خدمت رسانی بودند. وی افزود : طی تعطیلات نوروز ۸۸ در مجموع ۲ میلیون و ۷۸۰ هزار نفر از هم وطنان مسافر به صورت

در ۵۳ شهر خبر داد و گفت : این ستادها بیش از ۳۰۰ هزار نقشه راهنمای شهرها و محل های اسکان مسافران نوروزی شهرداریها را بین مسافران توزیع کردند. وی گفت : در ایام تعطیلات نوروزی امسال ۱۵ هزار و ۸۰۰ نفر از کارکنان خدمت رسانی به مسافران نوروزی پرداختند که از تلاشهای شبانه روزی و بدون چشمداشت آنها صمیمانه سپاسگزاریم .

ارائه خدمات به زائران راهیان نور از سوی شهرداریها معاون عمرانی وزیر کشور همچنین از ارائه خدمات به زائران راهیان نور از سوی ۱۲ شهرداری سه استان مربوطه خبر داد . وی گفت : ۱۵۰ هزار کتاب و نشریه ویژه راهیان نور که از سوی سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور تهیه و منتشر شد در این ایام بین زائران راهیان نور توزیع شد. مهندس نیکزاد همچنین اعلام کرد : در ایام تعطیلات نوروزی امسال در مجموع بیش از ۱۵۸ هزار نفر از زائران راهیان نور از سوی شهرداریهای سه استان جنوبی و غربی اسکان داده شدند .

اسکان موقت از فضاها ، اماکن و خدمات مربوط به شهرداریها و سازمانهای وابسته به آنها بهره مند شدند. رئیس سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور در ادامه اظهار داشت : در ایام تعطیلات نوروزی امسال ۶۸۳ پارک و ۷۴ پارک جنگلی مربوط به شهرداریها برای ارائه خدمات به مسافران نوروزی و رفاه آنان در نظر گرفته شد و خدمات رفاهی مختلفی به مسافران نوروزی ارائه شد. وی همچنین افزود : ۱۷۵ فرهنگسرا و بوستان مربوط به شهرداریها نیز طی تعطیلات نوروزی برای پذیرائی از مسافران نوروزی آماده شده بود که به ارائه خدمت به این مسافران پرداختند. وی در ادامه از توزیع ۳۰ هزار چادر رایگان و ۸۵ هزار وسایل اسکان و استراحت مسافران نوروزی مانند پتو از سوی شهرداریهای سراسر کشور در تعطیلات نوروزی امسال خبر داد. وی در ادامه از ارائه خدمات در بخش حمل و نقل عمومی شهری از سوی پنج هزار و ۸۰۰ دستگاه اتوبوس و تاکسیهایی کشیک ویژه به شهروندان و مسافران نوروزی در سراسر کشور خبر داد. مهندس نیکزاد همچنین گفت : تمامی یک هزار و ۶۳ شهرداری کشور به ویژه شهرداریهای مراکز استانها

بازدید رئیس سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور از کارخانه پیشرویدک

های خوروسازی طرف قرارداد سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور برای تولید اتوبوس مورد نیاز ناوگان اتوبوسرانی شهری کشور است. به زودی تعدادی از اتوبوسهای ساخت این کارخانه جهت استفاده از سوی شهرداریها تحویل سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور می شود.

مهندس علی نیکزاد معاون هماهنگی امور عمرانی وزیر کشور و رئیس سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور از کارخانه اتوبوس سازی پیشرویدک در نجف آباد استان اصفهان بازدید کرد. مهندس نیکزاد همزمان با دور دوم سفر استانی هیات دولت از استان اصفهان از این کارخانه خودروسازی بازدید و در جریان فعالیتهای آن قرار گرفت. کارخانه پیشرویدک یکی از کارخانه

معاون عمرانی وزیر کشور:

با اطلاع رسانی به موقع خسارات سیل قم به حداقل رسید

رئیس مجلس شورای اسلامی و نماینده مردم قم در مجلس و مسؤولان استان قم تشکیل شد. وی افزود: در این جلسه مقرر شد با اقدام فوری دستگاههای اجرایی، شهرداری و نیروی انتظامی قم و پشتیبانی استانداری های مرکزی، اصفهان و تهران به عنوان استانهای معین قم مشکلات ناشی از سیل ظرف ۲۴ ساعت برطرف شود. نماینده ویژه وزیر کشور افزود: در اقداماتی ضربتی نیز هلال احمر به سرعت در قم مستقر شد و یک بالگرد نیز برای امداد رسانی فوری به این شهرستان اعزام شد.

مهندس نیکزاد معاون هماهنگی امور عمرانی وزیر کشور گفت: با اطلاع رسانی مطلوب و حضور به موقع نماینده ویژه وزیر کشور در ستاد حوادث غیر مترقبه استان قم سیل بیسابقه قم در ۵۰ سال گذشته به خوبی مدیریت شد و خسارات آن به حداقل ممکن کاهش یافت. مهندس نیکزاد گفت: با توجه به پیش بینی ورود توده باران زا به کشور سازمان مدیریت بحران از ۵ روز پیش به ستاد حوادث غیر مترقبه همه استانها از جمله استان قم آماده باش لازم را داده بود و ستاد حوادث غیر مترقبه استان قم

مهندس نیکزاد افزود پمپ های آب نیز از طریق استانداریهای تهران و مرکزی به سرعت تامین شد تا مشکل آبگرفتگی خانه های مردم در قم برطرف شود. مهندس نیکزاد افزود: با مساعدت استاندار و معاون عمرانی استاندار اصفهان در کمتر از ۲۴ ساعت جاده قم کاشان که مسدود شده بود باز شد و عبور و مرور از این جاده برقرار شد. معاون عمرانی وزیر کشور افزود: در جلسه ستاد حوادث غیرمترقبه استان قم همچنین مقرر شد با مسؤلیت سازمان مسکن و شهرسازی استان قم و با مساعدت بنیاد مسکن و سپاه پاسداران خاکریزی زده شود تا از وقوع چنین مشکلی برای ساکنان شهرک پردیسان جلوگیری شود.

نیز با هشدارهای مکرر به ساکنان و زوار قم پیش بینی های لازم را انجام داده بود. وی افزود: مسؤولان شهر قم پارکینگ رودخانه مقابل حرم را که معمولاً برای پارک خودروها استفاده می شده است تخلیه کرده بودند اما عده کمی بدون توجه به هشدارها خودروهای خود را در این رودخانه پارک کرده بودند که متأسفانه با جاری شدن سیل به خودروی آنها خساراتی وارد شد. مهندس نیکزاد افزود: روز سه شنبه پس از جاری شدن سیل بی سابقه قم بلافاصله جلسه ستاد حوادث غیر مترقبه استان قم باحضور اینجانب به عنوان نماینده ویژه وزیر کشور (جانشین شورای عالی مدیریت بحران) و دکتر لاریجانی

اولین دوره آموزشی مدیران کل دفاتر شهری استانداریها برگزار شد

تشکیلات و نیروی انسانی و آموزش و مطالعات کاربردی گزارشی از اقدامات دفاتر خود بیان و به ارائه برنامه سال ۱۳۸۸ دفتر مربوطه پرداختند. در ابتدای روز دوم نشست، مهندس نیکزاد معاون عمرانی وزیر کشور و رئیس سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور و مهندس جلال مآب قائم مقام سازمان طی سخنانی به بیان اولویتهای کاری سازمان و معاونت عمرانی وزارت کشور پرداختند. در ابتدای این جلسه نماینده مدیران کل دفاتر امور شهری استانداری های کشور به بیان مسائل و مشکلات خود و پیشنهادها به مدیران کل امور شهری استانداریها برای مرتفع سازی این مسائل پرداخت و سپس مهندس نیکزاد به پاسخ پرسشها و توضیحات تکمیلی پرداخت. در خاتمه این نشست، مقرر شد نشست های آموزشی مدیران کل دفاتر امور شهری استانداری های کشور بصورت فصلی در یکی از استانهای کشور برگزار شود.

اولین دوره آموزشی مدیران کل دفاتر امور شهری استانداری های کشور از تاریخ ۲۶ / ۱ / ۱۳۸۸ لغایت ۲۸ / ۱ / ۱۳۸۸ از سوی سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور در بزم برگزار شد. در این دوره آموزشی سه روزه موضوعات مدیریت کیفیت، مهندسی ارزش، فنون اداره جلسات، مدیریت بحران شهری و آشنائی با نرم افزار نظام جامع آموزش شهرداری ها و دهیاری ها برای حاضران ارائه شد. در روز اول این دوره مدیران کل دفاتر امور شهری استانداری های کشور به بازدید از پروژه های عمرانی شهر بزم پرداختند و در نشست مشترک با مدیران کل دفاتر سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور شرکت و نظرات و پیشنهادهای خود را در خصوص امور مربوط به تقویت شهرداریها بیان نمودند. در این نشست مشترک مدیران کل دفاتر عمران و توسعه شهری، حمل و نقل و ترافیک، هماهنگی خدمات شهری

رئیس جمهور لایحه اصلاح قانون نوسازی و عمران شهری را تقدیم مجلس کرد

۱۳۴۷ را تصویب و رئیس جمهور آن را برای طی تشریفات قانونی تقدیم مجلس کرد.

بر اساس این لایحه، ماده ۱۹ قانون نوسازی و عمران شهری - مصوب ۱۳۴۷ به این شرح اصلاح می شود: هرگاه در نتیجه اجرای طرح های مصوب شهری (جامع - تفصیلی) تمام یا قسمتی از معابر به صورت متروک در آید آن قسمت متعلق به شهرداری خواهد بود.

هرگاه شهرداری قصد فروش آن را داشته باشد مشروط بر اینکه آن مقدار زمین قابلیت صدور جواز و استفاده مستقل را نداشته باشد، مالک ملک مجاور در خرید آن با قیمت کارشناسی روز و با ترک تشریفات مزایده حق تقدم خواهد داشت و در صورتی که ملک یاد شده در مجاورت املاک متعدد و با مالکین متعدد باشد تشریفات مزایده بین آنها برگزار می شود. نحوه اجرای این ماده به موجب آیین نامه ای است که توسط وزارت کشور تهیه و به تصویب هیات وزیران می رسد.

لایحه اصلاح ماده ۱۹ قانون نوسازی و عمران شهری مصوب ۱۳۴۷ به منظور رفع ابهامات و اشکالات فعلی در قانون نوسازی و عمران شهری از سوی رئیس جمهور برای طی تشریفات قانونی تقدیم مجلس شد.

در ماده ۱۹ قانون نوسازی و عمران شهری - مصوب ۱۳۴۷ چنین آمده است: هرگاه در نتیجه اجرای طرح های شهرداری تمام یا قسمتی از معابر به صورت متروک در آید آن قسمت متعلق به شهرداری است و هرگاه شهرداری قصد فروش آن را داشته باشد مالک ملک مجاور در خرید آن حق تقدم خواهد داشت.

هیئت وزیران بنا به پیشنهاد وزارت کشور و به منظور رفع ابهامات و اشکالات فعلی از جمله شفاف کردن حق تقدم در صورت برگزاری یا عدم برگزاری مزایده در فروش معبر متروک و نحوه عمل در صورت تعدد مالکین ملک مجاور، لایحه اصلاح ماده ۱۹ قانون نوسازی و عمران شهری مصوب

اولین بزرگراه دو طبقه کشور با حضور رییس جمهوری در اصفهان افتتاح شد

۵۰۰ میلیارد ریال ساخته می شود که فاز اول و دوم آن افتتاح شد و فاز سوم این بزرگراه نیز در دست اجراست. از ویژگی های بارز طراحی این بزرگراه دو طبقه، امکان ایجاد خطوط ویژه حمل و نقل عمومی نظیر تراموا و یا اتوبوس پرسرعت در زیر پل است. این بزرگراه سه هزار و ۶۰۰ متر طول دارد و ساخت آن اواخر سال ۸۶ آغاز شده است.

فاز اول و دوم اولین بزرگراه دو طبقه کشور چهارشنبه ۱۹ فروردین ماه همزمان با پنجاه و پنجمین سفر استانی هیات دولت با حضور دکتر احمدی نژاد رییس جمهوری در اصفهان افتتاح شد. بزرگراه دوطبقه امام خمینی شهر اصفهان به عنوان اولین بزرگراه دوطبقه کشور نخستین ورودی شمالی شهر اصفهان محسوب می شود. این بزرگراه در سه فاز و با اعتبار

مدیر کل دفتر هماهنگی خدمات شهری سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور منصوب شد

پروردگار متعال، ضمن استفاده از کلیه تجارب و امکانات موجود با همکاری کارشناسان و کارکنان خدم و دلسوز، وظیفه برنامه ریزی، هدایت و نظارت بر فعالیتهای آن دفتر را با تاکید بر اجرائی نمودن قانون پسماند و به طور خاص موضوع تفکیک، پردازش و دفع پسماندها، توجه به ایمنی و آتش نشانی شهرها و نیز جداسازی آب شرب شهری از فضای سبز و ... از طریق برقراری ارتباط منطقی و تعامل و هماهنگی با مدیران سازمان و وزارت کشور و زیر نظر معاون امور شهرداریها به نحو شایسته به انجام رسانید. توفیق روزافزون جنابعالی را از درگاه احدیت مسئلت دارم.

مهندس نیکزاد معاون هماهنگی امور عمرانی وزیر کشور و رئیس سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور طی حکمی مهندس مسعود احمدی را به سمت مدیر کل دفتر هماهنگی خدمات شهری این سازمان منصوب کرد.

متن حکم مهندس نیکزاد در خصوص انتصاب مهندس مسعود احمدی به سمت مدیر کل دفتر هماهنگی خدمات شهری سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور به شرح ذیل است: "با استعانت از ایزد منان و توجه به سوابق و تجارب، به موجب این حکم جنابعالی را به عنوان مدیر کل دفتر هماهنگی خدمات شهری منصوب می نمایم. امید است با اتکال به عنایات

شهرداری الکترونیک گامی در جهت اصلاح الگوی مصرف و کاهش میزان تخلفات است

این که شهرداری الکترونیکی از ابزارهای مهم برای تحقق اصلاح الگوی مصرف است افزود: اصلاح الگوی مصرف می تواند از طریق بازبینی سیستم ها، تغییر روشها و استفاده از ابزارهای به روز به صورت ماندگار صورت گیرد و شهرداری الکترونیکی گامی در جهت نوآوری و اصلاح الگوی مصرف در مدیریت شهری است. معاون برنامه ریزی و توسعه سازمان شهرداری ها و دهیاری

مهندس عزیز دولتخواه معاون برنامه ریزی و توسعه سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، شهرداری الکترونیک گامی در جهت نوآوری و اصلاح الگوی مصرف در مدیریت شهری و کاهش میزان تخلفات شهرداریها و امکان اشتباه کارکنان و شفاف سازی برشمرد. به گزارش روابط عمومی سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، مهندس دولتخواه که صبح شنبه ۲۹

فروردین ماه در جمع خبرنگاران سخن می گفت، تصریح کرد : شهرداری الکترونیک گامی در جهت نوآوری اصلاح الگوی مصرف در زمینه مدیریت شهری است. وی با اشاره به تجربیات حاصل شده از برگزاری اولین کنفرانس در این زمینه در سال ۸۶ اظهار داشت : در حال حاضر بر این باور هستیم که استفاده از فناوری اطلاعات در راستای تشکیل پرونده های کاری الکترونیک و گردش کار مبتنی بر اطلاعات الکترونیکی می تواند منجر به تمرکز زدایی، افزایش میزان مشارکت شهروندان در تصمیم گیری ها و تصمیم سازی مدیران شهری شود. معاون برنامه ریزی و توسعه سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور در بخش دیگری از سخنانش تصریح کرد: در حال حاضر این کنفرانس اعتقاد دارد که رسالت شهرداری هادر تحقق دولت الکترونیک مهمترین و اساسی ترین نقش بوده و همه دستندار کاران و مسئولان این همایش باید شهرداریها رادر جهت اجرای اهداف برنامه ریزی شده در این زمینه مورد حمایت و پشتیبانی قرار دهند.

دولتخواه با اشاره به اینکه اکنون ۸۵ درصد شهرداری های کشور به لحاظ امکانات و تجهیزات سخت افزاری مجهز شده و به سیستم نرم افزار پاسخگویی یکسان متصل هستند، یادآور شد:

در حال حاضر ۶۰ درصد مراجعات مردم به شهرداریهای که به صورت پایلوت طرح اجرا شده، در شبکه شهرداری های الکترونیک پوشش داده می شود. وی شهرداری الکترونیک را ابزاری مهم در جهت اصلاح الگوی مصرف عنوان کرد و گفت: شهرداری الکترونیک از مرحله شعار گذشته و عملیاتی شده و به زودی کل شهرداری ها به شبکه فیبرنوری متصل شده و شبکه اینترنت شهرداری ها فعال می شود.

فروردین ماه در جمع خبرنگاران سخن می گفت، تصریح کرد : شهرداری الکترونیک گامی در جهت نوآوری اصلاح الگوی مصرف در زمینه مدیریت شهری است.

وی با اشاره به تجربیات حاصل شده از برگزاری اولین کنفرانس در این زمینه در سال ۸۶ اظهار داشت : در حال حاضر بر این باور هستیم که استفاده از فناوری اطلاعات در راستای تشکیل پرونده های کاری الکترونیک و گردش کار مبتنی بر اطلاعات الکترونیکی می تواند منجر به تمرکز زدایی، افزایش میزان مشارکت شهروندان در تصمیم گیری ها و تصمیم سازی مدیران شهری شود. معاون برنامه ریزی و توسعه سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور در بخش دیگری از سخنانش تصریح کرد: در حال حاضر این کنفرانس اعتقاد دارد که رسالت شهرداری هادر تحقق دولت الکترونیک مهمترین و اساسی ترین نقش بوده و همه دستندار کاران و مسئولان این همایش باید شهرداریها رادر جهت اجرای اهداف برنامه ریزی شده در این زمینه مورد حمایت و پشتیبانی قرار دهند.

دولتخواه خاطر نشان ساخت : بر این اساس شهرداری های مراکز استانی موظف هستند که تا پایان سال جاری خدمات پایه و اساسی نظیر خدمات شهری، عوارض و خدمات به تناسب توانایی و مقررات به صورت الکترونیکی به شهروندان ارائه شود. معاون برنامه ریزی و توسعه سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور با تاکید بر لزوم استاندارد سازی ساختار شهرداریها خاطر نشان ساخت : در حال حاضر استاندارد سازی ساختار شهرداری الکترونیکی عرصه ای جدید در جهت تدوین سند راهبردی شهرداری الکترونیکی است. لذا بر محققان و دست انداران در بخشهای خصوصی و دولتی لازم است که پژوهشهایی در این خصوص و ارائه راهکارهای لازم راجز و اولویتهای پژوهشی خود قرار دهند. افزود: اکنون راه اندازی این شبکه در شهرداریهای مرکز استانها آغاز شده و تا پایان سال به طور کامل اجرا می شود. مهندس دولتخواه در ادامه با بیان

معاون سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، پیدا کردن مجموعه‌های فعال در عرصه شهرداری الکترونیکی و بازشناسی آسیب‌ها و نقاط قوت را از جمله دستاوردهای کنفرانس اول شهرداری الکترونیکی برشمرد و خاطر نشان کرد: انتشار سند راهبردی شهرداری الکترونیکی گامی موثر در این حوزه بوده است. وی تاکید کرد: شهرداری الکترونیکی مورد نظر ما با آنچه در اذهان عمومی در مورد شهرداری الکترونیکی وجود دارد، متفاوت است، ما به هیچ وجه به دنبال الکترونیکی شدن فعالیت در همه شهرها نیستیم، چرا که هر شهری شرایط و نیازهای خاص خود را دارد. دولتخواه با اشاره به این مطلب که در گذشته هر شهرداری در این عرصه مستقل و جداگانه عملکرد داشته اظهار کرد: در حال حاضر فعالیت الکترونیکی همه شهرداری‌ها یکسان و هم‌نوا شده و وسعت فعالیت آن‌ها به مرور بیشتر خواهد شد. وی از راه‌اندازی شبکه "لن" (زیرساخت فنی ارتباط زیر شاخه‌ها) شهرداری‌های کشور با هزینه سازمان شهرداری‌ها خبر داد و اضافه کرد: برای این منظور سالیانه ۵۰ میلیارد ریال اعتبار به شهرداری‌های اختصاص یافته و به همین میزان نیز خود شهرداری‌ها تامین اعتبار کرده اند تا با استفاده از این شبکه، ارتباط بین شهرداری‌ها دقیق و سریع‌تر شود. دولتخواه با اشاره به اشتغال ۲۵۰ هزار نفر در شهرداری‌های کشور افزود: نظام جامع آموزشی کارکنان شهرداری‌های کشور تدوین و تصویب شده و بزودی ابلاغ می‌شود. وی گفت: ارائه تجارب جدید شهرداری‌های کشور، بررسی ضرورت ایجاد شهرداری الکترونیکی برای شهرهای کوچک، بررسی مشکلات اجرایی و آسیب شناسی شهرداری الکترونیکی شهرهای بزرگ، تثبیت مدیریت واحد شهری با تکیه بر فناوری اطلاعات، بررسی نقش اقدامات الکترونیکی در توسعه ملی، داشتن جامعه مدرن، تبادل تجارب در زمینه بکارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات و کاهش هزینه‌های شهری از اهداف برگزاری کنفرانس بین المللی شهرداری الکترونیکی است. دولتخواه افزود: ضرورت کاربرد فناوری ارتباطات و اطلاعات

(ICT) در ارائه خدمات شهری، بررسی و ارائه مدل‌های موفق شهرداری الکترونیکی در ایران و سایر کشورها، مدیریت الکترونیکی، شهرداری الکترونیکی و شهروند الکترونیکی و نقش آموزش الکترونیکی در انضباط اجتماعی از محورهای کنفرانس بین المللی شهرداری الکترونیکی است. وی گفت: استانداردها و زیرساخت‌های ارتباطی و مخابراتی مورد نیاز در شهرداری الکترونیکی، چالش‌های توسعه فناوری ارتباطات و اطلاعات در شهرداری‌ها، سرویس‌های الکترونیکی در ارائه خدمات شهری و نقش شهرداری‌های الکترونیکی در توسعه و تحقق دولت الکترونیکی از دیگر محورهای این همایش دو روزه است. وی افزود: امسال بیشتر شهرداری‌های کشور با فایبر نوری به یکدیگر منتقل می‌شوند و می‌توان شبکه اینترنت بین شهرداری‌های کشور ایجاد کرد. دولتخواه گفت: در حال حاضر ارائه خدمات در بیشتر شهرداری‌های کشور در حال الکترونیکی شدن است و تا پایان امسال در همه شهرداری‌های مراکز استان‌ها، سرویس‌های ارائه خدمات الکترونیکی راه‌اندازی می‌شود. وی افزود: در حال حاضر حدود ۹۰ درصد شهرداری‌های کشور به شبکه رایانه‌ای داخلی تجهیز شده‌اند و بقیه نیز تا پایان امسال به این شبکه تجهیز می‌شوند. دولتخواه در پایان با اشاره به این که برای آشنایی و آموزش شهروندان در زمینه نحوه ارائه خدمات الکترونیکی شهرداری بزودی سایت آموزشی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور به نشانی www.amoozesh.hamkar.ir راه‌اندازی می‌شود گفت: قرار است از طریق این پایگاه اینترنتی از دو تا سه ماه آینده دوره " شهروند الکترونیکی " برای شهروندان برگزار شود که مدارک بین المللی نیز در این دوره به شهروندان نیز ارائه می‌شود. شایان ذکر است دومین کنفرانس بین‌المللی شهرداری الکترونیکی روزهای ۱۵ و ۱۶ اردیبهشت ماه با حضور اساتیدی از کشورهای انگلیس، فرانسه، هلند و هندوستان و نمایندگان شهرداری‌های کشور از سوی سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور در تالار بزرگ وزارت کشور در تهران برگزار می‌شود.

حق بهره‌برداری از اماکن تاریخی با تصویب دولت واگذار شد

بهره‌برداری از اماکن و بناهای تاریخی معین در ۲۵ استان کشور را به صندوق احیا و بهره‌برداری از اماکن و بناهای تاریخی - فرهنگی، واگذار کرد. این اماکن تاریخی در استانهای آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، اردبیل، اصفهان، ایلام، بوشهر، تهران، چهارمحال بختیاری، خراسان جنوبی، خراسان رضوی، خوزستان، زنجان، سمنان، فارس، قزوین، قم، کردستان، کرمان، کرمانشاه، گلستان، لرستان، مازندران، مرکزی، همدان و یزد واقع شده‌اند. این مصوبه از سوی پرویز داودی، معاون اول رئیس‌جمهور برای اجرا ابلاغ شد.

هیئت وزیران با هدف حفظ و ترویج فرهنگ غنی ایرانی - اسلامی، احیای بناهای تاریخی، تقویت جاذبه‌های گردشگری و زمینه‌سازی بخش خصوصی در این صنعت، حق استفاده و بهره‌برداری از اماکن و بناهای تاریخی معین در ۲۵ استان را به صندوق احیا و بهره‌برداری از اماکن و بناهای تاریخی - فرهنگی واگذار کرد. هیئت وزیران بنا به پیشنهاد سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و به استناد قانون برنامه توسعه چهارم اقتصادی، قانون محاسبات عمومی کشور و قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت، حق استفاده و

موافقت مجلس با تسری آیین نامه معاملات شهرداری تهران به کلیه شهرداری های شهرهای بزرگ

نهاد عمومی غیردولتی است ولی به دلیل غلبه نفع عمومی در فعالیت هایش و انجام بخش عمده ای از خدمات خاص همواره مدنظر قانونگذار بوده و برای انجام بهینه امور و بسامان نمودن و ضابطه مند کردن واگذاری پروژه ها و برگزاری مناقصات و مزایده ها و سایر معاملات، قواعدی برای این نهاد مقرر و به تصویب رسانده که دو نمونه از اساسی ترین آنها آیین نامه مالی شهرداری ها مصوب ۱۳۴۶ و آیین نامه معاملات شهرداری تهران مصوب ۱۳۵۵ است. اگرچه هنگام تصویب قوانین موصوف و بالاخص قانون آیین نامه معاملات شهرداری تهران وضعیت شهر تهران بویژه و به دلیل جمعیت زیاد و شرایط خاص متفاوت از دیگر شهرها بوده ولی امروزه به دلیل تغییر بافت و ترکیب جمعیتی شهرها و گسترش فیزیکی و افزایش بسیار زیاد مشکلات و مسایل برخی از دیگر شهرهای کشور که به عنوان کلان شهرها یا شهرهای بالای یک میلیون نفر جمعیت مشهور شده اند ضرورت چاره اندیشی جدی برای تعبیه سازی و کارهای قانونی در اختیار مدیران شهری بیش از پیش احساس می شود. بدین لحاظ و با توجه به این که یکی از قوانین مورد لزوم و ضروری این شهرها برای توسعه و انجام سریع پروژه های عمرانی و خدماتی در شهرها قانون آیین نامه مالی می باشد و قانون آیین نامه مالی شهرداری ها مصوب ۱۳۴۶ متناسب با نیاز این شهرها نیست در حالی که آیین نامه معاملات شهرداری تهران دارای احکام مترقی و بسیار خوب و متناسب با وضعیت کلانشهرها می باشد و نظر به درخواست مکرر این شهرها شورای عالی استان ها طرح قانونی شهری آیین نامه معاملات شهرداری تهران مصوب ۱۳۵۵ با اصلاحات بعدی به سایر کلان شهرها در قالب ماده واحده و تبصره زیر آن برای طی مراحل قانونی به مجلس شورای اسلامی تقدیم می شود.

مجلس شورای اسلامی طرح تسری آیین نامه معاملات شهرداری تهران مصوب ۱۳۵۵ با اصلاحات بعدی به شهرداری های شهرهای بالای یک میلیون نفر جمعیت، کلانشهرها و مراکز استان ها را تصویب کرد.

نمایندگان مجلس شورای اسلامی در جلسه علنی روز چهارشنبه ۱۹ فروردین در ابتدا با ۱۱۶ رای موافق و ۲۸ رای مخالف با کلیات طرح مذکور موافقت کردند و بلافاصله وارد بررسی جزییات آن شدند. نمایندگان نهایتاً با تسری آیین نامه معاملات شهرداری تهران به شهرداری های شهرهای بالای یک میلیون نفر جمعیت، کلانشهرها و مراکز استان ها موافقت کردند. جزییات این طرح نیز با ۱۳۸ رای موافق و ۳۲ رای مخالف به تصویب رسید. براساس مصوبه مجلس، احکام آیین نامه معاملات شهرداری تهران مصوب ۱۳۵۵ با اصلاحات بعدی به معاملات شهرداری های شهرهای بالای یک میلیون نفر جمعیت (کلانشهرها و مراکز استان ها) تسری می یابد.

بر اساس این مصوبه آیین نامه معاملات شهرداری تهران اصلاح شد. بر این اساس برای انجام معاملات، هر جا در متون و تبصره های آیین نامه معاملات شهرداری تهران از شهردار تهران و یا معاونان و مسئولان شهرداری و شورای شهر تهران نام برده شده عنوان مشابه در سایر کلان شهرها و مراکز استان ها جایگزین آن می شود. بر اساس مصوبه امروز نمایندگان مجلس، احکام آیین نامه معاملات شهرداری تهران (مصوب ۱۳۵۵/۱/۲۵ با اصلاحات بعدی) به معاملات شهرداری های شهرهای بالای یک میلیون نفر، کلان شهرها و مراکز استان ها تسری می یابد. شایان ذکر است این طرح توسط شورای عالی استان ها به مجلس تقدیم شده است. شورای عالی استان ها در دلایل ارایه این طرح تأکید کرده است که اگرچه شهرداری یک

نشست شهرداران استان ایلام با حضور معاون عمرانی وزیر کشور برگزار شد

همچنین اظهار کرد: در سال ۸۸ مبلغ ۱۸۰ میلیارد تومان سهم یارانه قیر به میزان ۶۰۰ هزار تن از طریق وزارت کشور در اختیار شهرداریهای سراسر کشور قرار خواهد گرفت و وزیر محترم نفت دستورات لازم را در این زمینه صادر نموده اند. وی ابراز امیدواری کرد که این مهم به زیرساخت های شهرها کمک جدی نماید. رئیس سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور همچنین در خصوص اقدامات صورت گرفته در مورد کاهش تعرفه برق شهرها گفت: شهرداریهای شهرهای زیر ۲۰ هزار نفر جمعیت برای پرداخت عوارض روشنائی میادین و معابر وفق نامه وزارت کشور به وزارت نیرو عمل می کنند. وی در ادامه از اختصاص چهار دستگاه اتوبوس به ناوگان حمل و نقل شهری ایوان و مهران و دو دستگاه خودروی حمل گوشت به شهرداری ایلام خبر داد.

نشست مشترک شهرداران ۲۰ شهر استان ایلام با حضور مهندس نیکزاد معاون عمرانی وزیر کشور و رئیس سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور و مهندس غراوی استاندار ایلام برگزار شد.

مهندس نیکزاد در این جلسه نهضت آسفالت در شهرها را از اولویتهای کاری سال جاری معاونت هماهنگی امور عمرانی وزیر کشور برشمرد و اظهار کرد: برای تحقق نهضت آسفالت در استان ایلام امسال چهار میلیارد تومان از سوی وزارت کشور و پنج میلیارد تومان از سوی استانداری ایلام جهت آسفالت معابر عمومی شهرهای استان هزینه شده است.

وی افزود: چهار میلیارد تومان اعتبار مربوط به وزارت کشور در زمینه آسفالت معابر ظرف ۲۰ روز آینده از سوی این وزارتخانه به حساب استان واریز می شود. مهندس نیکزاد

مصوبات مهم هیات دولت برای تقویت مدیریت شهری و روستائی استان اصفهان

در اولویت قرار گیرد. بر اساس تصمیم هیات وزیران، وزارت مسکن و شهرسازی (شرکت عمران شهرهای جدید) به عنوان دستگاه اجرایی جهت مطالعه و اجرای اتصال قطار شهری شهرهای جدید به قطار شهری مراکز استانها تعیین شد.

تدوین لایحه قانون تهیه اسناد شهرهای زیر ۱۲ هزار نفر در روستاهای الحاقی به محدوده شهرها. از دیگر مصوبات هیات دولت بود. تأمین اعتبار مطالعه و تهیه طرح توانمندسازی سکونت گاههای غیر رسمی از دیگر مصوبات دومین جلسه استانی هیات وزیران در استان اصفهان بود.

هیات وزیران همچنین با اختصاص ۳۰ هکتار زمین برای ساماندهی حاشیه نشینی و بافت فرسوده به شهرداریهای شهرهای بالای ۲۰ هزار نفر جمعیت استان اصفهان موافقت کرد. ایجاد ردیف مستقل اعتباری برای ایجاد و تکمیل کمربند سبز در مجموعه شهری اصفهان نیز به تصویب هیات وزیران رسید. هیات وزیران همچنین با تسریع و تسهیل در اجرای پروژه های مسکن مهر و تأمین اعتبار خرید اراضی جهت مسکن مهر در شهرهایی فاقد و یا با مشکل و تأمین هزینه های تأسیسات زیربنایی پروژه های مسکن مهر در سطح استان موافقت کرد. واگذاری ۵۰ هکتار اراضی در اختیار شرکت هواپیماسازی ایران (هسا) برای اجرای طرحهای مسکن مهر در شاهین شهر نیز به تصویب هیات دولت رسید.

دومین دور سفر استانی هیات دولت به استان اصفهان با ۲۱۵ مصوبه برای شتاب بخشیدن به روند توسعه و آبادانی بیش از پیش این استان همراه شد. در این جلسه که به ریاست دکتر محمود احمدی نژاد و با حضور اعضاء هیات دولت و نمایندگان استان در مجلس شورای اسلامی در محل استانداری شهر اصفهان به مدت بیش از ۷ ساعت برگزار شد، طرح و پروژه های مهمی برای افزایش سطح رفاه، توسعه، امنیت و آبادانی استان به تصویب رسید.

در این جلسه همچنین چندین مصوبه در زمینه تقویت مدیریت شهری و روستائی استان اصفهان مورد موافقت هیات دولت قرار گرفت. هیات دولت در این جلسه با اختصاص مبلغ ۵۸۰ میلیارد ریال برای کمک به انجام فعالیت شهرداریها و دهیارها و ستاد حوادث غیر مترقبه استان اصفهان موافقت کرد. همچنین با اختصاص ۱۰۰ دستگاه اتوبوس، ۲۰۰ دستگاه ون، ۲۰۰ دستگاه مینی بوس و یک هزار و ۲۰۰ دستگاه تاکسی به ناوگان حمل و نقل عمومی شهری استان موافقت کرد.

معاوضه ساختمان و زمین متعلق به وزارت امور اقتصادی و دارایی واقع در چهارباغ بالا براساس قیمت کارشناسی و با رعایت قوانین و مقررات مربوطه در قبال ساختمانهای اداری متعلق به شهرداری اصفهان از دیگر مصوبات هیات دولت بود. همچنین مقرر شد خروج خودروهای فرسوده استان اصفهان

دستورالعمل اجرای برنامه های آموزشی شهرداری ها و دهیاری ها در سال ۱۳۸۸ ابلاغ شد

هر دوره آموزشی می بایست جزئیات آن به اطلاع دفتر آموزش و مطالعات کاربردی سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور رسانیده شود. همچنین اظهار داشت: دوره های آموزشی انتخاب شده از سوی استان ها می بایست بر اساس نظامنامه جامع آموزش مشاغل تخصصی شهرداری ها و سازمان های وابسته و نظام نامه جامع آموزش دهیاری های کشور مصوب سازمان مدیریت و برنامه ریزی سابق انتخاب گردند.

مدیر کل دفتر آموزش و مطالعات کاربردی سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور در ادامه گفت: مدیران کل محترم دفاتر امور شهری و روستایی استانداری ها می توانند علاوه بر دوره های فوق و بر اساس نیازهای آموزشی خاص استان، با هماهنگی دفتر آموزش و مطالعات کاربردی و مطابق نظامنامه جامع آموزش مشاغل شهرداری ها و دهیاری ها، دوره های تخصصی و عمومی مورد نیاز را در سطح استان برای شهرداری ها و دهیاری ها برگزار نمایند.

رجب صلاحی متذکر شد: شهرداری های کشور نیز با رعایت موارد اشاره شده در این دستورالعمل و با هماهنگی دفاتر امور شهری استانداری های کشور می توانند راسا اقدام به برنامه ریزی و اجرای برنامه های آموزشی مورد نیاز خود از محل اعتبارات در اختیار نمایند.

دستورالعمل اجرای برنامه های آموزشی شهرداری ها و دهیاری ها در سال ۱۳۸۸ از سوی دفتر آموزش و مطالعات کاربردی سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور تهیه و به استاندارها ابلاغ شد. مهندس حسین رجب صلاحی مدیر کل دفتر آموزش و مطالعات کاربردی سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور ضمن بیان خبر فوق اظهار داشت: این دستورالعمل مبتنی بر نیاز سنجی آموزشی بوده و با تاکید بر کاهش هزینه های آموزشی و افزایش کمی و کیفی برنامه ها، گسترش دامنه، فراگیر بودن آموزش در همه سطوح در اقصی نقاط کشور تهیه شده است. وی افزود: انتظار می رود با تلاش مدیران و کارشناسان محترم دفاتر شهری و روستایی استانداری های کشور و اجرائی شدن مفاد این دستورالعمل گام موثری جهت ارتقاء سطح آگاهی و توانمندی کارکنان شهرداری ها و دهیاری های سراسر کشور برداشته شود.

وی همچنین گفت: این دستورالعمل شامل مطالب ذیل عناوین انتخاب دوره های آموزشی، محتوای آموزشی، مکان و زمان برگزاری دوره ها، انتخاب مجری برگزاری دوره ها، اساتید دوره ها، تأمین اعتبار و مدارک مورد نیاز، عملکرد، نظارت و ارزیابی، گواهینامه های آموزشی می باشد. رجب صلاحی افزود: برگزاری دوره های آموزشی در سال ۱۳۸۸ فقط طبق این دستورالعمل قابل تأیید می باشد. وی گفت: قبل از برگزاری

نمایندگان مجلس ماده ۱۰۱ قانون شهرداریها را اصلاح کردند

بعدی آن در تهیه و تایید کلیه نقشه‌های تفکیکی موضوع این قانون توسط شهرداریها الزامی است. در ادامه مصوبه مجلس آمده است: در مورد اراضی دولتی، مطابق تبصره (۱) ماده (۱۱) قانون زمین شهری مصوب سال ۱۳۶۶ اقدام خواهد شد. براساس مصوبه مجلس؛ میزان قدرالسهم شهرداری مربوط به خدمات عمومی، تا سقف ۲۵ درصد از کل زمین و سطوح مربوط به معابر، از ۲۰ درصد الی ۲۵ درصد از کل زمین براساس دستورالعملی تعیین می‌شود که بنا به پیشنهاد مشترک وزارت کشور و شورای عالی استانها به تصویب شورای عالی شهرسازی و معماری ایران می‌رسد.

عواملی همچون موقعیت محل اراضی، مساحت اولیه و باقیمانده پس از تفکیک، کاربری مصوب اراضی و تشویق متقاضیان تفکیک به مترهای بالاتر از حد نصاب تفکیک در آن شهر، در تعیین درصدهای فوق موثر می‌باشد. همچنین کلیه اراضی حاصل از تبصره (۳) و معابر و شوارع عمومی‌ای که در اثر تفکیک و افراز و صدور سند مالکیت ایجاد می‌شود، متعلق به شهرداری است و شهرداری در قبال آن هیچ وجهی به صاحب ملک پرداخت نخواهد کرد. در سایر موارد مربوط به اجراء طرحهای عمومی و عمرانی، قانون (نحوه خرید و تملک اراضی و املاک برای اجراء برنامه‌های عمومی، عمرانی و نظامی دولت، مصوب سال ۱۳۵۸)) و اصلاحات بعدی آن املاک عمل خواهد بود. براساس مصوبه مجلس، نظارت بر اجراء این قانون در محدوده شهرها برعهده وزارت مسکن و شهرسازی و در حریم شهرها برعهده وزارت جهاد کشاورزی می‌باشد. هرگونه تخلف از موضوع این قانون در تفکیک یا افراز اراضی، جرم تلقی شده و متخلفین، طبق قانون مجازاتهای اسلامی و قانون تخلفات اداری تحت پیگرد قانونی قرار خواهند گرفت.

طرح اصلاح ماده ۱۰۱ قانون شهرداریها در جلسه علنی روز چهارشنبه ۲۶ فروردین ماه مجلس شورای اسلامی در دستور کار نمایندگان مجلس قرار گرفت و در نهایت کلیات آن به تصویب رسید. مصوبه مجلس با ۱۲۲ رای موافق، ۱۲ رای مخالف و ۱۳ رای ممتنع به تصویب رسید.

نمایندگان در این جلسه در بررسی جزئیات این طرح، ادارات ثبت اسناد و املاک را موظف کردند در هنگام دریافت تقاضای تفکیک یا افراز اراضی غیر دولتی واقع در محدوده و حریم شهرها از سوی مالکین عمل تفکیک یا افراز را بر اساس نقشه ای انجام دهند که قبلاً به تایید شهرداری مربوط رسیده باشد.

بر همین اساس، نقشه‌ای که مالک برای تفکیک زمین خود تهیه نموده و جهت تصویب در قبال رسید، تسلیم شهرداری می‌نماید، باید پس از کسر سطوح معابر و قدرالسهم شهرداری مربوط به خدمات عمومی از کل زمین، از طرف شهرداری تایید و کتباً به مالک ابلاغ شود. همچنین براساس تبصره‌ایی که به تصویب مجلس رسید، رعایت حد نصابهای تفکیک و ضوابط و مقررات آخرین طرح جامع و تفصیلی مصوب در محدوده شهرها و همچنین رعایت حد نصابها، ضوابط، آیین نامه‌ها و دستورالعمل‌های مرتبط با برخی قوانین مشتمل بر: مواد (۱۴) و (۱۵) قانون زمین شهری مصوب سال ۱۳۶۶، قانون منع فروش و واگذاری اراضی فاقد کاربری مسکونی برای امر مسکن به شرکتهای تعاونی مسکن و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی مصوب سال ۱۳۸۱، قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغها مصوب سال ۱۳۷۴ و اصلاحات بعدی آن، قانون جلوگیری از خرد شدن اراضی کشاورزی و ایجاد قطعات مناسب فنی، اقتصادی مصوب سال ۱۳۸۵ و اصلاحات بعدی آن و ماده (۵) قانون تاسیس شورایی عالی شهرسازی و معماری ایران و اصلاحات

پروژه‌های مسکونی نیمه‌تمام دولتی به مسکن مهر واگذار می‌شود

آنها تعهدی ایجاد نشده است، پس از تعیین تکلیف پیمانکاران اولیه، در اولویت نخست از طریق شورای مسکن استان در قالب مسکن مهر واگذار نماید و در صورتی که طبق اعلام شورای مسکن استان پس از گذشت ۳ ماه متقاضی نداشت، از طریق مزایده به فروش رساند. تعاونی‌های مذکور موظفند بهای اعیانی را نقداً پرداخت کنند و عرصه در قالب مسکن مهر واگذار خواهد شد. بر اساس مصوبه دیگر شورای عالی مسکن، سود تسهیلات پرداختی در قالب برنامه‌های تامین مسکن شهری و نیز تسهیلات ویژه بهسازی و نوسازی مسکن روستایی در دوره مشارکت مدنی به سقف تسهیلات پرداختی اضافه و مجموع آن در پایان دوره، به نام متقاضی تقسیط می‌گردد. این مصوبه توسط معاون اول رئیس‌جمهور جهت اجرا ابلاغ شده است.

با تصویب شورای مسکن، وزارت مسکن و شهرسازی (سازمان ملی زمین و مسکن) مجاز شد پروژه‌های نیمه‌تمام موضوع طرح احداث واحدهای مسکونی اجاره و اجاره به شرط تملیک که در حال ساخت می‌باشند و سایر پروژه‌های مسکونی نیمه‌تمام که تاکنون برای واگذاری آنها تعهدی ایجاد نشده است، پس از تعیین تکلیف پیمانکاران اولیه، در قالب مسکن مهر واگذار کند. با تصویب شورای مسکن، وزارت مسکن و شهرسازی (سازمان ملی زمین و مسکن) مجاز شد پروژه‌های نیمه‌تمام موضوع طرح احداث واحدهای مسکونی اجاره و اجاره به شرط تملیک به شماره ۴۰۹۰۶۰۱۲ (شماره ۳۰۸۳۰۲۰۵ در دوران قانون برنامه سوم توسعه) که در حال ساخت می‌باشند و سایر پروژه‌های مسکونی نیمه‌تمام که تاکنون برای واگذاری

آبادان

شهردار آبادان با بیان اینکه خدمات شهری در آبادان هنوز به صورت سنتی انجام می شود، گفت: خدمات شهری آبادان به دلیل سنتی بودن هزینه های مالی بسیاری در بردارد و شهرداری به منظور کاهش هزینه ها و ارتقای کیفیت خدمات شهری درصدد تبدیل این خدمات به صورت مکانیزه است.

تهران

شهرداری منطقه ۱۳ تهران، اقدام به نصب ۴ دستگاه ساعت آفتابی در بوستانهای این منطقه کرد. این ساعتها دارای شاخصهای مثلثی شکل هستند که به واسطه سایه ایجاد شده روی صفحه اصلی هر لحظه را نشان می دهند.

سمنان

سیاست شهرداری سمنان در جهت رقابتی شدن میدان میوه و ترهبار در نوروز ۸۸، تأثیر مثبتی بر قیمت‌های بازار داشته و رضایت شهروندان را در پی داشته است. غرفه‌های میوه و ترهبار شهرداری از توان و پتانسیل خوبی برای عرضه میوه و ترهبار در شهر برخوردار است.

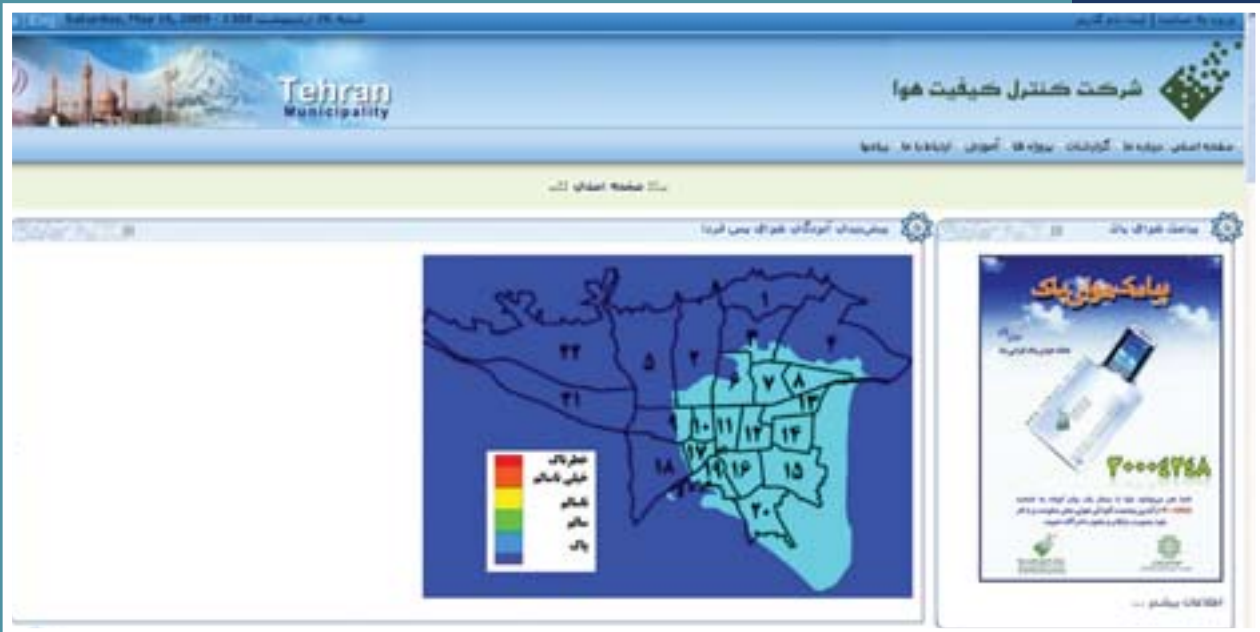
شیراز

توسعه پارکها در سطح شهر به منظور تأمین رفاه شهروندان و در راستای افزایش سرانه فضای سبز از جمله اقدامات شهرداری شیراز است. شهزاد رونق‌زاده، مدیر عامل سازمان فضای سبز شهرداری اظهار داشت، در سال گذشته با احداث یا اتمام ۱۴ پارک توانستیم هر ماه یک بوستان ایجاد و به شهروندان هدیه کنیم. احداث این پارکها به گونه‌ای برنامه‌ریزی شده که فضای سبز به نسبت در مناطق نه‌گانه تقسیم شد.

آمار همیشه فاجعه بار است

آمار فاجعه بار است و هولناک، انگار فقط نباید نگران آمارهای جهانی باشیم که ایران را در صدر مصرف کنندگان انرژی قرار می دهد. انگار این ماجرا در تمامی بخش ها نگران کننده است. آمارهای مختلف از مصرف بی رویه منابع خبر می دهند. به عنوان مثال تنها ۷ کلانشهر ایران روزانه ۱۵ هزار تن زباله تولید می کنند. این در حالی است که متوسط تولید زباله در میان کشورهای جهان به ازای هر نفر در روز در حدود ۶۵۰ گرم است. در کشور ما میانگین تولید زباله به ازای هر شهروند رقمی در حدود ۷۵۰ کیلو گرم در سال است. نکته فاجعه بارتر آن است که تنها کمتر از ۴ درصد زباله های تولیدی در کشور بازیافت می شوند. ما بیرحمانه در حال نابودی منابعی هستیم که طبیعت برای ما به وجود آورده است. در واقع منابعی که به سادگی در اختیار ما قرار می گیرد بدون هیچ نگاه سختگیرانه ای توسط ما مصرف میشود.

مقایسه تولید زباله در برخی شهرهای ایران			
ردیف	شهر	تولید روزانه (تن)	جمعیت
۱	ایران	۴۰/۰۰۰	۷۰/۴۷۲/۸۴۶
۲	تهران	۷/۷۰۰	۸/۲۴۳/۰۰۰
۳	ساری	۲۵۰	۴۲۲/۴۶۳
۴	بجنورد	۱۵۰	۳۲۶/۳۷۰
۵	سنندج	۲۳۰	۳۱۶/۸۶۲
۶	مشهد	۱۵۰۰	۲/۴۸۰/۸۰۰
۷	تبریز	۱۰۰۰	۱/۳۷۸/۹۳۵
۸	رشت	۱۳۷۰	۷۱۵/۰۹۷
۹	آمل	۲۰۰	۱۹۷/۴۷۰
۱۰	اهواز	۱۲۰۰	۹۶۹/۸۴۳
۱۱	کرمانشاه	۵۵۰	۷۶۷/۰۷۵
۱۲	قم	۱۱۰۰	۸۵۲/۹۴۶
۱۳	قزوین	۲۸۰	۵۷۴/۷۴۰
۱۴	بوشهر	۱۳۰	۲۸۷/۹۱۴
۱۵	بندرعباس	۳۰۰	۵۱۵/۵۷۷
۱۶	زاهدان	۳۵۰	۶۷۵/۲۸۲
۱۷	بیرجند	۱۲۰	۱۵۷/۸۴۸
۱۸	گرگان	۲۰۰	۴۰۱/۳۹۹
۱۹	یزد	۲۶۰	۵۲۶/۲۷۶
۲۰	همدان	۲۵۲	-
۲۱	شیراز	۷۶۰	۱/۳۱۲/۵۷۹
۲۲	اصفهان	۸۰۰	۱/۶۰۹/۶۷۱
۲۳	ارومیه	۴۵۰	۵۷۷/۳۰۷
۲۴	یاسوج	۱۲۰	۱۵۰/۰۰۰
۲۵	کرمان	۴۰۰	۶۷۷/۶۴۱
۲۶	اردبیل	۳۵۰	۴۱۲/۶۶۹
۲۷	زنجان	۲۶۵	۳۴۹/۸۰۱
۲۸	اراک	۴۰۰	۶۰۲/۹۷۱
۲۹	خرم آباد	۲۵۰	۵۲۱/۹۶۸
۳۰	ایلام	۳۶۰	۵۲۰/۰۰۰
۳۱	سمنان	۱۰۰۰	۱۲۶/۷۸۰
۳۲	شهرکرد	-	-
۳۳	کرج	۱۲۰۰	۱/۳۷۷/۴۵۰
۳۴	آبادان	۱۷۰	۲۱۷/۹۸۸

ذیل تشکیل شده است:

- پایش و مدلسازی آلودگی هوا
- سنجش و مدلسازی آلودگی صوتی
- خودرو
- ابزار دقیق
- صنعت

واحد آموزش، ارتباطات و امور بین الملل نیز علاوه بر اطلاع رسانی وضعیت آلودگی هوا با استفاده از ابزارهای رسانه‌ای وظیفه آگاهسازی عموم از فعالیت‌های مهم انجام شده توسط شرکت و نیز برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌های آموزشی در زمینه آلودگی هوا و صدا در دوره‌های کوتاه، میان و بلندمدت را عهده‌دار است.

این واحد از سه بخش: روابط عمومی، آموزشی و روابط بین الملل تشکیل یافته است.

این شرکت همچنین از نرم افزارهای منحصر به فرد همچون , Airviro , Sound plan

Predictor در دو بخش هوا و صدا برخوردار است که امکان پیش‌بینی تأثیرات زیست محیطی ناشی از اجرای پروژه‌ها و طرح‌های عمده عمرانی - ترافیکی بر وضعیت آلودگی هوا و صدای

با افزایش میزان آلودگی هوا در شهر تهران و گسترش اثرات مخرب آلاینده‌ها بر محیط زیست شهری و به خطر افتادن وضعیت سلامت شهروندان تهرانی تأسیس یک نهاد توانمند فنی و پژوهشی، آموزشی و اجرایی به یک ضرورت انکارناپذیر مبدل شد و لذا شرکت کنترل کیفیت هوا براساس اهداف مشخص و معین برای برخورد با مشکل آلودگی هوای شهر تهران در سال ۱۳۷۲ کار خود را آغاز کرد.

شرکت کنترل کیفیت هوا، یک شرکت تحقیقاتی با توان سنجش، مدلسازی و ارائه دهنده راهکارهای کنترلی در زمینه آلودگی هوا و صدا می‌باشد که از سه بخش اصلی زیر تشکیل شده است:

- ۱- فنی و پژوهشی
- ۲- آموزش، ارتباطات و امور بین الملل
- ۳- مالی و اداری

بدنه اصلی شرکت واحد فنی و پژوهشی می‌باشد که وظیفه اصلی آن برنامه‌ریزی و اجرای پروژه‌های علمی، تحقیقاتی و عملیاتی در زمینه آلودگی هوا و صدا می‌باشد و از پنج بخش به شرح

منطقه اجرای طرح، پیش از آغاز عملیات را فراهم می‌سازند.

در ادامه مروری خواهیم داشت بر زمینهای کاری و توانمندیهای شرکت کنترل کیفیت هوا.

زمینه‌های کاری و توانمندیهای شرکت سنجش، کنترل و مدلسازی آلودگی هوا و صوت در محیطهای شهری

سنجش، کنترل و مدلسازی آلودگی هوا و صوت در واحدهای صنعتی

بسترسازی اطلاعاتی بمنظور تصمیم‌گیری مدیریتی

آزمایشگاه معتمد سازمان حفاظت محیط زیست در خصوص نمونه‌برداری از آلاینده‌های هوا و آلودگی صدا

مشاوره، نصب و راه اندازی و راهبردی ایستگاههای سنجش آلودگی هوا و صدا

انجام پروژه‌های تحقیقاتی در زمینه کنترل و رفع آلودگی ناشی از خودروها

ارتقا سطح آگاهیهای عمومی از طریق آموزش و اطلاع‌رسانی

ارایه اطلاعات فنی و تخصصی به شهرداری تهران و ارگانهای وابسته

همکاری با دانشگاه‌ها و موسسات تحقیقاتی در زمینه پروژه‌های کاهش آلودگی هوا و صدا

یکی دیگر از ابعاد فعالیت‌های این شرکت، بعد فرهنگ‌سازی و ارتقا آگاهیهای زیست محیطی شهروندان می‌باشد. اهم فعالیت‌های انجام شده در این راستا به شرح ذیل است:

آموزش‌های تخصصی:

• برگزاری سمینارهای یک‌روزه متعدد در خصوص آلودگی هوا و صدا

• برگزاری کارگاههای آموزشی توسط مدرسان خارجی و متخصصین داخلی برای ارتقا دانش فنی متخصصان و دست‌اندرکاران داخلی امر آلودگی هوا

• برگزاری دوره‌های آموزشی درازمدت برای ارتقا دانش فنی معلمان مدارس مختلف شهر تهران، دانشجویان، سازمانهای غیردولتی زیست محیطی (NGOs) و ...

آموزش همگانی:

• چاپ و انتشار فصلنامه هوای پاک (بعنوان تنها نشریه تخصصی در زمینه آلودگی هوا و صدا

• انتشار ماهنامه دانستنیهای هوای پاک

• تهیه و تدارک کتابخانه تخصصی آلودگی هوا با بیش از ۴۰۰۰ عنوان کتاب، جزوه، مقاله و ...

• اطلاع‌رسانی مداوم از طریق روزنامه‌ها و جراید کثیرالانتشار در خصوص وضعیت آلودگی هوا

• تأسیس مرکز هماهنگی و اطلاع‌رسانی آلودگی هوا (مه‌ار) با مشارکت سازمان حفاظت محیط زیست، سازمان هواشناسی کشور و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی بمنظور ارائه گزارش روزانه وضعیت آلودگی هوا در سطح شهر تهران به شهروندان از طریق صدا و سیما

• انجام مصاحبه‌های متعدد از طریق صدا و سیما نیز با ارباب جراید

• تهیه فیلم آموزشی نفسهای مریم و تیزرهای آموزشی آلوده و پاکیزه

• همکاری با دیگر سازمانهای متولی در اجرای روز هوای پاک و دیگر برنامه‌های نمادین

• تهیه بیل‌بردهای آموزشی

• برگزاری نمایشگاه کاریکاتور و پوستر در خصوص آلودگی هوا

• تهیه فیلم مستند، عکس و اسلاید و پوستر در زمینه آلودگی هوا

• شرکت در نمایشگاه‌های مختلف زیست محیطی

• طراحی و چاپ بروشورهای تبلیغاتی در خصوص آلودگی هوا و صدا

• نصب تابلوی پیام‌رسان کیفیت هوا در تقاطع خیابانهای فاطمی و ولیعصر

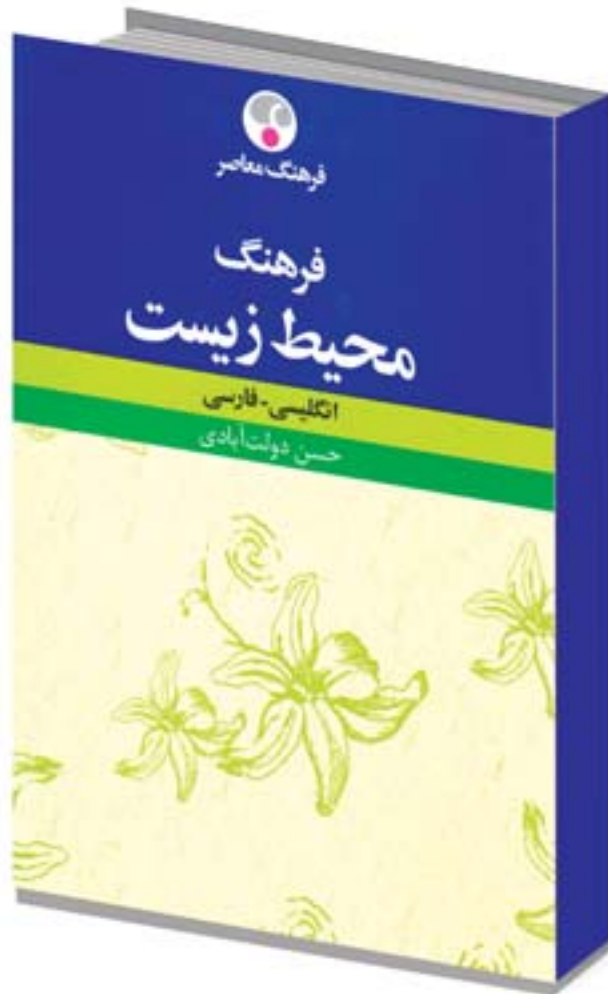
• راه‌اندازی سایت اینترنتی (web site) شرکت و اطلاع‌رسانی روزانه وضعیت آلودگی هوا از طریق آن

به آدرس www.aqcc.org.

این شبکه از طریق پایگاه شهرداری تهران نیز قابل دسترسی بوده و اطلاعات مفید و برخط (online) از شرایط آب و هوایی شهر و همچنین پیش‌بینی روزهای آینده در اختیار کاربران قرار می‌دهد. امکان دسترسی به گزارش‌ها و پژوهش‌های این حوزه و ارتباط از طریق پیامک بمنظور دریافت اطلاعات سریع از دیگر امکانات قابل ذکر است. در مجموع اطلاعات مناسب و قابل بهره‌برداری برای کلیه مخاطبان در این شبکه موجود می‌باشد و کیفیت اطلاع‌رسانی نیز مطلوب قابل قبول است.

www.Tehran.ir

www.aqcc.org

عباس جلالی

پنجره‌ای زیبا رو به سوی پهنه‌های سبز زمین

نام کتاب: فرهنگ محیط زیست

پدیدآور: حسن دولت‌آبادی

ناشر: فرهنگ معاصر

چاپ دوم: ۱۳۸۶

شمارگان: در ۲۱۲ صفحه

بها: ۴۸۰۰۰ ریال

انگلیسی - هستند با یک یا دو معنی برای هر واژه. از یک دهه‌ی پیش بدینسو، بنیادی به نام «فرهنگ معاصر» کار بزرگی را آغاز نموده است تا زمینه‌ی خالی فرهنگ‌های نیم‌گسترده را در پهنه‌ی علم و فرهنگ ایران زمین پر نماید. این بنیاد تاکنون نزدیک به ۵۰ فرهنگ را در این راستا به زیر چاپ برده است که کتاب حاضر یکی از آنهاست. پدیدآور در مقدمه‌ی کتاب خود نخست به واژه‌ی بومشناسی و پیشینه‌ی آن پرداخته و سپس تعریفی از آن به دست داده است؛ "مجموعه ارتباطات و مناسبات متقابل موجودات زنده و محیط آنها، یک نظام بومشناختی بی‌نهایت پیچیده‌ای را تشکیل می‌دهد که موضوعات پر دامنه‌ای از قبیل عوارضی در گروه‌های انسانی و سایر موجودات زنده و شکل‌های سازمانی آنها را نیز به همراه خواهد داشت. همه‌ی این عوارض و مسائل از بومشناسی، علمی می‌سازد که میدان عمل آن، گاه ابعادی با جنبه‌های جهانی می‌یابد و بر این اساس بومشناسی سنتی گیاهی و جانوری در واقع به صورت یک جزء طبیعی لازم از

نگاشتن فرهنگ‌های تخصصی و ویژه به مفهوم کنونی آن در رشته‌های گوناگون پهنه‌ی علم و ادب سرزمین ما عمر چندان درازی ندارد و به کم از یک سده می‌رسد. از نمونه‌های خوب و بسیار ماندگار آن می‌توان به فرهنگ اصطلاحات علمی پرویز شهریاری اشاره نمود که در ۱۳۴۹ از سوی بنیاد فرهنگ و انتشارات فرانکلین به زیر چاپ رفت. فرهنگی بود به دو زبان انگلیسی و فرانسه که سرواژگان آن به فارسی و نیمه مفصل بود، یعنی برای هر سرواژه شرحی چند جمله‌ای داشت. یا فرهنگ بسیار ارزشمند گیتاشناسی (اصطلاحات جغرافیایی) عباس جعفری، نخستین حرکت فراگیر در زمینه‌ی فرهنگ‌های تخصصی پس از انقلاب، کار ستودنی جهاد دانشگاهی است که مجموعه‌ای از واژه‌نامه‌ها (فرهنگ‌های واژگانی) را به زیر چاپ برد که بسیاری از آنها در زبان فارسی کم سابقه، بلکه بی‌سابقه بودند. همچون؛ واژه‌نامه‌ی راه‌آهن، واژه‌نامه‌ی بهداشت، واژه‌نامه‌ی تربیت بدنی و واژه‌نامه‌ی دریانوردی که همگی فرهنگ‌هایی دوسویه - انگلیسی - فارسی و فارسی -

رشته‌ی وسیع محیط‌زیست به مفهوم کنونی آن ظاهر می‌شود و رشته‌هایی چون برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای، جغرافیای اقتصادی، واگیرشناسی، بهداشت همگانی، هواشناسی، بخش عمده‌ای از مدیریت کشاورزی، شیلات، جنگل و مرتع و سایر رشته‌های امروزی نیز در آن نفوذ می‌یابند.

وی در پایان، تاریخچه‌ی کوتاهی از حفاظت محیط‌زیست را به دست می‌دهد و هدف از این اثر را شناسایی محیط‌زیست و مخصوصاً مسائل و معضلات گریبانگیر امروزی بشر و تا حد امکان مطرح ساختن برخی از راه‌حل‌های پیشنهاد شده در حدود گنجایش این فرهنگ می‌داند.

دولت‌آبادی برای نوشتن این فرهنگ و سرواژه‌های آن از ۲۰ کتاب و فرهنگ سودجسته است که ۹ پایه نگاشته‌ی آن انگلیسی و بقیه فارسی است. تازه‌ترین منبع انگلیسی آن چاپ ۱۹۸۴ (۲۴ سال پیش) و منابع فارسی آن میان سال‌های ۱۳۵۳ تا ۱۳۶۷ هستند و همین به روز نبودن منابع می‌تواند پاره‌ای از سرواژه‌های نو و امروزی را از دست داده باشد. زیرا رخدادهای زیست‌محیطی تازه‌ای در این دو دهه روی داده است که جای پاره‌ای منابع تازه‌تر همچون فرهنگ بومشناسی مایکل آل‌ایبی (چاپ ۱۹۹۸) و فرهنگ حفاظت محیط‌زیست کریس پارک (چاپ ۲۰۰۱) در میان پایه نگاشته‌ها خالی است.

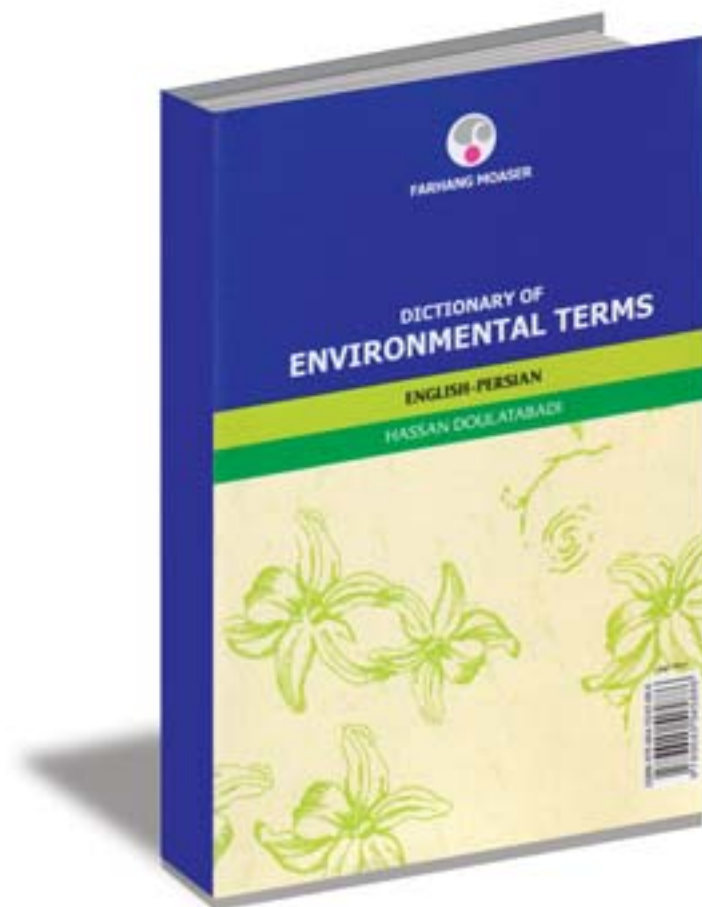
کتاب با نمایه‌ای ۳۰ صفحه‌ای - فارسی به انگلیسی - از سرواژگان کتاب آغاز می‌گردد که در آن گاه همترازهای فارسی را فرو گذاشته است. ای کاش نویسنده چیدمانی فارسی به این فرهنگ می‌داد تا جایگاه واژگان را در نوشتگان فارسی مستحکم کند و در نمایه‌ی انگلیسی به فارسی یعنی آنچه در ۳۰ صفحه‌ی آغازین آمده - برابر نهاده‌های فارسی را می‌گذاشت. این فرهنگ از دید "بازگشت" واژگان چندان نیرومند نیست و برای کسانی که خواهان برابر نهاده‌های فارسی هستند سرگردانی به بار خواهد آورد. با اینکه در بسیاری جاها این برابر نهاده‌ها را آورده، اما در مراجعه نخست، یافتن آنها ساده نیست. زیرا چیدمان واژگان بر پایه‌ی خاصی نیست. مانند واژه‌ی albedo که در سرواژه‌های فرهنگ فارسی نگاشت آن - آلبدو - آمده در حالیکه برابر نهاده‌ی آن - ضریب بازتاب - در نمایه نیامده است و حتی بازگشتی هم در ردیف حرف "ض" نمایه ندارد. با واژه‌ای allelopathy که فارسی نگاشت "اللویپاتی" را همراه برابر نهاده‌ی "دور ساختن" دارد.

اما بازگشتی از این واژه‌ی فارسی ندارد در حالیکه واژه‌ی آللوپاتریک allelopatric را باید در زیر برابر نهاده‌ی "دگرنیاک/ناهم‌بوم" باید جست و از آنجا انگلیسی واژه را یافت تا به سراغ سرواژه رفت. برای چنین رفت و برگشتی هیچ "بازگشتی" مانند آللوپاتریک = دگرنیاک وجود ندارد. از این گونه نمونه‌های بسیاری به چشم می‌خورد. با این همه کار سترگ دولت‌آبادی در پدید آوردن یکی از فرهنگ‌های ضروری

در زبان فارسی ستودنی است به ویژه در بخش واژه‌سازی و واژه‌گزینی مانند؛ "شنازی" برای واژه‌ی nekton، "شویش" wash ont، "فروشویی" برای wash down.

دادن شمار واژگان در هر فرهنگ یک ضرورت است و بهره‌های فراوانی دارد. از آن جمله آنکه دایره‌ی واژگان در یک زمینه رشته از دانش را در زبان فارسی نمایان می‌سازد که با برآوردی تقریبی، پدیدآور ۱۷۰۰ واژه را در این فرهنگ گرد آورده است که بی‌گمان شمار واژگان زیست‌محیطی بیش از این خواهد بود. در نگاهی گذرا جای خالی بسیاری از واژگان را می‌توان یافت، کلماتی مانند؛ چاه ژرف/ عمیق، چاه‌های نیمه ژرف/ نیمه عمیق، قنات/ کاریز، خاکچال و نخاله... در میان واژگان بسیاری که برای واژه environmental [= زیست‌محیطی] آورده، "گزارش اثرات زیست‌محیطی" یکی از بهترین و پرکاربردترین واژگانی است که در محیط‌زیست شهری از جایگاه بالایی برخوردار است.

پدیدآور واژه "پسماند" را که به خوبی جای خود را در نوشتگان باز کرده "پس‌مانده" آورده است و تفاوتی میان آخال/ آوار و نخاله و پسماند نگذاشته است. به امید افزایش سرواژه‌های فارسی محیط‌زیست در چاپ‌های بعدی.

Contents

Note	4
Special Report	
-Environment, a challenge in front of cities/ M. Roostamkhani	5
Idea and Research	
-Viewpoints and opinion about the hedth City/K. Ziyari & M.H. Junbaba nezhud	14
-Assessment of Air pollution and Its effect on Haman Health/ E. Qanavâti & S. Barzegar	24
-Relationship between Designing Process and The urban environment system/M. Fallâh & N. Nasseriyân	29
Dialogue	
-Reviewing in Urban Environment, An inevitable Necessity / M. R. Yâvari	37
Urban Environment According to Documents	
-A warning Document for All earthlings / A. Jalali	42
Urban Law	
-Environment Mange. Document.	45
Mayor's View	
-Enviroment of The greenish City in Iran / Interview with Mayor's of Lahijun	46
Councils and Participation	
-The place of Environmetal Knowledge of Women in Sustainable Development of Cities / H. Hataminezhud & F. Jâheadi.	50
-Assessment of Relation between City Councils and Municipalities / F. Zarrubiyân.	56
The A. B. C of City	
-Environmental Justice in Urban Planning / M. Monâm	61
-Airpollution / N. Khossravi	64
-Correction in Consumption Pattern / F. Qâsemloo	66
World's Experiencens	
-Re- examining of Biofuel in Europe	70
World Cities and Municipalities	
-Paris The bride City of The world	73
Plan and City	
-Systemaization Plan for Old Texture of Khorramâbad City/M. Abbasszâdegun & S. Ahmadi	75
Instruction	
-Compatible Plant Species With Tehran Clînate/H. Bahrapoor & B. Salâjeqe	94
Point of View	
-An introduction to Urban Ecology Point of view/I. Nasiri	106
Research Selection	
-The tourism Geograpy of Shahr-e Ray /D. Ramezâmi	110
News Report	
-More Dangerous from Air Pollution / F. Akbarpoor	112
Brief News	119
Org. News	121
Glance at Cities	
-Abadan / Semnun / Shiraz / Tehran	132
Urban Statistics	133
Web. Sites	134
New Publication	
-A beautiful window towards The green earth / A. Jalali	136

95 Shahr-dariba

Monthly Journal of Information
Educational and Research an
Urban Management And Planning
No.95,May, 2009

- Environment, a challenge in front of cities
- Assessment of Air pollution and Its effect on Human Health
- Reviewing in Urban Environment, A inevitable Necessity
- A warning Document for All Earthlings
- The place of Environmental Knowledge of Women in Sustainable
- Assessment of Relation between City Councils and Municipalities
- Re- examining of Biofuel in Europe
- Systematization plan for Old Texture of Khorramâbad City
- Compatible plant Species Witt Tehran Climate

